

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Dino Buzzati

Tatar ölü

ÇEVİREN Höllyä Tufan

DINO BUZZATI (1906-1972) İtalya'nın Belluno kentinde doğup Roma'da ölen Buzzati, meslek yaşamına 1928'de Milano'da *Corriere della Sera* gazetesinde başladı. İlk romanlarında geleneksel gerçekçi bir üslup hâkimdi. 1935'te yayımlanan *Il segreto del bosco vecchio* (Eski Korunun Gizi) romanıyla eski üslubunu terk edip simgecilğe, gerçeküstücülüğe ve uyumsuzluğa yöneldi. Bu tarihten başlayarak bu üslup öne çıkacaktır. Oyunlar da yazan Buzzati'nin, 1953'te sahnelenen *Un caso clinico* (Klinik Bir Vaka) adlı eseri çok beğenildi. Albert Camus'nün yaptığı uyarılama Paris'te de sahnelendi. Türkçe'de yayımlanan eserleri: öykülerinden yapılan seçmelerin bulunduğu *Büyücü* (1971), *Keşişin Köpeği* (1981) ve *Tanrı Görmüş Köpek* (1995); *Büyülü Öyküler* (1995); *K. Balığı* (1994); *Bir Aşk* (1975); *Ayılar Baskını* (1995).

İletişim Yayınları, 1 baskı (1991)

Il deserto dei Tartari

© 2003 Dino Buzzati Estate

© 1945 Arnoldo Mondadori Editore S.p.A. (Milano)

İletişim Yayınları 134 • Çağdaş Dünya Edebiyatı 26

ISBN-13: 978-975-470-125-8

© 2004 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1-11. BASKI 2004-2012, İstanbul

12. BASKI 2013, İstanbul

13. BASKI 2014, İstanbul

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Fırat Deniz

DÜZELTİ Birhan Koçak

BASKI ve CILT Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

DINO BUZZATI

Tatar ölü

Il Deserto dei Tartari

EVIREN Hülya Tufan

Subay ıkan Giovanni Drogo, ilk atandığı yer olan Bastiani Kalesi'ne gitmek üzere kenti bir eylül sabahı terk etti.

Uyandırılıp da ilk kez teğmen üniformasını giydiğinde henüz gün ağarmamıştı. Giyindikten sonra, bir gaz lambasının ışığında, aynada kendisine baktı ama umduğu sevinci hissetmedi. Evde, yalnızca, kendisine veda etmek üzere kalkan annesinin bulunduğu yan odadan gelen küçük tıkırtıların bozduğu derin bir sessizlik hüküm sürüyordu.

Yıllardan beri, hep bu anı, gerçek yaşamının başlayacağı bu günü beklemişti. Harp Akademisi'nde geçen kasvetli günleri düşündüğünde, sokaktan geçen ve mutlu olduklarına inandığı zgr insanların seslerini duyduğu hüzünlü etüt akşamları aklına geldi; aynı zamanda, karakışta, ceza karabasanının kol gezdiği buzlu odalardaki uyanışlarını ve günlerin sayılmakla bitmeyeceğini düşündüğünde içini saran endişeyi de anımsadı.

İşte şimdi tüm bunlar geçmişte kalmış, subay olmuştu; artık kitapların önünde betinin benzinin atması ve avuşun sesini duyduğunda tir tir titremesi söz konusu değildi. O iç-

renç günler artık tamamiyle bitmiş ve bir daha asla geri gelmeyecek aylar ve yıllara dönüşmüştü. Evet, artık subaydı, para kazanacak, belki de güzel kadınların bakışlarına maruz kalacaktı. Ama, sonuçta, en güzel yıllarının, ilk gençliğinin belki de artık tükendiğini de fark etmekteydi. Ve sabit bakışlarla incelediği aynada, boşuna sevmeye çalıştığı yüzünde zoraki bir gülümseme görüyordu.

Ne saçma! Neden Giovanni Drogo, annesiyle vedalaşırken kaygısız bir biçimde gülümseyemiyordu ki? Neden onun son öğütlerine kulak bile vermiyor, o çok yakın ve çok insani sesin tınısını zorla algılayabiliyordu? Neden her biri yerli yerinde duran saatini, kırbacını, kepini bulamayıp, odasında kısır bir asabiyetle dönüp duruyordu? Savaş gitmiyordu ya! Halbuki, aynı saatlerde, yüzlerce teğmen, eski okul arkadaşları, baba evlerini, neşeli kahkahalar arasında bir şölene gidermişçesine terk ediyorlardı. Neden onun dudaklarından, sevgi dolu ve yüreklendirici sözcükler yerine sıradan ve anlamsız lakırdılar çıkıyordu ki? Her değişimin kendisiyle birlikte sürüklediği umut ve kaygıların tattığı bu eski evden ilk kez ayrılmanın acısı ve annesine veda etmenin heyecanı yüreğini doldurmaktaydı, ama tüm bu duyguların üzerinde tanımlayamadığı güçlü bir düşüncenin ağır hıgını, adeta değiştirilemeyecek bir şeylerin olacağını, neredeyse dönüşü olmayan bir yola çıkışın sezgisini hissediyordu.

Arkadaşı Francesco Vescovi, bir süre atla kendisine eşlik etti. Atların adımları ıssız sokaklarda yankılanıyordu. Tan ağarıyordu, kent henüz uykudaydı; sağda solda, üst katlarda, pencereler açılıyor, bezgin suratlar beliriyor, ruhsuz bakışlar bir an, o harikulade gün doğuşuna takılıyordu.

İki arkadaş konuşmuyordu. Drogo, Bastiani Kalesi'nin neye benzediğini düşünüyor ama bir türlü gözünün önüne ge-

tiremiyordu. Bu kalenin nerede olduğunu ve ne kadar yol katdeceğini bile bilmiyordu. Kimileri atla bir günlük, kimileri ise daha az yolunun olacağını söylemiş ama, sonuçta sorduğu kişilerden hiçbirinin oraya gitmemiş olduğunu öğrenmişti.

Kentin çıkışına geldiklerinde, Vescovi, sanki Drogo basit bir geziye çıkıyormuşçasma, heyecanla sıradan şeylerden söz etmeye başlamıştı. Sonra bir ara:

“Bak,” dedi, “şu yeşil dağı görüyor musun? Evet, şunu. Tepedeki binayı seçebiliyor musun? İşte o bina, kaleye aittir. İleri tabyalarından biridir. İki yıl önce, amcamla ava giderken, oradan geçtiğimi anımsıyorum”.

Kenti geride bırakmışlardı. Mısır tarlaları, kırlar ve güzün kızıl renklere boyadığı korular belirmeye başlamıştı. Giovanni ile Francesco güneşin kavurduğu beyaz yolda yan yana ilerliyorlardı. Arkadaştlar, uzun yıllar aynı yaşamı sürdürmüş, aynı tutkuları, aynı dostlukları paylaşmışlardı; birbirleriyle her gün görüşmüşlerdi; sonra Vescovi ticarete atılmış, Drogo ise subay çıkmıştı, şimdi ise Francesco’nun kendisine ne kadar yabancı olduğunu hissediyordu. Artık bu kolay ve hoş yaşam kendisine ait değildi. Şimdiden kendi atıyla Francesco’nunkinin farklı olduğunu düşünüyordu; kendi atının yürüyüşü daha ağır, daha durgundu, hayvan bile yaşamının değişmek üzere olduğunu hissediyordu adeta.

Bir yamacın tepesine varmışlardı. Drogo geri döndü ve ışığı arkasına alarak kente baktı; damlardan sabahın başladığına işaret eden dumanlar yükseliyordu. Uzakta kendi evini gördü. Odasının penceresine baktı. Pencere açıktı, hizmetçiler ortahğı topluyor olmalıydı. Yatağı bozacak, ortalığa saçılmış eşyaları bir dolaba kaldırıp pencereleri kapatacaklardı. Aylar boyunca odaya tozdan, bir de belki güneşli havalarda ince ışık huzmelerinden başka hiçbir şey girmeyecekti. İşte, çocukluğunun küçük dünyası böylece karanlığa gömülüyordu. Annesi, dönüşünde Drogo’nun kendisini yeniden

o dünyada hissedebilmesi ve orada, uzun yokluğuna rağmen yeniden bir çocuk olarak kalabilmesi için, odasını öylece saklayacaktı; yaa... demek ki annesi, bir daha hiç geri gelmemek üzere yitip gitmiş bir mutluluğu olduğu gibi koruyabileceğine, zamanın akışını durdurabileceğine, oğlu geri geldiğinde kapı ve camları açmakla her şeyin eskisi gibi olabileceğine inanıyordu..

Arkadaşı Vescovi orada, sevgiyle kendisine veda etti ve Drogo dağlara doğru yoluna tek başına devam etti. Kaleye giden vadinin girişine vardığında güneş tam tepedeydi. Sağda, bir yükseltinin tepesinden, Vescovi'nin kendisine gösterdiği tabya seçilebiliyordu. Oraya varmak için pek fazla yolu kalmamış gibiydi.

Bir an önce varma endişesiyle dolu olan Drogo, yemek molası vereceğine, zaten yorulmuş olan atını giderek daha sarp ve dik yamaçlar arasında uzayan yola doğru çevirdi. Gitgide daha az insana rastlıyordu. Giovanni bir arabacıya kaleye varmak için daha ne kadarlık yolu olduğunu sordu.

“Kale mi?” dedi adam. “Ne kalesi?”

“Bastiani Kalesi,” dedi Drogo.

“Buralarda kale falan yok,” dedi arabacı. “Buralarda hiçbir kaleden söz edildiğini duymadım.”

Anlaşılan, adam dünyadan habersizdi. Drogo yeniden yola koyuldu. Öğleden sonra saatler ilerledikçe yavaş yavaş endişelenmeye başladı. Kaleyi görebilmek için vadinin çok dik yamaçlarını dikkatle inceliyordu. Dik duvarlarıyla bir tür eski şato bulacağım düşünüyordu. Saatler geçtikçe Francesco'nun kendisine yanlış bilgi verdiğine kanaat getiriyordu; gösterdiği tabya çoktan gerilerde kalmış olmalıydı. Akşam basınıyordu.

Giovanni Drogo'yla atma bir bakın: Giderek daha dik ve vahşi görünen dağın yamacında ne kadar da küçük görünüyorlar. O, kaleye gece basturmadan varabilmek için tırman-

maya devam ediyor ama kendisinden daha çevik gölgeler, hızla derenin çağıldadığı boğazdan yukarı doğru yükseliyorlar. Bir an karşı yamaçta tam Drogo'nun hizasına varıyor ve sanki onun cesaretini kırmamak istermişçesine akışlarını yavaşlatıyor ama sonra bayırlara ve kayalara tırmanarak yeniden aralardan geçip, atlıyı geride bırakıyorlar.

Tüm vadi mor gölgelere bürünmüştü, yalnızca inanılmaz yüksekliklerdeki otlu ve çıplak doruklar güneş ışınlarıyla parlıyordu ki Drogo kendisini birden bire o pek temiz ikindi göğünün altında kapkara, kocaman, eski ve tamamen ıssız görünen askerî tarzda bir yapının karşısında buldu: Burası, kale olmalıydı. Ama duvarlardan manzaraya kadar her şey kasvetli ve iç bunaltıcı bir görünümdeydi.

Yapıyı çepeçevre dolaştı ama girişi bir türlü bulamadı. Havanın iyice kararmış olmasına karşın, pencerelerin hiçbirinde ışık yoktu, nöbet mahallinde bulunması gereken nöbetçilerin fenerleri de görünmüyordu. Sonunda Drogo seslenmeye çalıştı: "Heyy!" diye bağırdı. "Kimse yok mu?"

Duvarların dibine çökmüş gölgelerin arasından bir adam, berduş ve dilenci kılıklı, gri sakallı, elinde küçük torbasıyla bir adam fırladı. Ama alacakaranlıkta pek iyi seçilemiyor, yalnızca gözlerinin ağı parlıyordu. Drogo ilgiyle adama baktı.

"Kimi arıyorsunuz efendim?" diye sordu adam.

"Kaleyi arıyorum. Bu bina mı?"

"Burada kale falan yok," dedi yabancı kalender bir tavırla. "Her yer kapalı, aşağı yukarı on yıldır kimse yok burada."

"Peki o zaman kale nerede?" diye sordu Drogo, aniden bu yabancıya hafif sinirlenmişti.

"Hangi kale? Şu olmasın?" diyen yabancı eliyle uzaklara işaret etti.

Karanlığa gömülü kayaların arasındaki bir yarıktan ve düzensiz basamakların ardında, hesaplanması güç bir mesafe-

de, Giovanni, hâlâ batan güneşin kızılığına bürünmüş ve adeta bir masaldan çıkmış gibi duran çıplak bir düzlük ve bu düzlüğün kıyısında özel sarımsı bir renkte, düzgün, geometrik bir çizgi gördü: Bu, kalenin profiliydi.

Öff, kale hâlâ ne kadar da uzaktı! Kimbilir daha kaç saatlik yolu vardı, halbuki Drogo'nun atı yorulmuştu! Drogo, gözleri kamaşmışçasına hâlâ kaleye bakıyor ve bu yapayalnız dünyadan tamamen tecrit edilmiş durumda olduğundan adeta ulaşılmaz görünen yapıda hoş a giden ne olabileceğini düşünüyordu. Ne gibi gizler saklıyordu? Ama bunlar son demlerdi. Güneşin son ışınları da yavaş yavaş uzaktaki tepeden çekiliyor ve sarı kulelerde gelen gecenin kurşuni dumanları beliriyordu.

II

Aniden geceye yakalandığında, Giovanni Drogo hâlâ yol alıyordu. Vadi daralmış, kale, dağların kalın perdesi ardında yok olmuştu. Tek bir ışık, en ufak bir gece kuşunun çılgılığı dahi yoktu; yalnızca ara sıra uzaklardaki bir suyun çağırışı duyuluyordu.

Drogo aniden seslenmeye çalıştı ama yankının kendisine iade ettiği seste düşmanca bir tını vardı. Atını, yol kenarında, hayvanın ot bulabileceği bir ağaç dibine bağladı. Sonra, sırtını ağaca vererek oturdu, katetmesi gereken yolu, rastlayacağı kişileri, gelecekteki yaşamını düşünerek ve tüm bu düşünceler arasında kendisini sevindirecek hiçbir öğeye rastlamaksızın uykuyu beklemeye koyuldu. Arada bir, atı, tuhaf ve tatsız biçimde yeri tepiyordu.

Sabaha karşı, Giovanni yeniden yola koyulduğunda, vadinin karşı yamacında, yaklaşık aynı yükseklikte başka bir yolun olduğunu fark etti ve bir süre sonra o yolda bir şeyin hareket ettiğini gördü. Güneş henüz o hizaya kadar yükselmemişti ve yarıları dolduran dumanlar iyi seçmesini engelliyordu. Yine de Drogo hızlanarak o şeyle aynı hizaya gel-

meyi başardı ve bunun bir adam, atlı bir subay olduğunu fark etti.

Nihayet kendisi gibi bir adam, birlikte gülüp şakalaşabileceği, kendilerini bekleyen yaşamdan söz edebileceği, avcılıktan, kadınlardan, şehirden; şu anda Drogo'nun gözünde çok çok uzak bir dünyaya gömülmüş olan şehirden söz edebileceği dost bir varlık bulmuştu.

Bu arada vadi giderek daralıyor, yollar birbirine yaklaşıyordu; Giovanni Drogo, diğer atlının bir yüzbaşı olduğunu fark etti. Önce, seslenmeye cesaret edemedi, bu davranışının saçma ve saygısızca olduğu düşünülebilirdi. Böyle yapacağına, elini kepine götürerek birkaç kez selam verdi ama karşısındaki atlı yanıt vermiyordu. Drogo'yu görmemiş olmalıydı.

Sonunda sabırsızlığına yenik düşen Drogo:

“Yüzbaşım,” diye seslendi.

Ve yeniden selam verdi.

Karşı taraftan gelen bir ses:

“Ne var?” dedi.

Yüzbaşı durmuştu, dikkatle selam vermiş, Drogo'ya seslenmesinin nedenini soruyordu. Sorusunda hiçbir kızgınlık ifadesi yoktu: Yine de subayın, şaşırmış olduğu hissediliyordu.

“Ne var?”

Yüzbaşının sesi yeniden yankılandı ama bu kez birazcık sinirli gibiydi.

Giovanni durdu, ellerini ağzına götürdü ve tüm gücüyle cevap verdi.

“Hiç! Yalnızca size selam vermek istedim!”

Bu, aptalca, hatta kötü bir şaka izlenimi uyandırabileceğinden neredeyse hakaretamiz bir açıklamaydı. Drogo hemen kendini toparladı. Ne aptalca bir tuzağa düşmüştü, üstelik bunun tek nedeni kendi kendisiyle yetinememesiydi.

“Siz kimsiniz?” diye seslendi yüzbaşı.

İşte bu tam da Drogo’nun korktuğu soruydu. Vadinin bir yamacıyla diğer yamacı arasında süregiden bu hasbıhal giderek hiyerarşik bir sorgu havasına bürünüyordu. Bu kötü bir başlangıç olmuştu çünkü yüzbaşının kaledeki subaylardan biri olması muhtemel hatta belki de kesindi. Ne olursa olsun yanıtlaması gerekiyordu.

“Teğmen Drogo,” diye bağırdı Giovanni.

Yüzbaşı kendisini tanıımıyordu ve tanıma olasılığı da yoktu çünkü o mesafeden ismi anlaması mümkün değildi ama yatışmış olmalıydı ki, adeta yakında karşılaşacaklarını söylemek istemişçesine anladığına dair bir işaret yaparak yeniden yola koyuldu. Gerçekten de, yarım saat sonra, boğazın daraldığı bir noktada, karşısına bir köprü çıktı. İki yol burada birleşiyordu.

Köprüde iki adam karşılaştılar. Yüzbaşı, atıyla Drogo’ya yaklaştı ve elini uzattı. Kırk yaşlarında, belki de daha yaşlı, kuru ve kibar yüzlü bir adamdı. Üniformasının kesimi pek zevkli olmamakla birlikte tamamen yönetmeliğe uygundu. Kendini tanıttı:

“Yüzbaşı Ortiz.”

Elini sıktığında Drogo birden, kalenin dünyasına girdiğini duyumsadı. Bu henüz ilk bağlantıydı, daha sonra, kendisini oraya tamamen zincirleyecek sayısız ve her türden başka bağlantılar da olacaktı.

Yüzbaşı, hiç vakit yitirmeden yeniden yola koyuldu; yanından, ama rütbesine saygıdan biraz geriden gelen Drogo, onun az önceki tatsız konuşmalarıyla ilgili hoş olmayan anıştırmalar yapmasını bekliyordu. Ama, yüzbaşı susuyordu, belki canı konuşmak istemiyor, belki de çekingen olmasından dolayı söze nereden gireceğini bilemiyordu. Yol engeli, güneş yakıcıydı, iki at yavaş yavaş ilerliyordu.

“Az önce, uzak mesafeden,” dedi nihayet yüzbaşı Ortiz, “adınızı pek iyi anlayamadım. Drogo muydu?”

“Drogo,” diye yanıtladı Giovanni, “g ile, Drogo Giovanni. Aslında ben affınıza sığınmak isterim yüzbaşım, az önce size seslenmiş olduğumdan ötürü. Tahmin edeceğiniz gibi,” diye ekledi suçunu hafifletmek istercesine, “o uzaklıktan rütbenizi pek iyi seçememiştim”.

“Gerçekten de, göremezdiniz,” dedi Ortiz, ona karşı çıkmaktan vazgeçip kabullenmişti; gülmeye başladı.

“Peki böyle nereye gidiyorsunuz?”

“Bastiani Kalesi’ne. Doğru yolda değil miyiz?”

“Yoo, doğru yoldayız.”

Sustular. Hava sıcaktı ve her taraf otlarla kaplı, vahşi ve dev gibi dağlarla çevriliydi.

“Yaa,” dedi Ortiz, “demek kaleye gidiyorsunuz? Herhalde haber götürüyor olmalısınız”.

“Hayır yüzbaşım, göreve başlayacağım, tayinim çıktı.”

“Kadrolu olarak mı?”

“Evet kadrolu olmam gerek... bu ilk tayinim.”

“O zaman mutlaka kadrolusunuzdur.. İyi, madem öyle, çok iyi... sizi kutlarım.”

“Teşekkür ederim yüzbaşım.”

Sustular ve biraz daha ilerlediler. Giovanni çok susamıştı, yüzbaşının eyerinde asılı tahta bir matara vardı ve içindeki suyun lıkır lıkır sesi duyuluyordu.

“İki yıllığına mı,” diye sordu Ortiz.

“Affedersiniz yüzbaşım: Ne demek istemiştiniz?”

“Kaleye, âdet olduğu üzere iki yıllığına tayin edilmiş olmalısınız demek istedim. Öyle değil mi?”

“İki yıl mı? Bilmiyorum. Bana süreyle ilgili bir şey söylemediler.”

“Canım muhakkak iki yıldır; siz bütün yeni mezun teğmenler iki yıl kahr gidirsiniz.”

“İki yıl herkese uygulanan bir kural mıdır?”

“İki yıl ama, kıdeminize dört yıl olarak işler, nitekim sizi de ilgilendiren bu yönüdür, öyle değil mi, yoksa kim buraya gelmek ister ki. Ama insan hızla terfi etmek için her şeye alışabilir, öyle değil mi, Bastiani Kalesi’ne bile.”

Drogo bunu hiç düşünmemişti ama aptal yerine konmak için, genelgeçer bir cümleyle lafa girdi:

“Muhakkak ki pek çok kişi...”

Ortiz üstelemedi, görünüşe bakılırsa bu konuyla artık ilgilenmiyordu. Ama, artık buzların eridiğini düşünerek Giovanni bir soru sorma cesaretini buldu:

“Kalede geçirilen hizmet yılları herkes için iki katı olarak mı kabul ediliyor?”

“Herkesten neyi kastediyorsunuz?”

“Diğer subaylar demek istiyordum.”

Ortiz güldü:

“Yaa, evet herkes için, ne demezsiniz. Hiç olur mu! Tabii ki yalnızca alt düzeydeki subaylar için, öyle ya yoksa kim buraya gönderilmesini isterdi ki?”

“Ben böyle bir talepte bulunmadım,” dedi Drogo.

“Müracatta bulunmadınız mı?”

“Hayır, yüzbaşım. Yalnızca iki gün önce, Bastiani Kalesi’ne tayin edildiğimi öğrendim.”

“Ya! Bu pek tuhaf, gerçekten de...”

Yeniden sustular. Her biri başka bir şey düşünüyor gibiydi. Derken Ortiz konuştu:

“Belki de...”

Giovanni hareketlendi:

“Efendim yüzbaşım?”

“Diyordum ki: Belki de başka hiç müracaat olmadığından sizi doğrudan buraya tayin etmişlerdir.”

“Olabilir yüzbaşım.”

“Evet, mutlaka öyle olmuştur.”

Drogo, yolun tozunda, başları her adımda “evet, evet,” der gibi sallanan iki atın iyice net gölgelerine bakıyordu: Onların dörtlü adımları ve birkaç iri sineğin vızıldaması dışında hiçbir şey duymuyordu. Yolun ucu görünmüyordu. Arada bir, vadinin dönemeçlerinden birinde, önlerinde, iyice yüksekte, sarp yokuşlar üzerine yapılmış zigzag şeklinde yükselen yol görünüyordu.

“Yüzbaşım,” dedi Drogo, “özür dilerim...”

“Buyrun, söyleyin, sizi dinliyorum...”

“Daha çok yolumuz var mı?”

“Hayır, pek fazla sayılmaz, iki buçuk, belki bu hızla gidersek üç saat, Yani, belki de öğlene varırız.”

Uzun bir süre konuşmadılar, atlar ter içindeydi, yüzbaşının yorulmuş, ayağını sürüyordu.

“Kraliyet Akademisi’ni bitirdiniz, değil mi,” dedi Ortiz.

“Evet yüzbaşım, Akademi’yi bitirdim.”

“Yaa, evet. Söylesenize Albay Magnus hâlâ orada mı?”

“Albay Magnus mu? Zannetmiyorum, kendisini tanımıyorum.”

O sıradan vadi daralıyor ve güneş ışınlarının girmesini engelliyordu. Yanlarda arada bir karanlık boğazlar görünüyor, içlerinden buz gibi bir hava esiyordu; iyice yukarıda koni biçiminde sarp doruklar beliriyordu: Öyle yüksek görünüyorlardı ki görünüşe göre bunların en tepesine ulaşmak için iki belki de üç gün bile yetmezdi.

“Söylesenize teğmenim,” dedi Ortiz, “Kumandan Bosco hâlâ orada mı? Hâlâ atış dersi veriyor mu?”

“Hayır yüzbaşım, zannetmiyorum. Atış dersini Zimmermann, Binbaşı Zimmermann veriyor.”

“A, evet Zimmermann, tabii ya, bu ismi biliyorum. İşin aslını sorarsanız, benim Akademi’de okuduğum yıllardan bu yana çok zaman geçti... Şimdi hepsi başka görevlere atanmış olmalı.”

Şimdi, her ikisi de kendi düşüncelerine dalmıştı. Yol yeniden güneşe çıkmış, dağlar dağları, giderek daha dolambaçlı ve kayalık dağları izliyordu.

“Dün akşam, onu uzaktan gördüm,” dedi Drogo.

“Neyi, kaleyi mi?”

“Evet, kaleyi.”

Bir an sustu. Sonra sevimli görünmek için:

“Pek heybetli olmalı, değil mi? Bana devasa göründü.”

“Heybetli mi, kale mi? Yok canım, en küçük kalelerden biridir, eski bir yapı. Yalnızca uzaktan etkileyicidir.”

Bir an sustuktan sonra ekledi:

“Çok, çok eski, tamamen geçmişe ait bir yapıdır.”

“Ama, en önemli kalelerden biridir, öyle değil mi?”

“Yoo, hayır, ikinci sınıf bir kaledir,” diye yanıtladı Ortiz.

Kale hakkında kötü konuşmaktan zevk alıyor gibiydi ama bunu özel bir ses tonuyla tıpkı çocuğunun kötü yanlarını, aslında erdemleriyle karşılaştırıldığında pek az olduklarından emin olmanın rahatlığıyla sayıp dökmekten hoşlanan bir baba gibi yapıyordu.

“Burası ölü bir sınır ucu,” diye ekledi Ortiz. “Bu nedenle kaleye hiç el sürülmedi ve bir yüzyıl önce nasılsa aynı kaldı.”

“Ölü sınır demekle ne kastediyorsunuz?”

“Endişe uyandırmayan bir sınır. Öbür tarafta büyük bir çöl var.”

“Çöl mü?”

“Evet, gerçek bir çöl, taşlık ve kuru bir toprak, adına Tatar Çölü diyorlar.”

“Neden Tatar Çölü?” diye sordu Drogo. “Tatarlar mı varmış?”

“Eskiden varmış herhalde. Ama, daha çok bir efsane yanı vardır. Eminim ki buralardan, eski savaş zamanlarında bile kimseler geçmemiştir.”

“Yanikale hiçbir zaman hiçbir işe yaramamış öyle mi?”

“Hiç,” dedi yüzbaşı.

Yol sürekli yukarı doğru çıkıyordu, ağaçlar görünmez olmuş, sağda solda yalnızca tek tük çalılık kalmıştı; bunların dışında yakılmış tarlalar, kayalıklar ve kızıl toprak döküntülerinden başka bir şey yoktu.

“Affedersiniz yüzbaşım, kalenin çevresinde yerleşim yöreleri var mı?”

“Yakınında yok. San Rocco var ama en azından otuz kilometre uzaklıktadır.”

“Öyleyse pek eğlence de olmasa gerek.”

“Pek eğlence yoktur gerçekten de.”

Hava serinlemişti, dağ yamaçları yuvarlaklaşıyor, son doğru yaklaştığı izlenimini veriyordu.

Giovanni, gizli bir şeyden söz edermiş gibi ve bunun kendisi için pek önemli olmadığını ifade etmek istercesine, gülerek “Kalede insanın cam sıkılmıyor mu, yüzbaşım?” diye sordu.

“İnsan alışıyor,” diye yanıtladı Ortiz.

Sonra da üstü kapalı bir kinayeye şunu söyledi:

“Ben neredeyse on sekiz yıldır buradayım. Yoo, yanıliyorum, on sekiz yılı aşkın bir süredir, buradayım.”

“On sekiz yıl ha?” dedi Giovanni etkilenmiş bir tonda.

“Tam on sekiz,” diye yanıtladı yüzbaşı.

Bir karga sürüsü geldi, iki subayın başlarını yalayarak vadinin derinliklerine daldı.

“Kargalar,” dedi yüzbaşı.

Giovanni yanıt vermedi, kendisini bekleyen yaşamı düşünüyor, kendisini bu dünyaya, bu dağlara, bu yalnızlığa yabancı hissediyordu.

“Peki, ilk görevlerine Bastiani Kalesi’ne gelen subaylar arasından, daha sonra kalede kalanlar oluyor mu?”

“Artık, pek az oluyor,” diye yanıtladı Ortiz, karşısındakinin abartmaya başladığını fark edince kale hakkında kötü konuştuğundan dolayı pişmanlık duyar gibiydi. “Hatta he-

men hemen hiç olmuyor. Artık hepiniz parlak garnizonlara gitmek istiyorsunuz. Eskiden Bastiani Kalesi'ne gitmek bir şerefti, şimdiyse neredeyse bir ceza olarak görülüyor.”

Giovanni bir şey söylemedi ama yüzbaşı üsteledi.

“Sonuçta,” diye devam etti, “burası bir sınır garnizonu. Genel olarak bu tür yerler en üst düzey elemanlardan oluşan garnizonlardır. Çünkü tehlikeye maruz bir görev her zaman bu niteliğini korur”.

Aniden ezildiğini hisseden Drogo susuyordu. Genişleyen ufukta tuhaf testere dişi gibi taşlar, gökte birbirinin üzerine binen sivri kayalar görünüyordu.

“Artık,” diye devam etti Ortiz, “orduda bile anlayış değişti. Eskiden Bastiani Kalesi'ne gitmek büyük bir şerefti. Şimdiyse buranın ölü bir sınır olduğu söyleniyor, ama unutuyorlar ki sınır her zaman sınırdır ve ne olacağı hiç belli olmaz...”

Yolun ortasından bir çay geçiyordu. Atları sulamak için durdular ve yere inince bacaklarını açmak için biraz volta attılar.

“Kalede esas birinci sınıf olan nedir biliyor musunuz?” diye sordu Ortiz.

Ve içten gelen bir coşkuyla gülmeye başladı.

“Neymiş yüzbaşım?”

“Yemekler: Kalede neler yendiğini bir bilseniz. Nitekim, teftişlerin sıklığının da nedeni bu. Her on beş günde bir, bir general gelir!”

Drogo nezaketen güldü. Ortiz'in aslında aptalın biri mi olduğuna, bir şeyler mi sakladığına yoksa bu lafları, öylesine, herhangi bir neden olmaksızın mı söylediğine bir türlü karar veremiyordu.

“Mükemmel,” dedi Giovanni, “öyle de acıktım ki!”

“Eh, neredeyse vardık sayılır. Çakıllardan bir leke olan şu sırtı görüyor musunuz, işte kale onun hemen ardında.”

Yeniden yola çıkınca iki subay, çakıllardan bir lekenin olduğu sırtın hemen ardında hafif yokuş bir düzlüğün kenarına vardılar ve birkaç yüz metre önlerinde kale beliriverdi.

Gerçekten de Drogo'nun bir akşam önce görmüş olduğuyla karşılaştırıldığında küçük görünüyordu. Merkezde yer alan ve sonuçta, pek fazla penceresi bulunmayan bir kışlayı andıran ana bina mazgallı, kalm ve alçak iki duvarla, kenardaki tabyalara bağlanıyordu; her bir yanda ikişer tabya bulunmaktaydı. Duvarlar, yaklaşık beş yüz metre genişliğindeydi ve her bir yanında yüksek sarp kayalar bulunan vadiyi neredeyse tamamen kapayan basit bir engel oluştuyordu.

Sağda, dağın kenarlarının hemen altında, düzlük bir çukura iniyordu; eski vadi yolu buradan geçiyor ve duvarların dibine varıyordu.

Kale sessizdi, öğle güneşine gark olmuştu, tek bir gölgeden dahi eser yoktu. Duvarları (kuzeye bakan yanı görülmüyordu) çıplak ve sarımtırak uzanıp gidiyordu. Bacanın birinden solgun bir duman çıkıyordu. Teftiş yolu boyunca, merkez binadan duvarlar ve tabyaların tepesine kadar olan yerlerde, tüfek omuzda, her biri otomat gibi sadece birkaç adım yürüyen onlarca nöbetçi görünüyordu. Bir sarkacın hareketi gibi, sonsuz izlenimi veren bu yalnızlığın büyüsunü bozmaksızın zamanın akışını parçalara bölüyorlardı.

Dağlar, sağda ve solda, göz görebildiğince girintili çıkıntılı zincirler şeklinde uzanıyor ve ulaşılmaz görünüyordu. Onlar bile, en azından o saatte sarı ve kavruk bir renkteydiler.

Giovanni Drogo, içgüdüsel olarak atını durdurdu. Sabit bir bakışla duvarları inceliyor, gözleriyle bir uçtan diğer uca bakıyor ama anlamını çözemiyordu. Bir hapisaneyi, terk edilmiş bir şatoyu düşünüyordu. Hafif bir esinti, önceleri direklerle birmiş gibi sarkık duran bir bayrağı dalgalandırdı. Belli belirsiz bir boru sesi duyuldu. Nöbetçiler ağır ağır yürüyor-

lardı. Giriş kapısının önündeki alanda, iki ya da üç kişi (bu mesafeden asker olup olmadıkları görülmüyordu) bir at arabasına çuval yüklüyordu. Ama her şey gizemli bir uyuşukluk, ağırlık içinde durmaktaydı.

Yüzbaşı Ortiz de, durmuş, binaya bakıyordu.

“İşte,” dedi, tamamen gereksiz olmasına rağmen.

“Şimdi,” diye düşündü Drogo, “bana kale hakkında ne düşündüğümü soracak”, ve bu düşünce canını sıktı. Ama yüzbaşı, sessiz kaldı.

Bastiani Kalesi, alçak duvarlarıyla etkileyici değildi, ayrıca ne güzel ne de kule ve burçlarına rağmen pitoreskti. Bu çıplaklığı örtecek, yaşamın tatlı yanlarını anımsatacak hiçbir şey yoktu. Yine de Drogo, tıpkı bir gece öncesindeki gibi, yüreğinin derinliklerinden kopan bir şeylerle, hipnotize olmuş bir biçimde kaleye bakıyor, içini açıklaması olanaksız bir heyecan dolduruyordu.

Peki, arkada ne vardı? Bu hiç de davetkâr olmayan binanın, görüş alanını kapayan siperler, kazamatlar, baruthanelerin ötesinde, nasıl bir dünya yer alıyordu? Ya Kuzey Kralığı, asla hiç kimsenin geçmediği bu taşlık çöl neye benziyordu? Drogo’nun hayal meyal anımsadığı kadarıyla, haritada sınırın ötesinde pek az isim ve işaretin bulunduğu geniş bir alan uzanıyordu; ama kalenin tepesinden hiç olmazsa birkaç yerleşim alanı, tarla, ya da bir ev görünüyordu yoksa yalnızca, hiç kimsenin oturmadığı bir toprak parçasının mutsuzluğu mu uzanıyordu?

Kendini aniden yalnız hissetti: o ana değin, garnizon yaşamının sakin deneyimleri boyunca, rahat bir evi, yakınında neşeli arkadaşları ve uyuyan bahçelerdeki küçük gece serüvenleri olduğu sürece sahip olduğu kaygısız asker tavrı, o güzel özgüven aniden yitip gitmişti. Kale, ona, dahil olacağını asla düşünmediği, ama gözüne kötü göründüklerinden değil, yalnızca alıştığı yaşamdan çok uzak olduklarından dü-

şünmediği meçhul dünyalardan biri olarak görünüyordu. Geometrik yasalarınınkinden başka çekiciliği olmayan, tahmininden daha etkileyici bir dünya...

Geri dönmek, kalenin eşiginden bile atlamadan, ovaya inip, kentine ve tatlı alışkanlıklarına yeniden kavuşmak... Drogo'nun ilk düşüncesi bu oldu, böylesine bir zaafın bir asker için utanç verici olmasının hiç önemi yoktu: Gitmesine izin verildiği takdirde bunu bizzat itiraf etmeye hazırdı. Ama, göze görülmeyen kuzey ufkundan bembeyaz ağır bir bulut yamaçların üzerinden yükseliyor ve tam tepedeki güneşin altında hiç etkilenmez bir biçimde nöbetçiler, otomat gibi bir ileri bir geri yürüyordu. Drogo'nun atı kişnedi, sonra her şey tekrar sessizliğe gömüldü.

Giovanni nihayet gözlerini kaleden indirdi ve dostça bir şeyler duyma umuduyla, yanındaki yüzbaşıya baktı. Ortiz de kıpırtısızdı ve dikkatle sarı duvarlara bakıyordu. Evet, on sekiz yıldır burada yaşamasına rağmen, duvarları, bir dünya harikasının karşısındaymışçasına, neredeyse hayranlıkla seyrediyordu. Bu duvarlara bakıp durmaktan bıkmaz gibiydi, hem sevinç, hem hüznün ifade eden belli belirsiz bir gülümseme yavaşça yüzünü aydınlatıyordu.

Drogo, kaleye varır varmaz, başmuavin Binbaşı Matti'nin yanına gitti. Nöbetçi teğmen, rahat tavırlı ve candan bir delikanlı olan Carlo Morel, onu kalenin tam merkezine götürdü. İki adam, ucu pek görünmeyen uzun bir koridordan geniş ve boş bir avlunun görüldüğü giriş holünden geçtiler. Tavan, gölgeler içinde yitiyor, zaman zaman dar mazgal deliklerinden ince bir güneş huzmesi sızıyordu.

Ancak bir üst kata çıktıklarında, elinde haritalar olan bir askere rastgeldiler. Çıplak ve rutubetli duvarlar, sessizlik, ölgün ışık, her şey, kaledekilerin, dışarıda, dünyada bir yerlerde çiçeklerin, gülen kadınların neşeli ve insana kucak açan evlerin varlığını unuttuğunu düşündürüyordu. Burada her şey bir feragati andırıyordu; ama ne uğruna, hangi gizemli şey uğruna bir feragatti bu? Üçüncü kata varmış, tıpkı ilk kattakinin eşi bir koridorda ilerliyorlardı. Kuşkulu Drogo, kimi zaman, bazı duvarların ardından uzak kahkahaların yankılandığını duyar gibi oluyordu.

Binbaşı Matti şişmancaydı ve aşırı bir babacanlıkla gülümsüyordu. Çalışma odası da, üzeri gayet düzenli kâğıtlar-

la kaplı masası da genişti. Duvarda kralın renkli bir portresi vardı, albayın kılıcı, özel olarak yapılmış tahta bir askıya asılıydı.

Drogo esas duruşa geçerek kendini tanıttı, kâğıtlarını gösterdi ve buraya kendi isteğiyle tayin edilmediğini (ilk fırsatta başka yere tayinini istemeye kararlıydı) açıklamaya başladı ama Matti sözünü kesti.

“Eskiden babanızı tanırdım, teğmen. Mükemmel bir toplum adamıydı. Kuşkusuz onun anısını onurlandırmak ona layık olmak istersiniz. Yanılmıyorsam, Yüce Divan başkanıydı, değil mi?”

“Hayır, binbaşım,” dedi Drogo. “Babam doktordu.”

“A, evet, doktordu. Hay Allah, karıştırdım, doktordu ya, tabii..”

Bir an Matti sıkılmış gibi durdu, Drogo onun sol elini, üniformasının yakasındaki yuvarlak ve yeni olduğu anlaşılan bir yağ lekesini gizlemek için sık sık yakasına götürdüğünü fark etti.

Binbaşı hemen toparlandı:

“Sizi burada görmek beni pek memnun etti,” dedi. “Biliyor musunuz, Majesteleri Pietro III ne demiştir? Bastiani Kalesi ‘tahtımın bekçisi’dir, ben de onun garnizonuna dahil olmanın büyük bir onur olduğunu eklemek isterim. Sizce öyle değil mi, teğmen?”

Bu sözleri mekanik bir biçimde, yıllar önce öğrenilmiş ve belirli zamanlarda tekrarlanması gereken bir formül gibi söylemişti.

“Yok binbaşım,” dedi Giovanni. “Tamamen haklısınız, yalnız, size itiraf edeyim ki bu benim için bir sürpriz oldu. Şehirde ailem var ve eğer mümkünse orada...”

“Aa! Yani bizden ayrılmak mı istiyorsunuz, hem de tabiri caizse ayacağınızın tozuyla? Bunun hiç hoşuma gitmediğini itiraf etmek isterim, evet hiç hoşuma gitmedi.”

“Canım istediği için değil. Tartışmaya girmem... yani demek istiyorum ki...”

“Anladım,” dedi binbaşı, sanki bu eski bir öyküymüş ve onu affedebilirmiş gibi iç çekerek. “Anladım: Siz kalenin çok farklı bir yer olduğunu düşünüyordunuz, şimdiyse biraz ürktünüz. Ama bana dürüstlikle söyleyin: Açıkçası, geleli birkaç dakika olduğuna göre nasıl olup da kale hakkında bir yargıya varabildiniz ki?”

“Binbaşım,” dedi Drogo, “kaleye kesinlikle karşı değilim... Sadece, şehirde, ya da en azından şehrin yakınlarında kalmak istiyorum. Anlıyor musunuz? Bakın içtenlikle söylüyorum, görüyorum ki bu tür şeylere anlayışla yaklaşıyorsunuz, o yüzden iyi niyetinize sığınıyorum”.

“Tabii, tabii!” dedi Matti kısa bir gülümsemeyle. “Biz bunun için buradayız. Burada, hiç kimsenin, elde kalan son nöbetçinin bile gönül rızası olmadan kalmasını istemeyiz. Yalnızca üzülüyorum... Efendi bir delikanlıya benziyorsunuz...”

Binbaşı, en uygun çözümü bulmak istermişçesine bir an sustu. İşte Drogo o anda, başını hafifçe sola çevirince gözü iç avluya açılan pencereye takıldı. Karşıda, diğerleri gibi sarımtırak ve güneşe gark olmuş, üzerinde pencerelerin oluşturduğu tek tük karanlık dörtgenlerin bulunduğu bir duvar görünüyordu. İkiyi gösteren bir duvar saati ve en üst taraçada, tüfek omuzda ileri geri yürüyen bir nöbetçi vardı. Ama, binanın üst çevresinin en tepesinde, çok uzakta, öğle sıcaklığının yansıması arasından bir kayanın doruğu yükseliyordu. Sadece en sivri ucu görülüyordu ve başlı başına hiçbir özelliği yoktu. Yine de bu kaya yığnında Giovanni Drogo’yu, kuzey toprağına, gözetimi kalenin görevi olan efsanevi krallığa, ilk kez belirgin olarak davet eden bir şeyler vardı. Ya geri kalanı nasıldı acaba? Öteden, ağır sis kıvrımları arasından tembel bir ışık sızıyordu. Binbaşı yeniden konuşmaya başladı.

“Söyleyin bakalım,” dedi Drogo’ya, “hemen mi geri dönmek istersiniz yoksa birkaç ay kalmanız sizin için fark etmez mi? Bize gelince, tekrar edeyim, bizim için hiç fark etmez... yani idari açıdan,” diye ekledi cümlesinin kaba bir anlam taşımaması için.

“Madem ki gideceğim,” dedi hiç zorluk çıkmamasına hoş bir şekilde şaşırان Giovanni, “madem ki gideceğim, bana öyle geliyor ki, bir an önce gitmem daha uygun olur”.

“Tamam, peki,” dedi binbaşı güven veren bir sesle. “Yalnız şunu açıklamak isterim: Hemen gitmek istiyorsanız en uygunu hastalık gerekçesidir. İki üç gün revirde müşahade de kalırsınız, sonra doktor size bir rapor verir. Zaten bu yükseklikte, gerçekten de pek çok kişi havaya dayanamaz.”

“Gerçekten, ille de hasta olarak görünmem gerekir mi?” diye sordu bu tür dolambaçlardan hoşlanmayan Drogo.

“Gerekli olmayabilir ama böylesi her şeyi kolaylaştırır. Çünkü yoksa, yazılı bir tayin talebinde bulunmanız, bunu Genelkurmay’a yollamanız, sonra da cevabını beklemeniz gerekir, bu da en azından iki hafta alır. Özellikle de, böyle olduğu takdirde, durumunuzla albayın ilgilenmesi gerekir ki, ben bundan kaçınmaya çalışıyorum. Çünkü böyle şeyler onun hoşuna gitmez, onu gücendirir, evet doğrusu bu gücendirir, kalesinin hakkı yeniyormuş gibi bir durum yaratır. Dolayısıyla, açık konuşmak gerekirse, sizin yerinizde olsaydım, bundan kaçınmayı tercih ederdim...”

“Özür dilerim binbaşım,” diye belirtti Drogo, “bunu bilmiyordum. Eğer buradan gitmem bana herhangi bir zarar verecekse, o zaman durum değişir”.

“Kesinlikle böyle bir şey yok, teğmen, beni iyi anlayamadınız. Her iki durumda da mesleki kariyeriniz bir zarar görmeyecektir. Arada sadece –nasıl diyeyim?– bir nüans vardır... Tabii ki, size ilk anda söylediğim gibi, bu durum albayın hoşuna gitmez ama gerçekten kararlıysanız...”

“Yoo, hayır,” diye karşı çıktı Drogo, “durum sizin söylediğiniz gibiyse, belki de doktor raporu daha uygundur”.

“Ya da tabii...” dedi Matti, cümlesini yarım bırakan imalı bir gülüşle.

“Ya da?”

“Ya da burada dört ay kalmayı kabul edersiniz ki bu en iyi çözümdür.”

“Dört ay mı?” diye sordu Drogo, hemen gidebilme umudundan sonra biraz düş kırıklığına uğramıştı.

“Evet dört ay,” dedi Matti. “O zaman prosedür çok daha nizami olacaktır. Şimdi de isterseniz açıklayayım: Yılda iki kez herkes doktor muayenesinden geçer, bu kuraldır. Bir dahaki muayene dört ay sonra. Sizin için en uygun fırsatın bu olduğun düşünüyorum. Ve raporunuzda ‘Kale’de kalmaz’ yazacaktır. Bu konuda ben şahsen tahhüde girebilirim, isterseniz. Tamamen emin olabilirsiniz.”

“Ayrıca,” diye devam etti binbaşı bir süre sustuktan sonra, “dört ay dört aydır ve bu, insanın değerlendirilmesi için yeterli bir süredir. Albayın size uygun bir not vereceğinden emin olabilirsiniz. Mesleki kariyeriniz için bunun ne denli önemli olduğunu biliyorsunuzdur. Ama, bir konuda iyice anlaşılmamız gerekir: Bu benim size verdiğim bir öğüttür, yoksa tamamen serbestsiniz...”

“Evet binbaşım, çok iyi anlıyorum.”

“Burada,” diye altını çizdi komutan, “görev yorucu değildir, neredeyse sürekli nöbet vardır. Biraz daha fazla iş gerektiren yeni tabyaya gelince, ilk zamanlarda zaten oraya yollanmazsınız. Dolayısıyla endişe etmeyin: Yorgunluk nedir bilmezsiniz, en kötü ihtimalle, canınız sıkılabilir...”

Ama Drogo, Matti’nin açıklamalarını zoraki dinliyordu. Pencereden görünen duvarın ardından sipsivri kayalık tepesiyle, önünde uzanan bu manzara kendisini tuhaf bir biçimde cezbediyordu. Çözümleyemediği belirsiz bir duygu dolu-

yordu ruhuna; belki de aptalca ve saçma bir şey, temeli olmayan bir düşünceydi bu.

Öte yandan, kendisini yatışmış, kaygılarından kurtulmuş hissediyordu. Hâlâ gitmekte sabırsızlanıyordu ama az önceki endişeyi duymaz olmuştu. Kaleye ilk varışında hissettiklerinden şimdi neredeyse utanıyordu. Onun diğer subaylardan bir eksiği mi vardı? Şimdi hemen geri dönmenin, kendisinin diğerlerinden daha aşağı olduğunu kabullenmesi anlamına geleceğini düşünüyordu. Böylece haysiyetiyle, bildik rahat bir yaşama kavuşma arzusu içinde mücadele halindeydi.

“Binbaşım,” dedi Drogo, “öğütleriniz için teşekkür ederim. Ama, izin verirsiniz yarına kadar bir düşüneyim”.

“Peki,” dedi Matti, belirgin bir memnuniyetle. “Ya bu akşam? Albayla yemekhanede karşılaşmak ister misiniz, yoksa işleri sürüncemede bırakmayı tercih mi edersiniz?”

“Ama,” diye yanıtladı Giovanni, “saklanmamın tamamen gereksiz olduğunu düşünüyorum, hele dört ay kalacaksam...”

“Tamamen haklısınız,” dedi binbaşı. “Hem de buradakilerin ne kadar cana yakın çocuklar, nasıl birinci sınıf subaylar olduğunu göreceksiniz, belki de cesaret bulacaksınız.”

Matti gülümsedi. Drogo izin isteme vaktinin geldiğini anladı. Ama önce:

“Binbaşım,” dedi görünürde sakın bir sesle, “kuzeye bir göz atabilir, duvarların ötesinde ne olduğuna bakabilir miyim?”

“Duvarların ötesinde mi? Manzaralara ilgi duyduğunuzu bilmiyordum,” diye yanıt verdi binbaşı.

“Yalnızca bir göz atmak istiyorum binbaşım, basit bir merak. Orada bir çöl olduğunu duydum da. Ben ömrümde hiç çöl görmedim.”

“Zahmetinize değmez teğmen. Tekdüze bir manzara, hiçbir güzelliği yok. Bana inanın ve aklınızı hiç buna takmayın.”

“Üstelemiyorum binbaşım,” dedi Drogo. “Güçlük çıkabileceğini düşünmemiştim.”

Binbaşı Matti tombul parmaklarının uçlarını, dua edermiş gibi birleştirdi.

“Benden tam da izin veremeyeceğim tek şeyi istediniz. Yalnızca görev başındaki askerler nöbet yollarına ve sınır karakollarına gidebilirler, parolayı bilmek gerekir.”

“Peki ama, özel olarak bile böyle bir izin verilemez mi? En azından bir subaya...”

“Hayır, bir subaya bile izin verilemez. Sizi çok iyi anlıyorum: Bu tür titizlikler, siz kentlilere gülünç geliyor, değil mi? Üstelik oralarda parola da bir giz değildir. Burada ise, her şey bambaşkadır.”

“Evet ama ısrarımı mazur görün binbaşım...”

“Devam edin, lütfen devam edin teğmen.”

“Demek istiyordum ki, hiç olmazsa bir mazgal deliği, o yana bakılabilecek bir pencere de yok mu?”

“Var, tek bir pencere oraya bakar. O da albayın çalışma odasında. Ne yazık ki hiç kimse meraklılar için bir seyran-gâh yapmayı düşünmemiş. Ama tekrar etmek isterim, gerçekten hiç değmez, hiç de ilgi çekici olmayan bir manzara-dır. İnanın, kalmaya karar vererseniz, zaten kısa zamanda bı-karsınız manzaradan.”

“Teşekkür ederim binbaşım, izninizi rica edebilir mi-yim?”

Ve esas duruşa geçerek selam verdi.

Matti eliyle dostça bir işaret yaptı.

“Güle güle teğmen. Ama bu konuyu hiç düşünmeyin, si-zi temin ederim hiç ilgi çekici olmayan bir görünüm, olabi-lecek en anlamsız manzaradır.”

Yine de o akşam, nöbeti biten Teğmen Morel, Drogo’yu, çölü görebilmesi için, gizlice nöbet yoluna götürdü.

Tek tük lambaların aydınlattığı pek uzun bir koridor, bir boğazdan öbürüne değin kalenin bedenleri boyunca uzanıyordu. Arada bir, bir kapı, bir depo, bir atölye ya da bir nöbetçi odası görünüyordu. Üçüncü tabyanın girişine değin yaklaşık yüz elli metre kadar yürüdüler.. Eşikte silahlı bir nöbetçi bekliyordu. Morel karakol amiri Teğmen Grotta'yla görüşmek istediğini söyledi.

Böylece, yönetmeliğe rağmen içeri girebildiler. Giovanni, kendini küçük bir geçitte buldu: Duvarlardan birinde, bir lambanın altında nöbetçi askerlerin adlarının yazılı olduğu bir tahta konmuştu.

“Gelin, buraya gelin,” dedi Morel Drogo'ya, “acele etsek iyi olur”.

Drogo, onun peşinden, dışarı, tabyanın eğintilerinin üzerine varan dar bir merdiveni tırmandı. Teğmen Morel, orada bekleyen bir nöbetçiye, formalitelerin gereksiz olduğunu belirten bir işaret yaptı.

Giovanni kendisini aniden, sur duvarındaki mazgal arası bir siperin üzerine tünemiş buldu: Karşısında, batan güneşin ışınlarıyla yıkanan vadi derinleşiyor, kuzeyin gizemi önüne seriliyordu.

Donmuş bir şekilde bakan Drogo'nun yüzü belli belirsiz soldu. Yandaki nöbetçi durmuştu ve günbatımının haleleriyle birlikte sonsuz bir sessizlik üzerlerine çökmekteydi. Derken, Drogo bakışlarını çevirmeksizin sordu:

“Ya ötede, bu kayaların ötesi nasıl? Her yer, sonuna kadar böyle mi?”

“Nasıl olduğunu hiç görmedim,” dedi Morel. “Bunun için yeni tabyaya gitmek gerek, orada, şu koninin tepesindekine. Oradan tüm ova görölüyormuş. Diyorlar ki...”

O anda sustu.

“Evet?.. Ne diyorlar?” diye sordu Drogo.

Alışık olmadığı bir endişe sesini titretiyordu.

“Tüm ovanın taşlık olduğu, bir tür çöl olduğunu söylüyorlar, diyorlar ki taşlar bembeyazmış, kar gibi.”

“Sadece taşlar mı varmış, başka bir şey yok muymuş?”

“Öyle diyorlar. Sadece taşlar ve birkaç bataklık varmış.”

“Sonuçta yine de, kuzeyde bir şeylerin görülmesi gerekir, öyle değil mi?”

“Genelde ufukta her zaman sis vardır,” dedi az önceki açık yüreklilik ve taşkınlığını yitirmiş olan Morel. “Kuzeyin, herhangi bir şeyin görülmesini engeller.”

“Sis mi,” dedi Drogo inanmamış gibi. “Sis sürekli kalmaz ki, arada bir ufuk aydınlanıyor olmalı.”

“Hemen hiçbir zaman aydınlanmıyor, kışın bile. Ama bazıları bir şeyler gördüklerini söylüyorlar...”

“Neler gördüklerini söylüyorlar? Neler?..”

“Hayal gördükleri kesin. Hiç askerlere inanılır mı? Biri bir şey diyor, öbürü başka şey. Bazıları beyaz kuleler, başkaları ise tüten bir volkan olduğunu ve dumanların oradan geldiğini söylüyorlar. Ortiz bile, yüzbaşı, bundan beş yıl önce bir şeyler gördüğünü söylüyor. Dedikine göre, uzun siyah bir leke varmış, güya bir ormanmış.”

Sustular. Drogo bu dünyayı daha önce nerede görmüştü? Düşünde mi görmüş yoksa eski bir söylenceyi okurken mi kurmuştu? Burayı hatırlar gibiydi, şu alçak kayalıklardan oluşan yığınları, hiçbir bitkinin olmadığı girintili çıkıntılı bu vadiyi, bu sarp uçurumu ve öndeki kayaların kapatamadığı ovanın bu zavallı üçgen parçasını hatırlıyor gibiydi. Ruhunun derinliklerinde çözemediği bazı yankılar uyanmıştı.

Şimdi Drogo kuzey dünyasını, söylendiğine göre hiçbir zaman insan ayağı değmemiş olan bu boş toprağı seyrediyordu. Buradan asla hiçbir düşman gelmemiş, hiçbir muharebe olmamış, hiçbir olay yaşanmamıştı.

“Eee?” dedi Morel neşeli olmaya çalışan bir tonla, “ee, nasıl beğendin mi?”

Drogo ancak “ee...” diyebilirdi. İçinde karmaşık isteklerle çılgınca korkular birbirine karşıyordu.

Bir boru sesi, cılız ve nereden geldiği belli olmayan bir boru sesi duyuldu. Morel:

“Artık gitsen daha iyi olur,” dedi.

Ama Giovanni duymamış gibiydi, kendi düşüncelerinden bir şeyler çıkarmaya çalışıyordu. Akşamın ışıkları kararıyor ve karanlıkla birlikte yeniden başlayan rüzgâr, kalenin geometrik yapıları boyunca esiyordu. Nöbetçi asker, ısınmak için yeniden yürümeye başlamıştı ve arada bir tanımadığı Giovanni Drogo’ya bakıyordu.

“Artık gitsen iyi olur,” diye tekrarladı Morel, arkadaşını kolundan tutarak.

IV

Sık sık yalnız kalmıştı: Henüz çocukken, kırdan kaybolduğunda, gece vakti cinayetin kol gezdiği şehir sokaklarında, hatta bir gece önce yolda uyuduğunda. Ama şimdi durum farklıydı, yol heyecanı geçmiş, yeni meslektaşları çoktan uykuya dalmıştı, kendisiyse odasında hüzünlü ve yitmiş bir biçimde, bir lambanın ışığında yatağının kenarında oturuyordu. İşte şimdi, evet şimdi, gerçek yalnızlığın ne olduğunu anlıyordu (çirkin olmayan, tamamen lambri kaplı bir oda, geniş bir yatak, bir masa, pek rahat olmayan bir divan, bir dolap). Yemekte herkes ona çok nazik davranmış ve şerefine bir şişe şarap açılmıştı ama işte şimdi, hiçbirisi kendisine aldırılmıyordu, şimdiden kendisini tamamen unutmuşlardı (yatağın üzerinde tahta bir haç, öbür yanında ise bir efsaneyi tasvir eden ancak ilk lafları okunabilen eski bir gravür vardı: *Humanissimi Viri Francisci Angloisi Virtutibus*). Bu uzun gece boyunca hiç kimse ziyaretine gelmeyecek; bütün kalede, hatta sadece kalede değil tüm dünyada tek bir insanoğlu kendisini düşünmeyecekti; herkesin kendi meşguliyeti vardı, herkes kendi kendine zor yetiyor-

du, hatta annesi bile, evet, belki de annesi bile Şu anda başka Şey dŐŐŐnŐyordu, tek oğlu Giovanni değildi, bŐtŐn bir gŐn onu dŐŐŐnŐmŐŐtŐ, Şimdi sıra biraz da őtekilerdeydi. Bu son derece adil bir Şey diye dŐŐŐnŐyordu Giovanni Drogo, iÇinde hiÇbir kızıgnlık yoktu, ama o arada kaledeki odasında, yatağının kenarına oturmuş (Şimdi, duvarın tahtasının iÇine aslında uygun bŐyŐklŐkte ve gerŐeĐiyle karıŐtırılabilir Şekilde, incelikle yontulmuŐ ve boyanmış bir kılıÇ olduğunu gŐrdŐ, herhangi bir subayın, kimbilir kaÇ yıl önceki bir eseri olmalıydı bu) evet, yatağın kenarına oturmuŐtu, kafası biraz öne eğik, sırtı hafif kambur, sŐnŐk ve ağır bir bakışla kendini hiÇbir zaman olmadığı kadar yalnız hissediyordu.

Derken Drogo, belli bir ھاba göstererek ayağa kalktı, camı aÇtı ve dışarı baktı. Pencere avluya aÇılıyor ve camdan avlu dışında hiÇbir Şey gŐrŐnmŐyordu. GŐneye bakan bu camdan, Giovanni boşuna kaleye gelmek işin aŐtıĐı dağları gŐrebilmeyi umdu; dağlar alÇak kalıyor kalenin bedeninin ardından gŐrŐnmŐyordu.

Yalnızca ūŐ pencerede ıŐık vardı ve bunların tŐmŐ kendisiyle aynı cihetteydi, yani iŐleri gŐrŐlemiyordu; tıpkı Drogo'nun odasının ıŐıĐı gibi onlarınki de karŐı duvara yansıyor ve yansıyan halelerden birinin iŐinde bir gŐlgenin, olasılıkla soyunmakta olan bir askerin hareket ettiği gŐrŐlŐyordu.

Camı kapadı, ūzerindekileri ھاıardı, yatağa girdi ve birkaç dakika yine tahta kaplı tavana bakarak dŐŐŐndŐ. Okuyacak bir Őeyler getirmeyi unutmuŐtu ama bu akŐam bunun hiŐ őnemi yoktu ھاŐkŐ ھاok uykusu gelmiŐti. Lambayı sŐndŐrdŐ, karanlığın iŐinde penceresinin dŐrtgen ھاerŐevesi giderek daha belirginleŐti ve Drogo parlayan yıldızları gŐrdŐ.

Ani bir ağırlığın kendisini uykuya doğru sŐrŐklediĐini hissetti. Ama bunun fazlasıyla bilincindeydi. Neredeyse rŐ-

yada gibi, bir görüntü seli önünden geçiyor hatta neredeyse bir öyküye dönüşüyordu ama, bir süre sonra, Giovanni hâlâ uyanık olduğunu fark etti.

Hatta az öncekinden daha da uyanıktı çünkü sessizliğin derinliği çok çarpıcı geliyordu. Çok çok uzakta, ama bu belki de bir yanılsamaydı, birisi öksürüyordu. Sonra, oldukça yakında, bir su sesi, duvarlarda yayılan yumuşak bir ses duydu. Yeşil bir yıldız (kıpırtısız yattığı yerden görüyordu) gece yolculuğu sırasında penceresinin neredeyse üst köşesine ulaşmıştı, birazdan kaybolacaktı; bir an karanlık pervazın üzerinde parıldadı, sonra, gerçekten de kayboldu. Drogo, kafasını uzatarak onu biraz daha izlemek istedi. O anda suya bir şey düşüyormuş gibi ikinci bir “şıp” sesi daha duyuldu. Bu ses yeniden duyulacak mıydı? Kulak kesilerek gürültüyü duymak istedi, yeraltı gürültüsü, bataklık gürültüsü, terk edilmiş ölü evlerin gürültüsü. Hareketsiz, dakikalar geçti, sonuçta mutlak sessizlik, kalenin tartışılmaz efendisi olmuştu. Sonra Drogo'nun çevresinde yeniden uzak yaşamın görüntüleri dolaşmaya başladı.

“Şıp!”, işte yine o iğrenç ses. Drogo oturdu. Demek ki bu aralıklı olarak işitilen bir sestir, son sesler, başlangıçtakilerden daha hafif değildi, dolayısıyla bu giderek durulacak bir akıntı olamazdı. Bu koşullarda nasıl uyunabilirdi ki? Drogo birden bir kordonun, muhtemelen zile bağlı bir kordonun başucundan sarktığını anımsadı. İpi çekme cüretini gösterdi, kordon aşağı kayd ve binanın uzak bir köşesinde belli belirsiz bir çınlama duyuldu. Ne aptallık, diye düşündü Drogo, böylesine bir saçmalık yüzünden insanları çağırmak... Peki kim gelecekti?

Az sonra dışarıda ayak sesleri duyuldu, koridordaki adımlar giderek yaklaştılar ve kapıya vuruldu.

“Girin,” dedi Drogo.

Elinde bir fenerle bir asker göründü.

“Emriniz, teğmenim?”

“Tanrım,” dedi Drogo, soğuk bir biçimde öfkelenerek, “burada uyumuyor. Bu dayanılmaz gürültü de neyin nesi? Su kaçıran bir boru mu var, nedir, şu sesin kesilmesi için ne gerekiyorsa yap, hiçbir şekilde uyumak mümkün değil. Bazen altına bir bez tıkamakla iş hallolur”.

“Sarnıç,” dedi hemen asker, bu soruya alışkınmışçasına, “sarnıcın sesidir teğmenim, yapacak bir şey yok”.

“Sarnıç mı?”

“Evet teğmenim,” dedi asker. “Su sarnıcı, hemen bu duvarın arkasında. Herkes yakınıyor ama bir şey yapılamıyor. Yalnızca buradan duyulmaz. Yüzbaşı Fonzaso da arada bir bağırır çağırır ama yapacak bir şey yok.”

“Peki o zaman. Git,” dedi Drogo.

Kapı kapandı. Adımlar uzaklaştı, yeniden sessizlik oldu, yıldızlar pencerenin berisinde parladı. Giovanni şimdi, kendisinden birkaç metre ötede, soluklanmak için bir an durmaksızın makineler gibi sürekli bir ileri bir geri yürüyen nöbetçileri düşünüyordu. Kendisi yatağına uzanmışken, her şey uykuya dalmış gibi görünürken bu adamların onlarcası uyanıktı. Onlarca, diye düşünüyordu Drogo, peki kim için, ne için? Bu kalede askerî biçimcilik adeta akıl almaz bir başyapıt yaratmıştı. Asla hiç kimsenin geçmeyeceği bir boğazı korumak için yüzlerce adam... Gitmeli, bir an önce gitmeli, diye düşünüyordu Giovanni, bu havadan, bu puslu gizemden uzaklaşmalı. Ah, kendi güzel evi!.. Bu saatte annesi uyuyor olmalıydı, tüm ışıklar sönmüktü; ama belki de annesi bir süre daha onu düşünecekti, hatta bu neredeyse kesindi, onu iyi tanırdı: En ufak şeyden endişelenir ve bu, geceleyin hiç dinlenemeden yatağında dönüp durmasına neden olurdu.

Yine sarnıcın gürültüsü, sonra yine pencerenin pervazını aşan ve ışığı hâlâ dünyaya, kalenin doruğuna, nöbetçilerin coşkulu gözlerine ulaşan ama, buna karşılık uykuyu bekle-

yen ve şu an iç karartıcı düşüncelerin pençesinde kıvranan Giovanni Drogo'ya bir türlü erişemeyen bir yıldız.

Peki ya Matti'nin o ince alavereleri birer şakadan ibaretse? Ya gerçekte, dört ay sonra bile gitmesine izin verilmezse? Ya idari birtakım üçkâğıtlarla kenti yeniden görmesi engellenecek olursa? Ya yıllar ve yıllar boyunca burada durmak ve gençliğini burada, bu tek kişilik yatakta tüketmek zorunda kalırsa? Bunların anlamsızlığını düşünerek, ne saçma varsayımlar diyordu Drogo, ama yine de aklından bir türlü kovamadığı bu fikirler, gecenin yalnızlığının korumasında, kısa zaman sonra yeniden gelip onu rahatsız ediyordu.

Böylece, çevresinde onu burada tutabilmek için karanlık bir komplonun hazırlandığı fikrine kapılıyordu. Muhtemelen, söz konusu olan Matti de değildi. Ne o, ne albay, ne de başka bir subay onunla bir nebze olsun ilgileniyordu: Kalması ya da gitmesinin onlara tamamen vız geldiği kesindi. Ama gizli bir güç, kente dönmesine karşı çıkıyor hatta belki de bu güç, hiç farkına varmaksızın, kendi ruhundan fışkırıyordu.

Sonra bir sundurma, beyaz bir yol üzerinde bir at gördü, birinin adıyla kendisine seslendiğini duyar gibi oldu ve nihayet uykuya yenik düştü.

İki gün sonra, Giovanni Drogo, ilk kez üçüncü tabyada nöbete gitti. Saat altıda, yedi nöbetçi müfrezesi avluda sıraya dizildi: Üçü esas kale, dördü de yandaki tabyalarda görev yapacaktı. Yeni tabyada nöbete giden sekizinci müfreze, ötekilerden önce yola çıkmıştı çünkü epeyce uzun bir yol katedecekti.

Kalenin emektarlarından Başçavuş Tronk, üçüncü tabyaya gidecek yirmi sekiz kişiyle bir borazancıyı, yani toplam yirmi dokuz kişiyi yerlerine götürmüştü. Bunların hepsi ikinci bölükten, Giovanni'nin de tayin edildiği Yüzbaşı Ortiz'in bölüğündendi. Drogo grubun başına geçti ve kılıcını çekti.

Yukarı çıkan yedi nöbetçi ip gibi sıraya dizilmişlerdi ve geleneğe göre, pencerelerin birinden garnizon komutam onları gözetliyordu. Avlunun sarı zemininde yedi müfreze, göze hoş gelen, kara bir şekil oluşturunuyordu.

Rüzgârın temizlediği gökyüzü, son güneş ışınlarının vevrev biçimde kestiği kale bedenlerinin üzerinde yeniden parlıyordu. Komutan yardımcısı, Yarbay Nicolosi komutan-

lık kapısından geçti, eski bir yara yüzünden topallıyor ve kılıcına yaslanıyordu. O gün, iri yarı Yüzbaşı Monti de, teftiş için nöbetteydi: Tok sesi emir verdi ve tüm askerler mükemmel bir bütün halinde madenî bir gürültüyle selam durdular. Derin bir sessizlik oldu.

Sonra, birbiri ardından yedi müfrezenin de borazancıları bildik nakaratı çaldılar. Bunlar Bastiani Kalesi'nin ünlü gümüş borazanlarıydı, kırmızı ipekten kordonlarında büyük bir arma asılıydı. Pürüzsüz sesleri, gökte yankılanarak süngülerden oluşan hareketsiz duvarı belli belirsiz bir çan sesiyle titretiyordu. Askerler heykel gibiydi, suratları gayet askerî bir biçimde ifadesizdi. Hayır, bunlar tekdüze, sıradan bir nöbete hazırlanıyor olamazlardı, bu kahraman bakışlarıyla kesinlikle düşmanı bekler gibiydiler.

Son nota, uzaklardaki kale bedenlerinde yankılanarak, uzun süre havada asılı kaldı. Süngüler, derin göğe karşı bir kez daha parıldadı, sonra tek tek sönerek, sıralar arasında kayboldu. Albay pencereden çekilmişti. Yedi müfreze, her biri kendi yönüne doğru hareket etti, adımları kalenin dehlizlerinde yankılandı.

Bir saat sonra, Giovanni Drogo, üçüncü tabyanın üst taraçasında, bir gece önce kuzeye bakmış olduğu yerdeydi. Bir gece önce, geçici bir konuk gibi etrafı kolaçan etmeye gelmişti. Şimdiyse buranın efendisiydi: Yirmi dört saat boyunca tüm tabya ve ona bağlı olan kale bedenleri yalnızca kendisine bağlıydı. Emrindeki dört topçu, küçük tabyada vadinin dibine doğru çevrili iki topla ilgileniyorlardı; üç nöbetçi tabyadaki nöbet alanını paylaşıyorlardı, kalan dört nöbetçi ise surlar boyunca, sağa doğru yirmi beşer metrelik aralıklarla dizilmişlerdi.

Nöbet değişimi, yönetmelik uzmanı Başçavuş Tronk'un gözü önünde ince bir titizlikle gerçekleşti. Tronk yirmi iki yıldır kaledeydi ve artık izin günlerini bile orada geçiriyor-

du. Hiç kimse kalenin en ince noktalarını onun kadar iyi bilemezdi; çoğu zaman gece vakti, subaylar onun tek bir feneri olmaksızın zifiri karanlıkta etrafta dolaştığını görürlerdi. Nöbet ondayken, nöbetçi askerler bir an bile tüfeklerini bırakmazlar, duvara yaslanmazlar, hatta hiç durmamaya çalışırlardı çünkü duraklamalar ancak özel durumlarda hoşgörülürdü; bütün gece Tronk uyumaz, nöbet yollarında dolaşarak, nöbetçileri yerlerinden sıçratırdı. “Kim var orada, kim var orada?” diye sorardı nöbetçiler, “Grotta,” diye yanıtlardı başçavuş, “Gregorio,” derdi nöbetçi.

Gerçekte nöbetçi subay ve astsubaylar, birbirlerinin burcundaki nöbet yollarından formalitelere gerek duymaksızın geçerlerdi, askerler onları tanır, parola sorulması gülünç kaçardı. Askerler yalnızca Tronk’a karşı yönetmeliğe harfiyen uyarlardı.

Tronk uzun boylu sayılmazdı, zayıftı, ihtiyar küçük bir suratı vardı, kafası tıraşlıydı, meslektaşlarıyla bile pek az konuşur ve serbest saatlerinde yalnız kalıp, müzik konusunda incelemeler yapmayı terih ederdi. Müziğe tutkundu, bu yüzden Astsubay çavuş Espina, belki de tek dostuydu. Güzel bir akordeonu vardı ama hemen hemen hiç çalmazdı, yine de bir virtüöz olduğu söylentisi dolaşırdı; armoni öğrenirdi ve birçok askerî marş bestelediği söylenirdi. Ama aslında, kesin olarak bilinen bir şey yoktu.

Nöbet sırasında, serbest zamanlarında yaptığı gibi ıslık çalmaya başlaması söz konusu değildi. Olsa olsa, mazgallar boyunca dolaşır, kuzeydeki vadiyi gözden geçirerek bilinmeyen bir şeyler arardı. Şimdiyse Drogo’nun yanındaydı ve ona sarp yamaçlardan geçerek yeni tabyaya ulaşan keçi yolunu gösteriyordu.

Sağ elinin işaret parmağını uzatarak “İşte geri dönen nöbetçiler,” diyordu Tronk ama gün batımının alacakaranlığında Drogo hiçbir şey seçemedi. Başçavuş başını salladı.

“Ne var?” diye sordu Drogo.

“Olan şu ki, bu nöbet böyle tutulmaz,” diye yanıtladı Tronk. “Her zaman söylemişimdir, çılgınlık bu.”

“Ama, ne oldu ki?”

“Bu nöbet böyle yapılmaz,” diye tekrarladı Tronk, “önce yeni tabyada nöbet değişimi yapılmalı. Ama albay istemiyor”.

Giovanni şaşkınlıkla ona baktı: Tronk nasıl olup da albayı eleştirmeye cüret ediyordu ki?

“Albay,” diye sözünü sürdürdü başçavuş inanç dolu ve derin bir ciddiyetle; az önceki sözlerini düzeltmeye hiç niyeti yok gibiydi, “albay kendi açısından muhakkak ki tamamen haklı. Ama, hiç kimse ona mevcut tehlikeden söz etmiyor”.

“Tehlike mi?” diye sordu Drogo. Kaleden yeni tabyaya, böylesine ıssız bir yerde, o rahat keçiyolundan gitmenin ne gibi bir tehlikesi olabileceğini düşünüyordu.

“Tehlike mi,” diye tekrarladı Tronk, günün birinde bu karanlıkta bir şeyler olabilir.

“Peki ne yapmak gerekir?” diye sordu aslında tüm bu hikâyeye pek de ilgi duymayan Drogo, sevimli görünmek için.

“Eskiden,” dedi başçavuş bilgisini kanıtlayabilmekten dolayı pek memnundu, eskiden yeni tabyada nöbet, kaleden iki saat önce biter ve mutlaka, hatta kışın bile gündüz gözüyle hava kararmadan değişirdi; sonra parola sistemi basitleştirilmişti. Tabyanın içine girmek için bir, nöbet boyunca ve kaleye dönmek için de bir başka parola vardı. Böylece iki parola yetiyordu. Geri dönen nöbetçiler kaleye geldiklerinde, buradaki nöbet henüz bitmemiş olurdu, böylece parola hâlâ geçerliliğini korurdu.

“Evet, anlıyorum,” dedi Drogo onu izlemekten vazgeçerek.

“Ama sonra,” diye sözüne devam etti Tronk, “korktular. Kale sınırları dışında, parolayı bilen bu kadar çok askerin ortalıkta dolaşmasının sakıncalı olduğunu düşündüler. Hiç

belli olmaz, diyorlardı, elli askerden birinin ihanet etmesi tek bir subayın ihanet etmesinden daha kolaydır.”

“Öyle ya,” dedi Drogo.

Bunun üzerine, parolayı bir tek komutanın bilmesinin daha doğru olacağını düşündüler. Dolayısıyla artık, kaleden, nöbetin bitmesinden kırk beş dakika önce ayrılıyorlar. Bugünü ele alalım. Genel nöbet devri altıdaydı. Yeni tabyaya gidecek nöbetçiler buradan beşe çeyrek kala yola çıkıp oraya tam altıda vardılar. Kaleden çıkmak için bu müfrezenin parolaya ihtiyacı yoktu çünkü başlarında bir subay vardı. Tabyaya girebilmek için dünkü parolanın bilinmesi gerekiyordu, onu da yalnızca subay biliyordu. Tabyadaki nöbet değişiminde bugünkü parola devreye girdi, bu parolayı da tek bilen subaydı. Ve bu durum yirmi dört saat boyunca yani yeni nöbet değişimine kadar sürecektir. Yarın akşam askerler geri geldiğinde (buraya saat altı buçuk sıralarında varırlar, dönüş yolu daha rahattır), kaledeki parola değişmiş olacaktır. Böylece üçüncü bir parola gerekiyor. Subay üç parolayı birden bilmek zorunda, gidişte kullanılacak olan parolayı, nöbet sırasında geçerli olan parolayı ve dönüş için gereken üçüncü parolayı. Tüm bu karmaşanın tek amacı askerlerin yürüdükleri yol boyunca parolayı bilmelelerini engellemek.

“Bense, diyorum ki,” diye sözüne devam etti Tronk, Drogo’nun kendisini dikkatle izleyip izlemediğine pek aldırmıyordu, “ben diyorum ki: Eğer parolayı bilen tek kişi subaysa, yolda biraz fenalaştığını düşünelim, askerler ne yapar? Onu konuşmaya zorlayamazlar, çıkış noktalarına geri de dönemezler çünkü o arada parola değişmiştir. Bunu düşünmüyorlar mı? Sonra gizliliğe bu kadar önem vermelerine karşın bu sistemle iki parola yerine en az üç parolaya ihtiyaç duyduklarını ve üçüncü parolanın, ertesi gün kaleye dönüşte kullanılacak olanın en azından yirmi dört saat önce açık-

landığını görmüyorlar mı? Üstelik bu son parolayı ne olursa olsun sürdürmek zorundalar çünkü yoksa nöbetçiler geri dönemezler.”

“Ama,” dedi Drogo, “onları tanıyabiliriz, değil mi? Geri gelen nöbetçilerin kim olduğunu görürüz”.

Tronk teğmene baktı.

“Teğmenim,” dedi biraz yukarıdan konuşarak, “bu mümkün değil. Kalenin yönetmeliği var. Parola olmaksızın, kuzeyden gelen hiç kimse, kim olursa olsun, kaleye giremez...”

“Evet, ama,” dedi bu saçma titizlikten canı sıkılan Drogo, “bunun yerine yeni tabya için özel bir parolanın olması işleri kolaylaştırmaz mı? Nöbet devri önceden yapılır, geri dönüş için gereken parola da yalnızca subaya bildirilir. Böylece askerlerin haberi olmaz.”

“Elbette,” diye yanıtladı astsubay bu yanıtı bekliyormuş gibi muzafferane bir tavırla. Muhtemelen en doğru çözüm de budur ama bunun için yönetmeliğin değişmesi, yeni bir yasa çıkması gerekir. Yönetmelik der ki (Tronk kuramsal bir ses tonuna geçti): “Parola yirmi dört saat, bir nöbetten öbür nöbete kadar geçerlidir, kale ve kaleye bağlı birimlerde tek bir parola kullanılır.” Yönetmelikte “bağlı birimler,” diye belirtiliyor. Gayet açık. Hile yapmak olanaksız.

“Ama eskiden, dedi konuşmanın başlangıcını pek dikkatle izlemiş olan Drogo, “nöbet devri önce yeni tabyada yapılmıyor muydu”?

“Tabii ki,” diye bağırdı Tronk, sonra taşkınlığını düzeltmek için: “Evet teğmenim, bu sistem sadece iki yıldan bu yana kullanılıyor. Eskiden çok daha iyiydi.”

Astsubay sustu. Drogo ürküntüyle ona bakıyordu. Kalede geçirdiği yirmi iki yılın sonunda bu askerden geriye ne kalmıştı? Tronk, dünyanın bir yerlerinde kendisine benzeyen, üniforma giymeyen, kentte gezinebilen ve akşamları arzularına göre ister yataklarına ister sinemaya, ister kabareye gi-

debilen milyonlarca insan olduğunu hâlâ anımsıyor muydu acaba? Hayır, Tronk'un diğer insanlara ilişkin hiçbir şey anımsamadığını ve onun için kale ve iğrenç yönetmelikleri dışında hiçbir şeyin mevcut olmadığını anlamak için yüzüne bakmak yeterliydi. Tronk genç kızların seslerindeki tatlı tınıyı, bahçelerin, ırmakların ve kale çevresindeki sıkı ve seyrek çalılıklar dışındaki ağaçların neye benzediğini unutmuştu. Tronk, gerçekten de kuzeye bakıyordu ama Drogo'yla aynı halet-i ruhiyeyle değil, o sabit gözlerle, yeni tabyaya giden patikaya, uçurum ve yamaca bakıyor, bakışıyla vahşi kayalar, o gizemli ova parçasını ya da neredeyse tamamen kararmış gökyüzünde hareket eden bulutları değil ulaşım yollarını inceliyordu.

Böylece akşam olurken kaçma arzusu yeniden Drogo'nun yakasına yapıştı. Neden hemen gitmediğini düşünüp kızıyordu. Neden Matti'nin ağdalı diplomasisine kanmıştı ki? Şimdi dört ayın geçmesini beklemek zorundaydı, dört ay, yarısı kalenin bedenlerinde nöbet tutmakla geçecek bitmek bilmez yüz yirmi gün. Yabancı bir toprakta, katı ve nankör bir dünyada farklı bir ırktan insanlar arasında kaldığı izlenimine kapıldı. Çevresine bakındı, hareketsiz, nöbetçileri gözleyen Tronk'u gördü.

İyice gece olmuştu. Drogo tabyadaki çıplak odada oturuyordu, yazı yazmak için kâğıt kalem ve mürekkep getirtmişti. “Sevgili anneciğim,” diye yazmaya başladı, sonra birden kendini çocukluğundaki gibi hissetti. Yapayalnız, bir fenerin ışığında, artık kimsenin kendisini görmediği bu anda, tanımadığı bu kalenin ortasında, evinden uzakta, bildik ve güzel şeylerin hepsinden uzakta, en azından yüreğini tamamen açabilmenin bir teselli olacağını düşünüyordu.

Tabii ki, diğerlerine, subay arkadaşlarına karşı bir erkek gibi davranması, onlarla gülüp birbirinden açık saçık asker ve kadın hikâyeleri anlatması gerekiyordu. Ama gerçeği annesine söylemezse, kime söyleyebilirdi ki? Ve bu akşam Drogo’nun gerçeği, cesur bir askerin gerçeği değildi, ciddi Bastiani Kalesi’ne layık bir gerçek değildi, arkadaşları, yol yorgunluğundan, bu karanlık kale bedenlerinin baskıcı yapısından ve kendini tam bir yalnızlığın içinde bulmasından oluşan bu gerçeği duysalar, gülerlerdi.

“İki günlük yolculuktan sonra bitkin bir halde kaleye vardım,” ona böyle yazacaktı, “Varır varmaz da istediğim tak-

dirde şehre geri dönebileceğimi öğrendim. Kale iç karartıcı bir yer, çevrede hiçbir yerleşim, hiçbir eğlence ve neşe kaynağı yok.” İşte böyle yazacaktı.

Ama Drogo annesini anımsadı: Bu saatte onu düşünüyor ve oğlunun vaktini sevimli arkadaşların ve belki de, belli mi olur, hoş bir hanımın eşliğinde geçirdiğini düşünüp teselli buluyor olmalıydı. Kendisinin mutlu ve huzurlu olduğunu düşündüğü kesindi.

“Sevgili anneciğim,” yazdı Drogo’nun kalemi. “Harika bir yolculuktan sonra kaleye önceki gün vardım. Kale müthiş.” Ah.. ona kale bedenlerinin hüznünü, bu ceza ve sürgün havasını, yabancı ve anlamsız bu adamları nasıl anlatabilirdi ki? Bunların yerine “Buradaki subaylar beni sevgiyle karşıladılar,” yazdı. “Komutan yardımcısı yüzbaşı da bizzat çok iyi davrandı ve beni, arzu ettiğim takdirde şehre geri dönmem konusunda serbest bıraktı. Ama ben..”

Belki de şu anda, annesi onun odasında bir ileri bir geri doluyor o terk ettiği odada, bir çekmeceyi açıyor, bazı eski giysilerini, kitaplarını, yazı masasını yerleştiriyordu; tüm bunları birçok kez toplamıştı annesi, ama şimdi böyle yapmakla, oğlunun yaşayan varlığına kavuşur gibi oluyordu, sanki, her zamanki gibi, yemekten önce eve dönecekti... Giovanni annesinin küçük adımlarının, hep birileri için endişe duyarmış izlenimi veren o tanıdık küçük adımların seslerini duyar gibi oldu. Onu üzmeye nasıl cesaret edebilirdi ki? Annesinin yanında, onunla aynı odada, lambanın bildik ışığı altında olsaydı, Giovanni ona her şeyi söyleyebilir, annesi de buna üzülmezdi çünkü o zaman oğlu yanında bulunur ve her şey artık geride kalmış olurdu. Ama böyle, uzaktan uzağa, mektupla... Şöminenin önünde, onun yanı başında, eski evlerinin huzur verici sakinliğinde oturuyor olsalardı, o zaman annesine komutan Matti’den ve imalı iltifatlarından, Tronk’un saplantılarından söz edebilirdi! Nasıl aptalca davranıp dört ay kalmayı

kabul ettiğini söyleyebilirdi, buna ikisi de gülerlerdi. Ama bu denli uzaktayken, nasıl yapabilirdi ki?

“Ama ben,” diye yazdı Drogo, “bir süre burada kalmanın hem kendime hem de mesleki kariyerime yararlı olacağım düşündüm... Ayrıca arkadaşlarım çok sevimli, iş kolay ve yorucu değil...” Ya odası, sarnıcın sesi, Yüzbaşı Ortiz’le karşılaşması ve çınlçıplak kuzey toprağı? Hayır, annesiyle bile içten olamayacak, ona bile kendine huzur yüzü göstermeyen korkularını itiraf edemeyecekti.

Evde, şehirde, şimdi tüm saatler salonların büfelerindeki bardakları hafifçe çınlatarak, farklı tınılarla onu çalışıyor olmalıydı; mutfaktan bir kahkaha; sokağın karşı tarafından bir piyano sesi geliyor olmalıydı. Drogo oturduğu yerden, daracık, neredeyse mazgal deliğı gibi bir pencereden kuzeydeki ovaya, o hüzünlü araziye bakabiliyordu; ama şu an için karanlıktan başka hiçbir şey görülmüyordu. Dolmakalem hafif gıcırıyordu. Gecenin bastırmasına, rüzgârın siperler arasından gizemli mesajlar getirerek esmeye başlamasına, tabyanın içine koyu bir karanlığın sinmesine ve havanın nemli, nankör olmasına karşın: “Özet olarak,” diye yazıyordu Giovanni Drogo, “çok mutluyum ve iyiyim”.

Akşam dokuzdan, şafak vaktine kadar, her yarım saatte bir, dördüncü tabyada, kalenin bedenlerinin son bulduğu yerde, vadinin sağ ucunda bir çan çalışıyordu. Küçük bir çan çalışıyor ve hemen son noktadaki nöbetçi en yakınındaki arkadaşına sesleniyordu; askerden askere, giderek bedenlerin öbür ucuna değin, tabyadan tabyaya, kalenin içinde ve burçlarda yankılanan çağrı geceyi bölüyordu: “Haz’rol! Haz’rol!” Nöbetçilerin bağırışlarında hiçbir heyecan yoktu, mekanik olarak, tuhaf bir sesle tekrarlıyorlardı.

Küçük yatağı giyinik olarak uzanmış olan Giovanni Drogo giderek artan bir uyuşukluğun pençesinde, uzaktan, bu haykırışın düzenli aralıklarla yankılandığını duyuyordu “Ha..ol!.

Ha'ol! Ha..ol!" Ona değin yalnızca bu kadarı ulaşıyordu. Haykırış giderek güçleniyor, azami yoğunlukla üzerinden geçiyor, gitgide azalarak öbür tarafa geçiyor ve yok oluyordu. İki dakika sonra bir karşılık şeklinde, bu kez soldaki surdan gelerek, yeniden başlıyor, sonra yine yitiyordu. Drogo, haykırışın ağır ve düzenli yeniden yaklaşışını izliyordu "Ha..ol! Ha..ol!". Ancak, haykırış kendi tepesine gelip, kendi nöbetçileri tarafından tekrarlandığında, sözcükleri ayırt edebiliyordu. Ama "hazır ol", en kısa zamanda, yeniden, kayalıkların dibindeki nöbetçide son bulan bir tür yakınmaya dönüşüveriyordu.

Giovanni bu çağrının dört kez nöbet alanından yukarı çıkıp, yeniden ilk çıkış noktasına geri döndüğünü duydu. Beşinci turda, Drogo sadece kendisini kısa bir an yerinden sıçratan bir tür yankılanma hissetti. Nöbetçi subayın uyumasının doğru olmadığını anımsadı: yönetmelik, tamamen soyunulmadığı sürece buna izin veriyordu ama kaledeki tüm genç subaylar, kibar bir yüreklilikle, geceyi uyanık geçiriyor, kitap okuyor, puro içiyor, hatta biraz abartarak birbirlerine ziyarete gidip kâğıt oynuyorlardı. Az önce kendisinden bazı bilgiler aldığı Tronk, ona uyanık durmanın daha doğru olduğunu ima etmişti.

Buna karşılık, gaz lambasının ışığından uzak, küçük yatağa uzanmış olan Drogo, yaşamı üzerine düş kurarken uyu-yakalmıştı. Halbuki, tam da o gece –ah, bunu bilseydi, canı uyumak istemezdi– onun için zamanın önlenemez akışının başlangıcı olacaktı.

O zamana değin, çocukken insana sonsuz gibi görünen bir yolda yılların yavaş yavaş ve hafifçe geçtiği, böylece hiç kimsenin akıp gittiklerinin ayırdına varmadığı bir yolda, hep ilk gençliğinin kaygısızlığıyla ilerlemişti. İnsan bu yolda, sakın sakın, çevresine merakla bakarak ilerlerdi, aceleyle gerçekten hiç gerek yoktu, ne arkanızda sizi sıkıştıran ne de tabii, bekleyen birileri bulunurdu, arkadaşlarınız da kaygı-

sız, oynamak için sık sık durarak ilerlerlerdi. Evlerinin kapısından büyükler size dostça selam verir ve suç ortaklığı dolu gülüşlerle ufku gösterirlerdi; böylece yürek yiğitçe ve tatlı arzularla çarpmaya başlar ve insan kendisini az ötede bekleyen harikulade şeylerin umudunu tadar; gerçi o şeyler henüz uzaktadır ama bir gün onlara ulaşılacağı kesin, tartışmasız bir biçimde kesindir.

Daha çok yol var mıdır? Yoo, şu ilerideki nehri geçmek, şu yeşil tepeleri aşmak yeterlidir. Belki de varmışsınız bile. Şu ağaçlar, kırlar, şu beyaz ev belki de bizim aradığımız şeylerdir. Bir an, bunun doğru olduğuna inanıp, orada durmak isteriz. Sonra, kulağımıza ileride daha iyisinin olduğu çalınır ve tasasız bir biçimde yeniden yola koyuluruz.

İnsan, böylelikle, umut dolu, kendi yolunda gider durur; günler uzun ve sakindir, güneş yukarıda gökyüzünde parlamakta ve akşam bastığında üzümlere yok olmaya yüz tutmaktadır.

Ama bir noktada, belki de içgüdüsel olarak, insan geri döner ve arkasında bir kapının kapanarak dönüşü olanaksız kıldığını fark eder. İşte o zaman birşeylerin değişmiş olduğunun ayırdına varırız, güneş eskisi gibi kıpırtısız değildir, hızla hareket etmektedir; ne yazık ki, henüz bakmaya bile fırsat bulamadan, onun ufkun ucuna doğru hızla kaydığını, bulutların da gökyüzündeki mavi koylarda hareketsiz durmadığını, birbirlerinin üzerine çıkarak kaçtıklarını, iyice acele ettiklerini görürüz; zamanın geçtiğini ve günü gelince yolun zorunlu olarak son bulacağını anlarız.

Belirli bir zamanda, arkamızda bir kapı kapanır, kapanır ve bir şimşek hızıyla kilitlenir; geri dönecek zaman kalmamıştır. Ama işte o anda, Giovanni Drogo bunlardan habersiz uyuyor ve uykusunda çocuklar gibi gülümsüyordu.

Drogo'nun olup bitenin farkına varmasından önce günler geçecektir. O zaman adeta uyanacak, inanamayarak çevresi-

ne bakacak; sonra ardında bir koşuşturma olduğunu duyacak ve kendinden önce uyanmış insanların, kaygıyla koşup, kendisinden önce varmak için yanından geçtiğini görecektir. Zamanla kalp atışlarının yaşamı hızla parçalara ayırdığını duyacaktır. Pencerelelerden bakan artık gülen çehreler değil hareketsiz ve kayıtsız yüzler olacaktır. Ve onlara daha ne kadar yol kaldığını sorduğunda, ona yine bir hareketle ufku gösterecek ama artık bu hareketi iyi niyet ve neşeyle yapmayacaklardır. Yine de o, arkadaşlarını gözden kaçıracaktır, biri yorulup arkada, kalmış, bir diğeri ise onun önünden kaçarak, artık ufukta küçük bir nokta haline gelmiştir.

İnsanlar, “şu nehri aştıktan sonra on kilometre daha gidinece varırsın,” diyeceklerdir. Ama, buna karşılık yol hiç bitmeyecektir, günler gitgide daha kısalacak, yol arkadaşları seyrekleşecek, camlarda hareketsiz, donuk, kafalarını sallayan suratlar görünecektir.

Bu, Drogo, yapayalnız kalıncaya ve ufukta ölçsüz, hareketsiz ve kurşun rengi bir denizin çizgisi belirene kadar böyle sürecektir. Artık yorgun düşecektir, yol boyundaki evlerin hemen tümünün pencereleri kapalı olacaktır ve görebildiği ender insanlar ona umutsuz bir tavırla cevap vereceklerdir: İyi olan, arkada, iyice arkada kalmış, o farkına varmadan önünden geçip gitmiştir. Ah, artık geri dönmek için vakit çok geçtir, arkasında, aynı yanılsamayla kendisini izleyen ama henüz beyaz ve ıssız yolda görünmeyen kalabalığın uğultusu giderek artmaktadır.

Şu anda, Giovanni Drogo, üçüncü tabyada uyumakta, düş görüp gülümsemektedir. Gecenin içinden, tamamen mutlu bir dünyanın imgeleri son olarak ona ulaşmaktadır. Eğer düşünde kendini yolun bittiği yerde, kurşuni bir denizin kıyısında, kurşuni ve tekbiçimli bir göğün altında ezelden beri bir ev, bir ağaç, çevrede tek bir insan, hatta tek bir ot bulunmayan bir yerde görececek olursa, dikkat etmelidir.

Teğmen Drogo'nun eşyalarının bulunduğu sandık nihayet şehirden kaleye ulaştı. İçinde, diğer eşyaların yanı sıra, son moda, olağanüstü şık bir de pelerin vardı. Drogo, hemen pelerini giydi ve odasındaki küçük aynada inceden inceye kendini seyretti. Bu pelerin, onda, ait olduğu uzak dünyayla arasında bir bağ izlenimi bırakıyordu. Kumaş öyle güzel, kesim o denli zevkliydi ki, herkesin kendisine bakacağım düşündü.

Pelerini, nöbet geceleri görev başındayken giyerek, kalenin rutubetli duvarları arasında eskitmemesi gerektiğini düşündü. Hatta onu burada göstermesinin bile, giymek için daha iyi fırsatları olamazmış gibi, uğursuzluk getireceğini düşünüyordu. Yine de onu göstermeme düşüncesi canını sıkıyordu ve havanın pek soğuk olmamasına karşın, hiç olmazsa gündelik, modeli sıradan bir başka pelerin almak için gideceği kale terzisine kadar onu giymeyi düşündü.

Böylece odasından çıktı ve ışık uygun düştüğünde gölgesinin güzelliğini izleyerek merdivenleri inmeye başladı. Ama, Drogo, kalenin merkezine doğru indikçe, pelerin, ade-

ta ilk anki güzelliğini yitiriyordu. Drogo, ayrıca bu pelerini doğal bir havayla taşıyamadığını da fark etti; giysi ona tuhaf, dikkat çekmekten başka işe yaramayan bir şey olarak görünmeye başlamıştı.

İşte bu yüzden merdivenlerde ve koridorlarda pek kimse-
nin bulunmamasına memnun oldu. Sonunda rastlaştığı bir
yüzbaşı, selamına, hiçbir ek dikkat sarf etmeden karşılık ver-
di. Gördüğü tek tük asker bile, gözleriyle onu takip etmedi.

Duvarın içine yapılmış bir asma merdivenle aşağı indi,
adımları hem aşağıda hem de yukarıda, sanki başka insanlar
varmış gibi yankılanıyordu. Pelerininin şık etekleri sallana-
rak, beyaz küfle kaplı duvarları süpürüyordu.

Drogo böylece bodruma ulaştı. Terzi ustası Prosdoci-
mo'nun atölyesi bodrumdaydı. Havanın güzel olduğu za-
manlarda, hemzemin bir hava deliğinden ince bir ışık içeri
giriyordu ama o akşam çoktan lambalar yakılmıştı.

Alayın terzisi Prosdocimo, onun gelişini görür görmez
“İyi günler teğmenim,” dedi.

Geniş odada, sadece bazı yerler aydınlatılmıştı: ufak tefek
bir ihtiyarın yazı yazdığı bir masa, üç genç çırağın çalışıkla-
rı bir tezgâh. Sağda solda, cefa çekip terk edilmiş insanlar gi-
bi onlarca üniforma, tünik ve pelerin asılıydı.

“İyi akşamlar,” diye karşılık verdi Drogo. “Bir pelerin isti-
yordum. Pek pahalı olmasın, beni dört ay idare etsin yeter.”

“Bakmama izin verir misiniz?” dedi terzi, Drogo'nun pe-
lerininin eteğini yakalayıp ışığa doğru çekerek, kuşkulu bir
merakla; Astsubay çavuş rütbesindeydi ama terzi ustası ol-
ması, ona üstleriyle biraz şakacı bir yakınlık sağlıyordu. “İyi
kumaş,” diye sözünü sürdürdü, “gerçekten... Eminim buna
çuvalla para vermişsinizdir; orada, şehirde, adamın gözünün
yaşına bakmazlar!”

Pelerininin tümüne, işini bilen bir edayla baktı, kafasını sal-
ladı, böylece kırmızı ve tombul yanakları titredi.

“Yine de yazık...”

“Neymiş yazık olan?”

“Yakanın bu kadar açık olması, bir askere pek uygun değil.”

“Şimdi böylesi moda,” dedi Drogo tepeden bakan bir ses tonuyla.

“Açık yakalar moda olabilir,” dedi terzi ustası, ama biz askerler, modayla ilgilenmek durumunda değiliz. Bizim için moda yönetmeliktir. Yönetmelik de der ki: “Pelerinin yaka-sı boynu sıkacak ve yedi santimetre boyunda olacak. Tegmenim, siz, beni bu fare deliğinde gördüğünüz için, herhalde uyduruk bir terzi olduğumu sanıyorsunuz.”

“Niyeymiş?” dedi Drogo. “Hiç de değil, hatta tam tersi.”

“Muhtemelen benim uyduruk bir terzi olduğumu düşünüyorsunuz. Ama birçok subay bana derin bir saygı duyar, hatta şehirde bile, üstelik bunlar çok üst düzey subaylardır. Ben burada tamamen ge-çi-ci olarak bulunuyorum,” diye son sözleri, önemini vurgulamak istercesine tek tek heceleyerek lafını bitirdi.

Drogo ne diyeceğini pek bilemiyordu.

“Her an gidebilirim,” diye sözünü sürdürdü Prosdocimo. “Gitmeme izin vermeyen albay olmasa... Aaa, siz orada niye gülüp duruyorsunuz bakayım?”

Gerçekten de odanın karanlık köşesinden üç çırağın boğuk kahkahaları duyuluyordu; şimdiyse başlarını eğmiş, işlerine gerektiğinden de fazla dikkat kesilmişlerdi. Ufak tefek ihtiyar, sanki hiç orada değilmiş gibi, yazmasını sürdürüyordu.

“Ne varmış öyle gülecek?” diye tekrarladı Prosdocimo. “Siz biraz fazla yüzsüz çocuklarsınız. Yakında size kötü bir şaka yaparsam görürsünüz.”

“Evet,” dedi Drogo, “gülünecek ne vardı?”

“Salak bunlar,” dedi terzi. “Hiç ilgilenmemek en iyisi.”

O anda, merdivende ayak sesleri duyuldu ve bir asker içe-

ri girdi. Prosdocimo yukarıya giyim deposundaki başçavuşun yanma çağrılmıştı.

“Özür dilerim teğmenim,” dedi terzi, “gitmek zorundayım. İki dakika içinde gelirim”.

Askerin ardından çıktı.

Drogo, beklemek üzere oturdu. Patron gidince üç çırak işlerine ara vermişti. İhtiyar, kafasını nihayet kâğıtlarından kaldırdı ve ayağa kalktıktan sonra topallayarak Giovanni’ye yaklaştı.

“Duydunuz mu?” dedi tuhaf bir şiveyle; eliyle işaret ederek dışarı çıkan terziden söz ettiğini belirtiyordu. “Duydunuz değil mi? Teğmenim, onun kaç yıldır burada olduğunu biliyor musunuz?”

“Hayır.. bilmiyorum.”

“On beş yıl teğmenim, on beş lanet olası yıldır burada ve hâlâ o bilinen hikâyeyi anlatıp duruyor: Ben geçici olarak buradayım, her an gidebilirim...”

Çırakların tezgâhında, bir kıkırdama duyuldu. Bu onların, alıştıkları bir şaka konusu olmalıydı. İhtiyar ilgilenmedi bile.

“Halbuki, asla buradan gitmeyecek,” dedi. “O, alay komutam albay, ve daha pek çoğu ölene değin burada kalacaklar; bu bir tür hastalık, dikkatli olun teğmenim, siz ki yenisiniz, henüz gelmişsiniz, daha vakit varken, dikkat edin...”

“Neye dikkat edecekmişim?”

“İlk fırsatta gidin, onların çılgınlığına yakanızı kaptırmayın.”

“Ben sadece dört ay buradayım,” dedi Drogo, “kalmaya en ufak bir niyetim yok”.

“Yine de dikkat edin teğmenim,” dedi ufak tefek ihtiyar. “Bunu başlatan Albay Filimore oldu. Önce, büyük olaylar olacak demekle işe başladı, çok iyi anımsıyorum. On sekiz yıl önceydi. Evet ‘olaylar’ diyordu. Bu sözcüğü kullanmış-

u. Kalenin çok önemli olduğunu, diğer kalelerden çok daha önemli olduğunu, şehirde hiçbir şey bilmediklerini kafasına takmıştı.”

Yavaş yavaş konuşuyor, laflarının arasına boşlukların yerleşmesine olanak veriyordu.

“Kafasına, kalenin çok önemli olduğunu, ve bir şeylerin olacağını takmıştı.”

Drogo gülümsedi.

“Ne olacakmış. Savaştan mı söz etmek istiyorsunuz?”

“Kim bilir. Belki de bir savaş.”

“Çölün oradan gelecek bir savaş mı?”

“Muhtemelen çölün oradan,” diye doğruladı ihtiyar.

“Ama kim? Kim gelebilir ki, oradan?”

“Nereden bilebilirim? Tabii ki kimse gelmeyecek. Ama albay haritaları incelemiş, Tatarların hâlâ orada olduğunu, eski ordudan kalan bir grubun bölgeyi tarayıp durduğunu söylüyor.”

Yarı karanlıkta, üç çırağın salakça kıkırdadığı duyuldu.

“Hâlâ burada kalarak bekliyorlar,” diye devam etti ihtiyar.

“Örneğin albay, Yüzbaşı Stizione, Yüzbaşı Ortiz, yarbay: Her yıl birşeylerin olması bekleniyor, böylece emeklilikleri geleceğe kadar...”

Sustu, kafasını yana eğdi, kulak kesilmiş gibiydi.

“Ayak sesleri duyar gibi oldum,” dedi.

Ama yanıliyordu.

“Ben bir şey duymuyorum,” dedi Drogo.

“Prosdocimo da,” dedi ihtiyar. “Basit bir çavuş, alayın terzisi, ama onlarla bir oldu. O da bekleyip duruyor, on beş yıldır... Ama bakıyorum, pek inanmışa benzemiyorsunuz teğmenim, susuyor, size hikâye anlattığımı sanıyorsunuz. Dikkatli olun,” diye ekledi adeta yalvararak, “bana inamn, siz de etki altında kalır sonuçta buraya demir atarsınız: Gözlerinize bakınca anlaşılıyor”.

Drogo susuyordu. Bir subayın, böyle zavallı bir adama dert anlatmasını hiç de uygun bulmuyordu.

“Peki ama siz,” dedi, “ya siz ne yapıyorsunuz burada?”

“Ben mi,” dedi ihtiyar. “Ben onun erkek kardeşiyim, onunla birlikte çalışmak üzere burada kalıyorum.”

“Kardeşi mi, yani ağabeyi?”

“Evet,” dedi ufak tefek ihtiyar gülümseyerek, “ağabeyi. Ben de eskiden askerdim, ama sonra bacağımı kırdım ve ancak bu işe yarıyorum”.

Bodrumun sessizliğinde, Drogo birden hızla çarpmaya başlayan yüreğinin atışlarını duydu. Yani, hesap yapmak üzere bodruma gömülmüş olan bu ihtiyar, bu zavallı ve basit yaratık bile kahramanca bir yazgımın beklentisi içinde miydi? Giovanni adamın gözlerinin içine bakıyordu, adam hafif bir melankoliyle, adeta, “Evet, bunun çaresi yoktur,” dercesine başını sallıyordu: İşte biz böyleyiz, der gibiydi, ve asla düzelmeyeceğiz.

Belki de yukarıda merdivenlerin herhangi bir yerinde bir kapı açılmış olduğundan, duvarlardan, iyice uzaktan gelen ve kaynağı belli olmayan insan sesleri duyuluyordu; arada bir sesler susuyor, bir boşluk oluyor, sonra tekrar sesler duyuluyor, sesler kalenin sakin soluğu gibi, bir gelip bir gidiyordu.

Drogo şimdi anlıyordu. Etrafa asılı üniformaların, lambaların her sallanışında titreyen gölgelerine bakıyordu, derken tam o anda albayın, bürosunun sessizliğinde, kuzeye bakan penceresini açtığını düşündü. Bundan emindi: Sonbaharın ve karanlığın iyice hüzünlendirdiği bu anda, kalenin komutanı, kuzeye, vadinin kara uçurumlarına doğru bakıyordu.

Onların talihleri, serüven, herkesin yaşamında en az bir kez çalan o mucize anı kuzeyden gelecekti. Zamanla gitgide belirsizleşen bu uzak olasılık uğruna koskoca yetişkin

adamlar yaşamlarının en güzel bölümünü burada tüketiyorlardı.

Onlar, herkesin ortak yaşamına, sıradan insanların mutluluğuna, vasat bir yazgıya alışmamışlardı; birbirleriyle yan yana ya gerçekte bilincine varmadıklarından, ya da sadece ruhlarının kıskanç çekingenliğiyle birer asker olduklarından, hiç sözünü etmeksizin aynı umutla yaşıyorlardı.

Belki Tronk da, hatta büyük olasılıkla Tronk da böyle yapıyordu. Tronk titizlikle yönetmeliğin maddelerini inceliyor, matematiksel bir disiplinle, gayet titiz biçimde üstlendiği sorumluluklarının gururunu taşıyor ve bunun kendisi için yeterli olduğunu düşünüyordu. Halbuki, birisi ona “Yaşadığın sürece bu hep böyle olacak, sonuna kadar hep aynı şey,” demiş olsaydı o da kendine gelirdi. “Olamaz,” derdi, “Muhakkak farklı bir şeyler olagelmeli, öyle bir şey ki insan: Artık sonuna gelmiş olsam bile beklemeye değmiş diyebilmeli”.

Drogo, onların basit sırlarını anlamıştı ve gönül rahatlığıyla kendisinin bunun dışında olduğunu, hastalığın bulaşmadığı bir seyirci olduğunu düşünüyordu. Tanrıya şükürler olsun ki, dört ay sonra onları temelli terk edecekti. Eski binanın karanlık cazibesi gülünç bir şekilde gerçek yüzünü göstermişti. İşte böyle düşünüyordu. Ama ufak tefek ihtiyar, neden hâlâ o karmaşık ifadeyle kendisini süzmeye devam ediyordu ki? Neden Drogo, aniden biraz ıslık çalma, şarap içme, açık havaya çıkma arzusu duyuyordu? Belki de kendi kendisine, gerçekten özgür ve sakin olduğunu kanıtlamak için...

VIII

İşte, Drogo'nun yeni dostları, Teğmen Carlo Morel, Pietro Angustina, Francesco Grotta, Max Lagorio, hepsi birarada, o saatte kimsenin bulunmadığı yemekhanede oturuyorlar. Onlardan başka yalnızca uzaktaki bir kapıya yaslanmış bir garsonla, duvarlara çepeçevre asılı ve yarı karanlığa gömülü eski albayların resimleri var. Masada, bitmekte olan bir yemeğin kalıntıları arasında sekiz boş şişe.

Hepsi de, biraz şarabın, biraz da gecenin etkisiyle az çok heyecanlı, sustuklarında dışarıdaki yağmurun sesi duyulmakta.

Kalede iki yıl geçirdikten sonra, ertesi gün ayrılacak olan Kont Max Lagorio'nun gidişini kutluyorlar.

“Angustina,” diyor Lagorio, “eğer sen de geleceksen, beklerim”.

Bunu her zamanki şakacı tavrıyla söylemesine karşın, ciddi olduğu anlaşılıyor.

Angustina da iki yıllık hizmetini bitirmişti ama gitmek istemiyordu. Angustina solgundu, her zamanki dalgın haliyle, sanki onlarla hiç ilgilenmiyormuş, orada tamamen tesadüfen bulunuyormuş gibi oturuyordu.

“Angustina,” diye adeta haykırdı Lagorio sarhoşluğun sınırında. “Eğer geleceksen, seni beklerim. Seni üç gün beklemeye hazırım.”

Teğmen Angustina yanıt vermiyor ama sabırla hafifçe gülümsüyor. Güneşte solmuş açık mavi üniforması, tanımlanması güç, biraz savruk bir şıklıkla diğerlerinininkinden farklı duruyordu.

Lagoria diğerlerine, Morel’e, Grotta’ya, Drogo’ya döndü.

“Siz de söylesenize,” dedi sağ elini Angustina’nın omzuna koyarak. “Şehre inmek ona iyi gelecektir.”

“İyi mi gelecektir?” diye sordu Angustina, merakın pençesindeymiş gibi.

“Şehirde kendini daha iyi hissedersin, işte o kadar. Ayrıca, bence bu herkes için geçerlidir.”

“Ama, ben çok iyiyim,” dedi Angustina kuru bir tonla. “Bakıma ihtiyacım yok.”

“Bakıma ihtiyacın olduğunu söylemedim ki, sana daha iyi geleceğini söyledim.”

Lagoria böyle söyledi ve dışarıda, avluda yağmurun sesi duyuldu. Angustina iki parmağıyla kısa bıyığını sıvazlıyordu. Canı sıkılmıştı, besbelli.

“Yani anneni hiç düşünmüyor musun?” diye yeniden söze girişti Lagorio, “Tüm aileni... Düşünsene annen...”

“Annem bu duruma alışacaktır,” dedi Angustina acı imalarla dolu bir sesle.

Lagoria anladı ve konuyu değiştirdi.

“Söylesene Angustina, öbür gün Claudina’ya gittiğini düşünabiliyor musun? İki yıldır seni görmedi...”

“Claudina mı,” dedi Angustina tiksintiyle. “Hangi Claudina, hatırlamıyorum.”

“Tabii ya, hatırlamazsın! Bu akşam seninle hiçbir şey konuşulmaz, işin aslı bu. Halbuki bunda bilinmeyecek bir şey yok. Her gün beraberdiniz, herkes görüyordu.”

“Ah,” dedi Angustina iyi davranmış olmak için. “Şimdi hatırlıyorum. Doğru, Claudina, varlığımı bile hatırlamıyor olmalı.”

“Yoo.. hayır. Şimdi de alçakgönüllülük taslama. Bütün kadınların sana deli olduğunu biliyoruz,” diye bağırdı Grotta, Angustina sabit bir şekilde gözünü kırpmadan ona baktı, böyle bir sıradanlığa şaşırmış gibiydi.

Sustular. Dışarıda, sonbahar yağmurunun altında, gecenin içinde nöbetçiler yürüyordu. Yağmur taraçalara damlıyor, oluklarda çağılıyor, duvarlar boyunca sel gibi akıyordu. Dışarısı zifiri karanlıktı ve Angustina öksürmeye başladı. Böylesine ince görünümlü bir delikanlıdan bu derece sevimsiz seslerin çıkması garip geliyordu. Ama bilgece bir gizlilikle öksürüyordu, her seferinde, elinden bir şey gelmediğini, bunun kendi dışında bir şey olduğunu ama terbiyesi gereği katlanması gerektiğini göstermek istercesine başını öne eğiyordu. Böylece öksürüğünü, taklit edilmeye yatkın bir tike dönüştürüyordu.

Yine de feci bir sessizlik oldu, Drogo kendini bu sessizliği bozmak zorunda hissetti.

“Söylesene Lagorio,” dedi. “Yann kaçta gidiyorsun?”

“Zannedersen onı doğru. Daha önce gitmek istiyordum ama albayla vedalaşmam gerekiyor.”

“Albay beşte kalkar, yaz ve kış, her gün beşte kalkar. Seni geciktirmesi olanaksız.”

Lagorio gülmeye başladı.

“İyi de, ben beşte kalkmıyorum. En azından bu son gün, rahatıma bakmak istiyorum. Acelem yok.”

“O zaman,” dedi hevesle Morel, “öbür gün varmış olacaksın, değil mi?”

“Bu bana olanaksız gibi geliyor,” dedi Lagorio. “İnanın ki..”

“Neymiş olanaksız gözüken?”

“İki gün sonra şehirde, üstelik de,” diye ekledi “kısa bir aradan sonra, temelli kalmak üzere şehirde olacağım”.

Angustina solgundu, artık küçük bıyığını sıvazlamıyordu, sabit bir şekilde ileriye, gölgelere doğru bakıyordu. Şimdi, salonda gecenin, korkunun boyası dökülmüş duvarlardan sızdığı, felaketin tatlılaştığı, ruhun uyuyan insanlığın üzerinde kanat çırptığı saatlerin ağırlığı hissediliyordu. Dışarıda yağmur yağmaya devam ediyordu.

“Düşünebiliyor musun?” dedi Lagorio Angustina’ya acımasız bir tonda. “Yarın değil öbür akşam bu saatte, belki de Consalvi’de olacağım.” Eski bir tekerlemeyi tekrar ederek, “Hoş insanlar, müzik, güzel kadınlar,” diye mırıldandı.

“Ne güzel bir eğlence,” dedi Angustina küçük görerek.

“Ya da,” diye sözünü sürdürdü Lagorio bütün iyi niyetiyle, sırf arkadaşını ikna etmek için, hem bu daha iyi bir fikir ben- ce, Tron amcalara giderim. Onlarda sevimli insanlara rastlamak mümkündür ve Giacomo’nun deyişiyle, “kodamanlar” gibi eğlenilir.

“Yaa, evet. Ne güzel bir eğlence!” dedi Angustina.

“Ne olursa olsun,” dedi Lagorio, “öbür gün, ben eğleniyor olacağım, sense nöbet tutacaksın. Ben şehirde dolaşacağım (ve bunu düşündüğü anda gülümsüyordu) sen yüzbaşıya teknil vereceksin. ‘Kayda değer bir durum yok. Nöbetçi Martini biraz hastalandı.’ Saat ikide çavuş seni uyandıracak: ‘Teğmenim tef- tiş vakti.’ Seni tam ikide uyandıracığından hiç kuşkun olma- sın, aynı saatte ben Rosaria’yla yatıyor olacağım...”

Bunlar Lagorio’nun aptalca ve bilinçsizce laflarıydı, bunla- ra hepsi alışıktı. Ama bu sözcüklerin ardında, sarayları, ko- caman kiliseleri, yüksek kubbeleri ve nehir boyunca uza- nan romantik caddeleriyle şehir tüm arkadaşlarının gözünü önünde beliriverdi. Bu saatte, şehirde hafif bir sis olur- du, sokak lambaları ölgün sarı bir ışık yayardı, bu saatte, ısı- sız ve karanlık sokaklarda çiftler dolaşırdı, arabacılar, opera-

nın ışıklı kapılarının önünde insanlara seslenirlerdi, keman sesleri ve kahkahalar, zengin apartmanların karanlık kapılarından gelen, kadın sesleri duyulurdu, damların labirentinde pencereler, inanılmaz yüksekliklere değin aydınlık olurdu; gençlik düşleriyle ve henüz bilinmeyen serüvenleriyle dopdolu şehir göz kamaştırıcıydı.

Şimdi tümü, belli etmeden Angustina'nın, itiraf edilmeyen bir yorgunluğun ağırlığıyla ezilen yüzüne bakıyordu; gerçekte, Lagorio'nun gidişini kutlamak için değil, Angustina'yla vedalaşmak için oradaydılar, çünkü içlerinden bir tek o burada kalacaktı, bunu biliyorlardı. Lagorio'dan sonra, hepsi tek tek, sırası gelince gidecekti, Grotta, Morel, ve yalnızca dört ay kalacak olup, onlardan önce gidecek olan Giovanni Drogo. Buna karşılık Angustina kalacaktı, neden olduğunu anlayamıyorlar ama kalacağını biliyorlardı. Ve bu kez de, kendine özgü kahramanlık hayallerine uyduğunu bilmelerine karşın, ona özenemiyorlardı; çünkü sonuçta bu onlara, saçma bir çılgınlık gibi geliyordu.

Peki Angustina, şu kahrolası züppe, neden gülümsüyor şimdi? Bu derece hastayken neden koşa koşa gidip bavulunu hazırlamıyor, neden gitmeye yeltenmiyor? Neden böyle yapacağına, sabit bir şekilde ileriye, alacakaranlığa doğru bakıyor? Ne düşünüyor? Onu kalede hangi gizli kibir tutuyor acaba? O da mı? Ona iyi bak Lagorio, sen ki en iyi dostusun, henüz vakit varken ona iyi bak, çehresi, belleğinde bu akşamki haliyle, yani burnu kısık, gözleri ölgün, gülüşü bezgin, kazınıp kalsın, belki böylece bir gün neden seninle gelmek istemediğini anlar, bu hareketsiz alnın ardında neler olduğunu bilebilirsin.

Lagorio, ertesi sabah yola çıktı. İki atı ve emireri, kale kapısında onu bekliyorlardı. Hava kapalıydı ama yağmur yağmıyordu.

Lagorio'nun yüz ifadesi hoşnuttu. Odasından, son bir kez olsun bakmadan çıktı ve dışarıya vardığında, geri dönüp kaleye de bakmadı. Surlar, karanlık ve düşmanca tepesinde yükseliyordu, kapıdaki nöbetçi kıpırtısızdı, geniş avluda incin top oynuyordu. Kaleye bitişik küçük bir kulübeden çekik sesleri geliyordu.

Angustina arkadaşıyla vedalaşmak üzere aşağı inmişti. Atı okşadı.

“Her zamanki gibi güzel bir hayvan,” dedi.

Lagorio gidiyor, ikisinin ortak şehrine, kolay ve neşeli bir yaşama doğru gidiyordu. O ise, tersine kalıyordu ve ifadesiz gözlerle atların çevresinde koşuşan arkadaşına bakıyor, kendini gülümsemeye zorluyordu.

“Hâlâ gitmem olanaksızmış gibi geliyor,” diyordu Lagorio. “Bu kale bende tam bir takıntı halini almıştı.”

“Şehre vardığında, ailemi görmeye git,” dedi Angustina ona pek de ilgi göstermeden. “Anneme iyi olduğumu söyle.”

“Merak etme,” dedi Lagorio.

Ve bir süre sonra:

“Biliyor musun. Dün akşam için üzgünüm. Biz gerçekten birbirimizden farklıyız ve senin düşündüğün şeyleri, ben aslında hiçbir zaman anlamadım. Fikirlerin bana biraz çılgınca gibi geliyor ama bilmem ki, belki de sen haklısındır.”

“Ben unuttum bile,” dedi Angustina elini atın boynuna koyarak ve gözlerini yere dikerek. “Hiç mi hiç kızmadım.”

Onlar iki farklı insandı, farklı şeyleri seviyor, zeka ve kültürleri açısından da birbirlerinden ayrılıyorlardı. Hatta, Angustina o denli daha üstündü ki, hep birlikte olduklarını görmek şaşırtıcıydı. Buna rağmen dosttular; Lagorio, tüm diğerleri içinde, içgüdüsel olarak Angustina'yı anlayan tek kişiydi, arkadaşı için acı çeken tek kişi oydu ve sanki kötü bir gösteriş yapıyormuşçasma onun önünde çekip gitmekten neredeyse utanç duyuyor, bir türlü karar veremiyordu.

“Eğer Claudina’yı görürsen,” dedi Angustina renksiz bir sesle, “tarafımdan selam söyle.. Ya da.. hayır, hiçbir şey söylememen daha uygun”.

“Ah, ama, görüşürsek, nasılsa o seni soracaktır. Senin burada olduğunu biliyor.”

Angustina sustu.

“Artık,” dedi Lagorio, emirlerinin de yardımıyla çantasını yüklemişti, “yola çıksam iyi olacak galiba, yoksa çok geç varacağım. Hoşça kal”.

Arkadaşının elini sıktı, sonra zarif bir hareketle atına bindi.

“Elveda Lagorio,” diye bağırdı Angustina, “iyi yolculuklar!”

Lagorio, atının üzerinde dimdik, ona bakıyordu; pek akıllı değildi ama karanlık bir ses ona birbirlerini belki de bir daha hiç görmeyeceklerini söylüyordu.

Bir mahmuz darbesiyle at hareketlendi. İşte o zaman Angustina sağ elini kaldırdı, bir işaret yapmak, sanki arkadaşını geri çağırmak, ondan birazcık daha kalmasını talep etmek, istermiş, ona söyleyecek son bir şeyi varmış gibi. Lagorio gözünün ucuyla bu hareketi gördü ve yaklaşık yirmi metre ötede durdu.

“Ne var,” diye sordu. “Bir şey mi isteyecektin?”

Ama Angustina elinin aşağı indirdi, biraz önceki kayıtsız tavrı takındı.

“Yoo, hiçbir şey yok,” dedi. “Neden ki?”

“Ah, öyle zannettim de,” diye yanıtladı Lagorio, şaşırarak. Ve eyerin üzerinde yaylanarak avlunun ucunda gözden kayboldu.

Kalenin taraçaları bembeyazdı, tıpkı güneydeki vadi ve kuzeydeki çöl gibi. Kar tüm eğintileri kaplayarak mazgalların arasındaki siperler boyunca kırılğan bir kenar oluşturuyor, saçaklardan sağır bir gürültüyle kayıyordu; zaman zaman, belli bir nedeni olmaksızın uçurumların kenarından kopuyor ve korkunç bloklar gürültüyle dumanlı diplere doğru düşüyordu.

Bu karın ilk değil, üçüncü ya da dördüncü yağışıydı, ama aradan birkaç gün geçtiğini belirtmek istercesine tutmuştu.

“Sanki kaleye dün gelmişim gibi,” diyordu Drogo.

Gerçekten de öyleydi. Dün gibi geliyordu ama zaman geçmişti, o hareketsiz, herkes için aynı, duran yani ne daha mutlu olanlar için daha yavaş, ne de talihsizler için daha hızlı olmayan ritmiyle geçiyordu.

Ne hızlı ne de yavaş derken üç ay geçmişti. Noel çoktan geride kalmış, yeni yıl da birkaç saniye için insanlara tuhaf umutlar yükleyerek gelmişti. Giovanni Drogo artık gitmeye hazırlanıyordu. Tek eksiği, doktor muayenesine ilişkin formaliteydi, sonra Komutan Matti'nin vaat ettiği gibi gidebile-

cekti. Bunun hayırlı bir olay olacağını, şehirde kendisini rahat bir yaşamın, eğlenceli, hatta belki de mutlu bir yaşamın beklediğini kendi kendisine tekrar edip duruyordu ama yine de memnun değildi.

10 Ocak'ta akşama doğru, kalenin en üst katındaki doktorun odasına gitti. Doktorun adı Ferdinand Rovina'ydı, yaşı elinin üzerindeydi, suratı yumuşak ve zeki, boyun eğen bezgin bir havası vardı, üniforma değil, yargıçlar gibi uzun koyu renk bir cüppe giymişti. Masasında oturuyordu, ama önünde kitaplar ve kâğıtlar vardı. Drogo, içeri neredeyse habersiz, girdiği için ilk anda, doktorun hiçbir işle meşgul olmadığını anladı; hareketsiz, oturmuş, kim bilir ne düşünüyordu.

Pencere avluya bakıyor ve avludan düzenli ayak sesleri geliyordu çünkü hava kararmıştı ve nöbet değişimi başlıyordu. Pencereden karşı duvarın bir parçası ile inanılmaz derecede yakın gökyüzü görünüyordu. İki adam selamlaştılar ve Giovanni hemen, doktorun durumundan haberdar olduğunu anladı.

"Kargalar yuva yapar, kırlangıçlar gider," dedi Rovina şaka yaparcasına, bir yandan da çekmecesinden matbu bir kâğıt çıkarıyordu.

"Doktor, belki bilmiyorsunuzdur ama ben buraya yanlışlıkla gönderildim."

"Herkes buraya yanlışlıkla gönderilir, sevgili çocuğum," dedi doktor, süslü bir şekilde kendisine imada bulunuyordu. "Hatta kalanlar bile."

Drogo pek iyi anlayamıyordu, gülümsemekle yetindi.

"Yoo... sizi kınamıyorum! Siz gençler, burada çürümek istememekte haklısınız," diye ekledi Rovina. "Orada şehirde, çok daha fazla şansınız var. Ben bile bazen düşünüyorum da, yapabilirsem..."

"Peki neden," dedi Drogo. "Şehre tayininizi isteyemez misiniz?"

Doktor, korkunç bir şey duymuş gibi, ellerini salladı.

“Tayinimi mi?”

İyi niyetle güldü.

“Yirmi beş yılımı burada geçirdikten sonra mı? Artık çok geç çocuğum, bunu daha önce düşünmek gerekirdi.”

Belki de Drogo’nun tersini savunmasını arzuluyordu ama teğmen susmayı tercih ettiği için, esas konuya geçti: Giovanni’ye oturmasını söyledi, adını soyadını sorarak, matbu kâğıdın gerekli yerlerine yazdı.

“Güzel,” dedi sonunda. “Kalbinizden rahatsızlığınız var değil mi? Organizmanız bu derece yüksek bir ortama dayanmıyor, değil mi? Bu size uygun mu?”

“Bana göre gayet uygun,” dedi Drogo. “Bunu siz daha iyi takdir edersiniz.”

“Peki, hazır elimiz değmişken size bir de nekahat için istirahat verelim mi?” dedi doktor işbirlikçi bir tavırla.

“Çok teşekkür ederim,” dedi Drogo, “ama abartmak da istemem”.

“Nasıl isterseniz. O zaman istirahat vermiyoruz. Ben sizin yaşınızdayken böyle incelikli düşünemezdim.”

Giovanni oturacağına pencereye yaklaşmıştı ve arada bir, aşağıya, karda sıra olmuş askerlere bakıyordu. Gün yeni batmıştı, tabyalar arasında mavimsi bir gölge yayılıyordu.

“İçinizdekilerin aşağı yukarı yarısı, üç ya da dört ay içinde gitmek istiyor,” diye sözlerini sürdürdü doktor, belli belirsiz bir hüzünle, o da şimdi gölgeye bürünmüştü, öyle ki insan yazabilmek için gözlerinin nasıl seçebildiğini düşünüyordu. “Ben de, geçmişe dönebilseydim, sizin gibi yapardım... Ama yine de sonuç olarak, yazık.”

Drogo, ilgisiz dinliyordu, tamamiyle camdan gördüklerine yoğunlaşmıştı. İşte o anda, avlunun sanmırac duvarlarının kristal gökyüzüne doğru iyice yükseldiğini, onların da daha üstünde o güne değin hiç dikkatini çekmemiş olan

tek tek kulelerin, karla kaplı verev surların, mazgallar arasındaki siperler ve tabyaların uzandığını gördü. Batıdan gelen berrak bir ışık bunların tümünü halen aydınlatıyor böylece keşfedilemez bir yaşamla dolu olarak gizemle parıltıyordu. Drogo kalenin bu denli karmaşık ve uçsuz bucaksız olduğunu hiç fark etmemişti. Neredeyse akıl almaz yükseklikte vadiye bakan bir pencere (ya da belki bir mazgal deliği) gördü. Orada, tanımadığı adamlar, hatta belki de kendisine benzeyen, dost olabileceği bir subay olmalıydı. Burçlar arasında uzanan uçurumların oluşturduğu geometrik gölgeler, damlar arasına asılı titrek köprüler, surlar boyunca örülü tuhaf kapılar, artık kullanılmayan eski mazgallar, yılların yassılaştırdığı uzun dağ sırtları gördü.

Lambalar ve fenerler arasında, avlunun solgun ışığında, devasa ve kibirli askerlerin süngülerini çektiğini gördü. Karın beyazlığında adeta demirden yapıldıkları izlenimi veren hareketsiz kara sıralar oluşturuyorlardı. Çok güzeldiler ve boru çalmaya başladığında taşlaşmışçasma duruyorlardı. Berrak notalar, canlı ve parlak havaya yayılıyor, insanın dosdoğru yüreğine işliyordu.

“Hepiniz sırayla gidiyorsunuz,” diye mırıldanıyordu Rovina alacakaranlıkta. “Sonuçta biz ihtiyarlardan başka kimse kalmayacak. Bu sene...”

Boru, aşağıda avluda insan sesi gibi pürüzsüz ve madeni bir sesle çalıyordu. Notalar bir kez daha bir savaşçı atılımıyla titredi. Sustuklarında, artlarında doktorun bürosuna kadar uzanan anlatılamaz bir cazibe bırakmışlardı. Sessizlik öylesine yoğunlaşmıştı ki uzun bir adımın donmuş kardaki gıcirtısı duyuldu. Olağanüstü güzellikte üç boru sesi göğü yırttı.

“Sizden kim kaldı ki?” diye yakınmasını sürdürdü doktor. “Bir Teğmen Angustina. Eminim ki Morel bile, önümüzdeki yıl tedavi görmek için şehre inmek zorunda kalacak. Nasıl olsa o da hastalanacak...”

“Morel mi?”

Drogo, dinlediğini göstermek için, zorunlu olarak cevap veriyordu.

“Morel hasta mı?” diye sordu, sadece son sözleri kavrayabildiği için.

“Yoo, hayır,” dedi doktor. “Lafın gelişi yani.”

Pencerenin kapalı olmasına karşın albayın kuru adımlarını duyuluyordu. Gün batımında, süngüler sıra sıra gümüş çizgiler oluşturunuyordu. Boru sesleri, tahmini güç uzaklıklardan geliyordu, belki de az önceki boru sesinin surlardan gelen yankısıydı bu.

Doktor susuyordu. Sonra ayağa kalkarak:

“İşte raporunuz. Şimdi, komutana imzaya götüreceğim,” dedi.

Kâğıdı katladı ve bir dosyaya koydu, portmantodan kaputunu ve kocaman kürk kalpagını aldı.

“Siz de geliyor musunuz, teğmen?” diye sordu. “Nereye bakıyorsunuz öyle?”

Nöbete giden askerler, silahlarını bırakmış, müfreze müfreze kalenin çeşitli bölümlerine doğru ilerliyorlardı. Karın üzerinde adımları boğuk bir ses çıkarıyor ama bando-nun müziği tarafından bastırılıyordu. Sonra, inanılmaz görünmesine karşın, geceye gark olmuş duvarlar yavaşça doğruya doğru yükseldi ve karla kaplı en uç noktalarından, yıldızların arasında yüzen balıkçıl kuşları gibi beyaz bulutlar havalandı.

Şehrinin hayali Drogo’nun aklından geçti, solgun bir hayaldi bu; yağmurun altındaki gürültülü sokaklar, alçıdan heykeller, kışlaların rutubeti, can sıkıcı çanlar, yorgun ve bakımsız çehreler, sonsuz öğleden sonralar, tozdan grileşmiş tavanlar.

Burada ise, tersine kalenin tepesinden uçup giden ve mucizevi alametler taşıyan bulutlarıyla koca bir dağ akşamı başlı-

yordu. Ve Drogo, yazgısının kuzeyden yana, görünmeyen kuzeyden yana ağırlığını koyduğunu hissetmeye başladı.

Doktor, kapının eşiğindeydi.

“Doktor, doktor,” dedi Drogo, neredeyse fısıltı halinde. “Ben, kendimi çok iyi hissediyorum.”

“Biliyorum,” dedi doktor. “Ne düşünüyordunuz ki?”

“Gayet iyiyim,” diye tekrarladı Drogo, kendi sesini tanımakta güçlük çekerek. “Gayet iyiyim ve burada kalmak istiyorum.”

“Burada, kalede mi? Yani gitmek istemiyor musunuz? Ne oldu ki size?”

“Bilmiyorum,” dedi Giovanni. “Ama artık gidemem.”

“Ah,” dedi Rovina, yaklaşarak, “eğer şaka yapmıyorsanız inanın ki çok sevindim”.

“Hayır, şaka değil,” dedi Drogo, heyecanının mutluluğu andıran tuhaf bir acıya dönüştüğünü hissediyordu. “Doktor, atın o kâğıdı.”

Her şeyin böyle olması gerekiyordu, belki de her şey çok önceden, yani Drogo'nun Ortiz'le birlikte ovanın kenarından aşağı baktığı ve kalenin öğle güneşinin ağır görkemi altında gözüne görüldüğü o ilk günden belirlenmişti.

Drogo, bir isteğin gidişini engellemesiyle kalmaya karar verdi, ama bir şey daha vardı: Kahramanca bir yaklaşım, böylesi önemli bir kararın alınması için yeterli olmayabilirdi. Şu an için soylu ve iyi niyetli bir davranışta bulunduğunu düşünmekte, kendisini umduğundan daha üstün bularak şaşırmaktadır. Ancak birkaç ay sonra, geriye dönüp de baktığında, kendisini kaleye bağlayan zavallı şeylerin farkına varacaktır.

Borular çalabilir, savaş türküleri duyulabilir, kuzeyden ürkütücü haberler gelebilirdi, bir tek bunlarla kalsa Drogo yine de kaleden giderdi; ama şimdiden alışkanlıkların uyusukluluğunu, askerlere özgü kibiri, her günkü duvarlara karşı duyulan evcil bir aşkı duyumsamaya başlamıştı. Görevin monoton ritmi çerçevesinde dört ay onu tuzığa düşürmeye yetmişti.

Başlangıçta ona dayanılmaz bir angarya gibi görünen nö-

betler yavaş yavaş bir alışkanlık halini almış, yönetmelikleri, söylemek istediğini ifade etmeyi, üstlerin küçük takıntıların, tabyaların yer şekillerini, nöbetçilerin yerlerini, rûzgâr-dan iyi korunan kuytuları, boruların dilini öğrenmişti. Gö-reve hakim olmaktan özel bir keyif alıyor, askerler ve ast-subayların kendisine karşı duydukları giderek artan saygı-dan hoşlanıyordu; Tronk bile, Drogo'nun ne denli ciddi ve titiz olduğunu anlamış, ona karşı neredeyse sevgi besleme-ye başlamıştı.

Arkadaşları da bir alışkanlık haline gelmişti: Artık onla-rı öylesine iyi tanıyordu ki, en incelikli imalarına bile dik-katsizce yakalanmıyor, karşılık veriyordu, akşamları uzun uzun, geçen zamanla birlikte sonsuz önem kazanan şehir konusunda konuşuyorlardı. Rahat ve lezzetli yemekler, su-bay yemekhanesinin gece gündüz yanan şöminesi; ve Gero-nimo adında sevimli bir çocuk olan, giderek özel zevklerini daha iyi öğrenmeye başlayan emirlerinin aceleciliği, hep alış-kanlık haline gelmişti.

Arada bir, Morel'le birlikte en yakın köye yaptıkları ge-zintiler, artık ezbere bildiği dar bir vadi boyunca atla aldık-ları iki saati aşkın yol, nihayet birkaç yeni sima görebildik-leri, harika yemekler yapan ve kur yapabildikleri kadınların şakrak kahkahalarını duydukları han, hep birer alışkanlıktı.

Kalenin arkasındaki vadide yaptıkları bitmek bilmez at yarışları, arkadaşlarla yaptıkları yarışmalar, dinlenmekle ge-çirdikleri tatil öğleden sonraları ve akşamları, çoğu zaman Drogo'nun gürültülü zaferiyle son bulan sabırlı satranç par-tileri (ama Yüzbaşı Ortiz demişti ki: "Başlangıçta hep böy-ledir. Yeni gelenler kazanır. Herkes için durum aynıdır, in-san gerçekten güçlü olduğunu zanneder ama bu yalnızca ye-ni gelmiş olmanın yarattığı bir durumdur, sonunda diğerle-ri de sisteminizi öğrenir ve günün birinde bakarsınız hiçbir şey yapamıyorsunuz.").

Oda, geceleri sakın sakın kitap okumak, yatağının tepesi hizasında tavandaki çatlaklar, sarnıcın ıptıpları, zamanla tanıdık bir hal alan, şiltede bedeninin oluşturduğu çukurluk, ilk günlerde hiç de davetkâr görünmeyen ama şimdi gayet yumuşakbaşlı ve işe yarar görünen battaniyeler, artık içgüdüsel olarak lambayı söndürmek ya da kitabı masaya bırakmak için yapılan hatasız hareket, bunlar hep birer alışkanlıktı. Artık, sabahleyin tıraş olmak için, ışığın yüzünü iyi bir şekilde aydınlatabilmesi için aynanın önünde nasıl durması gerektiğini, suyu yere dökmeden küvete nasıl boşaltabileceğini, herhangi bir çekmecenin açılmaması durumunda, anahtara biraz bastırarak nasıl açabileceğini biliyordu.

Yağmurlu havalarda kapının gıcırdaması, pencereden sızdığında ay ışığının aydınlattığı nokta ve sonra zaman ilerledikçe ışığın hareket etmesi, her gece tam bir buçukta Yarbay Nicolosi'nin gizemli bir biçimde sızlamaya başlayan yarasının etkisiyle odasının üstündeki gelgitlerin başlaması, tüm bunlar alışkanlık olmuştu.

Tüm bunlar artık ona aitti ve bunları terk etmek Drogo'ya acı verecekti. Ama, aslında o bunu bilmiyordu, ne gitmesinin kendisine nasıl bir çaba gerektireceğinden, ne de kaledeki yaşamın günleri, birbirinin tıpkısı günleri, baş döndürücü bir hızla yutup gittiğinden haberdardı. Dünle evvelsi gün birbirinden farksızdı, onları birbirinden ayırt edebilmesi olanaksızdı; üç gün önce olmuş bir şey de yirmi gün önce olmuş bir şey de sonuçta ona eskiden olup bitmiş bir şey olarak görünüyordu. Böylece, o ayırdına varamadan, zaman akıp gidiyordu.

Ama şu an için, bu pürüzsüz ve buz gibi gecede, işte orada, dördüncü tabyanın eğintisinin üzerinde kaygısız, kibirli bir şekilde durmaktadır. Soğuktan ötürü nöbetçiler sürekli yürümekte, adımları karı gıcırdatmaktaydı. Aşırı derecede beyaz, kocaman bir ay, herkesi aydınlatıyordu. Kale, kayalar, kuzey-

deki taşlı vadi harika bir ışığa gark olmuştu, en kuzey noktada hareketsiz duran sis perdesi bile pırıl pırıl parlıyordu.

Aşağıda, tabyanın içinde, nöbetçi subayın odasında, lamba açık kalmıştı, alev hafifçe kıpırdayarak gölgeleri oynatıyordu. Drogo birkaç dakika önce bir mektup yazmaya başlamıştı, bir gün belki de karısı olacak Maria'ya, arkadaşı Ves-covi'nin kız kardeşine cevap vermesi gerekiyordu. Ama iki satır yazdıktan sonra, nedenini bilmeksizin ayağa kalkmış ve etrafa bakmak için dama çıkmıştı.

Tabya surların en alçak noktasını oluşturunuyordu, konumu vadinin en dibine denk düşüyordu. Bu noktada, surun içinde, iki devlet arasında geçişi sağlayan bir kapı vardı. Demirle donatılmış ağır kapı kanatları, anımsanamayacak kadar eski zamanlardan beri hiç açılmıyordu. Yeni tabyanın nöbetçileri her gün, ancak bir adamın geçebileceği ve bir nöbetçinin koruduğu küçük bir gizli kapıdan geçiyordu.

Rüzgârın soluğu gökyüzünde küçük beyaz bulutları sürüklemeye ve Drogo'nun pelerinini, onun için onca şey ifade eden yeni pelerinini sallamaya başlamıştı.

Kıpırtısız, sabit bir biçimde karşısındaki kayaların oluşturduğu engellere, kuzeyin ulaşılmaz uzaklığına bakıyordu ve pelerininin etekleri görkemli bir şekilde sallanarak bir bayrak gibi savruluyordu. Drogo, o gece, taraçanın kenarında ayakta durur ve şahane pelerini rüzgârda savrulurken, ki-bir dolu ve hamasi bir güzelliğe sahip olduğunu hissediyordu. Yanındaki, geniş bir kaputun içinde kaybolmuş Tronk ise askere bile benzemiyordu.

“Söylesenize Tronk,” dedi Giovanni yapmacık bir can sıkıntısıyla karışık, “bana mı öyle geliyor bilmem ama, ay bu gece her zamankinden daha büyük, değil mi?”

“Her zamankinden daha büyük olduğunu sanmam tegmenim,” dedi Tronk. “Ama, burada, kalede insana hep öyle bir izlenim verir.”

Sesleri, sanki hava camdanmış gibi olağanüstü bir biçimde yankılanıyordu. Tronk, teğmenin kendisine söyleyecek başka bir şeyi olmadığını görünce, nöbeti denetleme yönünde duyduğu ezeli ihtiyaçla, nöbet yolu boyunca yürüdü.

Drogo yalnız kaldı ve kendisini neredeyse mutlu hissetti. Gurur içinde, kalede kalma kararının tadını çıkarıyor, uzun ve belirsiz vadeli bir iyilik uğruna güvenli küçük sevinçlerden vazgeçmiş olmasından acı bir tat alıyordu (ki bu fikrin altında istediği zaman gitmeye fırsat bulacağına ilişkin bir avuntu da yatıyor olabilirdi).

Soylu ve ulu şeylere ilişkin bir önseziyle –bu belki de sadece bir umuttu– burada kalmayı tercih etmişti ama bu yalnızca bir erteleme de olabilirdi; yani her şey yitmiş sayılmazdı. Önünde öyle çok zaman vardı ki. Yaşamdaki tüm güzel şeyler onu bekliyor gibiydi. Aceleye ne gerek vardı? Kadınları, o uzaktaki sevimli yaratıkları bile, yaşamın doğal akışının kendisine nasıl olsa bir gün sunacağı kesin bir mutluluk olarak görüyordu.

Önünde öyle çok zaman vardı ki! Tek bir yıl bile ona bitmez tükenmezmiş gibi görünüyordu oysa güzel yıllar daha henüz başlamaktaydı; yıllar sonu gözükmeyen sınırsız bir diziye, insanın uğruna biraz sıkılmayı göze alabileceği halen hiç el değmemiş ve görkemli bir hazineye benziyordu.

Ona “Dikkat et Giovanni Drogo!” diyecek hiç kimse yoktu. Gençliğinin solmaya başlamış olmasına rağmen, inatçı bir yanılsama sonucu, yaşam bitmek bilmezmiş gibi görünüyordu gözüne. Ama Drogo, zamanın ne olduğundan habersizdi. Önünde tanrılar gibi, yüzlerce gençlik yılı olsa da hi, ona düşen pay hep küçücük olacaktı. Oysa, onun önünde, tersine, basit ve sıradan bir yaşam, cimrice verilmiş bir armağan gibi, yılları parmakla sayılabilecek ve insan tanıyana kadar eriyip gidecek küçücük insani bir gençlik vardı.

“Önümde öyle çok zaman var ki,” diye düşünüyordu.

Halbuki, duyduğuna göre bazı insanlar, belli bir anda (bunu söylemek bile tuhaf) ölümü, kendisini hiç ilgilendirmeyen o bildik ve saçma şeyi beklemeye koyuluyorlardı. Drogo, bunu düşünürken gülümsüyordu, ama soğuğun da etkisiyle yürümeye başlamıştı.

Bu noktada, surlar, vadinin eğimini izleyerek karmaşık bir taraçalar ve basamaklar bütünü oluşturuyorlardı. Drogo, aşağısında, ay ışığında, karın üzerinde, adımları donmuş toprakta “gırç gırç” eden sıra sıra ve kapkara nöbetçileri görüyordu.

En yakında olanı, bulunduğu yerden bir on metre kadar ötede, alt taraçada, diğerlerine göre daha az üşüdüğü belli, kıpırtısız duruyor, omuzları duvara yaslanmış, uyuyor izlenimi veriyordu. Ama Drogo, onun davudi bir sesle basit bir şarkı mırıldandığını duyuyordu.

Şarkı, (Drogo’nun birbirinden ayırt edemediği) bir sözcükler dizisinden oluşuyor, arada monoton ve bitmek bilmez bir melodi duyuluyordu. Nöbet sırasında konuşmak, hele şarkı söylemek ciddi biçimde yasaktı. Giovanni nöbetçiye cezalandırmalıydı ama gecenin soğuğu ve yalnızlığını düşünerek ona acıdı. Taraçaya inen bir iki basamağı inmeye başlayarak, askeri inişinden haberdar etmek üzere hafifçe öksürdü.

Asker kafasını çevirdi, subayı görünce duruşunu düzeltti ama şarkısını kesmedi. Drogo birden öfkelen-di: Bu askerler, hayasızca kendisiyle alay edebileceklerini mi düşünüyorlardı yani? En azından bundaki alay etme niyetini bozacaktı.

Nöbetçi, Drogo’nun tehditkâr ifadesinin hemen farkına vardı ve eskiden beri kabul gören gayriresmi bir fikir birliğine göre askerlerle subay arasında parola uygulamasının yapılmamasına karşın, aniden aşırı bir görev duygusuna kapıldı. Silahını kavrayarak, kalede kullanılan o pek özel ses tonuyla: “Kim var orada? Kim var orada?” dedi.

Drogo, birden ne yapacağını bilemeden durdu. Aralarında beş metreden az vardı, ayın berrak ışığında askerin suratını çok iyi seçebiliyordu, ağzı kapalıydı. Ama şarkı susmamıştı. Nereden geliyordu ki bu ses?

Bu tuhaf durumu düşünürken Giovanni, askerin hâlâ yanıt beklediğini fark edince, mekanik bir biçimde parolayı söyledi: “Mucize,” “Sefalet,” diye yanıtladı nöbetçi, silahını indirerek.

Parola mübadelesi sonrası derin bir sessizlik oldu, bu sessizlikte şarkının sözlerini mırıldanan ses öncekinden de daha güçlü duyuluyordu.

Sonuçta Drogo ne olduğunu anladı ve tepeden tırnağa bir ürpermeyle titredi. Suydu bu, evet, çevredeki kayaların tepelerinden dökülen uzak bir çağlayan. Fıskıran suyu titreten rüzgâr, yankıların gizemli oynaşması, suyun çarptığı taşların çıkardığı değişik sesler, sürekli konuşan bir insan sesi oluşturunuyordu: Bizim yaşamımıza değin sözler söylüyordu, hep anlayacak gibi olup bir türlü seçemediğimiz sözlerdi bunlar.

Demek ki şarkı söyleyen, bir asker, soğuğa, cezalara ve aşka duyarlı bir adam değil düşmanca dikilen dağdı. Ne acıklı bir hata, diye düşündü Drogo, belki de her şey için aynı durum geçerlidir, çevremizde bizim gibi yaratıklar olduğunu düşünürüz halbuki olan, sadece, don, ve yabancı bir dil konuşan taşlardır; bir dosta selam vermek üzereyizdir, ama kolumuz hareketsiz yana düşer, gülümsememiz yarıda kahr çünkü tamamen yalnız olduğumuzu görürüz.

Rüzgâr, subayın, görkemli pelerinine çarpıyor, ve karın üzerindeki mavi gölge de bir bayrak gibi sallanıyordu. Nöbetçi kıpırtısız duruyordu. Ay ilerliyor, ilerliyor, yavaş yavaş, ama şafağa ulaşmanın sabırsızlığı içinde, tek bir ânı yitirmeksizin ilerliyordu. Giovanni'nin yüreği, göğsünde “küt, küt,” diye atıyordu.

XI

Aşağı yukarı iki yıl sonra, bir akşam, Giovanni odasında uyuyordu. Yirmi iki ay, hiçbir yenilik getirmeksizin geçip gitmişti, o ise, yaşamın kendisine karşı özel bir hoşgörüsü olmalıymışçasına, bekleyişini kararlı bir biçimde sürdürmüştü. Halbuki yirmi iki ay uzundur, birçok şey olabilir: Yirmi iki ay yeni ailelerin kurulması, çocukların doğması hatta konuşmaya başlaması, otların olduğu yerde kocaman bir evin yükselmesi, güzel bir kadının yaşlanıp artık hiç kimse tarafından arzu edilmez hale gelmesi, bir hastalığın, en uzun hastalıklardan biri dahi olsa, harekete geçmesi (ki bu arada, insan, kaygısız yaşamaya devam eder), yavaş yavaş bedeni kemirmesi, bir süre duraklayıp iyileşme umudu vermesi, sona daha da derinleşerek yeniden ortaya çıkıp son umutları kemirmesi için yeterlidir; yine de ölünün gömülüp, unutulmasına ve oğlunun yeniden gelmeye başlayıp, akşamları mezarlığın parmaklıkları boyunca saf, temiz kızlarla gezinmesine vakit kalacaktır.

Oysa, Drogo'nun yaşamı durmuş gibiydi. Birbirinin tıpkısı olaylarla, aynı gün, ileriye doğru tek bir adım atmaksızın

yüzlerce kez tekrarlanmıştı. Zamanın ırmağı kalenin üzerinden geçiyor, duvarlarda iz bırakıp, tozları ve taş parçalarını önüne katıp, basamakları ve zincirleri aşındırıyor, ama Drogo'nun üzerinden boşuna gelip geçiyordu; onu, henüz akıntısına katıp götürmeyi başaramamıştı.

Drogo o düşü görmemiş olsaydı, o gece de diğerlerine benzeyecekti. Yeniden çocuk olmuş, gece yarısı kendini bir pencerenin önünde bulmuştu.

Evin derin bir çıkıntısının ötesinde ayla aydınlanmış görkemli bir saray görüyordu. Ve çocuk Drogo'nun tüm dikkati, iyice tepede yer alan, üzerinde mermer bir çıkıntı olan dar bir pencerede yoğunlaşmıştı. Camdan giren ay ışığı, üzerinde kalın bir örtü, bir vazo ve fildişi heykeller olan bir masayı aydınlatıyordu. Ve göze görünen bu eşyaların varlığı, geride karanlıkta kalan ve bir sürü değerli eşyanın bulunduğu geniş bir salonun, sonsuz bir dizi salondan ilkinin varlığının habercisiydi ve tüm saray zengin ve mutlu insanların evlerinde görülen mutlak ve kışkırtıcı bir uykuya dalmış, uyuyordu. Bu salonlarda yaşamak, hep yeni hazineler keşfederek saatlerce oralarda dolaşmak ne hoş, diye düşünüyordu Drogo.

Ama, kendi sarktığı pencereyle, görkemli saray arasında –yaklaşık yirmi metrelik bir mesafe vardı– kırılğan biçimli, belki de perileri andıran şeyler, artlarında ayın okşadığı uzun tüllerle salınıyorlardı.

Uykusunda, gerçek dünyada asla görmediği böylesi yaratıkların varlığı Giovanni'yi şaşırtmıyordu. Havada ağır burgaçlar halinde, ısrarla küçük pencereye dokunarak kıvrılıp bükülüyorlardı.

Bizzat doğalarından ötürü, mantıksal olarak saraya aitmiş gibi duruyorlardı ama Drogo'ya hiç dikkat etmemeleri, onun evine doğru hiç yaklaşmamaları, onu çok üzüyordu. Demek ki, periler bile, sıradan çocuklardan kaçıp yalnızca

varlıklı kişilerle ilgileniyorlardı, oysa o varlıklı kişiler, perilere bakmıyorlardı bile, ipek yatak perdelerinin ardında, al-dırışsız uyuyorlardı.

“Hişt.. hişt..” dedi utanarak Drogo birkaç kez, hayaletlerin dikkatini çekmek için, ama yüreğinin derinliklerinde bunun bir işe yaramayacağını biliyordu. Nitekim içlerinden hiçbirisi onu duymadı, hiçbirisi pencereye bir adım bile yaklaşmadı.

Ama, birden o büyülü yaratıklardan biri karşıki pencereye yaklaşarak, kola benzeyen bir şeyle, birisini çağırmak ister gibi cama vurdu.

Titrek ve, ah o pencerenin büyüklüğü yanında öylesine küçük bir silüetin camın ardında belirmesi birkaç saniye sürdü ve Drogo, bunun kendisi gibi çocuk haliyle Angustina olduğunu gördü.

Etkileyici biçimde solgun olan Angustina’nın üzerinde dantel yakalı kadife bir kostüm vardı ve bu sessiz serenattan hiç de hoşlanmamışa benziyordu.

Drogo, arkadaşının, en azından nezaketen, kendisini de hayaletlerle oynamaya çağıracağını düşündü ama yanılmıştı. Angustina arkadaşının farkına varmamış gibiydi ve Giovanni “Angustina! Angustina!” diye bağırdığında, gözlerini ona doğru çevirmedi bile.

Buna karşılık Angustina, bezgin bir hareketle, pencereyi açtı ve kendisiyle pek samimiymiş, onunla bir şey konuşmak istermiş gibi, pencereye tutunan ruha doğru uzandı. Ruh bir hareket yaptı ve bu hareketin yönünü izleyen Drogo gözlerini, evlerin önünde uzanan, tamamen boş bir alana doğru çevirdi. Bu meydanda, yerin on metre kadar üzerinde, havada başka ruhlardan oluşmuş küçük bir kortej ufacık bir tahtirevan taşıyorlardı.

Görünüşe göre perilerle aynı yapıya sahip olan tahtirevan da tüller ve şatafatlı şeylerle süslüydü. Angustina, kendine

özgü kayıtsızlık ve sakıntı ifadesiyle ilerleyen tahtırevana bakıyordu. Bu tahtırevanın kendisini beklediği besbelliydi.

Drogo'nun yüreği adaletsizlik duygusuyla doluydu. Neden her şey Angustina içindi, neden kendisine hiçbir şey yoktu? Başka biri olsa neyse ama, neden, her zaman kibirli ve küstah olan Angustina içindi bütün bunlar? Drogo, kendi tarafını tutabilecek birilerinin olup olmadığını görmek için gözlerini diğer pencerelerde gezdirdi ama hiç kimseyi göremedi.

Sonunda, küçük tahtırevan durdu, tam pencerenin önünde sallandı ve bir sıçrayışta tüm hayaletler çevresine yapışıp adeta hareketli bir taç oluşturdular; hepsi Angustina'ya doğru dönmüştü ama dalkavukça bir ifadeyle değil bir tür aşırı ve neredeyse kötücül merakla. Terk edilmiş tahtırevan, havada görünmez iplerle bağlıymış gibi, duruyordu.

Drogo, aniden kıskançlık duygusunun kendisini terk ettiğini fark etti çünkü neler olduğunu anlamıştı. Pencerede dimdik, gözleri tahtırevana çevrili duran Angustina'yı görüyordu. Evet perilerin elçileri bu gece ona gelmişlerdi ama hangi elçilikten yollanıyorlardı! Anlaşılan küçük tahtırevan uzun bir yolculuğa hazırlanıyordu ve ne şafaktan önce, ne ertesi gece, ne de daha sonra, asla dönmeyecekti. Sarayın salonları, küçük efendilerini boşuna bekleyeceklerdi, bir çift kadın eli, kaçanın açık bıraktığı pencereyi dikkatle kapatacak, tüm diğer pencereler de hıçkırıkları ve üzüntüyü gölgede saklamak için örtülecekti.

Önceleri sevimli görünen hayaletler, demek ki, ay ışığıyla oynamak için gelmemişlerdi; bu masum yaratıklar kokulu bahçelerden değil uçurumdan geliyorlardı.

Başka çocuklar ağlar, annelerini çağırırlar ama Angustina korkmuyordu ve ruhlarla sakin sakin konuşuyordu, sanki kesinleştirilmesi gereken formaliteleri belirlemek ister gibiydi. Onlarsa, pencerenin çevresine sıralanmış, köpükten bir zin-

cir gibi, birbirlerinin üzerine binerek çocuğa doğru itişiyorlardı, çocuk ise başıyla “evet,” diyordu sanki: Tamam, tamam, her şey yolunda, demek ister gibiydi. Sonunda, ilk olarak pencereye yapışan, belki de diğerlerinin başı olan bu hayalet, küçük ve şatafatlı bir hareket yaptı. Angustina, her zamanki sıkıntılı ifadesiyle pencerenin pervazından atladı, (daha şimdiden hayaletler kadar hafif görünüyordu) ve küçük tahtırevana oturarak, efendiler gibi bacak bacak üstüne attı. Hayaletlerden oluşan hevenk savrulan tüller arasında dağıldı ve küçük tahtırevan hafifçe hareket etti.

Bir kortej oluştu, hayaletler evlerin arasında yarım daire şeklinde kümelandikten sonra, göğe, aya doğru yükseldiler. Yarım daireyi izlemek için küçük tahtırevan da Drogo’nun penceresinin birkaç metre yakınından geçti. Drogo ise kollarını sallayarak son bir veda umuduyla “Angustina! Angustina!” diye bağınıyordu.

Ölen arkadaşı nihayet gözlerini Giovanni’ye çevirerek, birkaç saniye kıpırtısız ona baktı ve Drogo onun gözlerinde, o denli küçük bir çocuğa göre aşırı bir ciddiyet olduğunu gördü. Ama Angustina’nın çehresinde yavaş yavaş, sanki Drogo ile o, hayaletlerin bilemeyeceği pek çok şeyi biliyorlarmış gibi, son kez şaka yapmak istiyormuş, ve onun, Angustina’nın hiç kimsenin merhametine ihtiyacı yokmuş gibi bir suç ortaklığı gizleyen bir gülümseme belirliyordu: “Bu gayet sıradan bir olay,” der gibiydi, “buna şaşırmak çok aptalca bir şey”.

Tahtırevanla giden Angustina gözlerini Drogo’dan kaçırdı ve hem eğlence hem de kuşku dolu bir merakla önüne korteje baktı. Hiç de merak etmediği ama nezaket icabı geri çeviremediği bir oyuncakla ilk kez oynuyormuş gibi bir havası vardı.

İşte böyle, neredeyse insanlık dışı bir soylulukla gecenin içinde uzaklaştı. Sarayına, altındaki meydana, diğer evlere,

ya da yaşadığı şehre bir kez bile dönüp bakmadı. Kortej, kıvrılarak ve sürekli yükselerek gökyüzünde ilerledi, giderek belirsiz bir akıntıya, sonra sislerden oluşmuş bir suse dönüştü ve nihayet kayboldu.

Pencere açık kalmıştı, ay ışığı hâlâ masayı, vazoyu, uyku-
larını sürdürmüş olan fildişi heykelleri aydınlatıyordu. Bu
evin içinde, başka bir odada, mumların ışığında, belki de ya-
tağa uzanmış yüzü Angustina'ya benzeyen bir başka küçük
insan bedeni, cansız yatıyordu; üzerinde büyük dantel yaka-
lı kadife bir kostüm, solgun ve donmuş dudaklarında ise bir
gülümseme olmalıydı.

XII

Ertesi gün, Giovanni Drogo, yeni tabyadaki nöbete gitmeyi talep etti. Burası, tek başına, kaleden yaya kırk beş dakika mesafede, Tatar Çölü'ne tepeden bakan kayalık bir tepenin doruğundaydı. Burası diğer yerlerden tamamen tecrit edilmiş ve herhangi bir tehlike anında alarmı verecek olan, en önemli nöbet yeri idi.

Drogo, akşamleyin, yaklaşık altmış kişinin başında kaleden çıktı: Bu kadar çok adam olmasının nedeni, iki topçu bölümü dışında on ayrı nöbet noktasının bulunmasıydı. Drogo, ilk kez boğazın öte yanına ayak basıyordu, burada insan neredeyse sınırın ötesinde gibiydi.

Giovanni nöbetin getirdiği sorumlulukları düşünmekle birlikte, akli özellikle Angustina'yı gördüğü düşünce, ruhunda ciddi yankılar uyandıran o düşteydi. Batıl inancı olmamasına rağmen bu düşün ilerde olacak şeylerle karanlık bir ilişkisi olduğunu hissediyordu.

Yeni tabyaya girdiler, nöbet devri yapıldı, sonra nöbeti bitenler gitti ve Drogo, taraçanın ucunda onların kayalıkların ucunda gözden yitişini seyretti. Buradan bakınca kale,

çok uzun ama ardında hiçbir şey olmayan basit bir duvar gibi görünüyordu. Nöbetçiler çok uzaklaştıkları için gözden kaybolmuşlardı. Ancak, bayrak, zaman zaman rüzgâr estikçe görülebiliyordu.

Yirmi dört saat boyunca, tecrit edilmiş bu tabyada Drogo tek komutan olacaktı. Ne olursa olsun, yardım isteyemezlerdi. Düşman çıkıp gelse bile, küçük tabya kendi kendine yetmek zorundaydı. Bu duvarlar arasında kralın bile Drogo'dan az sözü geçerdi.

Havanın kararmasını beklerken, Giovanni durup kuzeydeki ovayı seyretti. Kaleden, öndeki dağlardan ötürü, bu ovanın küçük üçgen bir bölümünü görebilmişti. Şimdiyse tersine, ovayı tamamen, her zamanki sis bloğunun durduğu en uç noktalarına değin görüyordu. Burası, sağda solda tek tük bodur ve tozlu çalılıkların yer aldığı bir tür kayalık çöldü. Sağda, en dipte, siyah bir şerit vardı, bir orman olabilirdi bu şerit. Kenarlarda, çetin dağ zincirleri yer alıyordu. Bazıları, doruklara uzanan dev yamaçları ve en uç noktalarında sonbaharın ilk karının oluşturduğu beyaz külahlarıyla pek güzeldi. Ama hiç kimse bu dağlara bakmıyordu; herkes, Drogo ve askerler, içgüdüsel olarak kuzeye, cansız ve gizemli çıplak ovaya bakma eğilimindeydiler.

Belki tabyada sözü geçen tek kişi olmanın, çıplak toprağı görmenin ya da belki Angustina'yı gördüğü düşü anımsamanın sonucu olarak Drogo, şimdi, gecenin gelmesiyle birlikte içinde sağır bir endişenin büyüdüğünü duyumsuyordu.

Bir ekim akşamıydı, hava değişkendi, sağda solda toprağın üzerinde, kaynağı belli olmayan ve kurşuni günbatımının giderek yuttuğu kızıl lekeler vardı.

Her zaman olduğu gibi, güneşin batışı bu saatlerde, Drogo'nun ruhu şiirsel bir heyecanla doluyordu. Şimdi, umut saatiydi. Uzun nöbet saatleri sırasında kim bilir kaç kez be-

liren ve her seferinde biraz daha zenginleşen kahramanlık hülyalarına bir kez daha daldı. Genellikle birkaç adamla kendisinin başlattığı ve sayısız düşman gücüne karşı girilen umutsuz bir muharebe düşlerdi; örneğin, sanki bu akşam yeni tabya binlerce Tatar'ın istilasına uğramış gibi. Günlerce ve günlerce karşı koyar, tüm arkadaşları ölür ya da yaralanırdı. Ona da bir mermi isabet eder, önemli bir yara alır ama bu yine de kumandayı elinde tutmasını engellemezdi. Derken, mermiler tükenmeye yüz tutar, alnında sıkıca bağlanmış bir sargı son adamlarının başına geçip bir çıkış yapmaya yeltenir; derken nihayet takviye güçler gelir, düşman sinip kaçmaya başlar, o ise kanlı hançerini sallayarak bitkin yere düşer. Ama birden birisinin kendisini çağırdığını duyar:

“Teğmen Drogo, Teğmen Drogo!”

Birisi onu çağırır ve kendine gelmesi için sarsardı. O, Drogo, yavaş yavaş gözlerini açar: Kral, kralın ta kendisi üzerine eğilmiş onu kutlamaktadır.

Evet, şimdi umut vaktiydi ve kendi kendine belki asla gerçekleşmeyecek olan ama insana yaşama cesareti veren askerî kahramanlık olaylarını tekrarlıyordu. Bazen çok daha azıyla yetiniyor, tek kahraman olmaktan vazgeçiyor, yaralanmaktan vazgeçiyor, hatta kendisini kutlayan kraldan bile vazgeçiyordu. Sonuçta basit bir muharebe onun için yeterliydi, bir tek ama önemli muharebe, güzel üniformalarıyla saldırıya geçmek ve ilerleyerek düşmanların ifadesiz suratlarına gülebilmek... Tek bir muharebe, sonra ömür boyu mutlu olması için yeterliydi.

Ama o akşam, insanın kendisini bir kahraman olarak görmesi pek kolay değildi. Karanlık çoktan her yeri kaplamıştı, kuzeydeki çöl tüm renklerini yitirmiş ama sanki hüznünlü bir şey olmak üzereymişçesine, henüz uykuya dalmamıştı.

Saat sekiz olmuştu ve Drogo, ovada biraz sağda hareket

eden siyah bir nokta gördüğünü zannettiğinde gökyüzü bulutlarla kaplanmıştı. “Gözlerim yorulmuş olsa gerek,” diye düşündü. “Evet, baka baka gözlerim yoruldu, lekeler görmeye başladım.” Aynı şey, bir kez de çocukluğunda, ders çalışmak üzere sabahladığında başına gelmişti.

Birkaç saniye gözlerini kapalı tutmaya çalıştı, sonra bakışlarını çevresindeki eşyalara çevirdi; taraçayı yıkamak için kullanılmış olan bir kovaya, duvardaki demir çengele, kendinden öndeki nöbetçi subayın dinlenmek için buraya çıkartmış olduğu bir banka baktı. Ancak birkaç dakika sonra gözlerini yeniden aşağıya, az önce kara bir leke gördüğünü zannettiği yere çevirdi. Leke hâlâ oradaydı ve yavaş yavaş hareket ediyordu.

“Tronk,” diye seslendi Drogo telaşlı bir sesle.

“Emredin, teğmenim,” dedi aynı anda bir ses; o denli yakınındaydı ki Drogo sıçradı.

“Ah, siz burada mıydınız?” dedi ve soluklandıktan sonra: “Tronk, yanılmış olabilirim ama.. orada, ovada bir şeyin kıpırdadığını görür gibi oldum.”

“Evet, teğmenim,” diye cevap verdi Tronk resmi bir sesle. “Birkaç dakikadır ben de onu gözlüyorum.”

“Nasıl?” dedi Drogo. “Siz de gördünüz mü? Ne görüyorsunuz, peki?”

“Şu hareket eden şeyi, teğmenim.”

Drogo kanının donduğunu hissetti. “Tamam,” diye düşündü, savaşçı düşlerini aniden unutarak, “bendeki talihe bak, işte sorunlar başlıyor, başımıza dert açılacak”.

“Ah, demek siz de gördünüz ha?” diye sordu bir kez daha, mantıksız olmasına rağmen karşısındakinin hayır demesini umut ediyordu.

“Evet teğmenim,” dedi Tronk. “Yaklaşık on dakika oldu. Topların temiz olup olmadığına bakmak için aşağıya indikten sonra buraya çıktım ve o zaman gördüm.”

İkisi de sustu; Tronk için de bu tuhaf ve endişe verici bir olay olmalıydı.

“Sizce neye benziyor Tronk?”

“Pek anlayamıyorum, çok yavaş hareket ediyor.”

“Ne demek yavaş?”

“Önce sazların tepesindeki tüylerin olabileceğini düşündüm.”

“Tüy mü, ne tüyü?”

“Aşağıda, dipte, sazlıklar var.” Sağa doğru bir hareket yaparak işaret etti ama bu çok gereksiz bir hareketti çünkü karanlıkta hiçbir şey görülmüyordu. “Bu mevsimde sazların tepesinde siyah tüy gibi bir şeyler olur. Bazen rüzgâr bu tüyleri koparır, hafif oldukları için uçuşurlar, küçük duman gibi bir izlenim verirler...”

“Ama, tüyler olamaz,” dedi bir zaman sonra. “Onlar çok daha hızlı hareket ederler.”

“Peki o zaman ne olabilir?”

“Bilemiyorum,” dedi Tronk. “İnsan mı? Ama garip. Öyle olsa başka yerden gelirlerdi. Üstelik hâlâ hareket ediyor. Anlaşılır gibi değil.”

“Dikkat! Dikkat!” diye bağırdı o anda, yakındaki bir nöbetçi, derken ikinci, sonra diğer nöbetçiler de aynı komutu verdiler.

Onlar da siyah lekeyi görmüşlerdi. Aynı anda, tabyanın içinden nöbette olmayan askerler de koşular. Merakla, ama biraz da korkuyla dolu, korkulukların kenarına yığıldılar.

“Görmüyor musun?” diyordu içlerinden biri. “Bak işte hemen şurada aşağıda. Şimdi durdu.”

“Sis olsa gerek,” diyordu bir diğeri. “Bazen sis bulutunun ortasında delikler olur ve arkadakini görebilirsin. Hareket eden biri var zannedersin ama sadece sis bulutlarıdır.”

“Evet, evet şimdi görüyorum,” diye bir ses duyuldu. Ama

o siyah şey hep oradaydı, siyah bir kaya olmalı. Başka bir şey olamaz.

“Kaya mı? Yok camm! Görmüyor musun, hareket ediyor. Kör müsün nesin?”

“Kaya diyorum, yahu. Hep gördüğüm bir şey, biçimi bir rahibeyi andıran siyah bir kaya.”

Birisi gülmeye başladı.

“Haydi, haydi çekilin, derhal içeriye girin,” diye müdahale etti Tronk, endişesi konuşulanları duyunca büsbütün artan teğmenin önüne geçerek.

Askerler gönülsüz bir şekilde tabyanın içine girdiler, yeniden sessizlik bastı.

“Tronk,” dedi aniden tek başına bir karar alamayan Drogo. “Siz olsanız alarm verir miydiniz?”

“Kaleye alarm vermekten mi söz ediyorsunuz? Bir pâre top atışı yapılması mı gerekir sizce?”

“Vallahi ben bilemiyorum. Sizce alarm vermek gerekir mi?”

Tronk kafasını salladı.

“Ben olsam bir süre daha durur, daha iyi görebileceğimiz bir anı beklerdim. Top atarsak kalenin altı üstüne gelir. Sonra, bir de hiçbir şey yoksa, ne olur?”

“Doğru,” dedi Drogo.

“Sonra,” dedi Tronk, “böyle yaparsak yönetmeliğe de aykırı olur. Yönetmelik, ancak tehlike anında alarm verilmesi gerektiğini belirtir, evet tam da böyle söyler: ‘Tehlike anında, eğer, silahlı birlikler görülürse ya da duvarlara yüz metreden daha yakın mesafede kuşkulu insanlar görülürse’, yönetmelik böyle der”.

“Doğru,” dedi Giovanni. “Mesafe yüz metreden fazladır herhalde.”

“Evet, bence de fazladır,” dedi Tronk. “Ayrıca bunun bir insan olduğu ne malum?”

“Başka ne olabilir ki, sizce? Hayalet mi?” diye sordu hafif canı sıkılan Drogo.

Tronk cevap vermedi.

Drogo ve Tronk, bitmez tükenmez geceye doğru uzanmış olarak korkuluklara yaslı, gözleri Tatar Çölü’nün başladığı noktaya dikili duruyorlardı.

Kuşkulu leke hareketsiz, adeta uykuda gibi duruyordu, Giovanni yavaş yavaş bir kez daha rahibe biçimindeki büyük siyah bir kayadan gayri hiçbir şey olmadığını, gözlerinin yanılmış olacağını, biraz yorgunluktan ötürü hayal gördüğünü düşünmeye başladı. Hatta şu anda, içinde derin bir eziklik hissediyordu, hani yazgının en belirleyici anları, size dokunmadan burnunuzun dibinden geçip gider ve sizi solmuş yapraklardan oluşan bir burgacın ortasında bırakırlar ya, işte o yiten korkunç ama dev fırsat duygusunu hissediyordu.

Ama sonra, gecenin ilerlemesiyle birlikte, korkunun soluğu yeniden vadiden yukarı doğru süzölmeye başladı. Gece ilerledikçe, Drogo kendini küçücük ve yapayalnız hissediyordu. Tronk, o kadar farklı biriydi ki onunla dostluk kuramazdı. Ah, arkadaşları yanında olsaydı, arkadaşları, hatta içlerinden bir teki, tek bir arkadaşı bile olsaydı her şey farklı olurdu. O zaman Drogo, şakalaşmak bile isteyebilirdi ve şafağı beklemek bu denli korkunç olmazdı.

Ovada sisten şekiller oluşuyor, kara okyanusun üzerinde akçıl takımadalar gibi hareket ediyordu. Bunlardan biri tabyanın hemen dibine doğru yayılarak o gizemli şeyi örttü. Hava nemlenmişti, Drogo’nun pelerini şekilsiz ve ağır omuzlarından aşağı sarkıyordu.

Ne uzun geceydi bu böyle! Gökyüzü ağarmaya başlayıp da buzlu dumanlar şafağın yaklaştığını müjdelediğinde, Drogo, gecenin biteceği umudunu yitirmişti. İşte o sırada uykunun pençesine yenik düştü. Ayakta, taraçanın korkuluğuna yas-

lanmış bir durumdayken Drogo iki kez başının devrildiğini hissetti, tam iki kez, sıçrayarak başım dikleştirdi ama sonuçta başı düştü ve göz kapakları uykunun ağırlığına pes etti. Yeni bir gün doğuyordu.

Birinin koluna dokunmasıyla uyandı. Işıktan gözleri kamaşarak, düşlerinden sıyrıldı. Bir ses, Tronk'un sesi:

“Teğmenim, bir atmış,” diyordu.

Bunun üzerine, yaşamı, kaleyi, yeni tabyayı, siyah lekenin esrarını anımsadı. Hemen, öğrenme arzusuyla aşağı baktı ve bir korkak gibi, taş ve çalılıklardan, her zamanki gibi yapayalnız ve boş ovadan başka bir şey görmemeyi diledi.

Ama, aynı ses tekrar ediyordu.

“Teğmenim, bir atmış.”

Ve Drogo, gözlerine inanamayarak, onu, bir kayanın dibinde durur vaziyette gördü.

Gerçekten de bir attı, büyük değil, küçük ve tıknazdı, ince bacakları ve dalgalanan yelesi ona tuhaf bir güzellik veriyordu. Biçimi bir garipti ama asıl harika olan tüylerinin rengiydi; tüyleri çevrede bir leke gibi duran siyah parlak don rengindeydi.

Nereden geliyordu? Kime aitti? Yıllardır, buralarda hiçbir yaratık belki bir karga ya da engerek yılanı dışında hiçbir yaratık görünmemişti. İşte şimdi bir at ortaya çıkıvermişti ve bunun vahşi bir at değil, seçme bir hayvan, gerçek bir asker atı (belki bir tek bacakları biraz fazla zayıftı) olduğu hemen belli oluyordu.

Bu olağanüstü ve endişe verici bir şeydi. Drogo, Tronk, nöbetçiler, aynı zamanda da üst katın siper arası mazgallarından bakan diğer askerler gözlerini hayvandan ayıramıyorlardı. Bu at, kurulu düzeni alt üst ediyor, kendisiyle birlikte kuzeye ilişkin eski efsaneleri, Tatarları, muharebeleri de geri getiriyordu: Mantıksız varlığıyla tüm çölü dolduruyordu.

Tek başına ele alındığında pek bir şey ifade etmiyordu ama bu atın ardından, zorunlu olarak başka şeylerin de geleceği anlaşılıyordu. Düzgün bir şekilde, sanki kısa süre öncesine değin üzerine biri biniyormuş gibi eyerlenmişti. Demek ki bu işin içinde bir iş vardı: Düne değin saçma bir batıl inanç olan şey, demek gerçek olabilirdi. Drogo onları, o gizemli düşmanları, Tatarları duyar gibiydi: Çalılıkların içine, kayaların ardına sinmiş, hareketsiz ve suskun, saldırmak için karanlığın inmesini bekliyorlardı. Bu arada başkaları da geliyordu, yavaş yavaş kuzeydeki sisler arasından çıkan karınca sürüleri gibi. Müzikleri ve şarkıları yoktu, ne parıltıyan kılıçları ne de bayrakları vardı. Silahları, güneşte parlamasınlar diye matlaştırılmış, atları kişnemeyecek şekilde terbiye edilmişti.

Ama küçük bir at –yeni tabyada ilk akla gelen buydu– küçük bir at kaçmış ve ileri doğru giderek düşmanın gizliliğine ihanet etmişti. Muhtemelen kimse farkına varmamış, hayvan kamp yerinden gece kaçmıştı.

Böylece at çok değerli bir mesaj getirmişti. Ama düşmanın ne kadar önündeydi acaba bu at? Drogo, kale komutanına akşamdan önce haber veremezdi; o zamana değin Tatarlar saldırabilirdi.

Bu durumda alarm vermek mi gerekirdi? Tronk tersini iddia ediyordu: Sonuçta, diyordu, ortada sadece bir at var; tabyanın dibine kadar gelmesi sadece kaybolduğuna işaret eder, belki sahibi dikkatsizce çölde dolaşan yalnız bir avcıdır, ölmüş ya da hastalanmıştır; yalnız kalan at yardım istemeye gitmiş, kalenin yakınında insan kokusu duyanca durmuş şimdi de kendisine yem verilmesini bekliyordur.

İşte bir ordunun yaklaşmakta olduğuna ilişkin ciddi kuşkulara yol açan da buydu. Bu hayvanın, bu denli uygunsuz bir sahada bir kamptan kaçmasının ne gibi bir nedeni olabilir? Sonra, diyordu Tronk, söylentilere göre Tatarların at-

ları neredeyse tümüyle beyazdır, evet, hatta kaledeki salonlardan birine asılı bir tabloda, Tatarların hepsi bembeyaz atlara binmiş olarak resmedilmiştir halbuki bu at kömür rengindedir.

Böylece Drogo, epeyce tereddüt ettikten sonra akşamı beklemeye karar verdi. Bu arada gökyüzü aydınlanmış, güneş etrafı ışığa boğarak askerlerin yüreğini ısıtmıştı. Giovanni bile güneşle yeniden canlandığını hissediyordu; hayali Tatarlar önemlerini yitirmiş; her şey normal boyutlarına geri dönmüştü, at, sıradan bir attı ve varlığını açıklamak için düşman istilası dışında birçok neden bulunabilirdi. İşte o zaman, geceki korkularını unutarak kendini aniden herhangi bir serüvene hazır hissetti ve yazgısının onu diğer insanlardan üstün kılacak güzel bir yazgının, burnunun dibinde olduğuna ilişkin bir önsezi, içini neşeyle doldurdu.

Büyük bir zevkle nöbetin en ince ayrıntılarına değin bizzat kendisi ilgilendi, Tronk'a ve askerlere, atın belirivermesinin tuhaf ve endişe verici olmasına karşın, kendisini hiç mi hiç etkilemediğini ve bunu çok askerce bulduğunu göstermek ister gibiydi.

Aslım söylemek gerekirse, askerlerin hiçbir korkusu yoktu; at hikâyesini şaka konusu yapmışlardı. Onu yakalayıp, kaleye ganimet olarak götürmek istiyorlardı. Hatta içlerinden biri bunun için başçavuştan izin istedi, ama başçavuş ona, nöbet sırasında olan şeylerle alay etmenin yasak olduğunu söylemek istercesine sitem dolu gözlerle bakmakla yetindi.

Buna karşılık alt katta, iki topun bulunduğu yerde topçulardan biri atı görünce çok heyecanlanmıştı. Bu topçunun adı Giuseppe Lazzari'ydi, göreve kısa süre önce başlamış genç bir adamdı. Gördüklerinin kendi atı olduğunu söylüyordu, onu gayet iyi tanımıştı, yanılmadığından emindi, kaleden çıkarılan hayvanlar sulağa götürüldüğünde kaçmış olmalıydı.

Hayvan gerçekten kendi mülkiyetindeymiş de çalışmış gibi, “Bu Fiocco, benim atım,” diye bağıırıyordu.

Alt kata inen Tronk derhal bu bağıırtıyı susturdu ve Lazzari’ye kuru bir şekilde atının kaçmasının neden olanak dışı olduğunu açıkladı: Kuzey vadisine geçmek için hayvanın ya surları aşması ya da dağlardan geçmesi gerekirdi.

Lazzari bir geçit olduğunu söyledi –öyle duymuştu– kayaların arasında tamamen kullanılabılır durumda bir geçit, terk edilmiş olan ve hiç kimsenin anımsamadığı bir yol. Gerçekten de bu, Bastiani Kalesi’nde sözü edilen efsanelerden biriydi. Ama bir şaka olduğu kesindi çünkü hiçbir zaman bu gizli geçit bulunamamıştı. Kalenin sağında ve solunda kilometreler boyunca asla aşılammış olan dağlar uzanmaktaydı.

Ama asker bir türlü ikna olmadı, yarım saat içinde gidip dönebilecek ve atını alabilecekken tabyada kapalı kalma fikri tüylerini ürpertiyordu.

Bu zaman zarfında saatler geçiyor, güneş batıya doğru yolculuğunu sürdürüyor, nöbet devri gerekli zamanda yapılıyor, çöl, her zamankinden daha ıssız parılıyor, küçük at, önceki yerinde kıpırtısız, uyuyormuş gibi duruyor ya da zaman zaman bir parça ot arar gibi hafif uzaklaşıyordu. Drogo uzaktan bakıyor ama yeni bir şey görmüyordu: Hep aynı engin kayalıklar aynı çalılıklar, en kuzey noktada, günün ilerlemesiyle renk değıştiren hep aynı sisler vardı.

Yeni nöbetçiler geldi. Drogo ve adamları tabyayı terk ederek, kaleye dönmek için, akşamın mor gölgeleri arasından geçerek, taşlı tarlalarda ilerlediler. Surlara vardıklarında, Drogo kendisi ve müfrezesi adına parolayı söyledi, kapı açıldı, yeni nöbetçiler bir tür küçük avluda yerlerini aldı ve Tronk yoklama yapmaya başladı. Bu arada, Drogo komutana esrarengiz atın varlığını bildirmek üzere uzaklaştı.

Yönetmelikte belirtildiği gibi, Drogo yüzbaşının yanına

vardı, sonra ikisi birlikte albayı bulmaya gittiler; genelde herhangi yeni bir şey olduğunda, komutan yardımcısına haber vermek yeterliydi ama bu kez daha ciddi bir durum söz konusu olduğundan vakit yitirmemek daha doğru olacaktı.

Yine de haber bir yıldırım hızıyla tüm kaleye yayılmıştı. Uzak nöbet noktalarında, bazı kişiler, kayalıkların dibinde koskoca Tatar birliklerinin görüldüğünden söz ediyorlardı. Durumdan haberdar olan albay:

“Atı ele geçirmeye çalışalım. Eyerine bakarak belki nereden geldiğini anlayabiliriz,” dedi.

Ama artık buna gerek kalmamıştı, çünkü er Giuseppe Lazzari, nöbeti devredenler kaleye doğru ilerlerken kimseye fark ettirmeden büyük bir kayanın ardına saklanmayı başarmış, sonra da taşlı tarlalar arasından tek başına aşağı inerek küçük ata ulaşmış, atı kaleye getirmekteydi. Hayretle bunun kendi atı olmadığını fark etmişti ama artık yapacak bir şey yoktu.

Ancak kaleye girecekleri sırada, arkadaşlarından biri Lazzari'nin kaybolduğunu fark etmişti. Tronk bunu öğrendiği takdirde, Lazzari en az iki ay hapis yatardı. Onu kurtarmak gerekirdi. İşte bu nedenle başçavuş yoklama yaparken, Lazzari'nin adı geçtiğinde, içlerinden biri “burada,” demişti.

Birkaç dakika sonra, askerler sıralarından ayrıldıklarında Lazzari'nin parolayı bilmediği anımsandı; bu kez hapse atılması değil yaşamı söz konusuydu; eğer surların yanına giderse üzerine ateş açarlardı. Bunun üzerine iki-üç arkadaşı, onu bu durumdan kurtarması için Tronk'u aramaya giriştiler.

Ama, artık çok geç kalmışlardı, siyah atı yularından tutan Lazzari surların iyice yakınına varmıştı bile. Tronk da bir önseziyle oraya gitmiş dolaşıyordu; başçavuş yoklamayı yapar yapmaz nedenini bir türlü kestiremediği bir endişeye kapılmıştı, bir şeylerin yolunda gitmediğini hissediyordu. O gün olanları kafasından geçirerek, kuşkulu bir şey olmadığını

kanaatiyle kaleye ulaşmış; sonra gayri nizami bir şey olduğunun farkına varmıştı; evet, yoklama sırasında gayri nizami bir şey olmuştu ama, bu tür durumlarda her zaman başa geldiği gibi, gerektiği anda farkına varmamıştı.

Tam giriş kapısının üzerinde bir nöbetçi vardı. Yarı karanlıkta yaklaşan iki gölge gördü. Yaklaşık iki yüz metre ötedeydi gölgeler. Asker bu durumla pek ilgilenmedi, hayal görmüş olmalıydı; çoğu zaman böyle tecrit edilmiş yerlerde, uzun süre etrafı gözetlemekten, insan güpegündüz bile, çalılıkların arasından çıkan insan gölgeleri gördüğünü zanneder; birinin sizi gözetlediği izlenimine kapılırsınız ama gidip bakarsınız ki kimse yoktur.

Nöbetçi, dikkatini dağıtmak için çevresine baktı, otuz metre ötede nöbet tutan arkadaşlarından birine bir selam yolladı, alnını sıkan ağır kepini düzeltti sonra gözlerini sola çevirdi ve Başçavuş Tronk'un, hareketsiz bir biçimde, sabit ve sert bakışlarla kendisini süzdüğünü gördü.

Nöbetçi kendini toparladı, yeniden önüne baktı ve iki gölgenin bir hayal olmadığını gördü, şimdi daha da yaklaşmışlardı, en fazla yetmiş metre ötedeydiler: Bir asker ve bir at. Derken hemen silahını kavradı, köpeği uyardı, eğitim sırasında yüzlerce kez tekrarladıkları pozisyonu alarak dikleşti:

“Kim var orada? Kim var orada?” diye seslendi.

Lazzari askere yeni girmişti ve parolayı bilmeyince içeri giremeyeceği aklına bile gelmiyordu. En kötü olasılıkla izinsiz uzaklaştığı için cezalandırılacağını düşünüyordu; hatta, kimbilir belki de albay, atı getirmiş olduğu için onu affederdi; at harika bir hayvandı, gerçek bir general atma benziyordu.

Varmasına kırk metre kadar kalmıştı. Atın nalları taşlar üzerinde yankılanıyordu, hava neredeyse tamamen karar-mıştı, uzaklardan bir boru sesi duyuldu.

“Kim var orada? Kim var orada?” diye tekrarladı nöbetçi.

Bir kez daha söyleyecek sonra ateş etmesi gerekecekti.

Nöbetçinin ilk çağrısında, Lazzari ani bir sıkıntıya kapıldı. Şu anda muhatap kendisi olduğundan, bir arkadaşı tarafından çağrılmak öyle tuhafına gidiyordu ki, ama ikinci “Kim var orada?”da kendini topladı çünkü arkadaşının sesini tanımıştı, “Arap,” diye lakap taktıkları, kendisiyle aynı bölükten bir askerdi.

“Benim, Lazzari,” diye bağırdı. “Nöbet şefine kapıyı açmasını söyle! Atı yakaladım! Ama çaktırmadan hareket et, yoksa beni içeri tıkarlar!”

Nöbetçi kıpırdamadı. Silahını kaldırmış, hareketsiz, üçüncü “Kim var orada?”yı olabildiğince geciktirmeye çalışarak duruyordu. Lazzari, belki kendiliğinden tehlikenin farkına varırdı, belki geri döner, ertesi gün yeni tabyadaki nöbetçi grubuna katılabilirdi. Ama birkaç metre ötesinde, kendisini sert bir ifadeyle süzen Tronk vardı.

Tronk tek kelime etmiyordu. Bir nöbetçiye, bir de kendisinin de cezalandırılmasına neden olacak Lazzari’ye bakıyordu. Ne anlama geliyordu bu bakışlar?

Askerle at, yaklaşık otuz metre mesafedeydiler, daha fazla beklemek tedbirsizlik olurdu. Lazzari yaklaştıkça hedef olma olasılığı daha da artıyordu.

“Kim var orada? Kim var orada?” diye bağırdı üçüncü kez nöbetçi, sesinde gizli, kişisel ve yönetmeliğe aykırı bir uyarı var gibiydi. “Henüz vakit varken geri dön, demek istiyordu, kendini vurdurtmak mı istiyorsun?”

Sonuçta Lazzari anladı, aniden kaledeki katı kuralları anımsadı ve ne yapacağını bilemez bir duyguya kapıldı. Ama kaçacağına, kim bilir neden, atın yularını bıraktı ve tek başına, keskin bir sesle:

“Benim Lazzari! Beni tanımadın mı Arap? Hey Arap! Benim. Ne yapıyorsun öyle silahınla? Çıldırdın mı Arap?” diye bağırarak ilerlemeye başladı.

Ama nöbetçi artık Arap değildi; o artık sadece sert bir çeh-

reyle silahını kaldıran ve arkadaşına nişan alan bir askerdidi. Tüfeğin kabzasını omuzuna dayamış, gözünün kenarıyla başçavuşu süzüyor, içinden onun ısrar etmemesi için işaret etmesini diliyordu. Ama Tronk hâlâ kıpırtısızdı ve aynı sabit ve sert bakışlarla kendisine bakıyordu.

Lazzari, geri dönmeden, taşlara takılarak birkaç adım geri gitti.

“Benim, Lazzari, diye bağıırıyordu. Görmüyor musun, benim, ben. Ateş etme Arap!”

Ama nöbetçi, artık tüm arkadaşlarının rahatça dalga geçtiği Arap değildi, o sadece bir nöbetçi, lacivert kumaştan üniforması omuzundaki cilalı kılıç kayışı ile, gece vakti diğerlerinden hiçbir farkı olmayan bir nöbetçi, kendisine nişan alan ve şimdi de tetiğe basan bir nöbetçiydi. Kulakları uğuldayan ve Tronk’tan tek ses çıkmamasına karşın, onun kendisine “İyi nişan al!” diyen kalın sesini duyar gibi olan bir nöbetçiydi.

Silahtan küçük bir kıvılcım ve minik bir duman bulutu yükseldi, hatta başlangıçta ses pek de yüksek çıkmadı ama daha sonra bu ses yankılanarak çoğaldı, surlardan surlara yankılandı, uzun süre havada asılı kaldıktan sonra, gök gürültüsüne benzer uzak bir gümbürtüyle son buldu.

Nöbetçi, görevini yerine getirdikten sonra silahını yere dayadı, korkuluktan aşağı sarktı ve arkadaşına isabet alamamış olmayı ümit ederek yere doğru baktı. Karanlıkta, gerçekten de Lazzari’nin isabet almamış olduğunu zannetti.

Hayır, Lazzari hâlâ ayaktaydı, at da ona yaklaşmıştı. Sonra silah sesini izleyen sessizliğin içinden, umutsuz bir vurguyla, “Ah Arap! Vurdun beni!” diyen sesi duyuldu.

İşte böyle söyledi Lazzari, sonra yavaş yavaş öne doğru yıkıldı. İfadesiz suratıyla Tronk, tek bir hareket bile yapmamıştı. Buna karşılık, kalenin içinde çoktan savaş çıkmışçasına bir telaş başlamıştı.

O unutulmaz gece işte böyle başladı; esen rüzgârlarla savrulan, sallanan fenerlerin ışıklarıyla, alışılmamış boru sesleri koridorlardaki telaşlı adımlarla bölük pörçük bir geceydi; ayrıca kuzeyden gelen bulutlar kayaların doruklarında parçalar bırakarak ilerliyor ama daha önemli bir çağrıya uyar-
mış gibi zaman yitirmeden geçip gidiyorlardı.

Bir silah sesi yetmiş, basit bir silah sesiyle tüm kale uyanmıştı. Yıllardır burada hep sessizlik –ve insanlar, yaklaşan savaşın sesini duymak için kulaklarını hep kuzeye uzatmışlardı– aşırı derecede uzun bir sessizlik hüküm sürmüştü. Şimdi bir silah patlamış –yönetmeliğe uygun barutla doldurulmuş ve otuz iki gramlık bir kurşunun çıktığı bir silah–ve insanlar, bu bir şeyin belirtisiymiş gibi sırayla birbirlerine bakmışlardı.

Kuşkusuz o akşam bile, birkaç er dışında hiç kimse, hepsinin yüreğinde yatan o sözcüğü telaffuz etmemektedir. Subaylar bunu söylememeyi tercih etmektedir çünkü bu onların umududur. Kalenin surları Tatarlar yüzünden inşa edilmiştir, yaşamlarının büyük bir bölümünü burada onlar yü-

zünden geçirmektedirler, nöbetçiler, Tatarlar yüzünden gece gündüz makine gibi yürümektedirler. Ve bazıları bu umudu her sabah yeni bir inançla beslemekte, bazıları onu, benliklerinin en gizli köşesinde saklamakta, bazıları ise bu umuda sahip olup olmadıklarını bile bilmemekte, onu yitirdiklerini zannetmektedir. Ama sonuçta hiç kimse bundan söz etme cesaretini gösterememektedir; bunun uğursuzluk getirebileceği düşünülür, ya da daha kötüsü insanın en gizli düşüncelerini itiraf etmesi anlamına gelebilir ki askerler böyle bir durumdan utanç duyarlar.

O an için, ortada yalnızca ölmüş bir asker ve nereden geldiği belli olmayan bir at vardır. Kuzeye bakan kapıdaki nöbet yerinde, yani felaketin olduğu kapıda, büyük bir hareket görülmektedir ve yönetmeliğe pek uygun olmamasına rağmen, kendisini bekleyen cezanın endişesiyle dolu olan Tronk da oradadır; sorumluluk ona aittir, Lazzari'nin kaçışını engellemesi gereken, askerin yoklamada cevap vermemesinden hareketle durumun hemen farkına varmış olması gereken odur.

Şimdi de, otoritesi ve yetkisini hissettirmeyi arzulayan komutan Matti gelmektedir. Yüzünde tuhaf anlaşılmaz bir ifade vardır, neredeyse gülümsüyor gibidir. Her şeyden haberi olduğu belli, tabyada görevli Teğmen Montana'ya askerin cesedinin kaldırılması için emir vermektedir.

Montana silik bir subaydır ve kalenin en eski teğmenidir; parmağında iri bir elmas yüzük olmasa ve iyi satranç oynamasa hiç kimse onun varlığının farkına varmayacaktır; gerçi serçe parmağındaki yüzüğün değerli taşı kocamandır ve onu satrançta alt edebilen pek azdır ama şu anda komutan Matti'nin önünde tir tir titremekte, birisini ölenin cesedini almak gibi basit bir angaryaya yollamaktan ibaret bu küçük iş bile aklım başından almaktadır.

Montana'nın şansına, komutan Matti, bir köşede ayakta duran Tronk'u görür ve çağırır:

“Tronk, burada yapacak hiçbir işiniz olmadığına göre, ölüyü kaldıracak olanların başına geçin!”

Bu sözleri öylesine, sanki Tronk sıradan bir astsubaymış, ve olayla hiçbir kişisel ilişkisi yokmuş gibi söyledi; çünkü Matti hiç kimseyi yüzüne karşı azarlayamayan, hemen bembeyaz kesilen ve ne diyeceğini şaşırان biridir; o, en basit hataları bile dev gibi büyüten ve hemen hemen her zaman ciddi cezalarla sonuçlanan sıkıcı sorguları ve yazılı raporlarıyla sert soruşturma silahını kullanmayı tercih eder.

Tronk hiç sesini çıkartmaz, yalnızca “Evet komutanım,” der ve hemen kapının ardındaki küçük avluya çıkar. Kısa süre sonra fenerlerin ışığında küçük bir grup kaleden çıkmaktadır: Başlarında Tronk vardır, arkasında bir sedye taşıyan dört asker, onların arkasında, ihtiyaten, silahlı dört asker, en arkada da rengi solmuş peleriniyle, kılıcım taşların üzerinde sürükleyen Komutan Matti.

Lazzari’yi düştüğü yerde bulurlar, suratı yere çevrili, kolları ileri doğru açılmıştır. Omuzunda taşıdığı tüfeği, düşerken iki kayanın arasına sıkışmış, dimdik durmakta, tuhaf bir etki yapmaktadır. Asker, yere düşerken elini yaralamıştır ve ceset henüz soğumadan bir miktar kan akarak beyaz bir taşın üzerinde leke bırakacak zamanı bulmuştur. Esrarengiz at ortadan kaybolmuştur.

Tronk ölünün üzerine eğilir ve sanki omuzlarından tutacakmış gibi bir hareket yapar ama, yönetmeliğe aykırı düşeceğinin aniden farkına varmış gibi, hemen geri doğrulur.

“Alın onu,” diye kısık ve kötü bir sesle askerlere emir verir. “Ama önce silahını çıkarın.”

Askerlerden biri kayışı çözmek için yere eğilir ve fenerini yere, hemen ölünün yanına koyar. Lazzari’nin gözlerini tamamen kapamaya vakti olmamıştır ve gözkapığındaki hafif aralıktan içeri giren ışık gözünün akında hafifçe parlamaktadır.

“Tronk,” diye bağıırır tamamen gölgede kalmış olan Komutan Matti.

“Emredin komutanım,” diye cevap verir Matti, esas duruşa geçerek, askerler de hareketsiz kalırlar.

“Nerede oldu bu olay? Nereden kaçtı?” diye sorar komutan; sanki canını sıkan bir merakla zoraki konuşuyormuş gibi laflarını yaymaktadır. “Kaynağın orada, o iri taşların olduğu yerde mi?”

“Evet komutanım, büyük taşların olduğu yerde,” diye yanıtlar Tronk, başka bir şey söylemez.

“Peki, hiç kimse kaçtığını görmedi mi?”

“Hiç kimse görmedi komutanım,” der Tronk.

“Kaynağın orada, öyle mi? Peki, hava karanlık mıydı?”

“Evet, komutanım. Oldukça karanlıktı.”

Tronk birkaç saniye hazırolda durur sonra Matti’nin sustuğunu görünce askerlere, işlerine devam etmeleri için işaret verir. İçlerinden biri tüfeğin kayışını çözmeye uğraşmaktadır ama toka biraz serttir, açılmamaktadır. Çekiştirdikçe, asker cesedin ağırlığını hissetmektedir, sanki ölü kurşundanmış gibi, normal dışı bir ağırlıktır bu.

Tüfek çıkarıldıktan sonra iki asker, naaşı dikkatlice çevirip sırtüstü yatırırılar. Şimdi suratı tamamen görülmektedir. Ağzı kapalı ve ifadesizdir, sadece yarın açık ve hareketsiz olan, fenerlerin ışığında dahi kıpırdamayan gözler, gerçekten ölü izlenimi vermektedir.

“Tam alnından ha?” diye sorar Matti, hemen burnun üzerinde hafif bir çukurluk olduğunu fark etmiştir.

“Bir şey mi dediniz komutanım?” diye sorar Tronk, anlamamış bir ifadeyle.

“Tam alnından mı isabet almış, dedim,” der Matti, lafım tekrar ettiğinden ötürü canı sıkılmış gibidir.

Tronk feneri kaldırır, Lazzari’nin suratını aydınlatır, o da hafif çöküntüyü fark eder ve içgüdüsel olarak, dokunmak

istermişçesine bir parmağını uzatır. Ama, canı sıkılarak, hemen geri çeker.

“Zannedersen öyle komutanım, şurada, tam alnının ortasında.” (Madem bu kadar ilgileniyor, neden gelip de cesede kendisi bakmıyor? Niye bu aptalca soruları soruyor ki?)

Tronk’un sıkıntısını anlayan askerler yalnızca kendi işleriyle ilgilenirler; içlerinden ikisi cesedi omuzlarından tutarak kaldırır, ikisi de bacaklarından tutar. Desteksiz kalan baş, korkunç bir şekilde geriye kaykılmış sallanmaktadır. Ölümün dondurmuş olmasına rağmen ağız neredeyse açılmak üzeredir.

“Peki kim ateş etti?” diye sorar, hâlâ karanlıkta kıpırtısız duran Matti.

Ama o anda Tronk komutana hiç aldırmamakta, yalnızca ölüyle ilgilenmektedir.

“Kafasını tutun,” diye buyurur öfkeyle, sanki ölen kendisiymiş gibi.

Sonra Matti’nin konuşmuş olduğunun farkına vararak, duruşunu yeniden düzeltir.

“Özür dilerim komutanım, ben...”

“Kimin ateş ettiğini sormuştum,” diye tekrarlar Matti, sözcükleri, sabrını muhafaza etmesinin tek nedeninin ölen olduğunu belirtmek istercesine heceleemektedir.

“Adı neydi, biliyor musunuz?” diye sorar Tronk askerlere.

“Martelli,” der içlerinden biri. “Martelli Giovanni.”

“Martelli Giovanni,” diye tekrarlar Tronk, yüksek sesle.

“Martelli,” diye kendi kendine tekrarlar komutan. (Bu isim kendisine yabancı değildir, atış yarışmasında ödül alan adamlardan biri olmalıdır. Atış okulunu Matti yönetmekte ve iyi atıcıları ismen tanımaktadır.) “Şu lakabı Arap olan değil mi?”

“Evet komutanım,” diye yanıtlar hâlâ hazırolda duran Tronk, “yanılmıyorsam lakabı Arap. Bilirsiniz ya, komutanım, arkadaş arasında...”

Bunu, neredeyse onu affettirmek, adeta Martelli'nin sorumluluğunda olmadığını, ona Arap lakabı takılmışsa kabahatin kendisinde olmayacağını, bu yüzden cezalandırılmaması gerektiğini göstermek istercesine söylemişti.

Ama komutan onu cezalandırmayı hiç mi hiç düşünmemektedir, böyle bir şey aklına bile gelmez.

“Ah! Arap!” der belli bir memnuniyeti gizleyemeden.

Başçavuş, sert gözlerle onun yüzüne bakmakta ve anlamaktadır: “Evet, evet,” diye düşünür, “bari arkadaşını öldürdü diye bir de ödül ver, pis herif. Hedefi on ikiden vurmak buna derler, değil mi?”

Evet, hedefi on ikiden vurmak buna derler. Matti tam da bunu düşünmektedir (üstelik Arap, tetiği çektiğinde hava karanlıktı, nişancılarının hepsi de marifetli maşallah).

Tronk, o anda, komutandan nefret etmektedir: “Evet, evet,” diye düşünür, “yüksek sesle söylesene, memnunsun değil mi? Lazzari'nin ölmesi sana vız gelir, değil mi? Arap'ını tebrik et, ona övgüler yağdır”.

Komutan gerçekten de düşündüğü gibidir. Gayet sakın yüksek sesle memnuniyetini ifade etmektedir:

“Yaa, bu Arap, hedefini hiç şaşırmaz!” der, sanki: Şu Lazzari, kendini pek akıllı zannediyor, Arap'ın iyi hedef alamayacağını, işin içinden sıyrılacağını düşünüyordun, değil mi Lazzari? Böylece onun nasıl bir nişancı olduğunu gördün. Ya Tronk, belki o da Arap'ın hedefini şaşıracığını (ve böylece birkaç gün hapisle her şeyin yoluna gireceğini) düşünüyordu? “Ya, evet, diye tekrarlar, önlerinde bir ölü bulunduğunu tamamen unutan komutan, bu Arap gerçekten de usta bir nişancı!”

Sonuçta yine de susar, böylece başçavuş geri dönerek adamlarının cesedi sedyeye nasıl yerleştirdiklerine bakabilir. Gerektiği gibi yatırılmış, suratı bir asker battaniyesiyle örtülmüştür, yalnızca elleri açıktadır, bunlar hâlâ yaşamla ve kanla doluymuş gibi duran kocaman köylü elleridir.

Tronk başıyla bir işaret yapar. Askerler sedyeyi kaldırırlar. “Gidebilir miyiz, komutanım?” diye sorar.

“Kimi bekleyeceğiz ki?” diye yanıtlar sert bir sesle Matti; şimdi içten gelen bir hayretle Tronk’un nefretini hissetmekte ve ona üst olmanın getirdiği küçümsemenin de eklendiği daha da büyük bir nefret duygusuyla karşılık vermek istemektedir.

“İleri,” diye komut verir Tronk.

İleri marş, demesi gerekirdi, ama bunu neredeyse bir saygısızlık olarak addetmektedir. Artık kalenin duvarlarına, duvarın dibindeki fenerlerin ışığıyla belli belirsiz aydınlanan nöbetçiye bakıyordu. Bu duvarların ardında, bir odada, Lazzari’nin yatağı, içinde evinden getirdiği şeylerin yani örneğin dinî bir resim, iki mısır koçanı, bir çakmak, renkli mendiller, bayramlık kostümü için dedesinden kalan ama kalede asla kullanamayacağı dört kol düğmesinin bulunduğu sandığı vardı.

Yastıkta Lazzari’nin başı belki, hâlâ iki gün önce uyanmış olduğundaki gibi iz bırakmıştı. Sonra, belki de bir küçük şişe mürekkep –diye ekliyordu aklından Tronk, en kişisel düşüncelerinde bile pek titizdi– küçük bir şişe mürekkep ve bir kalem. Tüm bunlar, albayın yazacağı bir mektupla birlikte paket edilip evine yollanacaktı. Hükümet tarafından sağlanan diğer şeyler, hatta değiştirmelik gömlek bile, doğal olarak bir başka askere verilecekti. Ama ne o güzelim üniforması ne de tüfeği başkasının olmayacaktı, çünkü kaledeki eski yönetmeliğe göre onlar, kendisiyle birlikte gömülecekti.

Şafak sökmeye başladığında yeni tabyadakiler, kuzey çölünde ince siyah bir şerit gördüler. Hareket eden ve hayal olamayacak ince bir çizgi. Bunu, önce nöbetçi Andronico, sonra çizgiyi görür görmez gülmeye başlayan Çavuş Batta, sonunda da nöbet şefi Teğmen Maderna gördüler.

Kuzeyden gelen ince bir çizgi ıssız topraklar üzerinde ilerliyordu ve durum, gece boyunca kalede birtakım söylentilerin çıkmış olmasına karşın, saçma ve olağanüstü görünüyordu. Aşağı yukarı saat altıda nöbetçi Andronico ilk alarm çağrısını yaptı. Kuzeyden gelen bir şey gitgide yaklaşıyordu ki bu, bugüne değin hiç görülmemiş bir şeydi. Ortalığın aydınlanmasıyla ilerleyen insan grubu çölün beyaz fonu üzerinde büsbütün belirginleşti.

Birkaç dakika sonra, ezelden beri her sabah yapmış olduğu gibi (eskiden bu yalnızca bir umuttu, sonraları bir tür kurnutu, şimdiyse neredeyse salt bir alışkanlık olagelmmişti) terzibaşı Prodocimo, etrafa bakmak için kalenin damına çıktı. Nöbetçiler eskiden beri onun geçişine izin verirlerdi; nöbet alanının bulunduğu yerde korkuluktan aşağı sarkar, nöbet-

çi çavuşla bir iki kelam eder, sonra bodrum katındaki atölyesine inerdi.

O sabah, bakışlarını açık seçik görülen çöldeki üçgene dikti ve ölmüş olduğunu zannetti. Bunun bir düş olabileceğini düşünmedi. Düşlerde, her zaman saçma ve karmaşık bir şeyler vardır ve insan tüm gördüklerinin yalan olduğu duygusundan ve en güzel anda uyanacağı düşüncesinden hiçbir zaman tam olarak kurtulamaz. Düşlerde olanlar, hiçbir zaman üzerinde yabancı adamlardan oluşan bir ordunun ilerlediği bu çöl parçası kadar berrak ve gün gibi açık olmazdı.

Ama bu öylesine tuhaf, gençlik zamanlarındaki bazı hüyalarına o kadar benzeyen bir şeydi ki Prosdocimo bunun gerçek olabileceğini aklına bile getirmede ve ölmüş olduğunu düşündü.

Ölmüş olduğunu ve Tanrı'nın kendisini affettiğini düşündü. Kendini öbür tarafta, görünüşte tıpkı bizimkine benzeyen ama güzel şeylerin tamamen bizim arzularımız doğrultusunda olup bittiği ve bunlar olduktan sonra da insanın bir iç ferahlığı, ama buradaki gibi en güzel şeyleri bile mahvedecek bir şeylerin her zaman mevcut olduğu kuşkusuyla dolu bir iç ferahlığı değil, bambaşka bir rahatlık duyduğu bir dünyada zannetti.

Prosdocimo ölmüş olduğunu ve öldüğüne göre hareket etmesinin gereksiz olduğunu ve gizemli bir müdahale sonucu uyandırılacağını düşünerek hiç kıpırdamıyordu. Ama bunu beklerken başçavuş gayet saygılı bir şekilde koluna dokundu:

“Çavuş,” dedi. “Neyiniz var? İyi misiniz?”

Prosdocimo işte o zaman durumu kavramaya başladı.

Sanki düşmüş gibi, ama sonuçta düşlerdekinden daha güzel bir biçimde, kuzey krallığından birtakım yaratıklar geliyordu. Zaman çabuk geçiyor, bu olağandışı resme bakarken

insanın göz kapakları bile kapanmıyordu, güneş şimdiden ufkun kızıl çizgisinde parılıyor, ve yabancılar, aşırı derecede yavaş olmakla birlikte yaklaşıyordu. Bazıları, bunların bir bölümünün piyade, bir bölümünün atlı olduğunu, tek sıra olarak ilerlediklerini, hatta başlarında bir de sancak olduğunu söylüyorlardı. Bazıları bunları söylerken, diğerleri de aynı şeyleri gördüklerini zannediyor, hepsi birden, piyadelerle atlılar, sancağın kıvrımlarını, tek sırayı gördüklerini iddia ediyorlardı; halbuki gördükleri yalnızca, yavaş yavaş hareket eden ince bir çizgiydi.

Suratı ölü gibi bembeyaz kesilen nöbetçi Andronico, sahte bir cesaretle “Tatarlar,” deme cüretinde bulundu.

Yarım saat sonra, yeni tabyada, Teğmen Maderna, yabancı silahlı birliklerin yaklaştığı durumlarda öngörüldüğü gibi kurusıkı bir pâre top atılmasını, bir ihtar atışı yapılmasını emretti.

Kalede, top sesi duyulmayalı yıllar olmuştu. Surlar hafifçe titredi. Ses giderek dağıldı, ağır bir iniltiye, kayalar arasında akıp giden yaşlı bir yıkım sesine dönüştü. Ve Teğmen Maderna'nın gözleri, bir hareket belirtisi görme amacıyla kalenin yassı profiline doğru çevrildi. Ama top atışı hiçbir şaşkınlık yaratmamıştı çünkü yabancıların ilerleyişi ancak ortada yer alan bu kaleden görülen o üçgen içinde gözlenebiliyordu, ayrıca zaten herkes durumdan haberdardı. Haber, soldaki surların kayalara yaslandığı en uzak köşelere, hatta yerin dibinde, mahzendeki fener ve yapı malzemesi deposunda nöbet tutan emirlerine, o karanlık mahzende kapalı kalan ve hiçbir şey görmesi mümkün olmayan adama bile ulaştı. O da, nöbet alanına gidip bir göz atabilmek için sabırsızlıktan ürpererek, kendi nöbetinin bitmesini bekliyordu.

Her şey eskisi gibi sürüp gidiyordu, nöbetçiler yerlerinde duruyor, kendilerine ayrılan yerde volta atıyor, katipler ka-

lemelerini gıcırdatarak ve her zamanki ritimleriyle mürekkep hokkasına sokarak raporları temize çekiyorlar, kuzeyde yabancılar, düşman oldukları varsayılabilecek yabancılar ise yavaş yavaş geliyorlardı. Ahırlarda, adamlar hayvanları tımarlıyor, mutfağın bacası soğukkanlı bir şekilde tütüyor, üç asker avluyu süpürüyor, ama tüm bunların üzerinde keskin ve ciddi bir duygu, sanki son saat gelmiş de hiçbir şey bunu durduramazmış gibi ruhların müthiş gerginliğinin ağırlığını hissettiriyordu.

Subaylar ve erler, sabah havasım içlerinde bu taptaze yaşamı hissedebilmek istermişçesine soludular. Topçular, birbirleriyle şakalaşarak topları hazırlamaya başladılar, sakinleştirilmeye çalışılan hayvanların çevresindeymiş gibi topların etrafında dönüp duruyorlar ve onlara belli bir endişeyle bakıyorlardı: Belki de bunca zaman sonra, birtakım parçaları bozulmuş, top atamayacak duruma gelmişlerdi, belki geçmişte, yeterince titiz bir biçimde temizlenmemişlerdi, şimdiyse bir anlamda bu eksikliklerin giderilmesi gerekiyordu çünkü kısa zaman içinde her şey belli olacaktı. Emirleriyle hiçbir zaman merdivenleri böyle telaşla çıkmamış, üniformalar hiçbir zaman bu denli düzenli, süngüler bu denli parlak, boru sesleri bu denli cengâverce olmamıştı. Demek ki boşuna beklememişlerdi, yıllar boşa gitmemişti, ihtiyar kale nihayet bir işe yarayacaktı.

Şimdi, çok özel bir boru sesi, askerlerin asla duyma şansına sahip olmadıkları “büyük aların” sinyali bekleniyordu. Sesin kaleden duyulmaması ve böylece yanlış anlamalara yol açmaması için kale dışında, küçük sapa bir vadide yaptıkları idmanlarda boru çalanlar, sakin yaz öğleden sonraları, özellikle de işgüzarlıktan dolayı (hiç kimse bunun bir işe yarayacağını düşünmüyordu) o meşhur sinyali çalmaya çalışmışlardı. Şimdiyse, bu çalışma yeterince hazırlanmamış olmaktan dolayı hayıflanıyorlardı; çünkü bu, pek ince notala-

ra değin uzanan uzun bir melodi olduğundan falsolu almaları çok olasıydı.

Bu sinyalin alınması emrini yalnızca kale komutanı verebilirdi; herkes onu düşünüyordu: Erler, gelip bir uçtan bir uca surları teftiş etmesini bekliyor ve yüzünde gurur dolu bir gülümsemeyle hepsinin gözünün içine bakarak ilerlediğini görür gibi oluyorlardı. Onun için de bugün çok önemli bir gün olmalıydı: Yaşamı boyunca bu anı beklememiş miydi?

Halbuki Albay Filimore bürosunda oturuyor ve pencereden kuzeye, kayaların gizleyemediği küçük üçgene bakıyor ve karıncalar gibi tam da kale istikametinde hareket eden ve gerçekten de askerlere benzeyen küçük siyah noktalardan oluşan bir çizgi görüyordu.

Arada bir, bir subay içeri giriyordu, Yarbay Nicolosi, teftişle görevli yüzbaşı ya da o günkü emir subaylarından biri. Sabırsızlıkla onun emirlerini bekleyerek, anlamsız haberler getirerek türlü bahanelerle içeri giriyorlardı: Şehirden yiyecek sevkiyatı gelmişti, fırının onarımıyla ilgili çalışmalar bu sabah başlatılmıştı, yaklaşık on askerin izne ayrılacağı tarih giderek yaklaşmaktaydı, albay kullanmak istiyorsa, uzun menzilli dürbün ortadaki kalenin taraasına yerleştirilmişti...

Bu haberleri aktarıyor, topuklarını vurarak selam veriyor, ve albayın neden orada, suskun bir şekilde durduğunu, neden bekledikleri emri vermediğini anlayamıyorlardı.

Henüz nöbetçi sayısını arttırmamış, kişisel tayın ve cephaneleri iki katma çıkartmamış, “büyük alarm” sinyalinin aldırtmamıştı.

Neredeyse tuhaf bir felce uğramış gibi, ne hüzünlü ne neşeli, sanki tüm bunlar onu ilgilendirmiyormuş gibi soğuk bir biçimde yabancıların gelişini seyrediyordu.

Halbuki öyle güzel bir Ekim günüydü ki, güneş berrak, hava hoştu, yani bir muharebe için düşlenebilecek en uygun zamandı. Rüzgâr kalenin damına asılı bayrağı dalgalandır-

yor, avlunun sarı zemini parıltıyor ve geçen askerlerin gölgeleri belirgin biçimde görülüyordu. Ne güzel bir sabah, değil mi albayım?

Ama kale komutanı yalnız kalmak istediğini açıkça belli ediyor, yalnız kaldığında da, masadan pencereye, pencereden tekrar masaya gidip geliyor, bir türlü karar veremeyip, hiç gereği yokken gri bıyıklarını sıvazlıyor, ihtiyarlar gibi basbayağı zorlanarak derin derin içini çekiyordu.

Ovanın camdan görünen küçük parçasında yabancıların oluşturduğu o siyah çizgi artık görünmüyordu, bu da yabancıların daha da yaklaşmış, surun iyice yakınına gelmiş olmalarına işaretti. Üç-dört saat içinde hiç kuşkusuz dağların eteklerine varmış olacaktı.

Ama albay, hâlâ anlamsız bir biçimde mendiliyle gözlük camlarını siliyor, masasında yığılı kâğıtları karıştırıyordu: İmzalaması gereken günlük karar, bir izin dilekçesi, hekimin günlük raporu, eyer alımıyla ilgili bir belge...

Ne bekliyorsun albay? Güneş çoktan yükseldi. Az önce içeri giren Binbaşı Matti bile, hiçbir şeye asla inanmayan yapısına rağmen, heyecanını gizleyemiyordu. Haydi, hiç olmazsa nöbetçilere kendini göster, surların orada bir görün. Yeni tabyayı teftişe giden Yüzbaşı Forzi, artık yabancıların gayet net biçimde görüldüklerini, silahlı olduklarını, tüfeklerinin omuzlarında olduğunu söyledi, kaybedilecek zaman yok.

Bütün bunlara karşın Filimore, beklemek niyetindedir. Yabancıların asker olduğu muhakkak, o da tersini iddia etmiyor, ama kaç kişiler? Biri iki yüz kişi dedi, bir başkası iki yüz elli; ayrıca eğer bunlar öncü birliklerse, karşıdaki ordunun en az iki bin kişilik olacağı da söylendi. Ama henüz ordunun asıl bölümü görünmedi; hem belki de böyle bir ordu yoktu.

“Eğer ordunun asıl bölümü henüz görünmüyorsa albayım, bunun tek nedeni kuzeyi kaplayan sistir. Bu sabah sis iyice yakınımıza geldi, kuzey rüzgârı sisi güneye sürükle-

di, böylece sis ovanın geniş bir bölümünü kapladı. Artlarından gelen bir ordu olmasa bu iki yüz adamın hiçbir anlamı olmazdı: Hiç kuşkusuz, öğleden önce, geri kalanlar da ortaya çıkacaktır. Hatta nöbetçilerden biri, kısa süre önce, sislerin hemen dibinde hareket eden bir şey gördüğünü söyledi.”

Ama kale komutanı, masasıyla pencere arasında volta atmakta, dalgın bir biçimde kâğıtları karıştırmaktadır. Bu yabancılar neden kaleye saldırınsınlar ki, diye düşünür. Belki de çöl koşullarına alışmak için normal, sıradan bir tatbikat yapıyorlardır. Tatarların devri kapandı artık, efsane olup çıkırlar. Peki, onlar değilse, sınırı başka kim ihlal etmek isteyebilir ki? Bu hikâyede inandırıcı olmayan bir şeylerin bulunduğu çok açık.

Bunlar Tatarlar olmayabilir komutanım, ama asker oldukları kesin. Uzun yıllardır Kuzey Krallığı'na karşı bir kin beslendiği ve birçok kez savaştan söz edildiği herkesçe malum. Her halükârda bunlar asker. Bir kısmı atlı, bir kısmı piyade, topçu birlikleri de olasılıkla yakında ortaya çıkar. Karamsar olmak istemem ama akşama kadar saldırmak için bol bol zamanları var, buna karşılık kalenin bedenleri yıpranmış durumda, tüfekler, toplar, yani askerlerdeki cesaretin dışında her şey eskimiş, her şeyin modası geçmiş. İhtiyatlı ol albayım.

İhtiyatlı olmak ha! Ah, ihtiyatsız olabilmeyi ne kadar çok ister bilir misiniz? Tüm yaşamını bu yola koymuştur; yaşayacak pek az vakti vardır, bu sefer de olmazsa, muhtemelen her şey bitmiş olacaktır. Onu engelleyen korku, ölebileceği düşüncesi değildir. Hayır, bu düşünce aklının ucundan bile geçmemektedir.

İşin aslı şuydu ki, Filimore ömrünün sonuna doğru, gümüş zırhı ve kana bulanmış kılıcıyla aniden talihinin geldiğini görüyordu; (artık onu hiç düşünmemesine karşın) dost bir suratla tuhaf bir biçimde yaklaştığını hissediyordu.

Ve Filimore, aslını sorarsanız, talihini karşılamaya, selamına karşılık vermeye cesaret edemiyordu; şimdiye değin öyle çok yanılmıştı ki, artık bıkmıştı.

Diğerleri, kaledeki subaylar, hemen talihe doğru koşmuş, ona kafa tutmuşlardı. Kendisinin aksine, onlar güvenle ilerlemişler ve sanki geçmişte bunu yapma fırsatı bulmuşçasına, şimdiden muharebenin kekre ve güçlü kokusunu tatmaya başlamışlardı.

İşte bu yüzden o, yalnızca, hayır demek istercesine kafasını kaldırıyordu: Talih yanılıyor olmalıydı. Ve inanmaz bir biçimde çevresine bakıyor, çevresine, arkasına, talihin asıl yöneldiği kişilerin bulunabileceği yerlere bakınıp duruyor ama kendisinden başka hiç kimseyi görmüyordu; hem kişi konusunda yanılğı olamazdı, bu insanı imrendiren yazgının kendisine yöneldiğine inanmak zorundaydı.

Şafağın ilk saatlerinde çölün beyazlığında o gizemli siyah çizginin gözüne ilk görüldüğü sıralarda, bir an yüreği neşeyle çarpmıştı. Sonra, kılıcı kanlı ve gümüş zırhlı görüntü gitgide daha silikleşmişti, hâlâ kendisine doğru ilerliyor olsa da, gerçekte yaklaşmıyormuş, o kısa ama aynı zamanda da sonsuz mesafeyi katedemiyormuş gibiydi.

Bunun nedeni Filimore'un bugüne değin çok uzun süre beklemiş olması ve belli bir yaştan sonra umutlanmanın aşırı derecede çaba gerektirmesi, yani insanın yirmi yaşında sahip olduğu inanca asla tekrar kavuşamamasıydı. Çok uzun süre boşu boşuna beklemiş, gözleri gereğinden fazla karar okumuş, sabahlar boyu hep ıssız olan o kahrolası ovayı görmüştü.

Bu arada, masanın karşısındaki duvar saati yaşamı öğütmeğe devam ediyor ve albayın zayıf, yılların kuruttuğu parmakları, mendil aracılığıyla, hiçbir ihtiyaç yokken, inatla gözlük camlarını silmeyi sürdürüyordu.

Binbaşı Matti, albaya subayların tekmiil saatinin geldiğini belirtmek için odaya girdiğinde duvar saatinin akrebiyle yelkovanı on buçuğu gösteriyordu. Filimore bunu unutmuştu, o yüzden tatsız bir şaşkınlık geçirdi: Orada beliren yabancılardan söz etmek zorunda kalacak, karar alma süresini uzatamayacak, onları ya resmen düşman ilan edecek, ya alay konusu yapacak, ya da orta vadede bir karara varıp, güvenlik önlemleri alınmasını emredecek, aynı zamanda da kuruntuya kapılmaya gerek yokmuşçasına kuşkucu davranacaktı. Ama her ne pahasına olursa olsun, bir karar alması gerekiyor, bu da müthiş canını sıkıyordu. Bekleme süresini uzatmayı, neredeyse yazgıyı kışkırtmak, onun tamamen zincirlerinden boşanmasını sağlamak için, kesinlikle hareketsiz kalmayı tercih ediyordu.

“Bence bu sefer tamam,” dedi Binbaşı Matti o ikircikli gülümsemesiyle.

Albay Filimore cevap vermedi.

“Şimdi,” diye devam etti Binbaşı Matti, “başkaları da gelmeye başladı. Üç sıra halindeler. Buradan bile görünebilir”.

Albay, Matti’nin gözlerinin içine baktı ve kısa bir an için ona karşı adeta sevgi duydu.

“Başkaları da mı geliyor dediniz?”

“Buradan bile görmek mümkün albayım. Çoğaldılar.”

Pencereye yaklaştılar ve kuzey çölünün oradan görünen küçük üçgen bölümünde hareket eden yeni ince siyah çizgileri rahatlıkla seçebildiler; şafak vaktindeki gibi tek bir çizgi yoktu artık, ardı arkası kesilmeyen üç çizgi görülüyordu.

“Savaş, savaş...” diye düşündü albay ve sanki suçlu bir istekmişçesine bu düşüncüyü kafasından uzaklaştırmaya çalıştı. Matti’nin sözleriyle doğan umut şimdi yerini bir endişeye bırakmıştı.

Albay, kendini aniden sıraya girmiş tüm subayların (nöbettekiler dışında tüm subaylar) karşısında toplantı odasın-

da bulduğunda, kafası böyle karmakarışık. Üniformalardan oluşan mavi lekenin üzerinde tekil suratlar solgunluklarıyla parlıyordu; bu suratları tanımakta güçlük çekiyordu; ister genç olsun, ister buruşuk, bunların tümü kendisine aynı şeyi söylüyordu: Gözleri ateşle parlayan bu adamlar, büyük bir açlıkla, kendisinden düşmanın geliş haberini açıklamasını istiyorlardı. Esas duruşta, taş gibi, tüm subaylar, sabit gözlerinde yanılmama umuduyla ona bakıyorlardı.

Salonun sessizliğinde, yalnızca subayların derin solukları duyuluyordu. Albay konuşması gerektiğini anladı. İşte Filimore, tam o anda içinin yepyeni ve çılgınca bir duyguyla dolduğunu hissetti. Filimore, birdenbire, o yabancılardan, sınırı ihlale niyetli gerçek düşmanlar olduğuna kesin kanaat getirdi. Az öncesine kadar emin olma eğilimini yenmesini bilmişken, bu kanaate nasıl varmış olduğunu katiyen anlamıyordu. Fikirlerin ortak gerilimiyle sürüklendiğini duyumsuyor, hiç çekincesiz konuşacağını anlıyordu. “Beyler,” diyecekti, “işte yıllardır beklenen an gelip çatı”. Bu ya da buna benzer bir şey söyleyecekti; subaylar ise yakın bir zaferin gelişini resmen vaat eden bu sözlerini minnetle dinleyeceklerdi.

Şimdi bu şekilde konuşacaktı. Ama ruhunun derinliklerinde, aykırı bir ses, hâlâ inatla kendini duyuruyordu. Olaksız bir şey, albay, diyordu bu ses, vakit varken dikkatli ol, yaptığın hatalı, (yoksa her şey çok güzel olurdu), dikkat et çünkü korkunç bir yanlışlık yapabilirsin.

İçini dolduran heyecanın arasında, işte bu düşman ses, zaman zaman kendini duyuruyordu. Ama artık geç olmuştu, geçen süre gitgide daha rahatsız edici bir hal alıyordu.

Albay ileri doğru bir adım attı, konuşurken her zaman yaptığı gibi kafasını kaldırdı, derken subaylar birdenbire yüzünün kızardığını gördüler: Evet albay bir çocuk gibi kızarıyordu çünkü ömrü boyunca gözünden bile sakınarak gizlediği sırrı açıklamak üzereydi.

Filimore, bir çocuk gibi inceden inceye kızardı; tam dudaklarından ilk tını çıkmak üzereydi ki, o düşman ses bir kez daha ruhunun derinliklerinden yukarı doğru çıktı, bunun üzerine endişeyle ürperdi. O anda, merdivenlerden telaşla çıkarak, toplandıkları odaya yaklaşan bir ayak sesi duyar gibi oldu. Şeflerinin ağzının içine bakan subaylardan hiçbiri bu ayak sesini duymadı, ama Filimore'un kulakları yıllardır kaledeki en ufak gürültüleri bile ayırt etmeye talimliydi.

Adımların, olağandışı bir telaşla yaklaştığı kesindi. Alışık olmanın dışında endişe verici bir sesle, idari bir teftiş sesiyle yaklaşıyordu; sanki doğrudan ovadan gelir gibiydi bu adımlar. Sesleri, şimdi, aynı netlikle diğer subaylara da ulaşıyor ve nedeni bilinmeksizin onları korkunç biçimde etkiliyordu. Nihayet kapı açıldı, içeri, soluk soluğa, toza toprağa bulanmış, tanımadıkları bir muhafız subayı girdi.

Esas duruşa geçti:

“Yedinci muhafız alayından Teğmen Fernandez,” dedi, “şehirden Genelkurmay Başkanı Ekselansları’ndan bir mektup getirdim”.

Kepini, zarif bir şekilde kıvrılmış sol kolunun üzerine koymuştu, albaya yaklaştı ve ona mühürlü bir zarf uzattı.

Filimore, subayın elini sıktı.

“Teşekkür ederim teğmen,” dedi. “Yorgun görünüyorsunuz, arkadaşımız Santi sizi rahat edebileceğiniz, dinleneceğiniz bir yere götürsün.”

En ufak bir endişe belirtisi göstermeksizin, gözüne ilk çarpan kişiye, Teğmen Santi’ye işaret ederek, kaleye yeni gelen kişiye ilgi göstermesini belirtti. İki subay dışarı çıkarken, kapı arkalarından kapandı.

“İzninizle,” diyerek Filimore hafif bir gülümsemeyle, zarfın içeriğini hemen öğrenmeyi arzuladığını ima etti.

Parmakları hafifçe mührü açtı, zarfın bir köşesini yırttı, içinden her yanı yazıyla kaplı iki kâğıt çıkardı.

Mektubu okurken, subaylar gözlerini ondan ayırmıyor, yüzünden bir şeyler anlamaya çalışıyorlardı. Ama çabaları tamamen boşunaydı. Gören onun, sakın bir kış akşamı, şöminenin başında gazetesine göz attığını zannederdi. Sadece yüzündeki kızarıklık yok olmuştu.

Albay, okumasını bitirdiğinde, kâğıtları katlayıp zarfa koydu, zarfı cebine yerleştirdi ve konuşacağım belirten bir biçimde kafasını kaldırdı. Havada bir şey olduğuna, az önceki cazip durumun bozulduğuna işaret eden bir şeyler vardı.

“Beyler,” dedi, sesinden büyük bir çaba sarf ettiği hissediliyordu, “eğer yanılmıyorsam bu sabah, Tatar Çölü tabir edilen yerdeki birliklerin varlığı nedeniyle, hem eratta hem de sizde bir heyecan hali görülmüş”.

Sözleri, derin sessizliğin içinde kendilerine zorlukla yer açar gibiydiler. Bir sinek havada dolaşmaktaydı.

“Görülenler, tıpkı, bizim yıllar önce yapmış olduğumuz gibi, sınır çizgisini belirlemekle görevlendirilmiş Kuzey Devleti’ne ait birliklerdir. Sonuç olarak bu birlikler kaleye doğru gelmeyecek, olasılıkla dağılarak, kademe kademe dağlara yöneleceklerdir. Genelkurmay Başkanı Ekselansları mektubunda bana bu durumu bildirmekteler.”

Filimore konuşurken uzun uzun iç çekiyordu ama bunu sabırsızlık ya da acı çektiği için yapmıyor, tıpkı ihtiyarlar gibi, zorla soluk almışçasına yapıyordu; birdenbire yumuşak ve kalın bir tona bürünen sesi ihtiyar sesine dönüşmüş, aynı şekilde bakışları da tıpkı çok yaşlı bir adamın bakışları gibi sarımtırak ve camdan bir görünüş almıştı.

Albay Filimore bunu, ta en başından beri hissetmişti. Onların düşman olamayacağını biliyordu: Kendisi zafere koşulu değildi, çok uzun süre yanılısamalarla yaşamıştı. Mademki ta en başından sonucun böyle olacağını hissetmişti, neden aldatılmayı kabullenmişti ki?

“Bildiginiz gibi,” diye devam etti, ses tonu sonsuz bir acı

hissi vermemek için aşırı derecede can sıkıcı bir hal almıştı, “sınır çizgileri ve diğer ayırım işaretleri bizim tarafımızdan ve çok zaman önce yapılmıştı. Yine de, Ekselansları’nın bana iletmiş oldukları gibi, henüz sınırı çizilmemiş bir bölüm kalmıştır. Bu iki ya da üç paralel zincirden oluşan dağlık bir bölgedir. Ayrıca, olabildiğince ileri gidip, kuzeydeki doruğu emniyete almanın çok yerinde olacağını eklemek gereksizdir. Ama bunun nedeni, doruğun stratejik olması değildir, bunu iyice anlamanızı isterim, çünkü savaş asla tepelere yayılamaz ve o yörede hiçbir harekât olanağı olamaz...” Bir an sustu, düşünceye daldı, “Harekât olanağı,” diye devam etti. “Nerede kalmıştım?”

“Olabilirdiğince ileri gitmek gerektiğini söylüyordunuz,” dedi Matti kuşkulu bir iç ezikliğiyle.

“Ha, evet. Olabilirdiğince ileri gitmek gerek, diyordum. Ne yazık ki, bu her zaman kolay olmayabilir: Şu an için biz kuzeydekilere göre geri kalmış durumdayız. Her halükârda... Neyse, bunu sonra konuşuruz,” diye sözünü bitirerek Yarbay Nicolosi’ye döndü.

Sustu, bitkin görünüyordu. Kendisi konuşurken, subayların yüzüne bir düş kırıklığının çöktüğünü görmüştü, subaylar muharebe aşkıyla yanan askerlerden, kişiliksiz garnizon subaylarına dönüşüvermişlerdi. Ama, “Onlar henüz genç,” diye düşündü, “daha önlerinde çok zaman var”.

“Peki,” dedi albay. “Şu anda içinizden bir kısmınızı hedef alan bir eleştiride bulunacağım için üzgünüm. Birçok kez, nöbet devri sırasında bazı müfrezelerin avluya başlarında subayları olmaksızın çıktıklarını fark ettim. Bu subaylar, göreve vaktinden geç gitme hakkına sahip olduklarını sanıyorlar...”

Sinek salonda dolaşıp duruyordu, kalenin duvarındaki bayrak sarkmıştı, albay disiplin ve yönetmelikten söz ediyor, Kuzeydeki ovada silahlı adamlardan oluşan birlikler, savaşa

susamış düşmanlardan değil, kendileri gibi saldırgan olmayan askerlerden, can almaya niyetli erlerden değil, dolu olmayan tüfekleri ve körelmiş kılıçlarıyla bir tür kadaastro işi yapmaya gelen askerlerden oluşan birlikler ilerliyordu. Orada, kuzeydeki ovada, o saldırgan olmayan ordu müsveddesi kendini göstermekte; kaledeyse, her şey gündelik, bilinen ritmiyle yeniden durağanlaşmaktadır.

Henüz resmen kabul görmemiş olan sınır bölgesini belirlemekle görevli ekip ertesi gün şafakla birlikte yola çıktı. Grubun komutası, iri yarı Yüzbaşı Monti'deydi, kendisine Teğmen Angustina ve bir çavuş eşlik ediyordu. O ve onu takip eden dört günün parolaları üçüne de bildirilmişti. Üçünün birden ölme olasılığı pek azdı; yine de hayatta kalan askerlerden en yaşlısına ölen ya da bayılan üstlerinin ceketini açma, küçük bir cepten, içinde kaleye dönme olanağını sağlayacak parolanın yazılı olduğu mühürlü zarfı çıkarma hakkı verilmişti.

Silahlı kırk adam, gün doğarken kuzey istikametine gitmek üzere kaleden ayrıldı. Yüzbaşı Monti'nin askerlerinkine benzeyen kabaralı kocaman postalları vardı. Yalnızca Angustina ince çizmeler giymişti, yola çıkmadan önce binbaşı bu çizmelere abartılı bir merakla bakakalmış ama hiçbir şey söylememişti.

Yaklaşık yüz metre boyunca çakıllar arasından aşağı doğru indiler, sonra dağın merkezine doğru giden dar bir vadinin girişine doğru ufka paralel olarak sağa doğru kıvrıldılar. Yola koyulalı yaklaşık yarım saat olmuştu ki yüzbaşı:

“Bu aletlerle yürümekte güçlük çekeceksiniz,” dedi. Parmağıyla Angustina’nın çizmelerini gösteriyordu.

Angustina cevap vermedi.

“Durmak zorunda kalmayı hiç istemem,” dedi bir süre sonra yüzbaşı. “Bu çizmeler ayağınızı acıtacak göreceksiniz.”

“Artık çok geç yüzbaşım,” diye cevap verdi Angustina. “Madem böyle düşünüyordunuz, bunu bana daha önce söylemeliydiniz.”

“Nasıl olsa bir şey değişmezdi,” diye cevap verdi Monti. “Sizi bilirim Angustina. Söylemiş olsaydım bile, yine de bu çizmeleri giyerdiniz.”

Monti ona hiçbir zaman tahammül edemezdi. “İstedğin gibi büyük havalar at,” diye düşünüyordu, “çok geçmeden sana gününü gösteririm”. Angustina’nın çok sağlam olmadığını bildiği için yürüyüşü, en dik yokuşlarda bile iyice hızlandırıyor. Bu arada kayalık yamaçların bulunduğu alana yaklaşmışlardı. Yerdeki taşlar iyice sivriydi, feci şekilde insanın ayağına batıyordu.

“Normal zamanda,” dedi yüzbaşı, “bu boğazdan feci bir rüzgâr eser... Ama bugün hava iyi”.

Teğmen Angustina susuyordu.

“Güneşin olmaması da bir şans,” diye devam etti Monti. “Bugün yürümek gerçekten de zevkli.”

“Siz daha önce buraya geldiniz herhalde, değil mi?” diye sordu Angustina.

“Evet bir kez geldim. Bir asker kaçağının...”

Lafı yarım kaldı, çünkü kulaklarına, tepelerinde yükselen gri bir surun doruk noktasından kopan bir tür heyelan sesi çarpmıştı. Kayalara çarparak kırılan ve toz bulutlarının arasından sıçrayarak, vahşice uçuruma yuvarlanan taşların çıkardığı sağır gürültü duyuluyordu. Kenarlara çarparak yankılanan bir tür gök gürültüsü gibiydi. Bu tuhaf ses, yarıların merkezinde bir süre daha devam etti sonra, aşağıya varma-

dan derin kanalların içinde yok oldu; askerlerin izlediği taşlı yola ancak iki üç küçük taş yuvarlandı.

Herkes susmuştu: Bu gürültünün ardında bir düşmanın varlığı sezinleniyordu. Monti, belli belirsiz bir meydan okuma ifadesiyle Angustina'ya baktı. Teğmenin korkunç olmasını umuyordu ama, hiç de öyle görünmüyordu. Yine de, teğmen, bu kadar kısa bir yürüyüş sonrası, olması gerektiğinden çok daha fazla terlemişti; güzel üniformasının biçimi şimdiden bozulmuş gibiydi.

“Birazdan görürüm seni, pis züppe,” diye düşünüyordu Monti, “bütün havana rağmen...” Hızını arttırarak hemen yürüyüşe devam etti, arada bir arkaya göz atıp Angustina'ya bakıyordu; evet, tahmin ettiği ve umduğu gibi çizimleri ayacağını vurmaya başlamıştı. Gerçi Angustina, yavaşlamıyor ya da yüzünü buruşturmuyordu ama bu durum adımlarının hızından ve yüzünde beliren kaygılı ifadeden anlaşılıyordu.

“Bugün kendimi altı saat hiç aralıksız yürümeye hazır hissediyorum. Şu erler olmasaydı... Evet bugün, gerçekten de çok iyi ilerliyoruz. (Saf bir kurnazlıkla vurgulayıp duruyordu) İyi misiniz teğmen?”

“Efendim, yüzbaşım?” dedi Angustina. “Ne demiştiniz?”

“Hiç,” dedi yüzbaşı kötü kötü gülümseyerek. “İyi misiniz diye sormuştum da.”

“Ha, evet. Teşekkür ederim,” dedi dalgın dalgın Angustina; ve soluk soluğa olduğunu belli etmemek için, bir süre sonra:

“Aslında bence yazık...”

“Neymiş yazık olan?” diye sordu Monti, karşısındakinin yorgunluğunu itiraf etmesi ümidiyle.

“Buraya daha sık gelinmemesine yazık, etraf o kadar güzel ki.”

Ve o aldırılmaz tavıyla gülümsedi.

Monti yürüyüşünü daha da hızlandırdı. Ama Angustina yine aynı hızla kendisini takip ediyordu; artık gösterdiği çaba yüzünü soldurmuştu, ağır kepinin altına doğru terler akıyordu ve ceketinin sırtı sırlıklam olmuştu, yine de hiçbir şey söylemiyor, arayı da açmıyordu.

Artık, kayaların içine girmişlerdi, dört bir yanları korkunç sivri kayalarla kaplıydı, insan vadinin inanılmaz derecede yükseklerle tırmanmak istediği izlenimine kapılıyordu.

Yaşamın alışlagelmiş görüntüleri, yerini dağın kıpırtısız yıkımına bırakıyordu. Angustina, hayranlık dolu, gözlerini arada bir, üzerlerinde yükselen sallantılı doruklara çeviriyordu.

“İleride mola vereceğiz,” dedi gözlerini ondan ayırmayan Monti. “Gideceğimiz yer henüz görünmüyor. Ama, siz gerçekten de yorulmadınız mı? Bazen insanın keyfi yerinde olmaz. Bu durumda, gecikmek söz konusu olsa bile, söylemek gerekir.”

“Yürüyelim, yürüyelim,” dedi Angustina, neredeyse kendisinin üst olduğu izlenimini veren bir tonla.

“Yanlış anlamayın, bunu söylememin nedeni, zaman zaman herkes kendini keyifsiz hissedebilir. Sadece bu anlamda söylüyordum.”

Angustina solgundu, kepinin altından iri ter taneleri dökülüyordu; üniforması bumburuşuk olmuştu. Ama dişlerini sıkıyor, pes etmiyordu; ölmeyi yeğler gibiydi. Yüzbaşının görmemesine dikkat ederek, varacakları yeri saptamak için boğazdaki vadinin doruğuna doğru bakıp duruyordu. Bu arada güneş doğmuş, güzel sonbahar sabahlarının serin parlaklığıyla olmasa bile, en yüksek dorukları aydınlatıyordu. Aldatıcı ve tekbiçimli bir sis dalgası yavaş yavaş göğe yayılmaktaydı.

Açıkçası şu anda, çizmeleri Angustina'nın feci canını yakmaya başlamıştı. Pabucun derisi bileğini acıyordu; çektiği acıya bakılırsa derisi sıyrılmış olmalıydı.

Birdenbire, taşlıklar sona erdi ve vadi, çevresi kayalıklarla kaplı yerin dibinde seyrek ve cılız otlarla kaplı daracık bir düzlükte son buldu. Angustina sakın bir şekilde büyük bir taşın üzerine oturdu, aslında ter içinde olduğundan ve buz gibi bir rüzgâr estiğinden ürperiyordu. Yüzbaşıyla birlikte bir somun ekmeği, bir parça eti ve bir şişe şarabı paylaşarak karınlarını doyurdular.

Angustina üşüyor, yüzbaşıyı ve erleri süzüyordu, içlerinden biri parkasını giyecek olursa o da hemen aynı şeyi yapacaktı. Ama askerler yorgun görünmüyor aralarında şakalaşıyorlardı, yüzbaşı ise iki lokma arasında, önlerinde uzanan sarp bir dağı inceleyerek, iştah ve zevkle yemeğini istiyordu.

“İşte şimdi,” dedi, “nereden çıkmamız gerektiğini anladım”.

Ve eliyle ihtilaf konusu doruğa doğru yükselen tepeyi gösteriyordu.

“Dosdoğru buradan tırmanmak gerek. Biraz sarp gözüküyor, ha? Ne dersiniz teğmen?”

Angustina kayalıklardan oluşan yamaca baktı. Herhangi bir boğazın çevresinden dolaşılmadığı takdirde, gerçekten de sınırı oluşturan doruğa ulaşmak için oradan gitmek gerekiyordu. Ama, bir boğazın çevresinden dolanmak çok daha fazla zaman alırdı, halbuki şu anda acele etmeleri gerekiyordu: Kuzeydekiler kendilerine göre avantajlıydı çünkü ilk önce onlar harekete geçmişlerdi, üstelik onların tarafında yol çok daha müsaitti. Hemen karşıdaki yamaca tırmanmak yeterliydi.

“Buradan mı tırmanacağız?” diye sordu Angustina sarp bayıra bakarak, yaklaşık yüz metre kadar solda, yolun çok daha uygun olduğunu fark etti.

“Evet dosdoğru buradan,” diye tekrarladı, yüzbaşı. “Ne dersiniz?”

“Asıl önemli olan, onlardan önce varmak,” dedi Angustina.

Yüzbaşı açık seçik bir antipatiyle teğmene baktı.

“Peki,” dedi. “Haydi şimdi, bir el kâğıt oynayalım.”

Cebinden bir deste iskambil çıkardı, büyük dört köşe bir taşın üzerine paltosunu yaydı ve kâğıtları dağıtması için Angustina’ya uzattı, sonra:

“Bulutlara, keyifsiz bir şekilde bakıyorsunuz ama korkmayın,” dedi, “bunlar yağmur bulutu değil...”

Ve kim bilir ne sebeple, sanki çok büyük bir espri yapılmış gibi gülmeye başladı.

Böylece kâğıt oynamaya başladılar. Angustina rüzgâr estikçe donduğunu hissediyordu. Çünkü yüzbaşı, iki taşın arasına, kuytuya oturmuş, kendisi ise tam cereyanın ortasında kalmıştı. “Bu kez, hastalanacağım,” diye düşündü.

“Ah, bu kez biraz abarttınız işte!” diye hiç beklenmedik bir anda haykırdı yüzbaşı Monti. “Allah allah, ası nasıl kapırdınız? Aklınız nerede teğmen? Hâlâ havaya bakıyor, kâğıtlara hiç dikkat etmiyorsunuz.”

“Yoo, yoo,” diye cevap verdi Angustina. “Sadece yanlış oynadım.” Ve gülmeye çalıştı ama beceremedi.

“Haydi itiraf edin,” dedi Monti muzafferane bir havayla. “İtiraf edin: Şu aleller ta yolun başından beri canınızı acıtıyor, eminim bundan.”

“Hangi aletler?”

“O güzel çizmeleriniz, bu tür yürüyüşler için hiç de uygun değil, teğmen. İtiraf edin, canınızı yakıyorlar, değil mi?”

“Biraz rahatsız ediyorlar,” diye kabullendi Angustina ama bundan söz etmenin canını sıktığını göstermek için küçümseyen bir tavırla konuştu. “Gerçekten de biraz canımı acıttı.”

“Yaa! Yaa!” Yüzbaşı memnuniyetle güldü. “Biliyordum! Taşlık yere giderken çizme giymemek gerekir.”

“Dikkat edin, maça papazı attım,” diye belirtti buz gibi bir sesle Angustina. “Alamıyor musunuz?”

“Ha, evet, yanlış yapıyordum,” dedi yüzbaşı, hâlâ gayet neşeliydi. “Ya, çizmeler!”

Aslını söylemek gerekirse, Teğmen Angustina’nın çizmeleri, yamaçtaki kayalıklar boyunca tırmanmak için hiç de uygun değildi. Kabaraları olmadığından kayıyor, buna karşılık Yüzbaşı Monti’nin ve erlerin postalları yere gayet sağlam basıyordu. Ama Angustina yine de geride kalmıyordu: Yeterince yorgun olmasına ve terden sıılsıklam olmuş ceke-
dinin kendisini iyice rahatsız etmesine rağmen, iki katı çaba göstererek sarp yamaç boyunca sürdürdüğü yürüyüşte yüzbaşıyı gayet yakînen takip ediyordu.

Sonuçta, dağ, aşağıdan bakıldığında tahmin edildiğinden daha rahattı. Her tarafı dehlizler ve geçitlerle doluydu ve her kaya, insanın rahatlıkla üzerine basabileceği çıkıntılar arz ediyordu. Yapı itibarıyla pek çevik olmayan yüzbaşı, arada bir Angustina’nın pes ettiğini görme umuduyla aşağıya bakarak, birbirini izleyen sıçrayışlarla zor bela tırmanıyordu. Ama Angustina duruma gayet güzel katlanıyordu; olabildiğince geniş ve emniyetli dayanak yerlerini saptayarak, elverdiğince çabuk hareket ediyor ve kendisini bitkin hissetmesine rağmen böylesine kolaylıkla ilerleyebilmesine neredeyse kendisi bile şaşıyordu.

Aşağılarındaki uçurum derinleştikçe, sarı bir set tarafından korunan doruk gitgide daha da uzaklaşıyormuş izlenimi veriyordu. Kalın ve gri bir bulut kümesinin güneşin yüksekliğinin tahmin edilmesini engellemesine rağmen, akşam gitgide daha çabuk yaklaşıyordu. Hava da serinlemeye başlamıştı. Vadiden kötü bir rüzgâr yükseliyor, dağın yarıkları arasından ıslık gibi bir ses çıkararak estiği duyuluyordu.

Yürüyen grubun önünde yeralan çavuş, aşağıdan “Yüzbaşım!” diye seslendi.

Monti durdu, Angustina ve ta en arkadaki ere kadar tüm askerler de onu izledi.

“Yine ne var?” diye sordu yüzbaşı, sanki aklım kurcalayan başka şeyler varmış gibi.

“Kuzeyliler!” diye bağırdı çavuş, “Doruğa çıkmışlar bile”.

“Çıldırдың mı? Nereden gördün ki?” dedi Monti.

“Solda, şu küçük düzlüğün üzerindeyken gördüm. Hemen solda, şu burna benzeyen yerde!”

Gerçekten de oradaydılar. Üç minicik siyah gölge, gri gökyüzünde belirginleşiyor ve net biçimde ilerliyordu. Kuzeylilerin doruğun alt kısmını işgal ettikleri ve büyük olasılıkla, tepeye kendilerinden önce varacakları açıktı.

Yüzbaşı, gecikmeden erler sorumluymuş gibi aşağıya doğru öfkeli bir bakış fırlatarak: “Allah kahretsin,” dedi. Sonra Angustina’ya dönerek: “Hiç olmazsa doruğu biz ele geçirmeliyiz. Bir olay olmamalı, yoksa albayın feci tepesi atar!”

“Bunu yapabilmemiz için oradakilerin biraz duraklamaları gerekir,” dedi Angustina. “Bulundukları düzlükten doruğa bir saatten kısa bir zamanda ulaşırlar. Eğer bir süre durmazlarsa, bizim onlardan sonra varacağımız kesin.”

“Belki de benim dört adamla önden gitmem daha iyi olur,” dedi yüzbaşı. “Küçük bir grup olursak daha hızlı ilerleriz. Siz de rahatlıkla bizi takip edersiniz. Ya da, eğer kendinizi yorgun hissediyorsanız, siz bizi burada bekleyin.”

“Amacı lafı buraya getirmekti, salak herif!” diye düşündü Angustina. İşin tüm gururunu tek başına yaşamak için kendisini geride bırakmak istiyordu.

“Emredersiniz, yüzbaşım,” diye cevap verdi. “Ama sizinle birlikte gelmeyi tercih ederim. İnsan hareketsiz kalırsa, soğuktan donabilir.”

Yüzbaşı, en çevik askerler arasından seçtiği dört kişiyle birlikte, bir öncü grubu oluşturarak yola çıktı. Angustina, diğerlerinin başına geçti, Monti’nin kendileriyle arasını pek

açmamasını ümit ediyordu ama tabii ki bu ümidi boşunaydı. Müfrezesi çok kalabalıktı; hızlandıkları takdirde oluşturdıkları sıra gitgide uzuyor, en arkadakiler gözden kayboluyordu.

Böylece Angustina, yüzbaşının grubunun az sonra, tepede, gri kayalıkların ardında gözden kayboluşunu izledi. Bir süre, geçtikleri yerlerden yuvarlanan taşların yarıklarda çıkardığı sesler duyuldu, sonra giderek sesleri de uzaklaştı ve duyulmaz oldu.

Bu arada hava kararıyordu. Çevredeki kayalar, boğazın öbür yanındaki yamaçlar, yarın dibi, soluk bir renge bürünüyordu. Küçük kargalar, tepedeki iğne uçlu kayaların arasından çığlıklar atarak uçuyor, adeta birbirlerini kendilerini bekleyen tehlikeye karşı uyarıyorlardı.

“Teğmenim,” dedi kendisini takip eden asker, “az sonra yağmur yağacak”.

Angustina durup bir süre adamın yüzüne baktı ama hiçbir şey söylemedi. Artık çizmeleri ayağını acıtmıyordu ama buna karşılık müthiş bir yorgunluk hissediyordu. Yukarı çıkmak için attığı her adım, insanüstü bir çaba gerektirmeye başlamıştı. Allahtan, kayalar bu düzeyde pek sarp değildi ve az öncekilerden daha da parçalanmış bir durumdaydı. Angustina, kendi kendine, yüzbaşı kim bilir nerelere varmıştır, diye düşünüyordu, belki doruğa varmıştır, belki küçük bayrağı dikmiş ve sınır tabelasını asmıştır, hatta belki de çoktan dönüşe geçmiştir.

Yukarı doğru baktı ve doruğun artık pek de uzakta olmadığını gördü. Ne var ki, yamaçlar müthiş dik ve düz olduğundan nereden geçeceklerini pek kestiremiyordu.

Sonuçta, çakıllarla kaplı geniş bir düzlüğe vardıklarında, Angustina, kendisini Yüzbaşı Monti'nin birkaç metre yakınında buluverdi. Bir askerin omzuna çıkmış olan yüzbaşı, on iki metreden uzun görünmeyen ama ulaşılması olanak-

sız izlenimi veren dik bir kayaya çıkmaya çalışıyordu. Monti'nin dakikalardır bu işi denediği ama kendine bir geçit bulamadığı belli oluyordu.

Bir tutamak arayarak üç-dört kez elleriyle etrafı yokladı, bulur gibi oldu ama sonra küfrettiği duyuldu ve gösterdiği çabadan dolayı tir tir titreyen askerin omzuna düştü. Sonuçta, denemekten vazgeçti ve bir sıçrayışta kendini düzlükteki çakılların üzerinde buldu.

Yorgunluktan soluk soluğa kalmış olan Monti, Angustina'ya düşmanca bir ifadeyle baktı.

"Aşağıda bekleyebilirdiniz, teğmen," dedi, "herkesin buradan geçemeyeceği kesin; bir iki askerle bir tek benim bile çıkabilmem başlı başına bir iş. Sizin aşağıda beklemeniz daha doğru olurdu, çünkü hava kararıyor, yeniden aşağı inmek, büsbütün güçleşecek".

"Ama siz bana böyle söylediniz, yüzbaşım," diye cevap verdi Angustina. "Bana nasıl istersem öyle yapmamı, istersem beklememi, istemezsem sizi takip etmemi söylediniz."

"Peki," dedi yüzbaşı. "Şimdi bir yol bulmak gerek. Doruğa varmak için birkaç metrelik yol kaldı."

"Nasıl yani? Doruk hemen arkada mı?" diye sordu teğmen, sesinde yüzbaşının farkına bile varmadığı müthiş alaycı bir ton vardı.

"Arada on iki metre bile yok," diye homurdandı yüzbaşı. "Tanrım, geçip geçemeyeceğimi göreceğiz..."

Yukarılardan gelen küstahça bir sesle lafı yarıda kesildi: Kısa yamacın üst tarafında, gülümseyen iki surat aşağı doğru eğilmekteydi.

"İyi akşamlar, beyler," dedi yeni gelenlerden biri, bir subay olmalıydı. "Oradan geçemezsiniz, şu sırtın arkasından geçmeniz gerekir."

Monti öfkeden morarmıştı. Artık yapacak bir şey yoktu. Kuzeyliler doruğu da ellerine geçirmişlerdi. Yüzbaşı aşağı-

dan gelmeye devam eden adamlarına dikkat bile etmeden, düzlükteki kayalardan birinin üzerine oturdu.

İşte tam o anda kar yağmaya başladı, kışın tam ortasındaymış gibi sıkı ve ağır bir kar yağıyordu. Düzlükteki taşlar bembeyaz oldu ve aniden ışık yetersiz kaldı. Ortalık karmış, akşam olmuş, o ana kadar hiç kimsenin ciddi olarak düşünmediği gece gelivermişti.

“Allah kahretsin!” diye kükredi yüzbaşı, “ne yapıyorsunuz? Parkalarınızı kaldırın hemen! Herhalde geceyi burada geçireceğinizi düşünmüyorsunuz? Artık, geri dönmeliyiz”.

“İzninizle, yüzbaşım,” dedi Angustina, “öbürleri dorukta olduğu sürece...”

“Ne, ne ne? Ne demek istiyorsunuz, siz?” dedi yüzbaşı, öfkeyle.

“Bana öyle geliyor ki, Kuzeyliler dorukta olduğu sürece, yüzgeri dönemeyiz. İlk onlar vardılar, dolayısıyla bizim burada yapacak bir işimiz kalmadı ama yine de geri dönmemiz hiç yakışık almaz.”

Yüzbaşı cevap vermedi, birkaç dakika ileri geri volta attı, sonra:

“Ama artık onlar da gidecektir. Bu hava, dorukta büsbütün beterdir herhalde,” dedi.

“Beyler!” diye seslendi yukarıdan gelen bir ses, aynı anda dört beş kafa, kayalık küçük yamacın kenarından aşağı sarktı. “Haydi, aramızda teklife gerek olmasın, tutun şu ipleri, yukarı çıkın, bu karanlıkta aşağı inemezsiniz.”

O anda, kaleden gelenlerin alçak setten yukarı çıkabilmeleri için iki ip atıldı aşağıya.

“Teşekkürler,” dedi Yüzbaşı Monti. “Teklifiniz için çok teşekkür ederiz ama biz kendi başımızın çaresine bakmaya alıştık.”

“Nasıl isterseniz,” dedi, doruktan gelen ses. “Her halükârda ipler arada kalsın, kullanmak isterseniz, alırsınız.”

Bu sözlerin ardından uzun bir sessizlik oldu, yalnızca yağan karın ve öksüren bir askerin sesi duyuldu. Görüş mesafesi sıfıra inmişti. Şimdi bir fenerin kırmızı ışığının seçildiği üst yamacın kenarı bile görünmüyordu.

Kaleden gelen birçok asker de, parkalarını giydikten sonra fener yakmışlardı. İhtiyaç duyduğu takdirde kullanması için yüzbaşıya da bir fener verildi.

“Yüzbaşım,” dedi kısık bir sesle Angustina.

“Yine ne var?”

“Yüzbaşım, bir el iskambile ne dersiniz?”

“İskambillerin canı cehenneme!” diye cevap verdi Monti. O gece geri dönmelerinin artık söz konusu olamayacağını gayet iyi anlamıştı.

Angustina tek söz etmeden, yüzbaşının bir ere teslim ettiği çantasının içinden iskambilleri aldı. Taşlardan birinin üzerine pelerininin eteğini yaydı, feneri yaklaştırdı ve kâğıtları karıştırmaya başladı.

“Yüzbaşım,” dedi, “canınız istemese bile dediğimi yapın”.

Monti, işte o zaman teğmenin ne demek istediğini anladı: Muhtemelen kendileriyle alay eden Kuzeylilerin gözü önünde, yapacak başka bir şey kalmamıştı. Bu sırada, askerler, kuytu bir yerden yararlanmak için yamacın dibine sığınıyor ya da bazıları, kahkahalar ve şakalar arasında yemek yiyordu, iki subay karın altında kâğıt oynamaya başladılar. Tepelerinde sipsivri kaya, onun da üstünde karanlık bir boşluk vardı.

Yukarıdan “Kaput, kaput!” diye alaycı sesler geliyordu.

Ne Monti ne de Angustina kafasını kaldırmadı; oynamaya devam ettiler. Yine de, yüzbaşı, kâğıtları pelerinin üzerine öfkeyle atarak gayet gönülsüzce oynuyordu. Angustina, boş yere, şaka yapmaya çalışıyordu:

“Üst üste iki as, ha? Harika... ama bu sefer ben alıyorum... Hiç beklemiyordunuz değil mi?”

Arada bir, gayet içten geliyormuş izlenimi veren bir kahkaha bile atıyordu.

Yukarıdan tekrar birtakım sesler geldi, sonra da adımların altında ezilen çakılların gürültüsü duyuldu: Ötekilerin gitmek üzere olduğu anlaşıyordu.

“Şeytanınız bol olsun,” diye seslendi az önceki ses. “İyi eğlenceler... ha bu arada, ipleri unutmayın!”

Ne yüzbaşı ne de Angustina cevap vermediler. Karşılık verme niyetiyle en ufak bir hareket bile yapmaksızın, çok konsantre olmuş gibi oynamaya devam ettiler.

Doruktaki fenerin ışığı kayboldu, evet Kuzeyliler gidiyorlardı. Karın altında iskambiller ıslanmış, karıştırmak iyice zorlaşmıştı.

“Artık yeter!” dedi yüzbaşı, kâğıtları pelerinin üzerine atarak. “Bu maskaralık çok bile sürdü!”

Kayaların altına doğru çekilip, dikkatle pelerinine sarındı.

“Toni!” diye seslendi. “Bana çantamı getir ve biraz içecek su bul.”

“Bizi hâlâ görüyorlar,” dedi Angustina. “Tepedekiler bizi hâlâ görüyorlar.”

Ama Monti'nin artık gerçekten sıkıldığını anlayarak, oyun devam ediyormuş gibi, kendi kendine kâğıt atmaya devam etti.

Kâğıt oynanırken her zaman yapıldığı gibi, bağırıp çağıran teğmen, iskambilleri sol elinde tutuyor, sağ eliyle kâğıtları pelerinin üzerine atıyor, sonra yerdeki kâğıtları almış gibi yapıyordu; bu yoğun karın altında, yabancılar tepeden yüzbaşının tek başına oynadığını göremezlerdi.

Ama bu arada, teğmen kasıklarına kadar müthiş bir üşüme duygusuyla dolmuştu. Artık hiç kıpırdayamayacağını, hatta şöyle bir uzanmaya bile hali olmadığını hissediyordu; kendisini hiç bu denli kötü hissettiğini anımsamıyordu. Tepede, uzaklaşan yabancıların fenerinin sallanan ışığı görülü-

yordu; hâlâ kendisini görüyor olabilirlerdi (ve görkemli sarayın penceresinde ince bir gölge görüldü: Bu Angustina'nın çocukluğuydu, etkileyici bir biçimde solgundu, üzerinde beyaz dantel yakalı kadife bir kostüm vardı; yorgun bir hareketle camı açarak, balkonda dalgalanan ruhlara doğru eğildi, sanki aralarında belli bir samimiyet varmış, onlara bir şeyler söylemek istermiş gibiydi.)

“Kaput! Kaput!” diye bağırmaya çalışıyordu, sesini yabancılara duyurma amacıyla ama sesi iyice kısık ve bitkindi. “Hay Allah yüzbaşım. İkinci kez kaput oluyorsunuz!”

Pelerinine sarınmış, yavaş yavaş bir şeyler çiğneyen Monti, Angustina'yı dikkatle süzüyordu, öfkesi giderek azalmaktaydı.

“Yeter artık, teğmen, haydi kuytuya gelin. Kuzeyliler git-tiler artık.”

“Benden çok daha iyisiniz yüzbaşım,” diyordu Angustina oyununu sürdürerek, sesi giderek daha da zayıflıyordu. “Ama bu akşam, gerçekten hiç şansınız yok. Neden hâlâ yukarıya, doruğa doğru bakıyorsunuz? Acaba biraz sinirli misiniz?”

O anda, karın uğultusu içinde, sırlıklam olmuş son kâğıtlar da teğmen Angustina'nın elinden kaydı, eli de cansız bir şekilde titreyen fener ışığının altında, pelerininin yanına düştü.

Sırtı bir kayaya yaslı olan teğmen, yavaş yavaş geri kaykıldı, içine tuhaf bir uyuşukluk duyusu yayılıyordu. (Dolunayın aydınlattığı gecede, başka ruhlardan oluşan ve bir tahtırevan taşıyan kortej havada, saraya doğru ilerliyordu.)

“Teğmen, gelin buraya da bir şeyler yiyin. Bu soğukta bir şeyler yemek gerekir, canınız istemese bile kendinizi zorlayın biraz!” Yüzbaşı böyle sesleniyor, bir tür acıma duygusu sesini titretiyordu. “Gelin de korunun biraz, kar birazdan durur.”

Söylediği doğruydu: Kar taneleri neredeyse bir anda seyreldi, hava daha bir berraklaştı ve fenerlerin ışığında onlarca metre ötedeki kayaların uçları seçilmeye başladı.

Ve birdenbire, tipinin seyreldiği bir noktadan, kestirilemeyen bir uzaklıkta kalenin ışıkları gözükte. Eski karnavalların şenliğine dalmış sihirli bir şatonun ışıkları gibi saymakla tükenmiyorlardı. Angustina ışıkları gördüğünde, soğuktan uyuşmuş dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme ışıdı.

“Teğmen,” diye seslendi bir kez daha yüzbaşı, artık anlamaya başlamıştı. “Teğmen, atın o iskambilleri de buraya gelin, bakın buraya rüzgâr gelmiyor.”

Ama Angustina ışıklara bakıyor ve aslını söylemek gerekirse, bu ışıkların nereden geldiğini kestiremiyordu, kaleden mi, uzak bir şehirden mi, yoksa, artık hiç kimsenin dönüş yolunu gözlemediği kendi şatosundan mı geldiği belli olmayan ışıklar...

Belki de o anda, kalenin surlarındaki nöbetçilerden biri tesadüfen gözlerini dağlara doğru çevirmiş ve en tepedeki ışıkları görmüşte; bu kadar uzaktan o lanet olası yamaç belki de hiç fark edilmiyordu. Belki de bu akşam nöbetin başında Drogo vardı, Drogo istese yüzbaşı ve Angustina’yla birlikte gelebilirdi. Ama bunu çok saçma bulmuştu: Tatarların tehlike olmadığı anlaşıldıktan sonra, bu görev ona, kendisine hiçbir şey kazandırmayacak bir angarya gibi gelmişti. Ama o anda, Drogo, doruktaki fenerlerin yanıp söndüğünü görüyor ve gitmediğinden dolayı pişmanlık duymaya başlıyordu. İnsan, kendine, şanına layık bir şeyleri, ille de savaşta yaşamazdı ki; şimdi o da, tepede, gecenin ve fırtınanın ortasında olmak isterdi. Ama artık çok geçti, fırsat yanı başından geçmiş o ise bu fırsatın geçip gitmesine göz yummuştu.

Gayet iyi dinlenmiş bir şekilde, karın ıslaklığından uzak, sıcacık paltosuna sarınmış olan Giovanni Drogo, belki de

gıptayla uzaktaki ışıklara bakarken, Angustina, tepeden tırnağa kara bulanmış, son gayretiyle ıslak bıyıklarını sıvazlıyor ve titizlikle pelerinini düzeltiyordu, ama pelerinini düzeltmekteki amacı daha iyi sarınmak ve ısınmak değil, yalnızca kendisinin bildiği bambaşka bir şeydi. Sığındığı yerden Yüzbaşı Monti, şaşkın şaşkın ona bakıyor ve bir yandan Angustina'nın ne yaptığını, bir yandan da buna benzer bir manzarayı daha önce nerede gördüğünü düşünüyor ama bir türlü anımsayamıyordu.

Kaledeki salonlardan birinde, Prens Sebastien'in ölümünü tasvir eden bir tablo vardı. Ölümcül bir yara almış olan Prens Sebastien ormanın ortasında, sırtı bir ağaca yaslanmış, kafası hafifçe yana kaymış, pelerini uyumlu kıvrımlarla ayaklarına uzanmış, yatıyordu; bu resimde, ölümün fiziksel olarak itici tatsızlığından eser yoktu; insan resme bakarken, ressamın prensin tüm soyluluğu ve olağanüstü şıklığını aynen korumuş olmasını normal karşılıyordu.

İşte şu anda, Angustina, yoo, isteyerek değil, öylesine, ormanın ortasında yaralı yatan Prens Sebastien'e benzemeye başlıyordu; Angustina'nın üzerinde onunki gibi parlak bir zırh yoktu, ayığının dibinde de ne kanlı bir miğfer ne de kırılmış bir kılıç görünmüyordu; sırtı bir ağaca değil, sert bir kayaya yaslanmıştı; yüzünü gün batımının son ışıkları değil sadece bir fenerin cılız aydınlığı aydınlatıyordu. Yine de Angustina, şaşırtıcı biçimde Prens Sebastien'e benziyordu, kol ve bacakların duruşu, pelerininin kıvrımları, yüzündeki o aşırı bitkinlik ifadesi aynıydı.

Bu durumda, Angustina'nın yanında, yüzbaşı, çavuş ve diğer askerler, çok daha etkin ve daha canlı halleriyle, kaba saba hödüklere benziyorlardı. Ve çok şaşırtıcı olmakla birlikte, Monti'nin içi gıptayla karışık bir hayretle doldu.

Kar durmuştu, rüzgâr kayalara çarparak ürpertici sesler çıkarıyor, havaya buzlu toz bulutları kaldırıyor ve fanusla-

rın ardında fenerlerin ışığını titretiyordu. Ama Angustina, bu rüzgârı hissetmiyor gibiydi: İri kayaya yaslanmış, gözleri kalenin uzaktaki ışıklarına dalmış, kıpırtısız duruyordu.

“Teğmen,” diye bir kez daha seslenmeye çalıştı Yüzbaşı Monti. “Teğmen! Teğmen, karar verin artık! Gelin buraya; orada kalırsanız, dayanamaz, donarsınız. Haydi gelin. Toni bir barnak yaptı buraya.”

“Sağolun yüzbaşım,” dedi zorlukla Angustina, konuşmanın kendisini çok yorduğunu belirtircesine, bir elini hafifçe havaya kaldırmış, sanki bütün bunlar önemsiz, anlamsız şeyler demek ister gibi bir hareket yapmıştı. (Sonunda, ruhların başkanı ona bir şey işaret etti ve Angustina, o canı sıkılmış ifadeyle, pencerenin pervazından atlayarak, zarif bir şekilde küçük tahtirevanın içine oturdu. Sihirli aygıt, yola çıkmak üzere hafifçe kıpırdandı.)

Birkaç dakika süreyle rüzgârın boğuk çığlığından başka hiçbir şey duyulmadı. Daha iyi ısınabilmek için kaya diplerinde birbirinin üzerine yığılmış olan askerlerde de şaka yapacak hal kalmamıştı, soğuğa karşı mücadele etmeye çalışıyorlardı.

Rüzgâr bir ara durunca, Angustina hafifçe kafasını kaldırdı ve konuşmak için dudaklarını yavaş yavaş kıpırdatarak şu sözleri heceledi: “Yarın, inşallah...” Sonra, hiçbir ses çıkmadı. Yalnızca iki sözcük döküldü dudaklarından, bunu da öylesine yavaş söylemişti ki, Yüzbaşı Monti bile Angustina’nın konuştuğunun farkına varmadı.

İki sözcük çıktı ağzından ve Angustina’nın başı, önüne düştü. Eli, bembeyaz ve kaskatı, pelerinin kıvrımı arasmda duruyordu, ağzı kapandı, sonra yeniden hafif bir gülücük belirdi dudaklarında. (Küçük tahtirevan kendisini götürürken, bakışlarını arkadaşından çevirdi ve başını bir tür neşeli ve kuşkulu merakla öne, korteje doğru çevirdi. İşte gecenin içinden böyle, neredeyse insanlık dışı bir soylulukla uzaklaşmak-

taydı. Büyülu kortej, yavaş yavaş kıvrılarak, gökyüzünde gide-
rek yükselerek yukarı çıktı, sonra belirsiz bir çizgi, minnacık
bir buhar tanesine dönüştü, sonra da kayboldu.)

Ne demek istiyordun Angustina? Yarın inşallah, ne? Yüz-
başı Monti, sonunda barınağından çıkıp, kendine gelmesi
için teğmeni omuzlarından tutarak hızlı hızlı sarsar; ama an-
cak, o savaşkan kefenin kıvrımlarım kıpırdatabilir. Askerler-
den hiçbirisi, henüz olup bitenin farkında değildir.

Monti'nin, yakarışlarına sadece, karanlık uçurumdan yük-
selen rüzgârın sesi cevap vermektedir. "Ne demek istiyor-
dun Angustina? Cümleleri bitiremeden gittin; belki de gayet
sıradan aptalca bir şey, belki saçma bir umuttu dile getirece-
ğin, belki de... hiçbir şey değildi."

Teğmen Angustina'nın defninden sonra, kalede günler, tıpkı eskisi gibi geçmeye başladı.

“Ne kadar zaman oldu?” diye soruyordu Binbaşı Ortiz, Drogo'ya.

“Dört yıldır buradayım,” diyordu Drogo.

Uzun kış mevsimi aniden gelivermişti. Kar yağacaktı, önce kalınlığı dört-beş santimetre olacak, sonra kısa bir aradan sonra daha kalınlaşacak, sonraları daha da çok yağacaktı, ne kadar olacağını kestirmek olanaksızdı, yalnız baharın gelişine kadar daha çok uzun zaman geçecekti. (Yine de bir gün, öngörülenden çok önce, taraçaların kenarlarından sellerin akışı duyulacak ve nedeni tam olarak açıklanamadan kış bitiverecekti.)

Teğmen Angustina'nın bayrağa sarılı tabutu, kalenin yakınında, küçük bir çukurda toprağın altında yatıyordu. Üzerinde ise ismi yazılı beyaz taştan bir haç vardı. Er Lazzari için ise, biraz ileride daha küçük bir haç bulunmaktaydı.

“Bazen,” dedi Ortiz, kendi kendime derim ki, “savaş olmasını ister, bunun için uygun bir fırsat çıkmasını bekler, hiç-

bir şey olmadığı için talihimize küseriz. Ama bakın, Angustina...”

“Yani,” dedi Giovanni Drogo, “Angustina’nın talihe ihtiyaç duymadığını mı söylemek istiyorsunuz? O talihinden feragat mı etti?”

“Yapısı zayıftı,” dedi komutan Ortiz, “hatta zannedersem hastaydı. Gerçekte sağlığı hepimizinkinden daha bozuktı. O da bizim gibi, düşman yüzü görmedi, savaş yaşamadı. Ama, sanki bir muharebedeymiş gibi öldü. Nasıl öldüğünü biliyor musunuz, teğmen?”

“Evet,” dedi Drogo, “Yüzbaşı Monti anlattığında ben de oradaydım.”

Kış gelmiş, yabancılar gitmişti. Umutlarındaki, belki de kanlı sancaklar yavaş yavaş katlanmış, ruhlara yeniden sükûnet gelmişti; ama gökyüzü yine bomboştı, gözler ufkun en uç noktalarında boşuna bir şeyler aramaktaydı.

“Gerçekten de,” dedi komutan Ortiz, “tam zamanında öldü. Bir kurşun yemiş gibi. Kahraman oldu, evet kelimenin tam anlamıyla kahraman oldu, halbuki ateş eden falan yoktu. Onunla birlikte olan herkes için aynı tehlike vardı, onlara göre hiçbir avantajı yoktu, sadece belki daha kolay ölme üstünlüğüne sahipti. Sonuçta diğerleri ne yaptı? Diğerleri için o gün, aşağı yukarı diğerlerinden farksız bir gündü”.

“Evet,” dedi Drogo, “belki biraz daha soğuktu, o kadar”.

“Evet,” dedi Ortiz, “biraz daha soğuk. Nitekim siz de onlarla gidebilirdiniz teğmen, bunu talep etmeniz yeterliydi”.

Dördüncü tabyanın en yüksek taraçasında tahta bir bankın üzerinde oturuyorlardı. Ortiz, nöbette bulunan Drogo’yu görmeye gelmişti. Günden güne ikisi arasındaki dostluk pekişiyor, sağlam temellere oturuyordu.

Pelerinlerine sarınmış, bakışları kar dolu biçimsiz bulutların doluştuğu kuzey istikametine çevrili, bir bankın üzerinde oturuyorlardı. Arada bir kuzey rüzgârı esiyor, giysilerini

donduruyordu. Boğazın sağında ve solundaki, yüksek kayalıkların dorukları kararmıştı.

“Sanırım,” dedi Drogo, “yarın da kar yağacak”.

“Olabilir,” dedi binbaşı kayıtsızlıkla, sonra sustu.

“Evet kar yağacak,” diye tekrarladı Drogo, “kargalar uçup duruyor”.

“Biraz da bizim kabahatimiz,” dedi Ortiz, “aklındaki fikrin peşini bırakmıyordu. Sonuçta herkes layığını bulur. Angustina, her zaman, her şeyin bedelini fazlasıyla ödemeye hazırды. Biz ise, aynı durumda değiliz, belki de sorun burada. Belki bizler çok şey talep ediyoruz. Gerçekte herkes layığını bulur”.

“Peki o halde,” dedi Drogo, “o halde ne yapmamız gerekir?”

“Vallahi, ben hiçbir şey yapmam,” dedi Ortiz gülümseyerek. “Ben artık gereğinden çok bekledim, ama siz...”

“Ben mi? Ben ne yapmalıyım?..”

“Henüz vakit varken gidin, şehre inin, garnizon yaşamıyla yetinin, yaşamın zevkli taraflarını küçümseyecek birine benzemiyorsunuz. Mutlaka terfi edersiniz, hem de buradakiniden daha kısa zamanda. Üstelik herkes kahraman olmak üzere doğmaz ki.”

Drogo susuyordu.

“Zaten dört yılınızı geçirdiniz,” diyordu Ortiz. “Sicilinizde bu durum etkili olacaktır. Bunu kabul ediyorum ama bir de sizin için, şehirde kalmanın ne denli daha yararlı olacağını düşünün. Burada, dış dünyadan tamamen kopuk bir şekilde kaldınız, artık herkes sizi unutmuştur, henüz vakit varken oraya dönün.”

Giovanni, gözleri yere dikili, tek kelime etmeden dinliyordu.

“Sizin gibilerini daha önce de gördüm,” diye devam etti komutan. “Yavaş yavaş kalede kalmaya alıştılar, bura-

ya hapsoldular, hiç kıpırdayamadılar. Sonuçta otuz yaşında kocadılar.”

“Size inanıyorum komutanım,” dedi Drogo, “ama benim yaşımda”.

“Gençsiniz,” dedi Ortiz, “daha uzun süre de genç kalacaksınız, doğru. Ama ben sizin yerinizde olsam buna güvenmem. İki yıl daha geçirirseniz, iki yıl yeterli olacaktır, o zaman gitmek için çok daha fazla çaba sarf etmeniz gerekir”.

“Teşekkür ederim,” dedi Drogo, bu sözlerden hiç etkilenmemişti. “Ama sonuçta, insan burada, kalede daha iyi bir şeyler olacağı umudunu taşıyabilir. Saçma gelebilir ama, yine de, siz bile, samimi olun, itiraf edin ki...”

“Belki de evet.. maalesef..” dedi komutan. “Hepimiz, az çok umut etmekte diretiyoruz. Ama bu çok saçma, birazcık düşünmek yeterli (eliyle kuzeye doğru bir işaret yaptı) Bu taraftan asla savaş çıkmayacaktır. Hele şimdi, bu son deneyimden sonra, böyle bir şeye ciddi olarak kim inanabilir ki?”

Konuşurken ayağa kalkmıştı, gözleri tıpkı Drogo’nun onu, ovanın kenarında kalenin sihirli surlarını seyrederken, hayranlıkla dolu olarak, gördüğü o uzak sabahki gibi kuzeye dikiliydi. O zamandan bu yana dört yıl geçmiş ve bunca umudun varlık nedenini açıklayacak hiçbir şey, ama gerçekten hiçbir şey olmamıştı. Günler birbiri ardına geçip gitmişti; düşman olabilecek birtakım askerler bir sabah karşı ova da belirmiş, ama sonra hiç de saldırgan bir niteliği olmayan kadaastro işlemlerini yaptıktan sonra çekilmişlerdi. Dünyaya barış hakimdi, nöbetçiler alarm vermiyor, hiçbir şey yaşamın değişeceği konusunda bir umut kıpırtısı içermiyordu. Kış, tıpkı geçmiş yıllarda olduğu gibi, aynı formalitelerle, ilerliyor ve kuzey rüzgârının süngüler üzerindeki sesi hafif bir ıslığı andırıyordu. İşte Binbaşı Ortiz yine dördüncü tabyanın taraçasında duruyor, kendi bilgece sözlerine kendisi de inanmıyor, bunu yapmaya hakkı olan tek kişi kendisiy-

miş, hangi amaçla olursa olsun orada yalnızca kendisi durabilirmiş, buna karşılık Drogo yolunu şaşırmış, hesaplarında hata yapmış dürüst bir çocukmuş ve geri dönmesi daha doğru olacakmış gibi bir kez daha kuzey toprağına bakıyordu.

Nihayet, kalenin taraçalarındaki kar yumuşadı ve ayaklar, çamura basarmışçasına kara gömülmeye başladı. İşte o zaman, sellerin yakındaki dağlardan gelen tatlı sesi birdenbire kendini duyurdu ve tepelerin yamaçlarında, güneşte parıldayan beyaz şeritler oluşuyordu, arada bir askerler, aylardan beri unutmuş oldukları bir şeyi yapmaya, türkü mırıldanmaya başladılar.

Güneş, eskisi gibi, hemen batma endişesiyle çarçabuk kaçıp gitmiyor, birikmiş karı yutarak göğün ortasında daha uzun süre asılı kalıyordu; kuzey buzullarındaki bulutlar boşuna harekete geçiyordu: Artık kar üretemiyor, yalnızca yağmur getiriyorlardı; gelen yağmur ise kalan az miktarda karı daha da eritmekteydi. Yeniden bahar gelmişti.

Daha şimdiden, sabahları, herkesin unutmuş olduğu kuş cıvıltıları duyuluyordu. Buna karşılık, kargalar artık kalenin düzlüğünde durup mutfaktan atılacak artıkları beklemiyor, canlı avlar peşinde vadilere yayılıyorlardı.

Akşamları odalarda, çantaların asıldığı tahtalar, silahlıklar, kapılar, hatta albayın odasındaki masif cevizden güzel

mobilyalar, yani kısacası en eski eşyalar da dahil olmak üzere kaledeki tahtadan yapılmış her şey karanlıkta çatırdıyordu. Bazen bu ses, tabanca sesini andıran kısa bir patlama halini alıyor, insan bir şeylerin kırılmış olduğu düşüncesiyle uykusundan uyanıp kulak kabartıyor, ama tek duyulabildiği gecenin içinde yükselen çatırtılar oluyordu.

Bu, eski tahtaların içinde inatçı bir yaşam özleminin uyan-
dığı dönemdi. Çok uzun zaman önce, onlar da sıcaklık ve
gücün getirdiği çocuksu bir duyguya sahiptiler, o zaman-
lar dallardan tomurcuklar fişkırıyordu. Sonradan ağaç kesi-
livermişti. Şimdiyse, bahar geldiğinde, o ağacın parçalarında
hâlâ çok çok hafif bir yaşam ürpertisi uyanmaktaydı. Eski-
den yapraklar ve çiçekleri varken şimdi yalnızca “çatır,” di-
yecek kadar belli belirsiz bir anıya sahiptiler, sonra her şey
tâ bir sonraki yıla kadar susacaktı.

Kaledekilerin, askerî konularla hiç mi hiç ilgisi olmayan
düşüncelere kapılmaları da bu döneme rastlardı. Duvarlar,
konuksever bir barınak havasından sıyrılır, hapishane izleni-
mi verirdi. Çıplak görünüşleri, üzerlerinde suyun bıraktığı
siyah izler, kulelerin üçgen uçları ve sarı renkleri, bunların
hiçbiri, ruhlardaki yeni yönelimlere hitap etmez oluyordu.

İşte böyle bir bahar sabahında, bir subay –arkadan görül-
düğü için kim olduğu anlaşılmıyor, pekalâ Giovanni Dro-
go da olabilir– birliğin o saatte bomboş olan geniş el yıkama
musluklarının orada sıkıntılı bir şekilde yürümektedir. Yap-
mak zorunda olduğu herhangi bir teftiş ya da denetim yok-
tur; öylesine, aslında sırf hareket etmek için dolaşmakta-
dır; zaten her şey gerektiği gibidir, kuvetler temiz, yerler sü-
pürülmüştür, oradaki musluklardan biri su sızdıyorsa da
bunda askerlerin bir suçu yoktur.

Subay, gözlerini iyice yukarıdaki pencerelerden birine çe-
virerek durur. Camlar kapalıdır, yıllardan beri yıkanmamış
olduklarından, köşeleri örümcek ağları tutmuştur. Bu gö-

rüntüde insanın içini rahatlatacak hiçbir şey yoktur. Yine de, o camların ardından, gökyüzünü andırır bir şeyler seçilmektedir. Ve o gökte, hem bu ruhsuz muslukları hem de çok uzaklardaki çayırları aydınlatan bir güneş parlamaktadır – diye düşünmektedir subay.

Çayırlar yemyeşildir ve üzerlerinde mutlaka küçük beyaz çiçekler açmış olmalıdır. Ağaçlarda da yeni yapraklar belirmiştir. Öylesine, aylak aylak kırlarda dolaşmak ne güzeldir kim bilir. Küçük bir yolda, yanından atınızla geçtiğinizde size selam verecek güzel bir kızın olması da çok hoş olmalıdır. Ama bu çok gülünç bir fikirdir, Bastiani Kalesi'nde yaşayan bir subayın böylesine aptal şeyler hayal etmesi düşünülemez.

İnsana ne kadar tuhaf gelirse gelsin, banyonun tozlu camlarının ardından çok hoş biçimli beyaz bir bulut bile görülmektedir. Buna benzer bulutlar şimdi şimdi uzaktaki şehrin üzerinden geçiyor olmalıdır; sakın sakın gezinen insanlar arada bir, kışın bitmiş olmasından hoşnut, bu bulutlara bakmaktadır; hepsi yeni ya da tertemiz giysiler giymiş, kadınlar çiçekli şapkalar takmış, parlak renkli elbiseler kuşanmıştır. Herkes, çok yakında olacak güzel bir şeyleri beklermişçesine mutludur. En azından, eskiden olsa her şey böyle düşündüğü gibi olurdu, belki şimdi bir şeyler değişmiştir. Hele bir de, balkonlardan birinde güzel bir kız duruyor ve tam altından geçerken sizi selamlıyorsa? Bunların hepsi gülünç, lise-lilere yakışır, aptalca düşüncelerdi.

Kirli camlardan, bir de duvar görünmektedir. O da güneşle aydınlanmıştır ama yine de çok hüznünlü bir görünüşü vardır. Çünkü bir kışla duvarıdır ve gün ışığının vurması ya da ay ışığının yansması onun için hiçbir şey değiştirmektedir, ona göre tek önemli olan işlerin normal akışının engellenmemesidir. Sadece bir kışla duvarıdır çünkü. Yine de günlerden bir gün, uzaklarda kalmış bir eylül günü, su-

bay durmuş ve neredeyse hayranlıkla o duvarlara bakmıştır. O zamanlar, bu duvarlar onda, katı ama imrenilecek bir yazgıyı gizledikleri izlenimini uyandırmıştı. Güzel olduklarını düşünmemiş ama olağanüstü bir şeyin karşısındaymışçasına dakikalarca bu duvara bakmıştı.

Boş muslukların arasında bir subay dolaşmaktadır, başka subaylar çeşitli tabyalarda nöbet tutmakta, bazıları ise taşlık ovada dolaşmakta ya da bürolarında oturmaktadır. Hepsi de, nedenini tam olarak bilmeden yanındakinin sinirlerini bozduğunu düşünmektedir. Her biri, içgüdüsel olarak, “hep aynı suratlar, aynı söylem, aynı görev, aynı kâğıtlar,” diye düşünür. Bu arada tatlı istekler tomurcuklanmaktadır, tam olarak ne istediklerini tanımlamak zordur ama kesin olan bir şey varsa o da, bu duvarları, bu erleri, bu boru seslerini istemedikleridir.

Madem öyle küçük at, ovadaki yol boyunca koş dört nala, daha geç olmadan koş, yorulsan bile, yeşil çayırlara, bildik ağaçlara, insanların oturdukları yerlere, kilise ve çan kulelerine varmadan sakın durma.

O zaman Bastiani Kalesi'ne elveda demek gerekir, daha fazla oyalanmak tehlikeh olacaktır; zavallı kale basit sihrin çabuk çözüldü, kuzey çölü hep öyle bomboş kalacak, asla düşman gelmeyecek, asla hiç kimse gelip de senin zavallı surlarına saldırmayacak. Elveda Binbaşı Ortiz, elveda kendini bu yapıdan bir türlü kurtaramayan melankolik dost; elveda, senin gibi çok uzun zaman inatla umut eden ve sana benzeyenler: Zaman elini sizden daha çabuk tuttu, sizinse artık her şeye yeniden başlama hakkınız yok.

Ama Giovanni Drogo, her şeye yeniden başlayabilir. Artık onu kalede tutan hiçbir şey yoktur. Şimdi, ovaya inse, insan arasına karışsa, rahatlıkla herhangi bir göreve başlayabilir, hatta belki de bir generalin maiyetine dahil olup yurtdışına bile gidebilir. Kalede geçirdiği yıllar boyunca bir sürü uygun

fırsatın kaçtığı doğrudur ama Giovanni hâlâ gençtir, kaçan fırsatları rahat rahat yakalayabilecek kadar zamanı vardır.

Madem öyle, elveda Bastiani Kalesi, saçma tabyaların, sabırlı askerlerin, her sabah gizlice, dürbünüyle kuzey çölünü inceleyen ama hiçbir şey olmadığı için boşuna yorulan albayınla elveda sana. Belki sadece Angustina'nın mezarını ziyaret eder; belki de içlerinde en şanslıları oydu, hiç olmazsa o, gerçek bir asker gibi öldü, en azından kendisini bir hastane köşesinde bekleyen ölümden daha güzel bir sondu bu. Sonuçta yüzlerce gece boyunca, gönül rahatlığıyla uyuduğu odaya, bir de, bu akşam bile nöbete gidenlerin düzenle sıra oldukları avluya ve nihayet artık tüm düşlerden arınmış kuzey çölüne veda etmesi yeterlidir.

Hiç düşünme Giovanni Drogo, geri dönme, vadinin sınırına geldin, yolun neredeyse ovaya inecek. Geri dönersen anlamsız bir zaafa kapılmış olursun. Bastiani Kalesi'nin her taşım ezbere bildiğin malum, nasılsa unutman mümkün değil. At, keyifle ilerliyor, güzel bir gün, hava ılık ve hafif, önünde uzun bir yaşam var, işin neredeyse başındasın; surlara, mazgallara, tabyaların oradaki nöbet alanlarında kıvrılan askerlere son bir kez bakmaya ne gerek var? Bir sayfa, böylece, yavaşça çevrildi ve tüketilmiş günlere eklenerek öbür tarafa geçti, şimdilik biriken sayfalar ince bir cilt oluşturmakta ama buna karşılık kalan sayfalar bitmek bilmez bir hacim sunmaktadır. Ama yine de biten bir sayfadır, teğmenim, yani yaşamın bir parçası.

Gerçekten, Drogo, taşlı düzlüğün kıyısına vardığında, bakmak için geriye dönmez; en ufak bir tereddüt geçirmeden, atını mahmuzlar ve inişe geçer, kafasını çevirmek için en ufak bir hareket bile yapmaz, bir tür aldırmazlıkla kendisi için yorucu olmasına karşın ışıkla bir türkü tutturur.

XVIII

Evin kapısı açıldığında, Drogo birdenbire, çocukken yaz tatili sonunda şehre döndüğünde duyduğu o tanıdık kokuyu duydu. Bu bildik ve dost bir kokuydu ama yine de bunca zaman sonra içine bayağı bir şeylerin karıştığını hissetti. Evet, bu koku Giovanni'ye, geçmiş yılları, pazar günlerinin hoşluğunu, neşeli akşam yemeklerini, yitip gitmiş çocukluğunu anımsatıyor ama aynı zamanda da kapalı pencereleri, ev ödevlerini, sabah temizliğini, hastalıkları, kavgaları, fareleri de düşündürüyordu.

“Aa.. Bay Giovanni!” diye bağırdı kendisine kapıyı açan iyi yürekli Giovanna.

Annesi hemen geldi; Allahtan, hiç değişmemişti.

Salonda oturup, kendisine sorulan tüm sorulara cevap vermeye çalışırken neşesinin aşırı bir hüzne dönüştüğünü duyumsuyordu. Eskiyle karşılaştığında ev bomboş geliyordu; erkek kardeşlerinden biri yurtdışına gitmiş, diğeri kim bilir nereye yolculuğa çıkmış, üçüncüsü ise taşraya yerleşmişti. Bir annesi kalmıştı ama o da, az sonra bir arkadaşıyla buluşarak kilisede bir törene gidecekti.

Odası, tıpkı bıraktığı gibi korunmuş, tek bir kitap bile yerinden kaldırılmamıştı ama yine de gözüne başkasının odasıymış gibi göründü. Koltuğa oturdu, sokaktan geçen arabaların sesini, arada bir mutfaktan gelen mırıltıları dinledi. Odasında yalnızdı, annesi kilisede dua ediyordu, kardeşleri uzaktaydı, yani dünyada herkes Giovanni Drogo'ya hiç de aldırmaksızın yaşayıp duruyordu. Pencerelerden birini açtı, gri evler, bir sürü dam ve sisle kaplı gökyüzünü gördü. Çekmecelerden birinde eski okul defterlerini buldu, uzun süre tuttuğu bir günlük, birkaç mektup... Bütün bunları kendisinin yazmış olduğunu düşünüp hayret etti, hiçbirini anımsamıyordu, her biri tuhaf ve unutulmuş olaylarla ilgiliydi. Piyanonun başına oturdu, bir şey çalmaya çalıştı, sonra kapağını kapattı. "Ya şimdi ne olacak?" diye düşündü.

Tıpkı bir yabancı gibi, şehirde dolaşıp eski arkadaşlarını aradı, her birinin işyerlerinde, büyük şirketlerde ya da siyaset alanında çok meşgul olduğunu öğrendi. Ona, ciddi ve önemli şeylerden, fabrikalardan, tren yollarından, hastanelerden söz ettiler. İçlerinden biri kendisini akşam yemeğine davet etti, bir başkası evlenmişti, her biri ayrı bir yola koşmuş ve dört yıl içinde iyice ilerlemişti. Deniyor ama tüm çabalarına karşın eski sohbetleri, sakaları, kullanılan sözcükleri yeniden hayata geçirmeyi beceremiyordu (belki kendisi de bunları yapabilecek durumda değildi). Şehrin içinde eski arkadaşlarını bulmak için dolaşıp duruyor ama sonuçta kendisini hep bir kaldırımda tek başına buluyor, akşamın gelmesine daha bomboş ve uzun saatlerin olduğunu farkına varıyordu.

Geceleri, mutlaka eğlenmeye niyetli olarak, geç saatlere kadar dışarıda kalıyordu. Her seferinde, gençlerde âdet olduğu üzere şansının yaver gideceğine ilişkin umutlarla yola çıkıyor ama düş kırıklığına uğramış olarak geri dönüyordu.

Kendisini, yapayalnız eve geri götüren o sokaklardan, o hep aynı, hep bomboş olan sokaklardan nefret etmeye başladı.

Derken büyük bir balo yapıldı ve Drogo, bulabildiği tek arkadaşı Vescovi'yle birlikte salondan içeri girerken kendini gayet iyi ve her şeye hazır hissediyordu. Mevsimin bahar olmasına rağmen, gece uzundu, önünde neredeyse sonsuz bir zaman süresi vardı; sabaha kadar bir sürü şey olabildi; Drogo bu şeylerin neler olabileceğini kestiremiyor ama katıksız zevkli saatler geçireceğini tahmin ediyordu. Nitekim mor elbiseli bir genç kızla flört etmeye başlamıştı, saat henüz on iki bile olmamıştı, sabaha karşı aşk belki de tomurcuklanırdı; ama tam o sırada ev sahibi, evini gezdirmek için kendisini çağırdı, bir sürü dehliz ve köşelerden geçtikten sonra kütüphanesine götürüp adeta esir aldı, silah koleksiyonunun her bir parçasını uzun uzun gösterdi; stratejiden dem vuruyordu, kışla hikâyeleri ve saray dedikoduları anlatıyordu, bu arada zaman geçiyor, saatin akrep ve yelkovanı akıl almaz bir hızla dönüyordu. Drogo onun elinden kurtulup da baloya geri döndüğünde, morlu kız çoktan kaybolmuş, muhtemelen evine dönmüştü.

Drogo boşu boşuna içmeye, gereksiz yere gülmeye çalıştı, şarabın bile bir etkisi olmuyordu. Kemanların sesi giderek hafifliyordu; hatta bir ara tamamen boşu boşuna çaldılar çünkü dans eden kimse kalmamıştı. Drogo, ağzında acı bir tatla, kendini bahçedeki ağaçların arasında buldu, şölenin sihri bozulur ve şafakla birlikte ufuk yavaş yavaş ağarırken kulağına belli belirsiz bir vals çalınıyordu.

Yıldızlar kaybolurken Drogo, ağaçların koyu gölgelerinin içinde günün doğuşunu seyretti; güzelim arabalar tek tek saraydan ayrılıyorlardı. Artık müzisyenler de susmuştu, bir vale, salonları dolaşarak ışıkları kısıyordu. Drogo'nun hemen tepesindeki bir ağacın içinden minik bir kuşun ince ve billursu sesi duyuldu. Gökyüzü yavaş yavaş aydınla-

nıyor, her şey güzel bir günün beklentisiyle sakın bir biçimde istirahat ediyordu. Şu anda, diye düşündü Drogo, güneşin ilk ışınları kalenin burçlarına ulaşmış, nöbetçiler soğuktan adeta uyuşmuştur. Kulağı boş yere bir boru sesi duymayı umut etti.

Hâlâ uykunun kucağında olan kentin içinden geçti, evin kapısını abartılı bir gürültüyle açtı. Eve, panjurların arasından cılız bir ışık sızıyordu.

“İyi akşamlar anne,” dedi koridordan geçerken ve odadan, kapının ardından, her zaman olduğu gibi, tıpkı, eve gece geç geldiği uzak zamanlarda olduğu gibi belirsiz bir ses, uykulu ama sevgi dolu bir sesin kendisine cevap verdiğini duyar gibi oldu. Neredeyse sakinleşmiş bir şekilde kendi odasına girecekken, annesinin konuşmakta olduğunu fark etti.

“Neyin var anne?” diye sordu sessizliğin içinde.

Aynı anda, uzaktan gelen bir araba sesini sevgili annesinininkiyle karıştırdığını fark etti. Aslında annesi kendisine cevap vermemişti, artık oğlunun gece vakti duyulan ayak sesleri, onu eskisi gibi uyandıramıyordu; ayak sesleri yabancılaşmış, adeta zamanla değişmişti.

Eskiden adımları, uykunun arasında bir çağrı gibi annesine ulaşırdı. Geceleyin duyulan tüm diğer gürültüler bu ayak seslerinden çok daha kuvvetli olsalar bile annesini uyandıramazlardı; ne sokaktaki at arabaları, ne çocuk ağlamaları, ne çarpan bir panjur, ne bacalardaki rüzgârın sesi, ne yağmur, ne de mobilyaların gıcirtısı uyandıramazdı onu. Ancak oğlunun ayak sesleri uyandırabilirdi, ama bunun nedeni bu ayak seslerinin çok gürültü çıkarması değildi (hatta Giovanni parmaklarının ucuna basarak yürürdü). Bunun, o ayak seslerinin oğluna ait olmasından başka hiçbir açıklaması, hiçbir nedeni yoktu.

Ama, artık bu da son bulmuştu. Annesine eskiden olduğu gibi, aynı ses tonuyla, bildik ayak seslerine uyanacağını

ümit ederek iyi akşamlar demiş, ama uzaktaki bir arabanın homurtusu dışında kendisine cevap veren olmamıştı. Saçma, diye düşündü, bu belki de gülünç bir tesadüftü. Ama yine de, yatağa girmeye hazırlanırken içinde acı bir izlenim, adeta eski sevginin azalmış olduğuna, ikisi arasında zaman ve uzaklığın yavaş yavaş ayırıcı bir ağ ördüğüne ilişkin bir duygu vardı...

Sonra, arkadaşı Francesco'nun kız kardeşi Maria'yı görmeye gitti. Vescovi'lerinin evi geniş bir bahçe içindeydi. Mevsim bahar olduğundan ağaçlar yeşillenmiş, dallarda kuşlar ötmeye başlamıştı.

Maria, gülümseyerek kendisini karşılamaya geldi. Geleceğini duymuş, eskiden çok sevdiği bir elbiseyi andıran mavi, bele oturmuş bir elbise giymişti.

Drogo bu karşılaşmanın kendisi için çok heyecanlı olacağını, yüreğinin çarpacağını düşünmüştü. Ama, kızın yanına gidip de gülüşünü yeniden gördüğünde "Ah Giovanni, nihayet geldin!" diyen sesini duyduğunda (bu ses düşlediği sestten öylesine farklıydı ki), geçen zamanın ayırdına varabildi.

Kendisinin eskisi gibi olduğunu zannediyordu, belki omuzları biraz genişlemiş, teni kalenin güneşinde hafif esmerleşmişti. Kız da değişmemişti ama aralarına bir şeyler girmişti sanki.

Dışarıda fazla güneş olduğundan salona girdiler; odada tath bir loşluk hüküm sürüyor, bir ışık çizgisi halının üzerinde oynuyor, duvar saatinin tik-takları duyuluyordu.

Birbirlerini görebilmek için hafifçe yan dönerek divana oturdular. Drogo söylemesi gereken sözcükleri bir türlü bulup çıkaramadan kıpırtısız kızın gözlerinin içine bakıyordu; Maria ise, çevresine, biraz ona, biraz mobilyalara biraz da kolundaki yeni olduğu anlaşılan turkuaz bileziğe canlı bakışlar fırlatıyordu.

“Francesco’nun da eli kulağındadır,” dedi neşeyle Maria. “O gelene kadar biraz benimle oturursun, anlatacak bir sürü şeyin olmalı!”

“Of,” dedi Drogo, “olağanüstü bir şey yok, hep aynı...”

“Peki, neden bana öyle bakıyorsun?” diye sordu kız, “beni çok mu değişmiş buldun?”

Hayır, Drogo kızı değişmiş bulmamıştı, hatta bir genç kızın dört yılda en azından görünürde değişmemiş olması şaşırtıcıydı. Ama içinde bir tür düş kırıklığı, bir soğukluk hissediyordu. İki kardeş gibi konuştukları birbirleriyle hiç çatışmadan hemen her şeye gülebildikleri o eski havayı bulamıyordu. Divanda niye öyle diken üzerinde oturuyor, neden konuşurken kendini kapıp koyuvermiyordu ki? Onu kolundan tutup çekmeli ve “Sen çıldırdın mı? Niye böyle büyük insan havalara giriyorsun ki?” diyebilmeliydi. O zaman o buz gibi büyü belki bozulurdu.

Ama Drogo bunu yapabilecek durumda değildi. Karşısında, ne düşündüğünü bilmediği farklı ve yeni birisi vardı. Belki kendisi de eskisi gibi değildi, belki de ilk önce kendisi farklı bir havaya bürünmüştü.

“Değişmek mi?” dedi Drogo. “Yoo, hayır, kesinlikle değişmemişsin.”

“Beni çirkinleşmiş bulduğun için böyle söylüyorsun. Haydi doğruyu söyle.”

Bu konuşan gerçekten de Maria mıydı? Giovanni kızın sözlerini neredeyse hiç inanmadan dinliyor ve her an kibar gülüşünden ve terbiyeli tavrından sıyrılıp kahkahalarla gül-

meyi düşünüyordu. “Çirkin mi? Evet, seni çirkin buldum,” derdi eskiden olsa Giovanni, kolunu beline sararak, o da Giovanni’ye sarılırdı. Ama ya şimdi? Böyle bir şey saçma kaçır, tatsız bir şaka olurdu.

“Hayır,” dedi Drogo. “Hiç değişmemişsin, emin ol.”

Kız pek de inanmayan bir ifadeyle yüzüne baktı ve konuyu değiştirdi.

“Şimdi söyle bakayım. Temelli mi geldin?”

Bu Giovanni’nin beklediği bir soruydu (Bu sana bağlı demeyi, ya da bu türden bir şey söylemeyi düşünmüştü). Ama bu soruyu daha önce sormasını beklemişti, gerçekten önemsemiş olsa ilk karşılaştıklarında sorardı. Ama soru şimdi neredeyse beklenmeyen bir anda sorulmuştu, ve bambaşka bir şeyler taşıyor, adeta nezaketen sorulmuş, ardında gizli duygular taşımayan bir soru gibi duruyordu.

Loş salonda bir an sessizlik oldu, yalnızca bahçeden gelen kuş cıvıltıları ve uzaktaki bir odadan, piyano çalışan birinin çıkardığı mekanik ve ağır müzik duyuluyordu.

“Bilmiyorum. Şimdilik bilmiyorum. Şu an sadece izindeyim,” dedi Drogo.

“Sadece izinde misin?” dedi hemen Maria.

Sesinde, tesadüfen, ya da bir düş kırıklığını, belki de gerçek bir üzüntüyü yansıtan bir titreme oldu. Ama aralarına gerçekten de bir şeyler, tanımlanması olanaksız, belirsiz ve bir türlü dağılmayan bir sis perdesi girmiş; hatta belki de bu sis, uzun süren ayrılıkları boyunca, gün ve gün, onları farkına varmadan birbirlerinden uzaklaştırarak artmıştı.

“İki ay izinliyim. Sonra, belki gitmem gerekecek. Ama belki de, başka bir yere, hatta buraya tayin edilebilirim,” diye cevap verdi Drogo.

Artık bu konuşma iyice zoruna gidiyordu, ruhu bir tür kayıtsızlıkla dolmuştu.

İkisi de sustular. Şehirde öğleden sonranın ağırlığı hisse-

diliyordu, kuşların sesi kesilmişti, yalnızca uzaktaki piyanonun gitgide yükselen ve bütün evi dolduran hüzünlü ve metodik melodisi duyuluyordu ve bu seste, insanın bir türlü dile getiremediği, söylenmesi güç bir şey gibi, ısrarlı bir çabanın izleri hissediliyordu.

Giovanni'nin o sesi dinlediğini fark eden Maria,

“Üst katta Micheli'lerin kızı piyano çalıyor,” dedi.

“Eskiden sen de bu melodiyi çalardın, değil mi?”

Maria, dinleme amacıyla zarif bir şekilde başını eğdi.

“Yoo, hayır. Bu çok zor bir parça. Başka bir yerde duymuş olmalısın.”

“Bana öyle geldi herhalde...” dedi Drogo.

Piyanist, gayet ısrarlı bir şekilde çalışıyordu. Giovanni, halının üzerindeki ışık huzmesine bakıyor, kaleyi düşünüyor, eriyen karı, taraçalara akan suyun sesini, sadece çayır-lardaki küçük çiçekler ve rüzgârın getirdiği ot kokusuyla yetinen dağlardaki zavallı baharı düşlüyordu.

“Ama artık tayinini isteyeceksin, değil mi,” dedi genç kız. “Bunca zaman sonra, buna hakkın vardır herhalde. Yukarı-sı çok sıkıcı olmalı!”

Bu son sözleri, sanki kaleden iğreniyormuş gibi, hafif bir tikslenmeyle söylemişti.

“Biraz sıkıcı olduğu muhakkak. Burada senin yanında olmayı tercih ederdim.” Bu zavallı cümle, cüretli bir olasılık şeklinde Drogo'nun aklından geçiverdi. Çok sıradandı ama yine de yeterli olabilirdi. Ne var ki, birdenbire tüm isteği yok oldu. Hatta aniden, bu sözlerin kendi ağzından çıkması durumunda ne kadar gülünç olacağını düşündü.

“Evet,” dedi. “Ama günler öyle çabuk geçiyor ki!”

Piyanonun sesi duyuluyordu ama notalar neden sanki sürekli yükselip de bir türlü bitmek bilmiyordu? Notalar, eğit-sel bir yalınlıkla, eskiden pek değerli olan bir öyküyü, her şeyi kabullenen bir aldırmaazlıkla, tekrarlayıp duruyorlar-

dı. Kentin ışıkları arasındaki sisli bir akşamdan, ve ikisinin bomboş caddede, çıplak ağaçların altında, aniden çocuklar gibi, nedenini bilmeden el ele tutuşarak mutlu bir biçimde yürüdüklerinden söz ediyorlardı. Gayet iyi anımsıyordu, o akşam da, evlerden piyano sesleri geliyordu, ışıklı pencerelerden notalar dökülüyor ve muhtemelen gayet sıkıcı çalışma parçaları olmalarına karşın Giovanni ile Maria bundan daha tatlı, daha insancıl bir müzik duymadıklarını düşünüyorlardı.

“Tabii,” dedi Drogo, şakacı bir tavırla, “orada pek fazla eğlence olduğu söylenemez. Ama insan alışıyor...”

Çiçek kokularının yayıldığı bu salondaki sohbet, yavaş yavaş aşıklara uygun şiirsel bir havaya bürünüyordu. “Kim bilir,” diye düşünüyordu Drogo. “Onca uzun bir ayrılıktan sonra bu ilk karşılaşma, belki de bundan farklı olamazdı, belki bir başka kez yeniden buluşabiliriz, önümde iki ayım var, insan böyle bir kerede karara varamaz, beni hâlâ seviyor olması ve böylece benim kaleye dönmemem mümkün.” Ama o sırada genç kız lafa girdi.

“Ne yazık ki,” dedi, “üç gün sonra annem ve Giorgina’yla yola çıkıyoruz. Birkaç ay burada olmayacağız (bunu düşününce aniden canlanır gibi oldu) Hollanda’ya gidiyoruz”.

“Hollanda’ya mı?”

Şimdi genç kız, heyecan içinde, yolculuktan, birlikte gideceği arkadaşlardan, atlarından, karnaval süresince yapılacak olan eğlencelerden, yaşamından, Drogo’nun tanımadığı arkadaşlarından söz ediyordu. Şimdi keyfi yerine gelmiş gibiydi ve çok daha güzelleşmişti.

“Ne güzel fikir,” dedi boğazında acı bir düğümün varlığını hisseden Drogo. “Dediklerine göre şimdi Hollanda’nın en güzel mevsimiymiş. Tamamen lalelerle kaplı ovalar varmış.”

“Yaa, evet,” diye doğruladı. “Maria, harika olmalı.”

“Buğday yerine gül topluyorlar,” dedi sesi hafifçe titreyen

Drogo, “milyonlarca göz alabildiğine gül, güllerin ardında da canlı renklere boyanmış yel değirmenleri.

“Boyanmış mı?” dedi Maria, genç adamın şaka yaptığını anlamaya başlıyordu. “Ne diyorsun?”

“Öyle diyorlar,” diye cevap verdi Drogo. “Bir kitapta okumuştum.”

Haliyi boydan boya geçmiş olan ışık huzmesi şimdi, büfenin kenarına vuruyordu. Gün bitiyordu, piyanonun sesi hafiflemiş, dışarıda, bahçede tek bir kuş yeniden şakımaya başlamıştı. Drogo, sürekli şöminenin ızgaralarına bakıyordu, tıpkı kalede gördüğü ızgaralara benziyorlardı; bu benzeşme içinde, sanki kaleyle şehir, yaşam alışkanlıkları aşağı yukarı aynı olan tek bir dünya oluşturuyormuş gibi bir tür avuntu doğmuştu. Ama Drogo, yine de ızgaralar dışında, kaleyle şehir arasında hiçbir benzerlik bulamadı.

“Evet güzel olmalı,” dedi Maria, gözlerini yere çevirerek. “Ama şimdi, gitmemize az kaldı ya, canım hiç gitmek istemiyor.”

“Saçma. Son anda hep böyle olur, bavul yapmak öyle sıkıcıdır ki,” dedi Drogo, bu cümledeki duygusal imayı anlamamış gibi bilhassa öyle konuşmuştu.

“Yok, bavullardan dolayı değil...”

Gidişinin kendisini üzdüğünü belirtmek için tek bir sözcük, basit bir cümle yeterli olabilirdi. Ama Drogo, şu anda hiçbir şey sormak istemiyordu, gerçekten bunu yapacak durumda değildi, kendini yalan söylüyormuş gibi hissediyordu. Böylece, belli belirsiz gülünseyerek susmayı tercih etti.

“Biraz bahçeye çıkalım mı,” dedi genç kız, ne söyleyeceğini bilemeden. “Güneş çekilmiştir.”

Divandan kalktılar. Kız Drogo’nun konuşmasını beklemiş gibi susuyor, ona, muhtemelen bir aşk kırıntısıyla bakıyordu. Ne var ki bahçeyi görünce Giovanni’nin düşünceleri, kaleyi çevreleyen cılız çayırlara doğru uçtu gitti: Orada da

güneşli günler yakın olmalıydı, cesur küçük bitkiler, çakıllar arasından kafalarını uzatıyordu. Tatarlar, yüzyıllarca önce, belki de böyle bir zamanda gelmişlerdi.

“Nisan ayına göre çok sıcak bir hava,” dedi Drogo. “Görürsün, yeniden yağmur yağacak.”

Giovanni bu sözleri söyleyince Maria üzüntülü bir gülümsemeyle cevap verdi.

“Evet, aşırı derecede sıcak,” diye cevap verdi renksiz bir sesle ve ikisi de her şeyin bitmiş olduğunu anladılar. Şimdi bir kez daha birbirlerinden uzaklaşmışlardı, aralarında bir boşluk oluşuyordu, birbirlerine dokunabilmek için ellerini uzatmaları boşunaydı, giderek daha da artıyordu.

Drogo hem Maria'yı hem de Maria'nın içinde yaşadığı dünyayı hâlâ sevmekte olduğunu biliyordu: Ama eskiden yaşamını besleyen her şey uzaklaşmıştı, kendi yerinin rahatlıkla işgal edildiği yabancı bir dünyaydı o artık. Ve Giovanni, o dünyayı, şimdi biraz özlemle karışık da olsa, dışarıdan seyrediyordu; oraya geri dönmek kendisine rahatsızlık verecekti. Yeni simalar, farklı alışkanlıklar, yeni aşklar, alışık olmadığı yeni konuşma tarzları oluşmuştu. Artık bu onun yaşamı değildi; o başka bir yola koşulmuştu, geriye dönmek aptalca ve boşunaydı.

Francesco gelmediğinden, Giovanni'yle Maria, biraz abartılı bir samimiyetle ayrıldılar, ikisi de kendi gizli duygularını susturuyordu. Maria, genç adamın gözlerine bakarak, kuvvetle elini sıktı, bu hareket belki de böyle gitmemesi, onu affetmesi, artık yiten şeyleri yeniden denemeleri için bir çağrıydı.

O da, dikkatle genç kıza baktı ve:

“Hoşça kal. Gitmeden önce görüşeceğimizi ümit ederim,” dedi.

Sonra da, hiç arkasını dönmeden, sessizliğin içinde, bahçe yolundaki çakılları gıcırdatan askerî adımlarla kapıya doğru yöneldi.

Kalede dört yıl geçirdikten sonra, yeni bir yere atanma hakkı doğuyordu ama Drogo, uzak bir garnizona yollanmasını engellemek ve kendi şehrinde kalabilmek için, yine de müfrezesinin bağlı olduğu tümenin komutanı olan generalle özel bir görüşme talep etmeyi tercih etti. Gerçekte bu görüşmeyi yapması için asıl ısrar eden annesi olmuştu; unutulmamak için insanın kendisini göstermesi gerektiğini ve eğer bizzat harekete geçmezse, hiç kimsenin kalkıp da kendiliğinden Giovanni'yle ilgilenmeyeceğini; sonunda onu yine aynı derecede kasvetli bir başka sınır garnizonuna gönderebileceklerini söylemişti. Hatta, Giovanni'yle görüşeceği gün komutanın müsait ve keyfi yerinde olması için gereken girişimleri de, bazı tanıdıklar aracılığıyla yapan yine Giovanni'nin annesi oldu.

General, geniş bir odada, büyük bir masada oturuyor, puro içiyordu; öylesine, sıradan bir gündü, belki yağmurlu, belki de sadece bulutlu bir gün. General oldukça yaşlıydı, monoklünün berisinden teğmeni iyi niyetle süzdü.

“Sizinle görüşmek istedim,” dedi hemen, sanki bu mûla-

katı kendisi talep etmiş gibi. “Yukarıda durumun nasıl olduğunu öğrenmek istiyordum. Nasıl, Filimore’un sağlığı yerinde mi?”

“Ben oradan ayrıldığımda Albay Filimore gayet iyiydi, generalim.”

General bir süre sustuktan sonra babacan bir tavırla kafasını salladı.

“Ah, siz kaledekiler, bizi az üzmediniz. Yaa.. şu, sınır sorununu. Sonra o teğmen, şu an adını çıkartamayacağım, tüm bunlar Haşmetmeab’ın hiç hoşuna gitmedi.”

Drogo, ne diyeceğini bilemediğinden, susuyordu.

“Evet şu teğmen...” diye devam etti general. “Neydi adı? Arduine gibi bir şeydi galiba.”

“Angustina’ydi generalim.”

“A, evet Angustina, amma inatçı bir adammış! Saçma bir inat yüzünden sınır çizimine leke düşürdü... Nasıl olup da ona... Neyse, hiç konuşmayalım daha iyi!” diye kestirip attı büyüklüğün kendisinde kalması için.

“Ama, af buyurursanız, generalim,” deme cesaretini gösterdi Drogo, “sonuçta Angustina öldü!”

“Olabilir, çok mümkün, haklı olabilirsiniz, ben çok iyi anımsamıyorum,” dedi general sanki önemsiz bir ayrıntıdan söz edermiş gibi. “Ama bu olay majestelerinin çok canını sıktı.”

Sustu ve Drogo’ya sorgu dolu bir bakış fırlattı.

“Siz buraya,” dedi ima dolu diplomatik bir ses tonuyla, “tayininizin şehre yapılması için geldiniz değil mi? Siz hepimiz, varsa yoksa şehri düşünürsünüz, insanın askerlik mesleğini en iyi şekilde uzak garnizonlarda öğrendiğini anlamazsınız”.

“Evet, generalim,” dedi Drogo sözlerini ve ses tonunu kontrol altında tutabilmek için. “Ben şahsen, dört yılımı orada geçirdim ve...”

“Sizin yaşıınızda dört yıl nedir ki? Hiçbir şey...” dedi general gülerek. “Her neyse, ben size sitem etmiyorum... sadece, genelde bu yöntemin kadrolara belli bir ruhu aşılama açısından pek başarılı olmadığını söylemek istiyorum...”

Söyleyeceklerini şaşırmış gibi, lafını kesti. Kısa bir süre düşünceye daldı.

“Neyse,” diye devam etti, “sevgili teğmenim, sizi memnun etmeye çalışacağız. Şimdi dosyanızı isteteceğiz”.

Dosyanın gelmesini beklerken, general konuşmaya devam etti.

“Kalenin...” dedi, “Bastiani Kalesi’nin en zayıf yanı nedir biliyor musunuz?”

“Bilemeyeceğim, generalim,” dedi Drogo, “belki aşırı derecede tecrit edilmiş bir durumda olmasıdır”.

Generalin yüzünde acıma dolu iyiliksever bir gülümseme belirdi.

“Siz gençler ne tuhaf fikirler besliyorsunuz. Aşırı derecede tecrit edilmiş ha! İtiraf edeyim ki bu hiç aklıma gelmemişti. Kalenin zayıf yanı nedir, söyleyeyim mi? Çok kalabalık olması, çok kalabalık!”

“Çok kalabalık olması mı?”

Teğmenin sözünü kesmiş olmasına aldırmadan,

“İşte bu nedenle, yönetmeliğin değiştirilmesine karar verildi,” dedi general. “Sahi, kalede bu konuda ne diyorlar?”

“Hangi konuda generalim, özür dilerim.”

“Ne demek, hangi konuda, konuştuğumuz konuda tabii ki. Yeni yönetmelik konusunda,” diye devam etti general.

“Hiçbir şey duymadım,” dedi Drogo hayretle dolu, “gerçekten de hiç...”

“Evet, belki de henüz resmen tebliğ edilmemiştir,” dedi general daha yumuşak bir tonda. “Buna rağmen, haberdar olacağınızı tahmin etmiştim: Genelde, askerler olayları herkesten önce duyma konusunda pek uzmandırlar.”

“Yeni bir yönetmelik mi generalim?” diye sordu Drogo, gayet ilgili.

“Adam sayısının azaltılması söz konusu, garnizondaki adam sayısı neredeyse yarıya inecek,” dedi aniden general. “Çok kalabalıktı, çok. Ben hep o kaledeki adam sayısının azaltılması gerektiğini söylemişimdir.”

O sırada, elinde koca bir dosya yığınıyla yaver içeriye girdi. Bunları bir masanın üzerine yaydıktan sonra, içlerinden birini, Drogo’nunkini seçerek generale verdi; general uzman bir gözle dosyaya göz attı.

“Her şey düzgün,” dedi. “Ama, zannedersenem tayin dilekçesi yok.”

“Tayin dilekçesi mi? Ben, kalede dört yılı tamamladıktan sonra, böyle bir dilekçeye gerek olmadığını zannediyordum.”

“Genelde gerekmez,” dedi general, astına açıklama yapmaktan dolayı canı sıkılmış gibiydi, ama bu kez adam sayısında ciddi bir düzenleme, kısıtlama yapılacağından ve herkes gitmek isteyeceğinden, öncelikleri dikkate almak gerekecektir.

“Ama generalim, kalede hiç kimse bu durumu bilmiyor ki. Kimse dilekçe yazmadı...”

General başçavuşa döndü:

“Başçavuş,” dedi, “Bastiani Kalesi’nden hiç tayin dilekçesi geldi mi?”

“Zannedersenem yirmi kadar dilekçe var, generalim,” diye cevapladı yüzbaşı.

Ne kötü bir şaka diye düşündü, apışıp kalan Drogo. Arkadaşları, gerçekten de, kendisinden önce davranabilmek için, konuyu gizlemişlerdi. Ortiz bile kendisini böyle alçakça aldatmış mıydı, acaba?

“Üstelediğim için özür dilerim generalim,” dedi Drogo, muhatabının vereceği cevabın ne derece belirleyici olacağını tahmin ediyordu. “Ama bana öyle geliyor ki, dört yıl ka-

lede hizmet vermiş olmak, basit bir öncelik sırasından daha önemlidir, öyle değil mi?”

“Sizin dört yılınız, sevgili teğmenim,” dedi soğuk bir ses tonuyla general, “yaşamlarının tümünü orada geçirenlerin zamanının yanında solda sıfır kalır. Sizin durumunuzu özel bir ilgiyle inceleyebilir, tarafınızdan doğrulanan bir müracaata öncelik tanıyabilirim ama adalete karşı çıkamam. Ayrıca sicilinizi de incelemek gerekir”.

Giovanni Drogo’nun rengi solmuştu.

“Evet ama, generalim,” diye mırıldandı, “o zaman orada ömür boyu kalmam mümkün öyle mi?”

“...Sicilinizi incelemek gerekir,” diye devam etti muhatabı, hiç etkilenmemiş bir şekilde. “Evet, bakın burada –tesadüfen karşıma bu çıktı– bir ‘ihtar’ görüyorum. ‘İhtar’ çok vahim bir şey değildir... (o arada dosyayı incelemeye devam ediyordu), ama burada pek esef verici bir olay görüyorum, yanlışlık sonucu öldürülen bir nöbetçi...”

“Evet ama generalim, o konuda benim hiçbir suçum...”

“Açıklamalarınızı dinleyemem, bunu idrak edebilirsiniz, değil mi, sevgili teğmenim,” dedi general sözünü keserek. “Ben dosyanızda yazılı olanları okumakla yetiniyorum ve bunun talihsiz bir kaza olduğunu kabul etmeye hazırım... Elimden geleni yapmaya çalışırım, sizinle şahsen görüşmeyi ben kabul ettim, ama bu durumda... Ah, müracaatınızı bir ay önce yapmış olsaydınız!.. Bilgilendirilmemiş olmanız çok tuhaf... Bu gerçekten de büyük bir engel.”

Konuşmanın başındaki babacan tavrı kaybolmuştu. General, şimdi, hafif bir sıkıntı ve alay arasında gidip gelen bir ses tonuyla konuşuyor, hoca tavrıyla sözcükleri tane tane söylüyordu. Drogo, birden aptal durumuna düştüğünü, arkadaşlarının kendisiyle alay etmiş olduğunu, generalin üzerinde gayet vasat bir izlenim bıraktığını ve yapılacak hiçbir şey kalmadığını algıladı. Haksızlık, göğsünde, yüreğine ya-

kın bir yerde ciddi bir acıya dönüşüyordu. “Alıp başımı gitmem de mümkün,” diye düşündü, “istifa edebilirim: Sonuçta açlıktan ölmem, üstelik henüz gencim”.

General eliyle dostça bir işaret yaptı.

“Peki, haydi hoşça kalın, teğmen, ayrıca endişelenmeyin.”

Drogo esas duruşa geçti, topuklarını vurdu, geri geri gitti ve kapıya vardığında son bir selam vererek ayrıldı.

Bir at boş vadide yukarı doğru çıkmakta ve nal sesleri geçitlerin boşluğunda geniş yankılar uyandırmaktadır; kayalıkların tepesindeki çalılıklar ve küçük sarı otlar kıpırtısızdır, hatta bulutlar bile gökyüzünde alışılmamış bir yavaşlıkla ilerlemektedir. Nal sesleri, yavaşça beyaz yol boyunca yükselir, Giovanni Drogo kaleye dönmektedir.

Evet, Drogo'dur bu ilerleyen, şimdi daha yakında olduğu için kolayca seçilmekte, yüzünde hiçbir özel hüznün belirtisi görülmemektedir. İsyan etmemiş, istifasını vermemiş, bu haksızlığı hiç ses etmeden kabullenmiş, her zamanki görevine dönmektedir. Hatta, ruhunun derinliklerinde, yaşamında büyük değişikliklerin böylece bertaraf edilmiş olmasından ve eski alışkanlıklarına aynen kavuşmaktan doğan utangaç bir hoşnutluk bile vardır. Dahası, yine Drogo, uzun vadede müthiş bir intikam almayı düşünmekte, önünde sonsuz bir zaman süresi olduğuna inanmaktadır, böylece gündelik yaşam için verilen bayağı mücadeleden vazgeçmiştir. Tüm hesapların cömertçe verileceği günün geleceğini düşünmektedir. Ama bu arada, başkaları da gelmek-

te, varan ilk kiři olabilmek için buruk bir şekilde yarışa girmekte, hiç dūřūnmeden Drogo'yu geçip, onu arkalarında bırakmaktadırlar. O ise, diğerlerinin uzaklarda gözden kayboluşunu dalgın, tuhaf kuşkulara kapılarak seyretmekteydi: Ya, aslında yanılıyorsa? Ya, gayet sıradan bir yazğıya sahip sıradan biri olarak yaratılmışsa?

Giovanni Drogo, tıpkı o uzaklarda kalmış Eylöl gününde olduğu gibi tek başına kaleye çıkmaktaydı. Aradaki tek fark, bu kez, vadinin öbür yamacında ilerleyen başka bir subayın, ve iki yolun birleştiği yerdeki köprüde bir Yüzbaşı Ortiz'in olmayışıydı.

Bu kez Drogo tek başına yol alıyor ve bu fırsattan yararlanarak yaşamı üzerine dūřūnüyordu. Kaleye, daha kim bilir ne kadar süre kalmak üzere gidiyordu, halbuki aynı anda arkadaşlarının birçoğu oradan bir daha hiç dönmemek üzere ayrılıyorlardı. Drogo, arkadaşlarının kendisinden daha kurnaz davrandıklarını dūřūnüyordu; ama bunun yanı sıra arkadaşları belki de aynı zamanda kendisinden daha değerliydiler: Belki de her řeyi açıklayan buydu.

Zaman geçtikçe, kale önemini yitiriyordu. Belki de, çok eskilerde burası önemli bir garnizondur, ya da en azından öyle addedilmişti. Ama, şimdi, gücünün yarıya indirildiği şu sıralarda, artık stratejik olarak tüm savaş planlarından dışlanmış, basit bir güvenlik setinden başka bir şey değildi. Kalenin orada korunmasının tek nedeni, bu sınır köşesinin tamamen boş bırakılmamasıydı. Kuzeydeki ovadan gelecek bir tehlike fikri hiçbir kabul görmüyordu, en kötü olasılıkla geçitin orada bir göçmen arabası görülebilirdi, işte o kadar? şimdi, yukarıdaki yaşam nasıl olacaktı acaba?

Drogo, bunları dūřūne dūřūne öđleden sonra, ovanın uç noktasına ulařtı ve karřısında Bastiani Kalesi'ni gördü. Artık kale, ilk geliřindeki gibi, endiře verici gizlerle dolu deđildi. Gerçekte burası, bir sınır kıřlası, duvarları yeni model

topların darbelerine birkaç saat ancak dayanabilecek gülünç bir yapıydı. Zamanla, kendi haline bırakılıp yıkılacaktı, daha şimdiden mazgal arasındaki siperlerden bazıları yıkılmıştı, hatta bir toprak seti, hiç kimse düzeltilmesi için bir çaba göstermediğinden göçüyordu.

İşte Drogo, ovanın ucunda durmuş, devriyelerin her zamanki nöbet alanında volta atışlarını seyrederken bunları düşünüyordu. Damdaki bayrak, süklüm püklüm duruyor, bacalardan hiç duman çıkmıyor ve çıplak girişte hiç kimse görünmüyordu.

Drogo'yu şimdi kimbilir nasıl sıkıcı bir yaşam bekliyordu? Büyük olasılıkla o neşe dolu Morel de ilk gidenler arasında olacak, Drogo'nun tek bir dostu bile kalmayacaktı. Sonra yine aynı bitmek bilmez nöbetler, aynı iskambil oyunları ve biraz içki ya da düzeysiz aşk serüveni için en yakın köye yapılan yürüyüşler başlayacaktı. Ne zavallılık, diye düşünüyordu Drogo. Oysa sarı tabyaların duvarları boyunca bir gizem kalıntısı kol geziyor, bu kalıntı, olacak şeylere ilişkin bu ifadesi güç duygu yukarılarda uçurumların diplerinde, kazamatların gölgelerinde varlığını inatla sürdürüyordu.

Kalede çeşitli değişikliklerle karşılaştı. Aniden bu kadar çok insanın gitmesinden dolayı, her yerde büyük bir hareket gözleniyordu. Henüz kimlerin gideceği bilinmiyor, hemen tümü tayin talebinde bulunmuş olan subaylar, eski kaygılarını unutmuş, sıkıntılı bir bekleyiş yaşıyorlardı. Güvenilir bir kaynaktan öğrenildiğine göre Filimore bile gidecekti ve bu durum hizmetin ritminin tamamen allak bullak olmasına neden oluyordu. Heyecan dalgası erleri bile sarmıştı, alayın henüz bilinmeyen büyük bir bölümü de şehre gönderilecekti. Nöbetler gönülsüzce tutuluyor; çoğu zaman nöbet devri sırasında yeni nöbetçiler hazır olmuyor, herkeste bu kadar önlemin kaba ve gereksiz olduğu duygusu kolgeziyordu.

Eski umutların, savaş hayallerinin, kuzeydeki düşmana ilişkin beklentilerin artık sadece insanların yaşama bir anlam vermek üzere uydurduğu gerekçeler olduğu kesin olarak kabul görüyordu. Artık, sivil yaşama dönüş olanağı gündeme geldiğinden beri bu hikâyeler çocukluk düşleri görünümüne bürünüyor, kimse bir zamanlar bunlara inandığını kabul lenmiyor, herkes bu konuyla alay ediyordu. Önemli olan gitmekti. Drogo'nun arkadaşlarının her biri, kendisine öncelik verilmesi için etkili tanışları araya sokmuştu, her biri, için için başaracağına emin gözle bakıyordu.

Kendisinden önce davranmak ve böylece bir rakibin azalmasını sağlamak için o önemli haberi kendisinden saklamış olan arkadaşları, belli belirsiz bir sempatiyle “Ya sen?” diye soruyorlardı.

“Benim,” diye cevaplıyordu Drogo, “birkaç ay daha burada kalmam gerekecek”.

O zaman diğerleri onu avutmaya çalışıyorlardı: Mutlaka onun da tayini çıkacaktı, doğru olan buydu, karamsarlığa kapılmamalıydı, vb., vb.

İçlerinde yalnızca Ortiz hiç değişmemiş gibiydi. Ortiz gitmek için müracaatta bulunmamıştı, yıllardır bu konu artık onu ilgilendirmez olmuştu, garnizondaki adam sayısının azaltılacağı haberi en son ona ulaşmıştı, o yüzden de Drogo'ya haber verecek vakit bulamamıştı. Ortiz bu yeni heyecana, gayet kayıtsız bir ifadeyle tanık oluyor ve her zamanki titizliğiyle kaledeki işlerle ilgileniyordu.

Sonuçta, gerçekten de kaleden gidiş başladı. Avluda, arabalar eşya taşımak için gidip geliyor ve bölükler sıraya dizilerek ayrılıyorlardı. Her seferinde albay bürosundan aşağı inerek, onları inceliyor ve askerlere, ruhsuz ve silik bir sesle birkaç veda cümlesi söylüyordu.

Uzun yıllar boyunca kalede yaşamış, yüzlerce gün boyunca, tabyaların tepelerinden kuzeyin yalnızlığını gözlemiş ve

düşmanın ani bir saldırısı varsayımı üzerine bitmek bilmez tartışmalara girmeye alışmış olan bu subayların çoğu sevinç ve neşe dolu bir yüzle yola çıkıyorlar; kalan arkadaşlarına tuhaf tuhaf göz kırpmıyor, eyerleri üzerinde dimdik durarak küstahça, bölüklerinin başında vadiye doğru uzaklaşıyor, kalelerine son bir kez olsun bakmak için başlarını bile geri çevirmiyorlardı.

Yalnızca Morel'in, sabah güneşinde avluda yola çıkmaya hazırlanan bölüğünü komutan albaya takdim ettiğinde ve selam vermek üzere, kılıcını indirdiğinde, gözleri nemlendi ve komut verdiğinde sesi titredi. Drogo, sırtı duvara yaslı bu sahneyi seyrediyordu, arkadaşı atının üzerinde çıkışa doğru gitmek üzere önünden geçtiğinde dostça gülümsedi. Birbirlerini belki de son kez görüyorlardı. Giovanni sağ elini kepinin kenarına götürerek, nizami selama durdu.

Sonra, kalenin, yazları bile soğuk olan ve gitgide daha tenhalaşan koridorlarına yöneldi. Morel'in gitmesiyle birlikte, kendisine yapılan haksızlık yeniden bir yara gibi ortaya çıkmış ve canını acıtmaya başlamıştı. Giovanni Ortiz'i aradı, bürosundan çıkmak üzereyken buldu, koltuğunun altında bir yığın dosya vardı. Yanına yaklaştı:

"Günaydın binbaşım."

"Günaydın Drogo," dedi Ortiz, durarak. "Yeni bir şey var mı? Sizin için ne yapabilirim?"

Gerçekten de Drogo, ona bir şey sormak istiyordu. Hiçbir aciliyeti olmayan sıradan bir şeydi bu ama yine de kendisini birkaç gündür rahatsız ediyordu.

"Özür dilerim binbaşım," dedi. "Bilmem hatırlar mısınız, dört buçuk yıl önce kaleye ilk vardığımda, Binbaşı Matti bana ancak gönüllülerin burada kaldıklarını söylemişti. Gitmek isteyen, bunu yapmakta tamamen serbest olduğunu belirtmişti. Size bütün bunları anlatmıştım, hatırlıyor musunuz? Matti'ye göre, idari bir gerekçe oluşturması açısından

bir doktor raporu edinmem yeterliydi, yalnızca bu durumun albayın pek hoşuna gitmeyeceğini söylemişti.”

“Evet hayal meyal hatırlıyorum,” dedi Ortiz belli belirsiz bir sıkıntıyla. “Ama, özür dilerim sevgili Drogo, şimdi ben...”

“Yalnızca bir dakikanızı alacağım komutanım... Hatırlarsınız, albayın hoşuna gitmeyecek bir şey yapmamak için burada dört ay kalmaya rıza göstermiştim. Ama, eğer isteseydim gidebilirdim, öyle değil mi?”

“Anlıyorum, sevgili Drogo,” dedi Ortiz, “ama bu durumda olan tek siz değilsiniz”.

“Öyleyse,” diye sözünü kesti Giovanni, “öyleyse bütün bunlar hikâyeydi değil mi? Yani, istediğim takdirde gidebileceğim doğru değildi. Bu, sadece benim rahat durmam için bir yutturmacaydı”.

“Yoo,” dedi komutan. “Zannetmiyorum... Böyle düşünmemelisiniz!”

“Sakın tersini söylemeyin binbaşım,” diye cevap verdi Giovanni. “Yani Matti’nin doğru söylediğini mi iddia ediyorsunuz?”

“Benim başıma da aynı şey geldi, ya da buna benzer bir şey,” dedi Ortiz sıkıntıyla yere bakarak. “Ben de, o zamanlar parlak bir kariyere heves ediyordum...”

Uzun koridorlardan birindeydiler ve sesleri mekânın çıplak ve boş olmasından dolayı duvarlar arasında hüzünle yankılanıyordu.

“Bu durumda buraya tüm subayların kendi istekleriyle gelmiş olduğu da doğru değil? Hepsi, benim gibi burada kalmaya zorlandılar, öyle değil mi?”

Ortiz susuyor, kılıcının kınının ucunu yerdeki taşlardaki bir deliğe sokmaya çalışıyordu.

“Burada kendi istekleriyle kaldıklarını iddia edenlerinki de palavraydı, değil mi?” diye üsteledi Drogo. “Neden hiç kimse asla doğruyu söyleme cesaretini göstermedi?”

“Belki tam olarak sizin dediğiniz gibi değildi,” diye cevap verdi Ortiz. “Gerçekten de bazı kişiler burada kalmayı kendiliklerinden tercih ettiler, gerçi aslını isterseniz sayıları pek fazla değildi ama yine de böyle birkaç kişi vardı...”

“Kimdi bunlar? Söyleyin bakalım!” dedi canlı bir tonda Drogo; sonra aniden durdu. “Ah, özür dilerim binbaşım,” diye ekledi, “birden sizi unuttum, malum insan konuşurken kendini kaptırıyor”.

Ortiz gülümsedi.

“Yok, inanın, bunu kendim için söylememiştim. Ben belki de re’sen burada kalmışımıdır!”

Parmaklıklılı pencerelerin yanından geçerek yan yana yürümeye başladılar: Bu pencerelerden kalenin arka tarafındaki çıplak olan, güneydeki dağlar, vadideki ağır sis görünüyordu.

“Öyleyse,” dedi Drogo bir süre sustuktan sonra, “öyleyse tüm o heyecan, o Tatar hikâyeleri.. Aslında buna inanmıyorlardı, değil mi?”

“Hayır, inanıyorlardı,” dedi Ortiz. “Emin olun ki inanıyorlardı.”

Drogo kafasını salladı:

“Tanrım, iyice şaşırdım...”

“Size ne söyleyebilirim ki,” dedi komutan. “Bunlar karmaşık şeylerdir... Burası, bir tür sürgün gibidir, bir kaçamak noktası bulmak, bir şeylerin ümidini taşımak gerekir. Günün birinde, birisi kafasını taktı, derken herkes Tatarlardan söz etmeye başladı. Bu lafı ilk kimin ortaya attığını Allah bilir...”

“Belki mekânın da bunda belli bir katkısı olmuştur,” dedi Drogo, o çöle baka baka...

“Tabii, mekân da önemli... Çöl, uzaktaki sisler, dağlar, bunu inkâr edemeyiz... Gerçekten, mekân da etkili olmuştur.”

Bir an sustu, düşünceliydi, sonra sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi yeniden başladı:

“Tatarlar... Tatarlar... Başlangıçta, tabii saçmalık gibi geliyor, ama giderek insan yine de inanıyor, ya da en azından çoğunluk için böyle oldu.”

“Ama siz komutanım, kusura bakmayın ama siz, siz...”

“Benim için durum farklıydı,” dedi Ortiz. “Ben başka bir kuşağa aitim. Artık hiçbir iddiam yok, sakın bir görev bana yeter de artar bile. Ama siz, teğmen... sizin önünüzde ko- ca bir ömür var. Bir yıl, çok çok bir buçuk yıl sonra tayini- niz çıkar...”

“Ah, bakın, işte Morel ne şanslı adam!” diye bağırdı Dro- go, küçük bir pencerenin önünde durarak.

Gerçekten de avluda uzaklaşan müfreze görünüyordu. Çıplak ve kavruk yerde, güneşin altında askerler net biçim- de seçiliyordu. Ağır çantalarına rağmen gayet hızlı ilerliyor- lardı.

Gidecek olan son bölük de avluda sıraya dizilmişti, herkes ertesi gün, kısıtlı bir personelle yeni bir yaşamın kalıcı biçimde organize edileceğini düşünüyor ve bitmek bilmez ve da törenlerinin son bulması konusunda duyulan sabırsızlık başkalarının gidişine duyulan hırsla birleşiyordu. Bölük sıraya dizilmiş, Yarbay Nicolosi'nin teftişini bekliyordu ki, töreni izleyen Giovanni Drogo, Teğmen Simeoni'nin garip bir yüz ifadesiyle geldiğini gördü.

Simeoni kaleye geleli üç yıl olmuştu, dürüst bir çocuğa benziyordu, biraz ukala, otoriteye saygılı ve yorucu talimlere pek meraklıydı. Avluda ilerlemiş, çevresine neredeyse sıkıntılı bir şekilde bakarak, derdini anlatacak birini arıyordu. Hiç kimseyle özel bir dostluğu olmadığından herhangi birisi işini görebilirdi.

Drogo'nun kendisine baktığını görünce yanına yaklaştı:

"Gel bak," dedi kısık bir sesle. "Çabuk gel de bak."

"Ne var ki," dedi Drogo.

"Üçüncü tabyada nöbetteyim, bir ara kaçıp geldim, ilk fırsatta gel. Anlayamadığım bir şey var."

Koşarak gelmiş gibi bir miktar soluk soluğaydı.

“Nerede? Ne gördün ki?” dedi Drogo, işkillenmiş bir biçimde.

“Bir dakika,” dedi Simeoni, “bölüğün gitmesini bekle”.

Aynı anda, borular üç kez çaldı ve askerler esas duruşa geçtiler, çünkü gözden düşen kalenin komutanı gelmişti.

“Gitmelerini bekle,” diye tekrarladı Simeoni çünkü Drogo, görünüşte hiçbir anlamı olmayan bu sır konusunda sabırsızlık gösteriyordu. “Hiç olmazsa dışarı çıkışlarını görmek istiyorum. Sana bunu beş gün önce söylemek istiyordum ama önce herkesin gitmiş olmasını beklemeliyiz.”

Sonuçta Nicolosi’nin kısa konuşması ve bandonun şatafatından sonra, uzun bir yürüyüş için donanmış olan bölük kaleden ağır adımlarla çıkarak vadiye yöneldi. Aylardan Eylül’dü, gökyüzü gri ve ruhsuzdu.

Bunun üzerine Simeoni Drogo’yu uzun ve تنها koridorlardan geçirerek, üçüncü tabyanın girişine götürdü. Nöbetçileri geçerek nöbet alanına vardılar.

Teğmen Simeoni bir dürbün çıkararak Drogo’ya, önlerindeki dağların arasından görünen o küçük üçgen istikametine bakmasını söyledi.

“Ne var?” dedi Drogo.

“Önce bir bak, yanılmış olabilirim. Önce sen bak da bana bir şey görüp görmediğini söyle.”

Drogo dirsekleri korkuluğa dayalı, dikkatle çöle baktı ve Simeoni’nin şahsi malı olan dürbün sayesinde, çok uzakta olmalarına karşın kayaları, toprağın kaydığı yerleri, nadir yeşilliklerin oluşturduğu lekeleri rahatça seçebildi.

Drogo, parça parça, bütün alanı taradı ve tam hiçbir özel şey görmediğini söyleyecekti ki iyice dipte, her şeyin o sonsuz sis perdesinin ardında yittiği yerde, hareket eden küçük siyah bir leke görür gibi oldu.

Yüreği hızla çarpmaya başladığında, dirsekleri hâlâ kor-

kuluğa dayalı, gözleri ise dürbüne yapışıkı. Tıpkı iki yıl önce, düşmanların geldiğini sandığımız günkü gibi, diye düşündü.

“Şu küçük siyah lekeden mi söz ediyorsun?” diye sordu Drogo.

“İlk olarak beş gün önce gördüm ama kimseye söylemek istemedim.”

“Neden?” dedi Drogo, “neden korkuyordun ki?”

“Söyleseydim belki gidişleri durdururlardı. Böylece bizimle dalgasını geçen Morel ve diğerleri fırsattan istifade kalmaya kalkarlardı. Az sayıda olmamız daha iyi.”

“Ne fırsatı? Ne olduğunu zannediyorsun ki? Geçen seferki gibi bir şeydir, bir tesbit grubu ya da çobanlar, belki de yalnızca bir hayvandır.”

“Ben beş gündür izliyorum. Eğer çoban ya da hayvan ol- saydı, şimdiye kadar çoktan giderdi. Bu hem hareket eden, hem de neredeyse hep aynı yerde kalan bir şey.”

“Eee, bunun ne tür bir ‘fırsat’ olduğunu sanıyorsun ki?”

Simeoni, Drogo’ya gülümseyerek, adeta bu sırrı ona açma- sının doğru olup olmadığını tartarak bakıyordu. Sonra:

“Bana kalırsa, bir yol yapıyorlar, askerî bir yol. Bu kez, ke- sin. İki yıl önce, gelip sahayı incelediler, şimdi gerçekten de geliyorlar.”

Drogo samimiyetle gülmeye başladı.

“Peki ama niye yol yapsınlar ki? Yine birilerinin gelece- ğini mi düşünüyorsun, geçen sefer ağzının payını almadın mı?”

“Sende belki biraz miyopluk olabilir,” dedi Simeoni, “bel- ki çok iyi seçemiyorsun, ben ne yaptıklarını gayet güzel se- çebiliyorum, çakılları döşemeye başladılar. Dün hava güneş- liydi ve görüş açısı çok netti”.

Drogo, böylesi bir takıntıya hayret ederek kafasını salladı. Simeoni beklemekten hâlâ bıkmamış olmalıydı. Üstelik keş-

fini, sanki büyük bir cevhermiş gibi, açıklamaktan korkuyordu. Elinden alınmasından mı korkuyordu ki?

“Eskiden olsa,” dedi Drogo, “ben de buna inanabilirdim ama şu anda bende gerçekten hafif çatlak izlenimi uyandırıyor. Ben senin yerinde olsam, hiçbir şey söylemezdim, yoksa sonunda milletin alay konusu olursun”.

“Yol yapıyorlar,” diye cevap verdi Simeoni, Drogo’ya acımayla karışık bir duyguyla bakıyordu. Tabii ki bu iş aylarca sürecektir ama bu sefer kesin.

“Öyle bile olsa,” diye itiraz etti Drogo, “yani gerçekten de kuzeydeki cephanelerini buraya taşımak için bir yol yapıyor olsalar, hiç bizimkiler kaleyi başıboş bırakırlar mıydı? Böyle bir şey, hem de yıllarca öncesinden genelkurmay tarafından bilinirdi”.

“Genelkurmay Bastiani Kalesi’ni hiç ciddiye almıyor ki, bombardımana maruz kalmadıkça hiç kimse bu hikâyelere inanmayacak... Kanaat getirdiklerinde de vakit çok geç olacak.”

“İstedğini söyleyebilirsin,” dedi Drogo. “Yine de eğer o yol yapılıyor olsa, genelkurmayın konu hakkında gereğinden çok bilgisi olurdu, emin ol.”

“Genelkurmaya binlerce enformasyon gider ama bin taneden ancak biri doğrudur, bu yüzden de hiçbirine inanmazlar. Zaten tartışmak boşuna, göreceksin, her şey benim dediğim gibi olacak.”

Nöbet alanında yalnızdılar. Eskisine göre çok daha uzun aralıklarla duran nöbetçiler, her biri için belirlenmiş yerde bir ileri bir geri yürüyorlardı. Drogo yeniden kuzeye baktı; kayalar, çöl, uzaktaki sis, hepsi kendisine anlamsız görünüyordu.

Drogo sonraları Ortiz’le konuşurken, Teğmen Simeoni’nin meşhur sırrının hemen hemen herkes tarafından bilindiğini anladı. Ama anlaşılan hiç kimse konunun üstün-

de durmamıştı. Hatta çoğu kimse Simeoni gibi ciddi birinin böyle boş haberler yaymasına şaşıyordu.

O günlerde, yapacak başka işler vardı. Personel sayısının azaltılması, tabyalar boyunca kullanılan güçlerin daha geniş aralıklarla dağıtılmasını zorunlu kılmıştı ve hâlâ daha kısıtlı olanaklarla en azından eskisi kadar etkin bir nöbet düzeni oluşturmak için çaba sarf ediliyordu. Bazı nöbet noktaları terk edildi, başka noktalar daha fazla teçhizatla donatıldı, bölüklere yeniden eğitim verildi, insanlar başka odalara taşındı.

Yapılışından bu yana ilk kez kalenin bazı bölümleri kapatıldı ve kilitlendi. Terzibaşı Prosdocimo, çıraklarından üçüne yol vermek zorunda kaldı çünkü yeterince iş çıkmıyordu. Kimi zaman insan, duvarlarında götürülen eşya ve tabloların beyaz izlerinin kalmış olduğu tamamen boş oda ya da bürolarla karşılaşılıyordu.

Ovanın en uç noktasında hareket eden küçük siyah noktaya bir şaka gözüyle bakılıyordu. Simeoni'nin dürbününü alıp bakmak isteyen pek az kişi çıktı, bunlar da hiçbir şey göremediklerini söylediler. Ve hiç kimse kendisini ciddiye almadığından Simeoni de, keşfinden söz etmekten kaçınıyor, hatta ihtiyatlı davranmak için bu konuya kendisi de gülüp geçiyordu.

Derken bir akşam Simeoni, Drogo'nun odasına gitti. Hava çoktan kararmış nöbet değişimi yapılmıştı. Yeni tabyadaki küçük müfreze geri dönmüş, kale bir geceyi daha boşu boşuna uykusuz geçirmeye hazırlanmıştı.

“Gel bak, madem inanmıyorsun, gel de gör bak,” diyordu Simeoni. “Ya ben hayal görüyorum, ya da orada bir ışık var.”

Bakmaya gittiler. Dördüncü tabya hizasında surların üzerine çıktılar. Simeoni, karanlıkta, dürbününü bakması için arkadaşına verdi.

“Evet ama hava zifiri karanlık!” dedi Giovanni. “Bu karanlıkta ne görebilirim ki?”

“Bak diyorum sana,” diye üsteledi Simeoni. “Söyledim ya hayal görmüş olabilirim. Geçen sefer gösterdiğim yöne bak ve bir şey görüp görmediğini söyle.”

Drogo dürbünü sağ gözüne yaklaştırdı, kuzeyin en uç noktasına doğrulttu ve karanlığın içinde, sislerin dibinde bir ışık, yanıp sönen minicik bir nokta gördü.

“Bir ışık,” dedi heyecanlı Drogo. “Küçük bir ışık görüyorum... dur... (dürbünün ayarını yapmaya devam ediyordu) Birkaç tane mi yoksa tek bir ışık mı olduğu seçilmiyor, bazen iki ışık varmış gibi oluyor.”

“Gördün mü,” dedi Simeoni muzafferane bir tonla. “Aptal olan ben miyim acaba?”

“Peki bu ne demek oluyor?” dedi Drogo, “Hâlâ tam ikna olmamış gibi. Bu ışığın olması ne anlama geliyor? Bir çingene ya da çoban kafilesi olabilir”.

“Şantiyenin feneri,” dedi Simeoni. “Yeni yol şantiyesinin ışığı, haklı mıyım değil miyim göreceksin.”

Çok tuhaf olmasına karşın, çıplak gözle ışık görülemedi. Nöbetçiler bile (ki içlerinde pek iyi avcı olanlar vardı) hiçbir şey göremiyordu.

Drogo bir kez daha dürbünü o esrarlı noktaya doğru çevirdi, uzaktaki ışığı hedefledi, birkaç dakika baktı, sonra aletini kaldırdı ve merak kabilinden yıldızları incelemeye başladı. Görülecek bir şeydi, milyonlarca yıldız göğün her yanını kaplamıştı. Yine de doğuda belli belirsiz bir aydınlığın içinde seyreliyorlardı çünkü ay doğmak üzereydi.

“Simeoni,” diye seslendi Drogo, arkadaşını yanında göremeyince.

Ama teğmen cevap vermedi, nöbet alanım teftiş için küçük bir merdivenden aşağı inmiş olmalıydı.

Drogo çevresine baktı, karanlıkta sadece beş nöbet alanı, surların profili, dağların kara gölgesi görülebiliyordu. Uzakta bir saat birkaç kez çaldı. Sağda, en uç noktadaki nö-

betçi gece çağrısını yapmış olmalıydı, askerden askere bu çağrı duvarlar boyunca yankılandı: “Hazr’ol! Hazr’ol!” Sonra çağrı aynı yolu bu sefer ters yönden teperek, büyük kayaların dibinde duyulmaz oldu. Nöbetçilerin yerleri şimdi birbirinden daha uzak noktalarda bulunduğundan, diye düşündü Drogo, çağrı tam turunu çok daha çabuk tamamlamalıydı, ama böyle olacağına tam bir sessizlik hüküm sürüyordu.

İşte o anda uzak ve iştah açıcı bir yaşama ilişkin hayaller Drogo’nun aklına takılıverdi, örneğin tatlı bir yaz gecesinde deniz kenarında bir saray, yanında oturan zarif kadınlar, müzikler duydu, gençliğin hemen kendini kapıp koyverdiği mutluluk imgeleri belirliyordu, bu arada doğuda ufuk yavaş yavaş net ve belirgin bir hale geliyor, atmaya başlayan şafak, göğü hafif hafif aydınlatmaya başlıyordu. Geceleri böyle geçirmek, uykuya sığınmamak, geç kalmış olma duygusuna kapılmamak, güneşin doğuşunu izlemek, insanın önünde sonsuz gibi görünen bir zamanın bulunması ve bundan hiç kaygılanmadan yararlanması... Dünyada var olan onca güzel şey içinde Drogo inatla deniz kenarındaki o saraya, müziğe, saatlerin boşa harcanmasına, güneşin doğuşunun beklenmesine imreniyordu. Ne kadar aptalca görünürse görünsün, yitirdiği o barışçı yaşamı en yoğun biçimde bunlar dile getiriyordu. Gerçekten de, bir süredir, bir türlü tanımlayamadığı bir endişe dur durak bilmeksizin içini kemiriyordu: Bu, bir türlü zamanında yetişemeyeceği, önemli bir şeyin aniden oluverip onu hazırlıksız yakalayacağı duygusuydu.

Şehirde, generalle arasında geçen konuşma, tayini ve parlak bir kariyer yapması konusundaki umutlarını yıkmıştı ama, Giovanni aynı zamanda da, yaşamı boyunca kalenin duvarları arasında kalamayacağını fark ediyordu. Er geç bir karar alması gerekecekti. Derken kendini alışkanlıkların monoton ritimlerine kaptırıyor, böylece Drogo diğerlerini, va-

kitlice kaçıp gitmiş olan, şimdi zengin ya da ünlü olma yolundaki eski arkadaşlarını düşünmez oluyordu; kendisiyle aynı sürgünü yaşayan arkadaşlarına bakarak avunuyor, ama onların belki de en zayıf ve en fazla yenilgiye uğramış, örnek alınacak en son kişiler olacağını hiç aklına getirmiyordu.

Drogo, alması gereken kararı günden güne geciktiriyor, bir yandan da kendisini hâlâ genç görüyordu, daha yirmi beşini bile bitirmemişti. Yine de bu hafif kaygı, peşini hiç bırakmıyordu; derken şimdi de Kuzey çölündeki o ışık hikâyesi çıkmıştı; öyle ya Simeoni'nin haklı olması da mümkündü.

Kalede bu konudan söz eden pek az kişiydiler, bunu önemsiz ve kendilerini ilgilendirmeyen bir şeymiş gibi ele alıyorlardı. O olmayan savaşın yarattığı düş kırıklığının anısı, hiç kimse itiraf etmese bile, henüz çok tazeydi. Ayrıca, arkadaşlarının gitmiş olmasının, bu gereksiz duvarları korumak için burada kalan ve unutulan küçücük gruptan biri olmanın yarattığı aşağılanma duygusu da çok tazeydi. Garnizondaki adam sayısının azaltılması, genelkurmayın Bastiani Kalesi'ne hiç önem vermediğini açık seçik ortaya koymuştu. Eskiden o kadar kolay olan ve arzulanan düşler artık hırs-la saf dışı bırakılıyordu. Simeoni, alay konusu olmamak için susmayı tercih ediyordu.

Ayrıca, sonraki gecelerde o esrarlı ışık görünmedi, gündüz vakti de, ovanın en uç noktasında hiçbir harekete rastlanmadı. Merak nedeniyle burcun tepesine çıkan komutan Matti, Simeoni'den dürbününü istedi ve çölü inceledi.

“Buyrun dürbününüzü teğmen,” dedi sonra Simeoni'ye kayıtsız bir tonla. “Boşu boşuna gözlerinizi yoracağınızıza adamlarınızla biraz daha yakından ilgilenmeniz daha iyi olur herhalde. Nöbetçilerden birinin tüfek kayışının olmadığını fark ettim. Gidin bakın bakalım. Zannedersem şu, en uçta durandı.”

Teğmen Maderna da Matti'nin yanındaydı ve akşam olayı yemekhanede aktardığında, etraf kahkahalarla çınladı. Artık herkes vaktini olabildiğince zevkli bir biçimde geçirmeye çalışıyordu ve kuzeydeki olay unutuldu gitti.

Simeoni bu esrar konusunda yalnızca Drogo'yla konuşuyordu. Gerçekten de dört gün boyunca görülmeyen ışık ve hareket eden lekeler beşinci gün yeniden belirdiler. Simeoni'nin açıklamasına göre kuzeydeki sisler, mevsime, rüzgâra ve ısı derecesine göre çoğalıyor ya da azalıyorlardı, o dört gün boyunca da sisler güneye doğru inerek hayalî şantiye-yi örtmüşlerdi.

Işık yeniden belirmekle kalmamış, Simeoni'nin söylediğine göre, yaklaşık bir hafta sonra kale istikametinde ilerleyerek hareket etmişti. Bu kez Drogo karşı çıktı; insan nasıl, gecenin karanlığında herhangi bir nirengi noktası olmaksızın böyle bir hareketi görebilirdi ki?

“Her halükârda,” diyordu inatla Simeoni, “ışığın hareket etmesi durumunda bile, bunun kesin bir biçimde kanıtlanamayacağını kabul ediyorsun. Dolayısıyla sen hareket etmediğini söylerken ne derece haklıysan, ben de tersine hareket ettiğini söylemekle aynı oranda haklı olabilirim. Üstelik göreceksin; hareket eden o küçük noktaları her gün izlemeyi sürdüreceğim, göreceksin yavaş yavaş yaklaşacaklar”.

Ertesi gün dürbünü elden ele geçirerek birlikte baktılar. Gerçekte çok çok ağır hareket eden iki üç küçücük noktadan başka bir şey görülmüyordu. Bu hareketleri bile fark etmek zordu. Birkaç nirengi noktası edinmek gerekiyordu; bir kaya gölgesi, küçük bir tepenin doruğu gibi birkaç nirengi noktası saptamak sonra da bunlara göre mesafeyi belirlemek gerekiyordu. Birkaç dakika sonra o mesafelerin aynı olmadığı fark ediliyor, bu da küçük noktanın konumunu değiştirdiğine işaret ediyordu.

Simeoni'nin bunu ilk seferinde fark edebilmiş olması müt-

hiş bir şeydi. Bu olayın, yıllardır hatta asırlardır tekrarlanmakta olması da mümkündü; orada bir köy, ya da kafilelerin durak yeri olan bir kuyu olabilirdi, bu zamana kadar kaledede hiç kimse o kadar güçlü bir dürbün kullanmadığından bu durumu fark etmemiş olabilirdi.

Normalde, arada bir oynayan üç ya da dört küçük nokta görülüyordu. Bunlar eğer yük arabalarıysa, diye düşünüyordu Simeoni, hareket eden üç tanesinden başka en az altı tane araba daha olmalıydı; bunlar yük alınıp koyulurken duruyorlardı ve onları seçebilmek mümkün değildi, çünkü çevredeki binlerce küçük lekeden ayırt edilemezlerdi. Demek ki, yalnızca bu istikamette, kullanılan on kadar yük arabası vardı ve bunların her birine ağır yük taşımada âdet olduğu üzere dörder at koşuluyordu. Dolayısıyla, orada yüzlerce adam bulunuyordu.

Başlangıçta, neredeyse bir bahis konusu olarak ortaya atılan bu fikirler, Drogo'nun yaşamındaki tek ilginç husus haline geldi. Simeoni'yi hiç neşeli olmaması ve pek ukala görünmesinden ötürü çok sevimli bulmasa da, Giovanni neredeyse tüm boş saatlerini onunla geçiriyor, hatta akşamları, yemekhanede, ikisi baş başa verip geç saatlere kadar konuşuyorlardı.

Simeoni birtakım varsayımlar üretmişti. Yapım işi ağır yürüse, mesafe de genelde kabul edildiğinden daha uzun olsa bile, yolun, kaleye bir top atımlık fark kalacak kadar yaklaşması için altı ay yeterli olur, diyordu. Tüm olasılıklar ele alındığında, düşmanın çölün ortasında boylu boyunca uzanan bir toprak tümseğinin ardına saklanacağını düşünüyordu.

Bu toprak tümseği, aynı renkte olduğu için çölün geri kalan kısmından ayırt edilemiyor ancak bazı akşamlar inen gölgeler ya da sis böyle bir şeyin varlığını ortaya çıkarıyordu. Bu tümsek kuzeye değin uzanıyor ve engebeli olup olmadığı ya da derinliğinin ne kadar olduğu kestirilemiyordu. Dolayısıyla, yeni tabyadan bakan kişilerin gözünde çölün ne kadarlık bir

bölümünü gizlediği bilinemiyordu (Kalenin bedenlerinden, karşıdaki dağlardan ötürü bu tümsek görülmüyordu).

Bu tümseğin üst tarafından dağların eteğine, yeni tabyanın kayalık tepesinin bulunduğu yere değin, çöl aynı biçimde ve dümdüz devam ediyor, yalnızca bazı çatlaklar, birtakım yıkıntılar ve sazlıklarla kaplı ender alanlar farklı bir görünüm sunuyordu.

Yol bu tümseğin altına vardığında, diye düşünüyordu Simeoni, düşman yolun geri kalan kısmını hiç zorlanmadan, biraz bulutlu bir gecede, adeta bir hamlede katedecekti. Arazi yeterince düz ve sağlam olduğundan, topçu birlikleri de rahatlıkla ilerleyebilirdi.

Teğmene göre, azami altı ay vakit tanımasına rağmen, bu süre, duruma göre, yedi, sekiz aya çıkabilir hatta daha da artabilirdi. Bu düzeye vardığında Simeoni olası gecikmenin nedenlerini sıralıyordu: katedilmesi planlanan toplam mesafe konusunda yapılan bir hata; arada, yeni tabyadan görünmeyen ve işleri daha güç kılacak, daha geç bitmelerini neden olacak engebelerin bulunması; inşaatın, yabancıların üslerinden ayrılmalarıyla birlikte giderek yavaşlaması; işlerine bir süre ara vermelerine neden olacak siyasal nitelikli olaylar; çalışmaları iki ay, belki de daha uzun bir süre felce uğratabilecek olan kar; çölü bataklığa çevirebilecek yağmurlar. Bunlar belli başlı engellerdi. Simeoni, deli yerine konmasını engellemek için, bunları büyük bir titizlikle, tek tek sıralamayı tercih ediyordu.

“Peki, ya bu yolun stratejik bir amacı yoksa? Ya, örneğin, tarımsal amaçlarla, şimdiye değin boş ve kıraç olan bu toprağın verimli kılınması için yapılıyorsa? Ya da, örneğin yabancılar bir ya da iki kilometre sonra duracaklarsa?” diye soruyordu Drogo.

Simeoni “Hayır,” diyordu. Arazi, tarım yapılamayacak kadar taşlıydı. Ayrıca Kuzey Krallığı’nda sırf otlak olarak kulla-

nılan ve toprağı bu tür bir girişim için çok daha elverişli olan çok geniş çayırliklar vardı.

Peki ama yabancıların gerçekten bir yol yaptıklarından bu derece emin miydi? Simeoni, havanın özel olarak berraklaştığı bazı günlerde, gün batımına doğru, yani gölgelerin oranısız bir şekilde uzadığı saatlerde, yapılan şosenin düz çizgisini görmüş, buna karşılık Drogo, tüm çabalarına karşın aynı şeyi görmeyi başaramamıştı. O düz çizginin topraktan bir tümsek olmadığı ne malumdu? Küçük siyah noktaların hareketi ve akşama doğru görülen ışıık çok da kesin olarak bir şey ifade etmeyebilirdi; belki de onlar eskiden beri hep oradaydı da, kimse, örneğin sislerin engellenmesinden ya da o zamana değin kalede kullanılan dürbünlerin yetersizliğinden, bunu fark etmemişti.

Bir gün, Drogo'yla Simeoni bu minval üzere tartışırken kar yağmaya başladı. Daha yaz bile bitmemişti, diye düşündü ilk anda Giovanni, hemen kötü havalar baş gösterdi. Gerçekten de, şehirden henüz yeni döndüğünü, daha tam anlamıyla yerleşmeye bile vakit bulamadığını düşünüyordu. Halbuki takvim 25 Kasım'ı gösteriyordu, aradan uzun aylar geçmişti.

Kar, yoğun bir şekilde yağıyor, taraçaları kaplıyordu. Kara bakarken, Drogo, her zamanki endişesini daha da güçlü bir biçimde duyumsadı; gençliğini, önünde kendisini bekleyen uzun yılları düşünerek bu duygudan kurtulmaya çalıştı ama başaramadı. Nedeni bilinmeksizin zaman, günleri birbiri ardından yutarak, çok daha hızlı bir biçimde akıp gitmeye başlamıştı. İnsan şöyle bir çevresine bakana kadar akşam oluyor, güneş ufukta kayboluyor, derken öbür taraftan yeniden belirerek karla kaplı dünyayı aydınlatıyordu.

Diğerleri, oradaki arkadaşları, bunun farkında değil gibiydiler. Her zamanki işlerini heyecansız bir şekilde yapıyor,

hatta oradaki takvimin üzerinde yeni bir ayın belirmesinden, sanki bu kendilerine bir şey kazandırmış gibi, sevinç duyuyorlardı. Bastiani Kalesi'nde geçecek günler biraz daha azaldı diye düşünüyorlardı. Bu da onların, ister sıradan olsun ister onurlu, hoşnutluk duyacakları kişisel bir amaçları olduğunu gösteriyordu.

Elli yaşına yaklaşan Binbaşı Ortiz bile haftaların ve ayların akıp gidişini kıpırtısız izliyordu. Büyük umutlardan artık vazgeçmişti: "On yıl daha dayanayım. Sonra emekli olacağım," diyordu. Evine gideceğini söylüyordu, bazı akrabalarının hâlâ yaşadığı küçük bir taşra kentindeydi evi. Drogo, ona, pek anlayamadan ama sempatiyle bakıyordu. Ortiz orada, sivillerin arasında, artık hiçbir amacı kalmamış bir durumda ne yapardı?

"Ben azla yetinmeyi öğrendim," diyordu binbaşı, Drogo'nun düşüncelerini sezerek. "Her yıl biraz daha tamahkâr olmayı öğrendim. Her şey yolunda giderse, evime albay rütbesiyle döneceğim."

"Ya sonra?" diye soruyordu Drogo.

"Sonra mı? Sonrası bu kadar," diyordu Ortiz, boyun eğen bir gülümsemeyle. "Sonra biraz daha bekleyeceğim... İşte gerektiği biçimde yapılan görevin ödüllendirilmesi bu kadardır..." diye tamamlıyordu sözlerini şaka yaparak.

"Ama burada, kalede o on yıl süresince, sizce..."

"Savaş mı? Siz hâlâ savaşı mı düşünüyorsunuz? Yeterince düş kırıklığı yaşamadık mı?"

Kuzeydeki ovada, her zamanki sislerin ucunda, artık kuşku hiçbir şey görünmüyordu; akşamları beliren ışık bile yoktu artık. Ve Simeoni bundan son derece memnundu. Bu, onun haklı olduğunu gösteriyordu: Oradaki ne bir köy, ne de çingenelerin kamp yeri değildi, orada bir yol yapılıyordu ve çalışmalar kardan dolayı durdurulmuştu.

Kış, günlerdir kalenin üzerine bir kâbus gibi çökmüştü ki, küçük bir çerçeve içinde asılan günlük karar tablosunda tuhaf bir ilan görüldü.

“Yanlış söylentiler ve esef verici bir hareket,” yazıyordu. “Yüksek komuta mercilerinin kesin talimatları doğrultusunda, astsubay, onbaşı ve erleri, sınırlarımızın tehdidine ilişkin hiçbir temele dayanmayan söylentilere itibar etmemeye davet ediyorum; ayrıca kendilerinden bu söylentileri tekrarlamamaları ve ne şekilde olursa olsun yaymamalarını da rica ediyorum. Bu söylentiler, disiplin açısından zararlı oldukları gibi, komşu devletle aramızdaki iyi ilişkileri bozabilir ve insanlarımız arasında, görevin doğru yürütülmesine zarar verecek gereksiz bir sinirlilik hali yaratabilir. Nöbetçilerin gözetim görevlerini normal yöntemlerle yapmalarını ve çoğunlukla gerektiği biçimde kullanılmadığından dolayı kolaylıkla hatalara ve yanlış yorumlara yol açabilen gayri nizami optik araçlar kullanmamalarını talep ediyorum. Bu türden bir alete sahip olan herkes müfreze komutanına bildiride bulunmalı ve komutan bu aletlere el koyarak, saklamalıdır.”

Bunun dışında normal gündelik nöbet listesinin yer aldığı ilanın altında, kale komutanı Yarbay Nicolosi'nin imzası bulunmaktaydı.

Gerçekte astsubay ve erlere hitaben yazılmış olan günlük kararın aslında subaylara yönelik olduğu açıktı. Nicolosi böylece hem hiç kimseyi kırmamış oluyor hem de kaledeki herkesi haberdar ediyordu. Bu durumda, hiçbir subayın, nöbetçi askerlerin önünde yönetmeliğe aykırı bir dürbünle gözükmeye cesaret edemeyeceği açıktı. Tabyalardaki aletlerse zaten eski, neredeyse kullanım dışıydı, hatta bazıları hepten kaybolmuştu.

İhbarı kim yapmıştı? Şehirdeki üst düzey komuta mercilerine kim haber vermişti? Herkes içgüdüsel olarak Matti'yi düşünüyordu, elinin altında her an yönetmelikle dolaşan ve zevkli olabilecek, insana bir miktar soluk aldırabilecek her tür girişimi baltalayan yalnızca oydu.

Subayların çoğu bu duruma müthiş kızdı. Üst düzey komuta mercilerinin yanılmadığını ama sadece iki yıl geriden geldiklerini söylüyorlardı. Gerçekte kuzeyden gelecek bir istiladan kim söz ediyordu ki? Ha, evet Drogo ve Simeoni (onlar akla bile gelmemişti). Yine de bu günlük kararın sırf ikisi için yazılmış olması düşünülemezdi. Drogo gibi iyi bir çocuk, diyorlardı, bütün gününü dürbünle bakarak geçirse bile hiç kimse için bir tehdit oluşturmazdı. Simeoni'ye gelince, onu da tehlikesiz olarak görüyorlardı.

Buna karşılık Drogo, içgüdüsel olarak yarbayın uyarısının doğrudan kendisine yönelik olduğuna kanaat getirdi. Bir kez daha olaylar kendisine karşı geliyordu. Saatlerce çölü gözlemesinde ne gibi bir kötülük olabilirdi ki? Neden bu avantajı kendisinden esirgiyorlardı? Bunu düşündükçe içinde büyük bir öfke kabanyordu. O ki, şimdiden baharı beklemeye hazırlanıyordu: Kar erir erimez esrarengiz ışığın yeniden belireceğini, küçük siyah noktaların yeniden gidip gelmeye başlaya-

cağını, umudun yeniden doğacağını düşünüyordu.

Gerçekte tüm duygusal yaşamı bu umudun üzerine kurulmuştu ve bu kez kendisiyle birlik olan bir tek Simeoni vardı, diğerleri, ne Ortiz, hatta ne de terzibaşı Prosdocimo bu işe katılmıyorlardı. Eskiden, Angustina'nın ölümünden önce, herkesin birbirine suç ortağı bakışlarla bakıp, bir tür kek-re rekabette olduğu günlerdeki gibi değil, şimdiki gibi insanın tek başına kaldığı bir zamanda, sakınarak bir giz taşıması çok güzeldi.

Ama artık dürbün kullanımı yasaklanmıştı. Son derece titiz ve itaatkâr olan Simeoni'nin kendi dürbününü kullanmaya cesaret edemeyeceği kesindi. Her zamanki sislerin bittiği yerde o ışık yeniden görünse, küçük noktaların hareketi başlasa da, artık hiçbir şeyden haberdar olamayacaklardı; çıplak gözle hiç kimse, hatta o seçkin avcılıklarıyla ünlü, küçük bir kargayı bile bir kilometre öteden görebilen nöbetçiler bile, hiçbir şey göremeyecekti.

O gün, Drogo, Simeoni'nin bu konudaki görüşünü almak için sabırsızlanıyordu ama dikkat çekmemek için akşamı beklemeyi tercih etti, çünkü nasıl olsa birisi gider konuşmalarını ihbar ederdi. Ayrıca Simeoni öğleyin yemekhaneye gelmemiş, Giovanni başka bir yerde de kendisine rastlamamıştı.

Simeoni akşam yemeğine geldi ama her zamankinden daha geç bir saatte vardığı için Giovanni yemeğe başlamıştı. Alelacele yemeğini yiyen Simeoni Giovanni'den önce yemekten kalktı ve hemen kâğıt oynanan masaya doğru gitti. Belki de Drogo'yla yalnız kalmaktan ürküyordu.

O gece ikisinin de nöbeti yoktu. Giovanni, arkadaşını dışarı çıkarken yakalayabilmek için salonun kapısına yakın bir koltuğa oturdu. Ve bu arada, Simeoni'nin bir yandan kâğıt oynarken, bir yandan da görülmemeye dikkat ederek kendisine kaçamak bakışlar fırlattığını fark etti.

Simeoni geç saatlere kadar kâğıt oynadı, hiç huyu olmadı-

ğı halde her zamankinden çok daha geç saatlere kadar masadan kalkmadı. Drogo'nun beklemekten usanacağı umuduyla arada bir kapiya bakmaya devam ediyordu. Sonuçta herkes gittikten sonra, o da kalkıp kapiya gitmek zorunda kaldı. Drogo yanına yanaştı.

“Selam Drogo,” dedi Simeoni sıkıntılı bir gülümsemeyle. “Seni göremedim. Neredeydin ki?”

Kaleyi boylu boyunca kateden o kasvetli koridorlardan birine dalmışlardı.

“Hiç, oturmuş kitap okuyordum,” dedi Drogo. “Saatin bu kadar geç olduğunun farkına bile varmadım.”

Duvarlara simetrik olarak asılmış fenerlerin ışığında, bir süre sessizce yürüdüler. Diğer subaylar çoktan uzaklaşmışlardı, alacakaranlıkta uzaktan sesleri geliyordu. Gece yarısıydı ve hava soğuktu.

“Kararı okudun mu?” dedi birdenbire Drogo. “Şu yanlış söylenti hikâyesini duydun mu? Bunun ardında ne olduğunu ve kimin gammazlık ettiğini merak ediyorum.”

“Ben ne bileyim?” diye neredeyse kaba bir biçimde cevap verdi Simeoni, üst kata çıkan bir merdivenin dibinde durarak. “Buradan mı çıkıyorsun?”

“Peki ya senin dürbünün?” diye üsteledi Drogo. “Artık senin dürbünün de kullanılamaz. Ancak, belki...”

“Onu çoktan komutana teslim ettim bile,” dedi Simeoni çekinceli bir tavırla. “Böylesinin daha uygun olacağını düşündüm. Gözleri sürekli üzerimizde olduğuna göre.”

“Biraz bekleyebilirdin bence. Belki de üç ay sonra, kar eridiğinde, kimse bu olayı düşünmezdi bile, biz de yeniden gözlemlerimize başlayabilirdik. Sözünü ettiğin yolu, dürbün olmadan nasıl görebiliriz ki?”

“Ha, yol...” Simeoni'nin sesinde bir tür acıma duygusu seziliyordu. “Ama ben sonuçta senin haklı olduğuna kanaat getirdim!”

“Benim haklı olduğuma mı? Nasıl yani?”

“Orada yol falan yapılmıyor herhalde. Senin dediğin gibi ya bir köy var, ya da bir  ingene kafilesi.”

Anlaşılan Simeoni  yle korkuyordu ki, her şeyi ink r ediyordu. Herhangi bir ihtar yapılacağı korkusuyla, ona, Drogo’ya bile a ılamıyordu. Giovanni arkadaşının gözlerinin içine baktı. Koridor bomboştu, en ufak bir ses duyulmuyor, iki subayın gölgesi dev boyutlarda iki tarafa d şuyordu.

“Artık inanmadığını mı söylüyorsun yani,” dedi Drogo. “Ciddi olarak yanıldığını mı söylüyorsun? Peki ya ileri sürdüğün tüm o varsayımlar ne oldu?”

“Vakit geçirmek için yapılan şeylerdi,” dedi Simeoni, “her şeyi şakaya vurma arzusuyla. Umanım beni ciddiye almamışsındır”.

“Aslında korkuyorsun, değil mi?” dedi Drogo, kötü bir sesle. “ tiraf et, karardan dolayı böyle söylüyorsun, artık konuşmaya bile cesaret edemiyorsun.”

“Bu akşam neyin var anlamıyorum,” dedi Simeoni. “Ne demek istediğini anlamıyorum. İnsan seninle şaka da yapamıyor, işin aslı bu, her şeyi  ocuk gibi ciddiye alıyorsun, evet tıpkı bir  ocuk gibi.”

Drogo cevap vermedi, uzun uzun arkadaşına baktı. Kasvetli koridorda birkaç dakika sustular ama sessizlik aşırı boyutlardaydı.

“Peki, ben gidip yatacağım,” dedi sonunda Simeoni. “ yi geceler!” Ve her zaman basamağını zavallı birer fenerin aydınlattığı merdivene yöneldi.

Simeoni ilk katın sahanlığına vardı, sonra koridorda kayboldu, yalnızca duvardaki gölgesi kaldı, sonra o da yok oldu. “Ne yavşak herif,” diye düşündü Drogo.

Yine de zaman, gitgide daha hızlı bir biçimde akıp gidiyordu; sessiz ritmi yaşamı parçalara ayırıyor, insan geriye bir göz atmak için bile duramıyordu. “Dur! Dur!” diye bağırarak istiyor ama sonra bunun hiçbir yararı olmadığını farkına varıyordu. Her şey, insanlar, mevsimler, bulutlar, her şey kaçıp gidiyordu; insanın taşlara, bir kayanın tepesine asılması da yararsızdı, yorulan parmaklar gevşiyor, kollar, cansız bir şekilde düşüyor ve insan kendini bu çok yavaşlamış gibi görünen ama hiç durmayan ırmağa kapılmış buluveriyordu.

Drogo, günden güne bu esrarlı parçalanmanın daha da arttığını görüyor, karşı çıkmaya çalışıyor ama bir sonuç alamıyordu. Kaledeki tekbiçimli yaşamda kendine bir nirengi noktası bulamıyor ve saatler daha onun saymasına vakit kalmadan akıp gidiyordu.

Bir de Drogo’nun, yaşamının en güzel bölümünü uğruna harcadığı o gizli umut vardı. O umudu beslemek için onca ayı, gözünü kırpmadan harcıyor yine de vaktin yetmediğini fark ediyordu. Kış, kalenin o bitmek bilmez kışı kendisine

verilen bir tür avanstı adeta. Kış bittiğinde, Drogo'nun bekleyişi hâlâ son bulmamıştı.

Bahar geldiğinde, diyordu, yabancılar yol yapımına yeniden hız verecekler. Ama onları görmelerini sağlayan Simeoni'nin dürbünü yoktu artık. Yine de çalışmaların hızlanmasıyla –ama Allah bilir bu daha ne kadar sürerdi– yabancılar yakınlaşmış olacak ve günün birinde bazı nöbet noktalarında hâlâ bulunan modası geçmiş dürbünlerin bile görüş alanına gireceklerdi.

Sonuç olarak, Drogo, baharı, bekleyişinin miadı olarak görmüyor, gerçekten de bir yol yapıldığı varsayımı doğruysa bile bahardan birkaç ay daha sonrası için umutlanıyordu. Üstelik tüm bu düşünceleri gizli gizli beslemek durumundaydı çünkü başına dert gelmesinden çekinen Simeoni, bunları dinlemek bile istemiyordu, diğer arkadaşlarına gelince, onlar zaten kendisiyle alay ederler, üstleri de bu tür fanteziler beslemesine kötü gözle bakarlardı.

Mayıs başında, Giovanni yönetmeliğe uygun olan dürbünlerin en gelişkiniyle ovayı iyice inceledi ama henüz hiçbir insani etkinlik izi olmadığını gördü; geceleyin ışık da görünmüyordu, halbuki gece vakti ışıklar, en uzak mesafelerden bile öyle kolay görünürdü ki.

Yavaş yavaş güveni azalıyordu. İnsanın, tek başına olduğu ve hiç kimseyle konuşamadığı zaman bir şeye inanması çok zordur. İşte tam da o dönemde, Drogo, insanların her zaman birbirlerinden uzakta olduklarını fark etti, birisi acı çektiğinde, acısı sadece kendisine ait oluyor, hiç kimse o acıyı birazcık olsun dindiremiyordu; bir insan acı çektiğinde diğerlerinin, duydukları sevgi ne denli büyük olursa olsun, bu yüzden acı çekmediklerini ve yaşamdaki yalnızlığı işte bu durumun oluşturduğunu fark etti.

Güveni azalıyor, sabırsızlığı artıyor, bu arada duvar saatinin gitgide birbirine daha yakın darbelerle çaldığını duyuy-

yordu. Kimi zaman, bütün bir gün, kuzeye bir kez bile bakmadan zamanını geçirdiğini görüyordu. (Gerçi, bazen kendi kendine yalan söylemekten ve bunun bir unutkanlık olduğuna kanaat getirdiğini düşünmekten hoşlanıyor, halbuki aslında bunu özel olarak, bir dahaki sefere birazcık daha şansı olabilmesi için yapıyordu.)

Sonuçta bir akşam (ama aradan öyle çok zaman geçmişti ki!), dürbünün ucunda küçük titrek bir ışık g r n verdi, sönmek üzereymiş gibi kıpır kıpır olan, ama aradaki mesafe düşünüldüğünde aslında gayet güçlü olduğu tahmin edilen bir ışıktı bu.

7 Temmuz gecesiydi. Yıllar boyunca Drogo, ruhunu dolduran olağanüstü neşeyi, herkesi haberdar etmek için avaz avaz bağırmak isteyişini, ama ışığa nazar değip sönmesinden korkarak kimseye bir şey söylememek için göstermiş olduğu gurur dolu çabayı hatırlayacaktı.

Drogo, her akşam, surların tepesinde beklemeye başlıyordu; her akşam ışığın biraz daha yaklaştığını ve büyüdüğünü hissediyordu. Bu durum, çoğu zaman içindeki arzudan kaynaklanan bir yanılsamaydı ama kimi zamanlar da gerçekten bir ilerleme görülüyordu; nitekim sonunda bir gün nöbetçilerden biri ışığı çıplak gözle gördü.

Sonra da, çölün dip noktasında gündüz vakti, tıpkı bir yıl önceki gibi küçük siyah noktalar görünmeye başlandı, ama aradaki fark şimdiki dürbünlerin daha güçsüz olması, dolayısıyla da düşmanın çok daha yaklaşmış olma olasılığıydı.

Eylül'de şantiye olduğu varsayılan yerin ışığı, açık pencereleerde, görüşü gayet normal olan kişiler tarafından bile belirgin biçimde seçilir hale geldi. Yavaş yavaş askerler arasmada, yeniden kuzey   l n n, yabancılardan o tuhaf hareketlerinin ve geceleri beliren ışıkların sözü edilir oldu. Pek çoğu bunun gerçekten de bir yol olduğunu söylüyor ama ne

amaçla yapıldığını kestiremiyordu; stratejik amaçlı çalışmalar olması fikri saçma geliyordu. Ayrıca aradaki çok uzun mesafeden dolayı, çalışmaların çok yavaş ilerlediği izlenimi doğuyordu.

Yine de bir akşam, birisinin üstü kapalı laflarla savaştan söz etmeye başladığı görüldü ve birtakım tuhaf umutlar yeniden kale duvarları arasında harekete geçiverdi.

Kuzey çölünü boydan boya ikiye ayıran toprak tümseğinin üzerinde kaleye bir kilometreden az bir mesafede bir kazık çakılmıştır. Buradan yeni tabyadaki koni şeklindeki kayalığa kadar çöl, sanki topçu birliklerinin rahatça ilerlemesine imkân tanımak içinmişçesine dümdüz uzanır gider. Tümseğin üst tarafına, yeni tabyanın tepesinden çıplak gözle bile seçilebilecek şekilde bir kazık çakılmıştır, bu da çöldeki insanların varlığına işaret etmektedir.

Yabancılar yollarını buraya kadar getirmişlerdir. Büyük yol yapımı nihayet bitmiştir ama ne pahasına! Teğmen Simeoni bir tahminde bulunmuş, altı ay demişti. Ama altı ay yetmedi, ne altı ay, ne sekiz ne de on ay... Artık yol bitmiştir, düşman konvoyları sıkı bir ritimle kalenin surlarına varmak üzere kuzeyden gelebilirler; sonra tek yapacakları son mesafeyi atlatmaktır, bu da düz ve kolay bir arazide birkaç yüz metrelik bir yoldur, ama bütün bunlar çok şeye mal olmuştur. Aradan on beş yıl geçmiştir, on beş bitmek bilmeyen ama aynı zamanda da bir düşmüş gibi hemen geçip gidiveren yıl...

Etrafa bakıldığında hiçbir şey değişmemiş gibidir. Dağ-

lar aynı kalmıştır; kalenin duvarlarında hep aynı lekeler vardır, belki birkaç yeni leke daha oluşmuştur ama bunlar pek büyük değildir. Gökyüzü aynıdır, toprak tümseğin ucundaki o kazık ve ışığa göre bir görülen bir gözden kaybolan ve o meşhur yol olduğu sanılan dümdüz çizgi dışında Tatar Çölü de aynıdır.

Bu on beş yıl dağlar için hiçbir şey ifade etmemektedir, kalenin surları açısından da pek büyük önem taşımayan bir zaman dilimidir. Ama, insanlar açısından, her ne kadar bu yılların nasıl geçtiği tam anlaşılmamış olsa da, zaman katedilmesi gereken uzun bir yol oluşturmıştır. Simalar, üç aşağı beş yukarı hep aynıdır; alışkanlıklar, nöbetler, subayların akşamları birbirlerine ettikleri laflar hiç değişmemiştir.

Yine de yakından bakıldığında suratlarda geçen zamanın izi görülüyordu. Ayrıca garnizondaki adam sayısı daha da azaltılmıştır, surların üzerinde geniş alanlar artık korumasızdır, nöbet tutulmuyor, oralara parolasız gidilebiliyordu, yalnızca en önemli yerlerde nöbetçiler vardı, hatta yeni tabyanın kapatılması, yalnızca on günde bir teftiş için bir müfrezenin yollanması kararlaştırılmıştı, işte üst komuta mercileri Bastiani Kalesi'ne artık ancak bu kadar önem veriyordu.

Gerçekte, kuzey çölünde bir yolun inşa ediliyor olması, genelkurmay tarafından ciddiye alınmamıştı. Bazıları, bunun askerî komutanların alışılmış saçmalıkları olduğunu, diğerleri ise başkentte doğal olarak daha fazla enformasyon bulunacağını söylüyorlardı; sonuçta, tabii ki yolun hiçbir saldırı amacı olmadığı kesindi, ayrıca bu pek inandırıcı görünmese bile, işin başka bir açıklaması da yoktu.

Kalede yaşam, giderek daha da tekdüze ve tecrit edilmiş bir hal almıştı; Yarbay Nicolosi, Binbaşı Monti, Yarbay Matti, hepsi emekliye ayrılmıştı. Artık garnizon, Yarbay Ortiz'in komutasındaydı, hâlâ çavuş olan terzibaşı Prosdocimo dışında herkes terfi etmişti.

Nefis bir Eylül sabahı, Drogo, Yüzbaşı Giovanni Drogo, atıyla ovadan kaleye giden yolu tırmanıyordu. Bir ay izin almış ama yirmi günün sonunda dönmeye karar vermişti; artık şehir kendisine tamamen yabancıydı, eski arkadaşları ilerlemiş, önemli konumlara gelmişler, kendisini alelacele herhangi bir subaymış gibi selamlar olmuşlardı. Evi bile, h l  sevdiği evi bile, gittiğinde ruhunu açıklanması zor bir acıyla dolduruyordu. Ev, her seferinde neredeyse bomboş oluyordu, annesinin odası bir daha asla dolmamak  zerre boşalmış, Giovanni'nin erkek kardeşleri tamamen ortadan kaybolmuşlardı; biri evlenmiş ve başka bir kente yerleşmişti, diğeri ise sürekli seyahatlerde oluyordu; odalarda artık bildiğı bir yaşamın izleri yoktu, sesler aşırı derecede yankılanıyor, camları açıp, güneşin içeri girmesini sağlamak da hiçbir işe yaramıyordu.

Böylece Drogo, bir kez daha Bastiani Kalesi'ne çıkan vadiyi tırmanmaktadır, ömründen on beş yıl daha eksilmiştir. Ne yazık ki, kendisinde hiçbir değişiklik hissetmemektedir, zaman çok çabuk geçmiş, ruhu yaşlanmaya vakit bulamamıştır. Ve geçen saatlerin yarattığı karanlık endişe her gün biraz artsa da, Drogo h l  asıl önemli olan şeyin henüz başlamadığı fikrinde inat etmektedir. Giovanni, sabırla, o hiç gelmeyen anı beklemektedir, geleceğın feci derecede g d kleştiğini, artık hiçbir şeyin eskisi gibi, yani önündeki zamanın kendisine upuzun bir dönem, harcamakla tükenmeyecek bir servet gibi göründüğü zamanlardaki gibi olmadığını görmemektedir.

Yine de bir gün, uzun zamandan beri, kalenin arkasındaki avluda atla dolaşmaya gitmediğini fark etti. Hatta bunu pek de arzulamadığını, ayrıca (kim bilir ne zamandan beri?) son aylarda merdivenleri dörder dörder çıkmadığını fark etti. Saçma, diye düşündü; fiziksel olarak kendisini hep aynı hissediyordu: Bu konuda hiç kuşkusu yoktu, her şeye yeni-

den başlamak yeterliydi; gidip muayene olmak gülünç ve gereksizdi.

Hayır, Drogo fiziksel olarak çökmemişti, eğer yeniden ata binmek ya da merdivenleri hızla çıkmak istese, bunu pekâlâ yapabilirdi ama önemli olan bu değildi. Önemli olan, böyle bir şeye hiç heves etmemesiydi, öğleden sonraları taşlıklı ovada yürüyüş yapacağına kısa bir uyku çekmeyi tercih ediyordu. İşte önemli olan budur, ancak bu, yılların geçişinin bir göstergesidir.

Oh, bütün bunları merdivenleri teker teker çıktığı ilk akşam düşünmüş olsaydı, yine neyse! Evet kendisini biraz bitkin hissettiği doğrudu, kafası bir mengeneye sıkışmış gibiydi ve her zamanki gibi kâğıt oynamak için hiçbir istek duymuyordu (ayrıca, zaten daha önceleri de bazen, geçici rahatsızlıklardan ötürü merdivenleri dörder dörder çıkmadığı olmuştur). O akşamın kendisi için çok üzücü olacağını, bu basamaklarda, tam bu saatte gençliğinin tükeneceğini ve ertesi gün, hiçbir özel nedeni olmaksızın, eski gezintilerine dönmeyeceğini, bunu daha sonraki günlerde de, yani hiçbir zaman yapmayacağını hiç mi hiç kestiremiyordu.

Şu anda, Drogo güneşin altında düşünerek engebeli yol boyunca ilerlerken ve bir miktar yorulmuş olan atı yavaşlamışken, vadinin öbür yanından bir ses kendisini çağırmaktadır.

“Yüzbaşım,” diye seslenildiğini duyar ve dönüp baktığında, öbür yolda, nehir yatağının karşı kıyısında, atlı genç bir subay görür; kim olduğunu anlayamaz ama teğmen olduğunu fark eder, onun kendisi gibi izinden dönen kaleli subaylardan biri olduğunu düşünür.

“Ne var?” diye sorar Giovanni, karşısındakinin selamına karşılık verdikten sonra.

Bu teğmenin, kendisini, gayet uygunsuz bir şekilde rahatsız etmesinin ne gibi bir nedeni olabilir ki?

Karşısındakinin cevap vermediğini görünce daha yüksek sesle ve bu kez hafifçe sinirli “Ne var?” diye tekrarlar.

Hiç tanımadığı teğmen, eyerinin üzerinde dimdik, ellerini ağzına götürür ve tüm gücüyle bağırarak:

“Hiçbir şey, sadece size selam vermek istemiştım!” der.

Giovanni bunun saçma, neredeyse saldırganca, adeta alaylı bir açıklama olduğunu düşünür. Köprüye kadar yarım saat daha atla gidilecek sonra yollar birleşecektir. Sivillere yakışır bu tür taşkınlıklara ne gerek vardır ki?

“Siz kimsiniz?” diye bağırdı Drogo, karşılık olarak.

“Teğmen Moro!” Drogo’nun aldığı cevap ya da duyduğu isim bundan ibaretti.

“Teğmen Moro mu?” diye düşündü. Kalede buna benzer adı olan hiç kimse yoktu. Herhalde göreve başlamak üzere gelen yeni bir subay olmalıydı.

İşte o zaman, kaleye ilk gidişinde tam da burada Yüzbaşı Ortiz’le karşılaşmasının, dost bir insanla konuşmak için içinde büyüyen sıkıntılı isteğin ve nehir yatağının öbür yanıyla arasında geçen o sıkıntılı konuşmanın anısı, ruhunu acıyla titreterek, benliğini sarsı.

Tıpkı o gün olduğu gibi, diye düşündü, tek fark rollerin değişmiş olması ve artık yüzüncü kez Bastiani Kalesi’ne çıkan yaşlı yüzbaşının kendisi, yeni teğmenin de, yabancı bir Moro olmasıydı. Drogo, bu arada koskoca bir kuşağın geçtiğini, artık kendi yaşamının doruğunu geride bıraktığını, artık, o uzak Eylül gününde Ortiz’in içlerinde bulunduğunu düşündüğü ihtiyarların tarafına geçtiğini anladı. Ve kırk yaşını geride bırakmış ve hiçbir iyi şey yapmamış olarak, çocuksuz, yaşamda gerçekten tek başına olan Giovanni, çevresine, kendi yazgısının düşüşe geçtiğini görerek, korkuyla bakıyordu.

Bir yanda çalılıklarla kaplı kayaları, ıslak nehir yataklarını, uzakta gökyüzünde birbirinin üzerine binen çıplak tepe-

leri, dağların aşılmaz yüzünü, öbür yanda ise vadinin yamacında utangaç ve yabancılık çeken, kalede birkaç ay kalacağını ve ileride parlak bir kariyeri olacağını düşünen, zaferle sonuçlanacağını umduğu askerî başarıların ve romantik aşkların hayalini kuran bu genç teğmeni görüyordu.

Bir eliyle, atının başını okşadı, at dostça başını çevirdi ama tabii ki kendisini anlayamazdı. Drogo'nun yüreği kabarmıştı; elveda geçmişteki düşleri, elveda yaşamın güzel yanları... Berrak ve insanları ısıtan güneş parlıyor, vadiden aşağı insanı canlandıran bir rüzgâr esiyor, kırlar mis gibi kokuyor, kuş cıvıltıları, çağlayanın sesine eşlik ediyordu. İnsanlar için mutluluk dolu bir gün, diye düşündü Drogo, ve hiçbir şeyin gençliğindeki bazı güzel sabahlardakinden farklı görünmediğini algılayarak şaşırdı. At, yeniden yola koyuldu. Yarım saat sonra, Drogo, yolların birleştiği köprüyü gördü, kısa süre sonra genç teğmenle konuşması gerekeceğini düşündü ve içini acıyla burkan bir duyguya kapıldı.

Yol bittikten sonra, yabancılar neden ortadan kaybolmuşlardı ki? İnsanlar, atlar ve arabalar, koca ovayı geçtikten sonra, neden gidip kuzeyin sisleri içinde yok olmuşlardı? Tüm bu yapılanlar boşuna mıydı?

Gerçekten de, yol yapımında çalışan ekipler gitgide uzaklaşarak, sonunda on beş yıl öncesinde olduğu gibi, ancak dürbünle görülebilen birer minicik noktaya dönüştüler. Yol, askerlere açılmıştı: Şimdi Bastiani Kalesi'ne saldırmak için ilerleme sırası ordudaydı.

Ama ordunun ilerlediği falan yoktu. Tatar Çölü'nde tek kalan, bu yüz yıllık yalnızlık içinde insan düzenini simgeleyen tek şey olan o yolun ince şeridiydi. Ordu saldırıya geçmedi, her şey, kimbilir kaç yıl için, sürüncemede kaldı.

Böylece çöl yine kıpırtısız bir hale büründü, kuzeydeki sisler, Bastiani Kalesi'nin nizami yaşamı, hepsi kıpırtısızdı; nöbetçiler nöbet alanının o ucundan bu ucuna hep aynı yolu katediyordu; alayın karavanası hep aynıydı; günler birbirine benziyor ve uygun adım yürüyen askerler gibi sonsuza değin tekrarlanıyordu. Yine de zaman geçiyordu; insanları hiç dü-

şünmeden, dünyada gidip geliyor, güzel şeyleri solduruyor; ve henüz adı bile konmamış yeni doğmuş bebekler de dahil olmak üzere hiç kimse onun elinden kurtulamıyordu.

Giovanni'nin kırıksıklıklarla dolmaya başlayan yüzü, grileşen saçları ve ağırlaşan adımları da kurtulamıyorlardı zamanın elinden; yaşam şelalesi, artık onu, nehrin akıntılarına doğru bir tarafa atmıştı; henüz elli yaşında bile olmamasına karşın, Drogo, doğal olarak artık nöbet almıyordu; komutanlık bölümünde, Yarbay Ortiz'inkiyle yan yana bir bürosu vardı.

Gece olduğunda, nöbetteki az sayıda asker, karanlığın kaleyi ele geçirmesini engelleyemiyordu. Surlardaki bazı geniş bölümler artık korunmuyor ve gecenin endişeli düşünceleri, yalnızlığın hüznü buralardan içeri giriyordu. Gerçekte, boş arazilerle çevrili bu eski kale, yitik bir ada gibiydi: Sağda ve solda dağlar, güneyde boş vadi, öbür tarafta da Tatar Çölü. O zamana değin hiç duyulmamış tuhaf gürültüler surların dehlizleri boyunca gecenin içinde yankılanıyor, nöbetçilerin yürekleri çarpmaya başlıyordu. Duvarların bir ucundan öbürüne yine aynı "Nöbetçi, hazır ol!" sesleri gidiyordu ama artık aralarındaki mesafe o kadar çoktu ki, askerler bu mesajı aktarmak için büyük çaba sarf ediyorlardı.

Drogo o dönemde, Teğmen Moro'nun ilk endişelerine tanık oluyor, onda kendi gençliğinin tam bir kopyasını buluyordu. Moro da ilk anda dehşete kapılmış, bir anlamda Matti'nin yerine geçmiş olan Binbaşı Simeoni'ye koşmuştu; dört ay kalması için ikna edilmiş ve sonunda tuzığa düşmüştü. Moro da, biraz aşırı bir inatla, boylu boyunca savaş hayallerinin kol gezdiği yepyeni ama kullanılmayan yoluyla kuzey çölüne bakmaya başlamıştı. Drogo onunla konuşmak, dikkat etmesini, henüz vakit varken gitmesini söylemek isterdi; üstelik de Moro sevimli ve iyi niyetli bir çocuktü. Ama her seferinde saçma sapan bir şey, bu konuşmayı engelliyordu; hem ayrıca, belki de böyle bir konuşma gereksizdi.

Günlerin gri, gecelerin kara yaprakları birbiri üzerine düştükçe, Drogo ve Ortiz'de (ayrıca belki birkaç yaşlı subayda daha) artık vaktin kalmamış olacağına ilişkin endişe artmaktaydı. Yılların geçmesi karşısında duyarsız olan yabancılar, sanki ölümsüzmüşler ve uzun mevsimleri böyle harcamak onlar için önemsizmiş gibi hiç kıpırdamıyorlardı. Buna karşılık, kalede yalnızca vadesi gittikçe yaklaşan saldırılara karşı korumasız zavallı adamlar vardı. Eskiden, inanılmaz derecede uzak gibi duran tarihler, aniden çok yakın görünerek, yaşamın zorlu miadlarını anımsatıyorlardı. Devam edebilmek için, her seferinde, yeniden organize olmak, karşılaştırmak için yeni vadeler yaratmak, kendilerinden daha kötü durumda olanların haliyle avunmak gerekiyordu.

Derken Ortiz de emekliliğini istemek zorunda kaldı (ve kuzeydeki düzlükte, hiçbir yaşam belirtisi, en ufak bir ışık bile yoktu). Yarbay Ortiz görevini, kalenin yeni komutanı Simeoni'ye devretti, nöbetçi müfrezeleri dışında tüm adamları avluda topladı, emirlerinin yardımıyla atma bindi ve kale kapısından çıktı. Bir teğmen ve iki asker kendisine eşlik ediyordu.

Drogo, girişteki düzlüğün sonuna değin onun yanında kaldı, sonra birbirlerinden ayrıldılar. Uzun bir yaz gününün sabah saatleriydi, gökten, gölgeleriyle çevrede tuhaf lekeler oluşturan bulutlar geçiyordu. Yarbay Ortiz, atından inerek, Drogo'yla birlikte bir kenara gitti, ikisi de nasıl vedalaşacaklarını bilmediklerinden susuyordu. Derken o rahatsız ve sıradan şeyleri söylediler, söyledikleri içlerinden gelen şeylerden öylesine farklı ve öylesine zavallıydılar ki!..

“Artık,” dedi Drogo, “benim için yaşam öyle değişik olacak ki. Artık ben de gitmek isterim. Neredeyse istifa etmeye niyetleneceğim”.

“Sen daha gençsin!” dedi Ortiz. “Aptalca bir şey yapmış olursun. Önünde daha vakit var!”

“Ne için vakit var?”

“Savaşmak için. Göreceksin iki yıl geçmeden...”

Ortiz böyle diyor ama, kendisi bile için için bunun doğru olmamasını temenni ediyordu: Gerçekte, Drogo’nun hayatının en talihli olayını yaşamadan kendisi gibi gitmesini istiyordu; yoksa kendisinin hakkı yenmiş gibi olurdu. (Halbuki Drogo’yu dostça sever, onun için en iyi şeyleri temenni ederdi.)

Ama Giovanni susuyordu.

“Göreceksin,” dedi bunun üzerine ısrarla Ortiz, aynı zamanda da karşısındakinin itiraz etmesini ümit ediyordu, “iki yıla varmaz, emin ol”.

“İki yıl ha!” dedi nihayet Drogo. “Aradan yüzyıllar geçecek, yine de hiçbir şey olmayacak. Artık yolu kendi haline bıraktılar, kuzeyden hiç kimse gelmeyecek.”

Dile getirdiği şeyler bunlardı ama, aslında içinde, ta derinde bir yerlerde bambaşka şeyler kıpırdanıyordu: Anlamsız, yıllardır yıpranmamış bir şekilde, içinde, gençliğinden beri, yazgıya ilişkin bir önsezi, yaşamın güzel şeylerinin henüz başlamamış olduğuna ilişkin bir inanç vardı.

Bu konuşmanın onları birbirinden ayırdığının farkına vararak, yeniden sustular. Ama aynı duvarlar arasında, aynı hayallerle, neredeyse otuz yıl yan yana yaşadıktan sonra birbirlerine ne diyebilirlerdi ki? Onca zaman aynı istikamette yürüdükten sonra, şimdi yolları ayrılıyordu, biri o yana, biri bu yana, bilinmeyen ülkelere doğru gidiyorlardı.

“Güneş ne kadar parlak!” dedi Ortiz, yılların ferini söndürdüğü gözlerle artık hiç dönmemek üzere terk edeceği kale duvarlarına baktı. Aynı sarı renkleri ve romantik görünümüleriyle hiç değişmemiş gibiydiler. Ortiz yoğun ve boş bir biçimde duvarlara bakıyordu; Drogo dışında hiç kimse onun ne denli acı çektiğini anlayamazdı.

“Gerçekten de çok sıcak,” diye cevapladı Giovanni, aynı

anda Maria Vescovi'yi ve bir piyanonun melankolik sesinin duyulduğu o salondaki uzak konuşmayı anımsadı.

“Evet, gerçekten de sıcak bir gün,” diye ekledi Ortiz ve birbirlerine gülümsediler; bu, o anlamsız sözcüklerin anlamını çok iyi bildiklerine ilişkin içgüdüsel bir anlama işaretiydi. O sırada, üzerlerine bir bulut gelip, gölge yapmıştı; birkaç dakika boyunca tüm alan karardı ve hâlâ ışık içindeki kalenin o kasvetli görkemi bu loşlukta daha da belirginleşti. Birinci tabyanın üzerinde iki kocaman kuş daireler çizerek uçuşuyordu. Uzaklarda, belli belirsiz bir boru sesi duyuldu.

“Duydun mu?” dedi yaşlı subay. “Boru sesi.”

“Hayır, hiçbir şey duymadım,” dedi Drogo, arkadaşının hoşuna gider düşüncesiyle yalan söylüyordu.

“Belki yanılmışımıdır. Gerçekten de çok uzaktayız,” dedi Ortiz, sesi titriyordu. “İlk günü anımsıyor musun,” diye ekledi büyük bir gayret sarf ederek: “İlk buraya gelip de dehşete kapıldığında. Hiç kalmak istemiyordun, anımsıyor musun?”

“Çok zaman geçti...” diyebilirdi sadece Drogo, boğazında tuhaf bir yumru oluşmuştu sanki.

Ortiz bir şeyler daha söyledi, sonra birkaç dakika daldıktan sonra:

“Kim bilir?” dedi. “Belki de savaş olsa, bir işe yarayabilirdim. Yararlılık gösterebilirdim. Savaşta olsaydık; ama bunun dışında, görüldüğü gibi, beş para etmem...”

Bulut uzaklaşmıştı, çoktan kaleyi aşmış, Tatarların ıssız çölünde, sürekli kuzeye doğru yönelerek kayıp gidiyordu. Güneş yeniden ortaya çıkınca, iki adamın gölgeleri yeniden belirdi. Ortiz'in ve kendisine eşlik edenlerin atları, bulundukları yerin yirmi metre ötesinde, sabırsızlıklarını anlatabilmek için nallarını taşlara vuruyorlardı.

Sayfalar çevrilir, aylar ve yıllar geçer. Drogo'nun eski okul arkadaşları neredeyse çalışmaktan yorulmuşlardır, düzgün, gri sakalları vardır, şehirlerde sakın sakın yürümekte, insanlar tarafından saygıyla selamlanmaktadırlar, oğulları yetişmiş, bazıları çoktan dede olmuştur. Drogo'nun eski arkadaşları, artık yaptırdıkları evlerin eşğinde durup, kendi kariyerlerinden memnun, yaşam nehrinin akışından hoşlanmakta, çoğunluğun burgacında kendi çocuklarını ayırt etmekten zevk almakta, onları daha hızlı ilerlemeye, başkalarının önüne geçmeye, yarışı önde bitirmeye yöneltmektedirler. Buna karşılık Giovanni, umudu her an biraz daha azalmakla birlikte, hâlâ beklemektedir.

Evet, sonuçta artık değişmiştir. Elli dört yaşına gelmiş, süvari birliği şefi ve kaledeki küçük garnizonun komutan yardımcısıdır. Son zamanlara kadar, aşağı yukarı hep aynı kalmıştır; hâlâ genç görüldüğü söylenebilir. Arada bir, biraz zorlanarak da olsa, ovada atla gezintiler yapmaktadır.

Sonra zayıflamaya başladı, yüzü hüzünlü sarı bir renge büründü, kasları gevşedi. Artık iyice yaşlanmış olan, ama

son günlerini kalede geçirmeye kararlı Doktor Rovina, karaciğer bozukluğu diyordu. Ama Doktor Rovina'nın verdiği ilaçlar etkisizdi. Sabahları, Giovanni, ensesinden yukarı doğru çıkan cesaret kırıcı bir halsizlikle uyanıyordu. Sonra, bürosuna gidip oturduğunda, kendisini bir koltuğa ya da yatağına atmak için akşamın gelişini zor ettiği oluyordu. Doktor, genel bir yıpranmanın daha da ağırlaştırdığı karaciğer sorunları diyordu ama böylesi bir yıpranma Giovanni'nin sürdürdüğü yaşam düşünüldüğünde insana çok tuhaf geliyordu. Her halükârda bunun, o yaşlarda sık sık görülen geçici bir rahatsızlık olduğunu söylüyordu Doktor Rovina, belki biraz uzun sürerdi ama ağırlaşma tehlikesi yoktu.

Böylece Drogo'nun yaşamına yeni bir beklenti daha girmiş oldu: iyileşme umudu. Hem zaten, bu konuda sabırsız davranmıyordu. Kuzeydeki çöl hâlâ bomboştu ve bir düşman saldırısı konusunda hiçbir umut vermiyordu.

“Daha iyi görünüyorsun,” diyordu her gün arkadaşları ama gerçekte Drogo en ufak bir iyileşme hissetmiyordu. Baş ağrıları ve ilk zamanlarda görülen sancılı ishaller geçmişti, özel bir yeri ağrıtmıyordu. Yine de genelde enerjisi, gücü giderek daha da azalıyordu.

“Biraz izin al,” diyordu Simeoni, kale komutam. “Git dinlen: Deniz kenarında bir tatil sana iyi gelir.”

Drogo, bunu reddediyor, kendisini daha iyi hissettiğini, kalede kalmayı tercih ettiğini söylüyordu. Simeoni, sanki Giovanni değerli bir öğüdü, tamamen yönetmelik ruhuna uygun, tek amacı işlerin daha iyi yürümesi ve Drogo'nun şahsi iyiliği olan bir tavsiyeyi nankörce geri çeviriyormuş gibi sitemle başını sallıyordu. Simeoni'nin Matti'den beter olan tek yanı, diğerleri üzerinde kendi kişiliğini örnek almaları konusunda baskı yapmasıydı.

Konuştugu konu ne olursa olsun, görünüşte çok içtenmiş

gibi duran sözleri hep başkalarına karşı hafif bir sitem tadındaydı, sanki görevini yapan, kalenin dayanağı olan, başka türlü kargaşa ve düzensizliğe mahkum olacak sorunlara tek çare bulan oymuş gibi davranıyordu. Matti de, o eski güzel günlerde biraz öyle davranırdı ama Simeoni daha ikiyüzlüydü; Matti yüreğinin katılgını gösterme konusunda hiç çekinmezdi ve bir asker açısından bazı kaba saba davranışlar da çok rahatsız edici olmuyordu.

Allahtan Drogo, Doktor Rovina'yla ahbap olmuş ve bu dostluğu sürdürmek için de onun suç ortaklığını kabul etmişti. Tuhaf bir batıl inançtan hareketle, şimdi kaleyi hastalık nedeniyle terk ettiği takdirde bir daha hiç dönmeyeceğini düşünüyordu. Bu düşünce de içinde bir endişe yaratıyordu. Yirmi yıl önce, gitmek, yaz harekâtları, atış talimleri, at yarışları, tiyatroları, baloları, güzel kadınlarıyla garnizonlardaki sakin ve parlak yaşama katılmak istiyordu. Ama, öyle yapmış olsaydı, tüm bunlardan şimdi elinde ne kalmış olacaktı ki? Emekliliğine birkaç yıl kalmıştı, kariyeri bitmişti, en iyi olasılıkla kendisine herhangi bir olayda, sırf görev süresini tamamlaması için bir görev verilebilirdi. Önünde pek az zamanı kalmıştı, belki de umut ettiği olay bu süre tamamlanmadan olabilirdi. Güzel yıllarını zaten harcamıştı, şimdiyse son dakikasına kadar beklemek istiyordu.

Rovina, daha çabuk iyileşmesi için, yorulmamasını, bütün gün yatakta istirahat etmesini, yapılacak işleri odasına getirtmesini önermişti. Bütün bunlar, soğuk, yağmurlu, dağlarda dev gibi çığların oluştuğu; koskoca buz tepelerinin bilinmeyen bir nedenle çöküp, uçurumlara yuvarlandığı ve geceleri saatler boyunca ürkünç gürültülerin duyulduğu bir Mart ayında olup bitiyordu.

Sonuçta biraz zor da olsa, bahar yavaş yavaş gelmeye başladı. Boğazdaki kar zaten erimişti ama yarım yamalak erimiş kar birikintileri taraçalarda sürükleniyor ve kalenin üzerin-

de kar bulutları dolanıyordu. Kış, vadinin havasını öylesine nemlendirmişti ki, bu bulutların gitmesi için güneşin iyice güçlü bir biçimde görünmesi gerekiyordu. Derken bir sabah, Drogo, uyandığında, yerde döşemenin üzerinde güzel bir güneş huzmesinin parladığını gördü ve baharın geldiğini anladı.

Havaların düzelmesiyle gücüne kavuşacağı umudunu beslemeye başladı. Baharda, eski putrellerde bile bir yaşam kalıntısı canlanıverir; gecelerini kaplayan çatırtılar putrellerdeki o yaşam kalıntılarının sesleridir. Her şey sanki yeniden başlar, bir sağlık ve neşe dalgası bütün dünyayı sarar.

Ünlü yazarların bu konu hakkında yazmış olduklarını anımsayarak, kendini ikna etmek amacıyla, Drogo yoğun bir biçimde böyle şeyleri düşünmekteydi. Yatağından kalkıp sallanarak pencereye gitti. Biraz başı dönüyordu ama, uzun süre yattıktan sonra ayağa kalkıldığında, insanın iyileşmiş olsa bile böyle başının döndüğünü düşünerek teselli buldu. Gerçekten de o baş dönmesi hissi bir süre sonra yok oldu ve Drogo, bütün görkemiyle güneşi seyredebildi.

Dünya sınırsız bir neşeyle kaplanmış gibiydi. Drogo, tam karşısında duvar olduğundan, bunu tam olarak göremiyor ama rahatlıkla sezebiliyordu. Bu köhne duvarlar, avlunun kırmızımsı toprağı, boyaları dökülmüş tahta banklar, boş bir el arabası, yavaş yavaş yürüyen bir asker bile mutlu görünüyorlardı. Kim bilir, dışarıda, bu duvarların ötesinde her şey nasıldı?

Giyinip açık havada bir koltuğa oturarak güneşten yararlanmak istedi ama hafif bir ürperti içini korkuttu, bunun üzerine gidip yattı. “Yine de, bugün kendimi daha iyi hissediyorum. Bayağı daha iyiyim,” diyordu, yanılmadığından emin bir biçimde.

O harikulade bahar sabahı, gayet sakin geçiyordu. Taşlıkta güneş ışığı yavaşça yer değiştiriyor, Drogo, yatağın yanın-

daki bir sehpanın üzerinde duran mürekkep lekeli dosyaları incelemek için en ufak bir istek duymaksızın, arada bir bu ışığı seyrediyordu. Ayrıca, ne arada bir çalan boruların, ne de sarnıcın tıp tıp sesinin bozamadığı nefis bir sessizlik hüküm sürüyordu. Drogo, binbaşı rütbesine eriştikten sonra bile, odasını değiştirmek istememiş, bunun neredeyse kendisine şanssızlık getirebileceğinden endişe duymuştu; ama artık lavabonun hıçkırıkları bir gelenek haline gelmiş, kendisini rahatsız etmez olmuştu.

Drogo, yere, tam ışık huzmesinin ortasına konmuş bir sineğe baktı, bu mevsimde sineğe pek rastlanmazdı – kim bilir nasıl olup kışı atlatabilmişti. Kapı çalındığında, sineğin kuşkuyla yürüyüşünü seyretmekteydi.

Bu çalışın her zamankilerden farklı olduğunu düşündü Giovanni. Ne emireri, ne de kapıyı vurmadan içeri girip giremeyeceğini soran maiyetindeki yüzbaşı, ne de alışık olduğu diğer ziyaretçilerden biri olamazdı.

“Girin,” dedi Drogo.

Kapı açıldı ve eskiden onbaşı üniforması giyerken şimdi tuhaf bir cüppe kuşanmış olan, iyice iki büklüm bir hal almış terzibaşı Prosdocimo içeri girdi. Hafif soluyarak ilerledi ve parmağıyla, duvarların ötesindeki bir şeyi belirtirmiş gibi bir işaret yaptı:

“Geliyorlar! Geliyorlar!” dedi sır verirmiş gibi iyice kısık bir sesle.

“Kim geliyor?” diye sordu Drogo, terzibaşını bu kadar heyecanlı gördüğü için şaşırmıştı.

“Yandık,” diye düşündü, “şimdi bu adam gevezeliğiyle içimi daraltır: En azından bir saat esir alındım anlaşılan.”

“Allah’ın izniyle yoldan geliyorlar, kuzeydeki yoldan! Herkes bakmak için taraçalara çıktı.”

“Kuzeydeki yoldan mı geliyorlar? Askerler mi?”

“Tabur tabur geliyorlar,” diye heyecanla bağınyordu ufak tefek ihtiyar, yumruğunu sıkarak. “Bu kez, hiç şüphe yok, nitekim genelkurmaydan bize takviye kuvvet yolladıklarını belirten bir mektup geldi! Savaş! Savaş!” diye bağınyordu, onun da bir miktar ürkmüş olup olmadığı pek anlaşılamıyordu.

“Açıkça görülebiliyor mu? Dürbün olmadan da görülüyorlar mı?”

Korkunç bir endişeye kapılmış, yatağında doğrulmuştu.

“Görülüyorlar mı? Hay Allahım, ne görülmesi, topları bile görülüyor. Şimdiye kadar on sekiz topu sayabildik!”

“Saldırıya geçebilmeleri için daha ne kadar zaman gerekir?”

“Bu yeni yolda büyük hızla ilerliyorlar: Bence iki gün içinde burada olurlar. En geç iki günde.”

“Allah kahretsin şu yatağı,” diye düşündü Drogo, “şu hastalık yüzünden buraya çakılı kaldım”. Prosdocimo’nun masal uydurmuş olabileceği aklına bile gelmiyordu: Aniden söylediklerinin doğru olduğunu, havanın bile, gün ışığının bile farklı olduğunu algılamıştı.

“Prosdocimo,” dedi endişeli bir sesle, “git emirerin Lucca’ya gelmesini söyle; zili çalman bir işe yaramaz çünkü evrakları almak için büroda olması gerekir, haydi Allah aşkına çabuk ol!”

“Siz de çabuk kalkın komutanım,” dedi Prosdocimo giderken. “Hastalığınızı düşünmeyin, siz de surlara gelin de seyredin!”

Aceleyle çıkarken kapıyı kapatmayı unuttu; koridorda uzaklaşan ayak sesleri duyuldu, sonra tekrar sessizlik oldu.

“Tanrım,” diye mırıldandı Drogo, endişesini bastıramıyordu, “Tanrım ne olursun iyileşeyim, yalvarırım hiç olmazsa altı yedi gün iyi olayım.”

Ne pahasına olursa olsun hemen kalkmak, surlara gitmek, kendini Simeoni’ye göstermek, müsait olduğunu, komuta

görevinde olduğunu, her zamanki gibi, hasta olmadığına göre, tıpkı eskisi gibi sorumluluklarını yüklenebilecek durumda olduğunu kanıtlamak istiyordu.

Küt! Kapı, cereyanın etkisiyle çarptı. Sessizliğin içinde bu gürültü, Drogo'nun yakarışına bir karşılık oluşturunmuş gibi güçlü ve kötücül bir biçimde yankılandı. Şu Lucca niye gelmiyordu ki? Salak herifin merdivenleri çıkması için kaç saat gerekecekti?

Onu bekleyemeyen Drogo, ayağını yere bastı ve aniden başı döndü, neyseki sonra bu his geçti. Şimdi aynanın önünde, korkuyla sarı ve solmuş yüzüne bakıyordu: "Beni sakal böyle gösteriyor," demeye çalıştı Giovanni; ve titrek adımlarla hâlâ gecelik entarisiyle olmasına karşın odanın içinde dört dönerek usturasını aradı. Peki ama Lucca neden gelmiyordu acaba?

Küt! diye yeniden çarptı kapı. Drogo bir küfür sallayarak, kapamak üzere kapıya gitti. Aynı anda da emirlerinin yaklaşan ayak seslerini duydu.

Tıraş olup özenle giyindikten sonra —gerçi bollaşmış üniformasının içinde yüzer gibi bir his duyuyordu— Binbaşı Giovanni Drogo odasından çıktı ve gözüne her zamankinden daha uzun görünen koridora daldı. Lucca, hafifçe arkasında yürüyordu, ayakta durmakta nasıl zorlandığını fark ettiğinden her an kendisine destek vermeye hazır gibiydi. Şimdi baş dönmeleri, aniden geliveriyordu: Drogo, her seferinde durup duvara yaslanmak zorunda kalıyordu. "Çok hareket ettim: Her zamanki sinirli halim," diye düşünüyordu; "ama genel olarak kendimi daha iyi hissediyorum".

Derken baş dönmeleri kesildi ve Drogo, birçok subayın, dağların arasından görünen o üçgen ova parçasını gözlemek üzere dürbünleriyle baktıkları üst taraçaya vardı. Artık alışkanlığını yitirmiş olduğu için güneşin parlaklığı gözünü alı-

yordu, mevcut subayların selamlarına dalgın bir tavırla karşılık verdi. Astlarının kendisini belli bir aldırılmazlıkla, artık doğrudan üstleri, yani bir anlamda gündelik yaşamlarını yöneten kişi değilmiş gibi selamladıkları izlenimine kapıldı, ama bu belki de bir yanılsamaydı. Acaba, kendisini şimdiden yokmuş gibi mi farz ediyorlardı?

Bu tatsız düşünce aklından şöyle bir gelip geçti, ama asıl kaygısı, savaş düşüncesi idi. Drogo, önce yeni tabyadan hafif bir dumanın yükseldiğini gördü: Demek ki oraya yeniden nöbetçiler yerleştirilmişti. Yani şimdiden olağanüstü önlemler alınmıştı; hiç kimse kendisine, komutan yardımcısına haber verme gereği duymamış ama komuta mercileri çoktan harekete geçmişti.

Ona haber bile verilmemişti. Eğer Prosdocimo kendiliğinden gelmemiş olsa, Drogo hâlâ, kalenin maruz olduğu tehlikeden habersiz yatağında yatıyor olacaktı.

Keskin ve acı bir öfkeye kapıldı, gözleri buğulandı, taraçanın korkuluğuna dayanma ihtiyacını hissetti, ama diğerlerinin ne duruma düştüğünü görmemeleri için bunu büyük bir gizlilik içinde yaptı. Kendini, düşmanlar arasında kalmış ve yapayalnız hissediyordu. Moro gibi kendisine sempati duyan birkaç genç subay vardı ama astların sempatisi ne işe yarardı ki?

Aynı anda “Hizaya gir. Haz’rol!” diye bağırıldığını duydu. Yarbay, yüzü kıpkırmızı, hızlı adımlarla ilerliyordu.

“Yarım saattir her yerde seni arıyorum,” diyordu Drogo’ya. “Ne yapacağımı bilemedim! Bir karar almamız gerekiyor.”

Çarpıcı bir yakınlıkla, sanki Drogo’nun tavsiyelerini almak için sabırsızlanıyor ve endişe duyuyormuş gibi kaşlarını çatarak geldi. Giovanni süngüsünün düştüğünü hissetti. Simeoni’nin kendisini aldatıldığını çok iyi bilmekle birlikte öfkesi diniverdi. Simeoni Drogo’nun kıpırdamayacağını dü-

şünmüş, kendisi için hiç endişe duymamış, kararları tek başına almış, ancak her şey olup bittikten sonra bilgi verebileceğini tasarlamıştı: Bunun üzerine kendisine Drogo'nun kalede dolaştığı söylenmiş, o da iyi niyetini kanıtlama kaygısıyla koşarak yanma gelmişti.

“Elimde, General Stazzi'den gelen bir mesaj var,” dedi Simeoni; Drogo'nun soru sormasını engellemiş ve diğerlerinin duymaması için onu kenara çekmişti. “İki alay asker gelecek, anlıyor musun? Ben nereye yerleştiririm o kadar adamı?”

“Takviye için iki alay, ha?” dedi Drogo, şaşkın.

Simeoni mesajı gösterdi. General, güvenlik önlemi olarak, düşman provokasyonu endişesiyle, 17. piyade alayıyla, yeni oluşturulmuş bir alayı, ayrıca bir hafif topçu grubunu kaleye yollamıştı; en kısa zamanda nöbetlerin eski yönetmeliğe, yani kalenin tam istihdam halinde çalıştığı dönemdekine uygun olarak düzenlenmesini ve yeni gelecek subaylarla eratin konaklama yerlerinin hazırlanmasını istiyordu. Bunların bir bölümü, doğal olarak çadırlarda kalacaktı.

“Ben bu arada, bir müfrezeyi yeni tabyaya yolladım. İyi yapmışım, değil mi?” dedi Simeoni, Drogo'ya konuşma fırsatı vermeden. “Gidenleri gördün mü?”

“Yaa, iyi yapmışsın,” diye cevap verdi güçlkle Giovanni.

Simeoni'nin sesi kulağına parça parça ve gerçekdışıymış gibi geliyordu; çevresindeki her şey tatsız bir biçimde dans eder gibiydi. Drogo kendini kötü hissediyordu, iğrenç bir bitkinlik duygusu, aniden yakasına yapışmıştı, tüm iradesi ayakta durabilmek için harcadığı çabada yoğunlaşmıştı. İçinden, “Tanrım, bana yardım et,” diye yalvarıyordu.

Bitkinliğini gizlemek için, bir dürbün istedi (bu Teğmen Simeoni'nin o meşhur dürbünüydü) ve dirseklerini korkuluğa yaslayarak kuzeye bakmaya başladı, böylece daha kolay ayakta durabiliyordu. Ah, şu düşmanlar hiç olmazsa bi-

raz bekleselerdi, yeniden ayaklanmak için bir hafta kendisine yeterdi, onca zaman beklemişlerdi, birkaç gün daha bekleyemezler miydi, sadece birkaç gün?

Dürbünün içinden çölün görünebilen o küçük parçasına bakarken, hiçbir şey görmeyeceği umudunu taşıyordu, yol bomboş olacak, hiçbir yaşam emaresi bulunmayacaktı; işte tüm yaşamını düşmanı bekleyerek tüketmiş olan Giovanni'nin şu andaki tek arzusu buydu.

Hiçbir şey görmeyeceğini umarken, siyah bir şeridin çölün dibindeki beyaz alanı verrev olarak kestiğini ve bu şeridin hareket ettiğini gördü, bu, kaleye doğru inen insanlar ve konvoyların kaynadığını gösteriyordu. Sınır çizgisi belirlendiği zaman görünen zavallı silahlı gruplardan çok farklıydı bu gelenler. Basbayağı kuzey ordusuydu, belki de...

O anda, Drogo dürbündeki görüntünün dönmeye başladığını ve giderek karardığını hissetti, sonra her yer kapkaranlık kesildi. Bir kukla gibi, baygın korkuluğa yığılıverdi. Siameoni, tam zamanında tuttu Drogo'yu; bu hareketsiz bedeni kaldırırken, elbisenin altından etleri erimiş kemiklerin varlığını hissetti.

XXVIII

Aradan bir gün, bir gece geçti, Binbaşı Giovanni Drogo yatağında yatıyordu; arada bir sarnıcın sesi kendisine kadar ulaşmıyordu ama kaledeki telaş dolu hareketin giderek artmasına rağmen duyabildiği tek ses buydu. Her şeyden tecrit edilmiş olan Drogo, bedenini dinleyerek gücünün kuvvetinin geri geleceği anı kolluyordu. Doktor Rovina bunun için birkaç gün gerekeceğini söylemişti. Ama aslında kimbilir kaç gün gerekecekti? Hiç olmazsa düşman geldiğinde, ayağa kalkıp giyinebilecek, kalenin damına kadar gidebilecek miydi? Arada bir ayağa kalkıyor ve her seferinde kendini daha iyi hissettiğini düşünüyordu; hiçbir yere tutunmadan aynasının önüne gidiyor ama orada yüzünün, gitgide daha solgunlaşan görüntüsü ve giderek daha çukurlaşan gözleri, umutlarını yeniden yerle bir ediyordu. Sonra başı dönüyor, sendeleyerek ve kendisini iyileştiremeyen doktora lanetler yağdırarak yatağına gidiyordu.

Döşemeye vuran güneş ışığı iyice ilerlemişti, saat on biri geçmiş olmalıydı, avludan hiç aşına olmadığı sesler geliyor, Drogo ise gözleri sabit biçimde tavana takılmış ola-

rak yatıyordu. Tam bu sırada kale komutanı Yarbay Simeoni içeri girdi.

“Ne haber?” dedi neşeyle. “Daha iyisin ya? Off, çok da sol-gunsun, biliyor musun?”

“Biliyorum,” dedi Drogo soğuk bir sesle. “Ya Kuzeyliler, yaklaştılar mı?”

“Ne yaklaşması,” dedi Simeoni. “Piyadeler çoktan tümseğin tepesine vardılar, yerleşiyorlar... ama kusuruma bakma daha önce gelemedim ya... burası cehenneme döndü. Öğleden sonra ilk takviye geliyor, ancak şimdi beş dakika boş vaktim oldu...”

“Yarın,” dedi Drogo, ve sesinin titrediğini fark edince hayrete düştü, “yarın kalkmayı umut ediyorum, sana biraz yardım ederim”.

“Yok canım, hiç böyle şeyler düşünme, sen iyileşmene bak, bu arada sakın seni unuttuğumu sanma, hem sana iyi bir haberim var: Bugün güzel bir araba gelip seni alacak. İster savaş olsun ister barış,” deme cüretinde bulundu, “insan önce dostlarını düşünmeli.”

“Bir araba gelip beni alacak mı? Peki neden?”

“Evet, özel olarak gelecek. Hep burada, bu korkunç odada kalmak istemezsin herhalde, şehirde çok daha iyi tedavi görürsün, bir aya kalmaz yeniden çakı gibi olursun. Sakın burası için endişelenme: Asıl zor olan halloldu.”

Drogo içinde korkunç bir öfkenin yükseldiğini hissetti. O ki, düşmanı bekleme uğruna yaşamın en güzel şeylerinden feragat etmiş, o ki, otuz yıldır yalnızca bu umutla beslenmişti, şimdi tam savaşın başlayacağı zamanda kovuluyor muydu yani?

“En azından bana fikrimi sorabilirdin,” dedi öfkeden titreyen bir sesle. “Ben bir yere gitmek istemiyorum, burada kalacağım, zannettiğinden daha iyiyim, yarına ayağa kalkacağım ve...”

“Lütfen heyecanlanma: Sana bir şey yapmayacağım. Heyecanlanırsan daha da kötüleşirsin,” dedi Simeoni, anlayış bir ifadeyle gülümsemeye çalışarak. “Böylesinin çok daha iyi olacağını düşünmüştüm. Rovina da aynı fikirde...”

“Ne demek Rovina? Arabayı getirtmeni Rovina mı söyledi?”

“Yoo, hayır. Rovina’yla araba konusunu konuşmadık. Ama hava değişikliğinin sana iyi geleceğini söyledi...”

Bunun üzerine Drogo Simeoni’yle dostça konuşmayı, eskiden Ortiz’e yaptığı gibi ona ruhunu açmayı düşündü, sonuçta Simeoni de insandı.

“Bak Simeoni,” demeye çalıştı, ses tonunu değiştirerek. “Gayet iyi biliyorsun ki... biz... hepimiz, burada kalede, birşeyler ümit ettiğimiz için kalmayı tercih ettik... Bunu söylemek güç ama sen de çok iyi bilirsin ya... (Drogo derdini anlatamıyordu: Böyle bir adama bazı şeyler nasıl anlatılabilirdi ki?) Biliyorsun ki, en ufak bir olasılık bile olsa...”

“Anlamıyorum,” dedi Simeoni bariz bir sıkıntıyla (Drogo acaba acıma duygularını mı harekete geçirmek istiyordu? Hastalık onu bu denli yumuşatmış mıydı?).

“Hayır, olamaz, anlamam gerek,” diye üsteledi Giovanni. “Ben otuz yılı aşkın bir süredir, burada beklemekteyim... Kaç fırsatı değerlendirmedim kim bilir. Otuz yıl, az buz değil, tüm bu süreyi düşmanı bekleyerek geçirdim. Şimdi sen kalkıp da... Şimdi sen kalkıp da benim gitmem gerektiğini iddia edemezsin, hayır bunu yapamazsın, kalmak için küçük bir söz hakkımın olması gerekir...”

“Peki,” dedi Simeoni, canı sıkılmış gibi. “Ben sana iyilik yapmak istemiştım, senin verdiğin karşılığa bak. Demek ki değmezmiş. Bu yüzden iki haberci yolladım, arabanın geçebilmesi için iki bataryayı durdurdum.”

“Evet ama ben sana bir şey demiyorum ki,” dedi Drogo. “Ayrıca sana minnet duyuyorum, tüm bunları iyi ni-

yetle yaptığını, gayet iyi anlıyorum (Öf, diyordu, bu salağa dostluk gösterisinde bulunmak zorunda kalmam ne büyük işkence), ama araba yolda durabilir: Şu anda, böyle bir yolculuğu dahi kaldıracak durumda değilim,” dedi yanlışıyla.

“Birkaç dakika önce yarın ayağa kalkacağını söylüyordun, şimdiyse arabaya bile binemeyeceğim diyorsun. Affedersin ama ne istediğini sen de bilmiyorsun herhalde...”

Drogo hatasını düzeltmeye çalıştı.

“Hayır,” dedi. “İkisi çok farklı şeyler. Böylesine bir yola çıkmakla, nöbet alanına kadar inivermek aynı şey değil ki. Hatta yanıma bir tabure alıp, orada eğer kendimi bitkin hissedersen oturabilirim (‘sandalye,’ diyecekti ama bunun komik olacağını düşünerek vazgeçti), oradan işlerin gidişatını izleyebilir, en azından görebilirim.”

“Peki, kal öyleyse,” dedi Simeoni, lafı kesmek için. “Ama gelen askerleri nerede yatıracağımı bilemiyorum. Herhalde koridorlarda ya da bodrumda yatamazlar! Bu odaya en azından üç yatak konabilirdi...”

Drogo buz kesmiş gibi baktı Simeoni’ye. “Demek bu kadar alçalmıştı ha?” Onu, Drogo’yu sadece bir odayı boşaltabilmek için yollamak istiyordu, “sırf bunun için ha?” Gerçekten de pek düşünceli, pek dost canbsıydı! “En başından kuşkulmalıydım,” diye düşündü Drogo, “böyle aşağılık bir adamdan ancak bu beklenirdi...”

Drogo’nun sustuğunu gören Simeoni, iyice cesaretleterek sözüne devam etti:

“Evet buraya üç karyola çok rahat sığar. İkisini şu duvara üçüncüsünü de o köşeye koyarız. Anlıyor musun Drogo? Beni biraz dinlersen,” dedi artık imalı konuşmasına son vererek, “beni dinlersen işimi kolaylaştırmış olursun, yoksa, burada kalacak olursan, bunu söylediğim için lütfen kusuruma bakma ama, bu halinle işe yarar ne yapabilirsin ki?”

“Tamam,” diye lafını kesti Giovanni. “Artık yeter, anladım, lütfen ısrar etme, çünkü başım da ağrıyor.”

“Özür dilerim,” dedi karşısındaki, “ısrar ettiğim için özür dilerim ama bu işi hemen halletmek istiyorum. Şu anda araba yolda, Rovina da gitmenden yana, hem bir oda boşalacak, hem sen iyileşeceksin, ayrıca burada, böyle hasta hasta alıkoymakla ben de sorumluluk alıyorum, Allah korusun, ya kötü bir şey olsa. Beni çok büyük bir sorumluluk almak zorunda bırakıyorsun, bak açıkça söylüyorum”.

“Dinle,” dedi Drogo, ama mücadele etmesinin ne kadar saçma olduğunu anladı; konuşurken bir yandan da yavaş yavaş lambri kaplı duvarın üzerinde yukarıya doğru hareket eden güneş ışığına bakıyordu “Sana ret cevabı verdiğim için özür dilerim ama kalmayı tercih ediyorum. Kötü bir şey olmayacağına söz veriyorum; eğer istersen bunu belirten yazılı bir beyan vermeye hazırım. Haydi Simeoni, beni rahat bırak, herhalde yaşayacak pek az vaktim kalmıştır, bırak onu da burada geçireyim. Otuz yıldan beri bu odada yatıyorum ben...”

Karşısındaki bir süre sustu, hasta arkadaşına küçümseyerek baktı, kötü kötü gülümsedi sonra değişik bir ses tonuyla devam etti:

“Peki ya bunu bir üst olarak istiyorsam? Ya bu bir emirse, o zaman ne yaparsın? (Bu noktaya gelince, yarattığı etkinin tadına varmak için, hafifçe durakladı.) Sevgili Drogo, bu kez her zamanki askerî disiplin ruhundan uzaklaşıyorsun, bunu söylediğimden dolayı üzgünüm. Ama, sonuçta iyi koşullarda gideceksin. Senin yerinde olmak isteyen kim bilir kaç kişi vardır? Bunun hoşuna gitmediğini kabul ediyorum ama insan hayatta her istediğini elde edemez ki, mantıklı olmak gerek... Şimdi emirlerini yollayacağım, eşyalarını toplasın, araba iki saate kadar burada olur. Birazdan görüşürüz...”

Bunları söyledikten sonra, rahatlamış olarak ve Drogo'ya yeni şeyler söyleyecek vakit bırakmadan çabucacık çıkıp gitti. Kapıyı alelacele kapattıktan sonra, koridorda, kendinden memnun ve duruma tamamen hakim bir adamın duygularıyla hızlı adımlarla uzaklaştı.

Ağır bir sessizlik çöktü. Tıp! yaptı, duvarın arkasındaki sarnıçtan damlayan su. Sonra, odada Drogo'nun sıkıntılı, biraz hıçkırığı andıran solumasından başka bir şey duyulmaz oldu. Dışarıda ise günün en güzel saatleriydi; taşlar ısınmaya başlamıştı, uzaklarda kayaların yamaçlarından akan suyun düzenli sesi duyuluyor, düşman, kalenin önündeki son tümsekte kümeleniyordu. Kalenin en tepesinde her şey hazır, cephaneler yerli yerinde, askerler dizili, tüfekler teftiştten geçmişti. Tüm bakışlar, öndeki dağlardan ötürü pek bir şey görülmemesine rağmen (olup biten ancak yeni tabyadan doğru dürüst görülebilirdi) kuzeye doğru çevrilmişti. Yabancıların sınırı belirlemeye geldikleri zamanki gibi, kafalar kâh korku, kâh sevinçle dolarak karışıyordu. Her halükârda kimsenin, Lucca'nın yardımıyla giyinen ve gitmeye hazırlanan Drogo'yu düşünmeye vakti yoktu.

Gelen gerçekten de güzel, hatta bu yollara göre fazlasıyla lüks bir arabaydı. Kapılarda alayın arması olmasa, bir para babasının arabası olduğu zannedilebilirdi. Koltukta iki kişi vardı: Arabacı ve Drogo'nun emireri.

İlk takviye kuvvetlerinin geldiği kalenin telaşı arasında hiç kimse, merdivenleri ağır ağır inerek, kalenin çıkışına doğru ilerleyen ve arabanın bulunduğu yere giden solgun ve sarı benizli, zayıf subaya pek dikkat etmedi.

O sırada, güneşle adeta yıkanan avluda, vadiden gelen bir dizi asker, at ve katır sürüsü görülüyordu. Zorlu yürüyüşten dolayı yorgun olmalarına rağmen, askerler kaleye yaklaştıkça adımlarını hızlandırıyorlardı. Sonra, en başta yürüyem mızıkacıların, sanki çalmaya başlayacaklarmış gibi aletlerinin üzerindeki gri kılıfları çıkardıkları görüldü.

Geçerken askerlerden birkaçı Drogo'yu selamladı ama sayıları pek az, selamları da eski selamlardan farklıydı. Herkes onun gittiğini ve artık kalenin hiyerarşisinde hiçbir yeri olmadığını bilir gibiydi. Teğmen Moro'yla birkaç arkadaşı ona iyi yolculuklar dilemek için yanına gittiler

ama vedalaşmaları gençlerin yaşlı kuşaklara karşı gösterdikleri o belli belirsiz sevginin etkisindeydi, pek kısa sürdü. İçlerinden biri Albay Simeoni'nin kendisini beklemesini rica ettiğini söyledi: Şu anda Albay Simeoni çok meşguldü, Albay Simeoni, Binbaşı Drogo'nun birkaç dakika daha bekleme lütfunda bulunmasını istirham ediyordu, mutlaka gelecekti.

Buna rağmen, Drogo arabaya biner binmez gitmelerini emretti. Daha rahat soluk almak için, arabanın üstünü açtırmıştı. Kılıcı, bacaklarını sardığı koyu renk battaniyelerin üzerinde parıltıyordu.

Araba çakılların üzerinde yaylanarak, Drogo'yu varacağı yere götürmek üzere ilerledi. Kenara oturmuş, her sallantıda kafası sarsılan Drogo kalenin sarı duvarlarına bakıyor ve giderek duvarların küçüldüğünü görüyordu.

Tüm yaşamı, dünyadan tamamen tecrit edilmiş bir şekilde orada geçmişti; otuz yılı aşkın bir süre düşmanı beklemek için kendini her türlü zevkten mahrum kılmış, şimdiyse, tam düşman gelirken kovulmuştu. Hele arkadaşları, şehirde rahat ve mutlu bir yaşam sürmüş olan o arkadaşları, şimdi küçümseyen ve tepeden bakan gülücüklerle yukarıya, zaferin meyvelerini toplamaya geliyorlardı.

Drogo'nun gözleri kalenin sarımtırak duvarlarından, kazamatların ve cephane depolarının geometrik şekillerinden bir türlü ayrılamıyordu. Kırışmış yanaklarından yavaşça acı gözyaşları dökülüyordu, her şey çok zavallı bir biçimde son buluyordu ve söylenecek hiçbir şey yoktu.

Hiçbir şey, evet Drogo'ya gerçekten de hiçbir şey kalmıyordu, dünyada yapayalnız ve hastaydı, bir cüzzamlı gibi kapı dışarı edilmişti. "İğrenç herifler! İğrenç herifler!" diye düşünüyordu. Ama bir dakika sonra kendini bırakmayı, hiçbir şey düşünmemeyi tercih ediyordu, yoksa dayanılmaz ve taşkın bir öfke hemencecik yakasına yapışveriyordu.

Güneş alçalmaya başlamıştı, yine de daha çok yolları vardı; koltukta iki asker sakın bir şekilde gevezelik ediyordu, kalmanın ya da gitmenin onlar için hiçbir şey ifade etmediği belliydi. Onlar yaşamı, olduğu gibi, saçma düşüncelerle kafalarını yormadan kabullenmişlerdi. Çok konforlu, neredeyse tam bir hasta için öngörölmüş olan araba, her tümsekte, hassas bir terazi gibi hafifçe yaylanıyordu. Manzaranın bütünlüğü içinde kale, duvarlarının bu bahar ikindisinde tuhaf bir biçimde parıldamasına karşın gitgide daha küçük ve yassı bir görünüm alıyordu.

“Büyük olasılıkla son kez,” diye düşündü Drogo, araba düzlüğün ucuna, yolun artık vadiye indiği yere geldiğinde. “Elveda Bastiani Kalesi,” dedi kendi kendine. Ama biraz sersemlemiş gibiydi ve varlığını yüzyıllar sonra ancak şimdi kanıtlamak üzere olan o eski yapıya son bir kez bakmak için atları durdurmaya bile cesaret edemedi.

Sarı duvarların, verrev duran surların, gizemli tabyaların ve eriyen karlarla renkleri kararmış kayalıkların görüntüsü Drogo’nun gözlerinde bir an daha durdu. Giovanni’ye surlar ışık içinde parıldayarak göğe doğru uzuyorlarmış gibi geldi –ama bu izlenim çok kısa sürdü ve bitti–, derken aşağı inen yolu çevreleyen kayalar birdenbire her şeyi kapatıverdi.

Saat beşe doğru, yolun bir boğazın yanından geçtiği yerde bir hana vardı. Yukarıda tıpkı bir serap gibi, ot ve kırmızı toprakla kaplı tepeler, belki de insan ayağının hiç değmemiş olduğu bayırlar görölüyor, dipte bir çağlayan akıyordu.

Araba, hanın önündeki küçücük toprak avluda tam bir avcı birliği geçerken durdu. Drogo, çevresinde genç, terden ve yorgunluktan kızarmış gözleri şaşkın şaşkın bakan surlar gördü. Yalnızca subaylar, kendisini selamladı. Çoktan yanlarından geçmiş olan birinin şu sözleri söylediği-

ni duydu: “Anlaşılan moruk bu sorunu hiç dert etmiyor!” Neyseki bu sözün ardından gülüşme olmadı. Onlar savaşa giderken, kendisi onursuz bir biçimde ovaya iniyordu. Askerler herhalde, ne komik bir asker diye düşünüyor olmalıydı ama belki de kendi suratından onun da öleceğini anlamışlardı.

O belli belirsiz sersemlikten bir türlü kurtulamıyordu, bulutların içinde gibiydi: Belki arabanın sallantısı, belki hastalığı, belki de sadece yaşamının acıklı bir biçimde tükenmesinin verdiği bir duygu olmalıydı bu. Artık hiçbir şey onu ilgilendirmiyordu. Şehrine geri dönmek, boş evinde ayağını sürükleyerek dolaşmak ya da yatağında sıkıntı ve yalnızlık dolu uzun aylar geçirmek gözünü korkutuyordu. Varmak için hiç acele etmiyordu. Geceyi geçirmek için handa kalmaya karar verdi.

Birliğin geçmesini, askerlerin kaldırdığı tozun adımları üzerine inmesini, arabalarının sağır edici sesinin çağlayan tarafından susturulmasını bekledi. Sonra Lucca’nın omuzuna dayanarak yavaşça arabadan indi.

Eşikte bir kadın oturuyor, örgü örüyordu; ayaklarının dibinde köy işi olduğu belli bir beşikte küçük bir çocuk uymaktaydı. Drogo bu çocuğun büyük insanlarınsından çok farklı, nazik ve derin bir uykuyla uyuyuşunu hayretle seyretti. Bu küçük yaratık henüz kafa bulandıran düşlerin ne olduğunu bilmiyor, küçük ruhu, kaygısız, isteksiz ve acısız, saf ve son derece sakin bir atmosferde dolaşıyordu. Drogo hiç kıpırdamadan uyuyan küçük çocuğu seyretti, yüreği derin bir hüznle doldu. Kendini böyle uykuya dalmış bir biçimde düşünmeye çalıştı, gözünün önüne hiçbir zaman göremeyeceği çok özel bir Drogo geldi. Kendi bedeninin hayvansı biçimde çökmüş, karanlık kaygılarla sarsılan, zorla soluyan görüntüsü, yarı açık ve sarkık ağzı gözünün önüne geldi. Halbuki o da bir zamanlar, bu çocuk gibi uyumuş, o

da zarif ve masum olmuştu, kim bilir belki de hasta yaşlı bir subay, acı bir şaşkınlıkla durup kendisine de bakmıştı. “Zavallı Drogo,” diye düşündü, bunun nasıl büyük bir zaaf olduğunun farkındaydı, ama sonuçta dünyada yapayalnızdı ve onu kendisinden başka sevecek kimse yoktu.

Odadaki geniş koltuğunda oturuyordu; pencereden içeri, mis gibi kokan havasıyla olağanüstü bir akşam dolmaktaydı. Drogo, ölü bir gözle giderek daha da koyulaşan gökyüzüne, küçük vadideki mor gölgelere, hâlâ güneşte parıldayan yüksek tepelere baktı. Bastiani Kalesi uzaktaydı artık, oradaki dağlar bile görülmüyordu.

Pek talihli olmayanlar için bile güzel bir akşamdı. Giovanni, günbatımında şehri, baharın tatlı telaşlarını, nehir boyundaki caddede gezen genç çiftleri, camlardan taşan piyano seslerini, uzaklardaki bir tren düdüğünü düşündü. Kuzey çölünün ortasındaki düşman karargâhının ışıklarını, kalenin rüzgârda sallanan fenerlerini, muharebe öncesindeki uykusuz ve harika geceleri düşündü. Kendisi dışında, herkesin umutlanmak için öyle ya da böyle az ya da çok bir nedeni vardı.

Aşağıda, hanın oturma odasında önce bir sonra iki adam aşktan söz eden bir şarkı söylemeye başladı. Göğün en yüksek, lacivertin en koyu olduğu yerde üç ya da dört yıldız parladı. Drogo odasında yalnızdı, emireri bir kadeh bir şey

içmek için aşağı inmişti. Köşelerde ve mobilyaların altlarında kuşkulu gölgeler oluşuyordu. Giovanni bir an kendine hakim olamadı (sonuçta kimse kendisini görmüyordu, yeryüzünde hiç kimse bunu bilmeyecekti), Binbaşı Drogo bir an için, ruhunun o ağır yükünün gözyaşları içinde eriyip gideceğini zannetti.

İşte tam o anda, uzak yerlerden gelen yepyeni bir düşünce, ölüm fikri, apaçık ve korkunç bir şekilde ortaya çıkıverdi.

Drogo zamanın akışının duruverdiğini zannetti. Bir büyü bozulmuş gibiydi. Son zamanlarda burgaç giderek daha yoğunlaşmış, sonra aniden ortada hiçbir şey kalmamıştı, dünya yatay bir kıpırtısızlık içinde duruyor, saatler boşu boşuna çalışıyordu. Drogo yolun sonuna gelmişti; işte artık, gri ve tekdüze bir denizin bomboş sahiline varmıştı ve çevrede ezelden beri ne bir ev, ne bir insan, ne bir ağaç vardı.

Büyüyen ve yoğunlaşan bir gölgenin ta en diplerden üzerine doğru yürüdüğünü hissediyordu; belki bir saat, belki bir hafta, belki de bir ay meselesiydi; ama ölüm söz konusu olduğunda haftalar ve aylar bile pek küçük birimlerdi. Demek ki yaşam bir tür şakaydı: Kibirinden, girdiği bir iddia yüzünden her şeyi yitirmişti.

Dışarıda gök koyu lacivertti, yine de batıda dağların mor gölgelerinin ötesinde ince bir ışık huzmesi kalmıştı. Odası karanlıkla dolmuştu, yalnızca mobilyaların tehditkâr biçimleri, yatağın beyazlığı ve Drogo'nun parlak kılıcı fark ediliyordu. Buradan hiç kalkmayacaktı, bunun farkındaydı.

Aşağıda gitar sesine karışan şarkılar süregiderken, o tamamen karanlığa bürünmüştü; işte o zaman Giovanni Drogo içinde müthiş bir umudun doğduğunu hissetti. Yeryüzünde yapayalnız olan, bir yük, gereksiz bir şey gibi kaleden kovulan, herkesin arkasında kalmış utangaç ve zayıf Drogo, bel-

ki de her şeyin bitmediğini düşünme cüretini gösteriyordu; belki de asıl talihi, tüm yaşamına anlam verecek olan o muharebe gelip kapıya dayanmıştı.

Gerçekten de en büyük düşman Giovanni Drogo'ya doğru ilerliyordu. Bu kendisine benzeyen, onun gibi çöllerin ve sancıların acısını taşıyan, yaralanabilen bir etten yapılmış olan, yüzüne bakılabilecek bir insan değil, çok güçlü ve kötü bir düşmandı; artık surların tepesinde, top sesleri ve coşku veren çığlıklar arasında, lacivert bir bahar göğü altında dövüşmek söz konusu değildi, çevrenizde gördüğünüzde cesaretini arttıracak dostlarınız, barutun kekre kokusu, ateş ve zafer vaatleri yoktu. Her şey bilinmeyen bir han odasında, mum ışığında, tam bir yalnızlık içinde olup bitecekti. Artık, güneşli bir sabah, genç kadınların gülüşleri arasında, boyunda çiçeklerle her şeye yeniden başlamak için çarpışılmıyordu. Bakan, alkışlayan kimse yoktu.

Ah, bu bir zamanlar arzuladığından çok daha zor bir muharebeydi. Yaşlı savaşçılar bile bunu denememeyi tercih ederlerdi. Çünkü açık havada, kargaşanın ortasında, henüz genç ve sağlıklı bir bedene sahipken, zafer borularının öttüğü anda ölmek güzel olabilir; ama bir hastane koğuşunda uzun uzun acı çektikten sonra ölmek daha kötüdür herhalde; evde, sevgi dolu ilenmeler, hafif ışıklar ve ilaç şişeleri arasında ölmek daha melankoliktir. Ama bilinmeyen, yabancı bir diyarda, sıradan bir han odasında, yaşlı ve çirkinleşmiş bir biçimde, dünyada, arkada hiç kimsenin kalmadığını bilerek ölmek kadar zor hiçbir şey olamazdı.

Haydi biraz cesaret Drogo, bu senin son kâğıdın, ölümün karşısına bir asker gibi çık ki, hiç olmazsa kandırılmış yaşamın güzel bitsin. Yazgıdan intikamını al, kimse sana kahraman ya da buna benzer bir şey demeyecek ama işte tam da bunun için böyle yapmaya değer. Gölgenin sınıırım, resmi geçitteymiş gibi dimdik, kararlı bir adımla aş, hatta becerebi-

lirsen gülümse. Sonuçta vicdanın çok rahatsız değil ve Tanrı seni affedecektir.

Giovanni, yaşamının bitiş çemberinin çevresinde gitgide daraldığını hissederken, kendi kendine, dua edermiş gibi bunları tekrarlıyordu. Ve geçmiş şeylerin, doyurulmamış isteklerin, katlanılan kötülüklerin acı kuyusundan yukarı doğru hiçbir zaman sahip olamayacağı bir güç çıkıyordu. Giovanni Drogo birdenbire, çok sakin, neredeyse bu sınava yeniden girişmekten dolayı endişeli olduğunun farkına vardı. İnsan hayatta her istediğini elde edemezdi ki, yaa, evet, insan hayatta her istediğini elde edemezdi ki, öyle mi Simeoni? Drogo şimdi sana gösterir öyle olup olmadığını.

Ha gayret Drogo. Ve çaba göstermeye, sıkı durmaya, o korkunç düşünceyle oyun oynamaya çalıştı. Koca bir orduya karşı tek başmaymış gibi umutsuz bir atılımla tüm ruhunu ortaya attı. Ve birdenbire bütün köhne korkular yıkıldı, kâbuslar çöktü, ölüm buz gibi suratından sıyrıldı ve basit, doğaya uygun bir şeye dönüştü. Giovanni Drogo, yılların ve hastalığın kemirdiği o zavallı adam, büyük kara kapıya doğru atıldı ve kanatların açılarak, ışığın içeri girdiğini fark etti.

Kalenin tepelerindeki kuşkulu bekleyiş, kuzeydeki boş ovanın incelenmesi, kariyer konusundaki kaygılar, bekleyişle geçen uzun yıllar küçücük basit bir şeye dönüşüverdi. Angustina'ya özenmenin bile gereği yoktu artık. Evet, Angustina bir dağın tepesinde, fırtınada ölmüş, tek başına, gerçekten büyük bir zarafetle uçup gitmişti. Ama Drogo'nun konumunda, hastalıktan tükenerek, bilinmeyen kişiler tarafından kale dışına sürülmüş olarak, dürüst biçimde ölmek çok daha imrenilecek bir şeydi.

Tek hoşuna gitmeyen, kemikleri fırlamış, derisi solmuş bu bedeniyle göçmek zorunda olmasıydı. Angustina öldüğünde sapasağlamdı, diye düşünüyordu Giovanni, onun görüntüsü geçen yıllara rağmen hiç değişmemiş; o hep

uzun boylu, zarif, soylu ve güzel yüzlü bir delikanlı olarak kalmıştı; tek ayrıcalığı buydu. Ama kim bilir, belki Drogo da, o karanlık eşiği atladıktan sonra eskisi gibi olacaktı, yakışıklı değilse bile (çünkü hiçbir zaman yakışıklı biri olmamıştı) hiç olmazsa gençliğin tazeliğine bürünmüş olabilir-di. Bunu düşündüğünde Drogo, çocuk gibi, ne güzel, diye düşünüyordu çünkü kendini tuhaf biçimde özgür ve mutlu hissediyordu.

Ama sonra aklına bir şey takıldı: Ya her şey bir yanlışlıktan ibaretse? Ya bu cesaret sadece bir tür sarhoşluksa? Ya o cesaret aslında yalnızca mis kokulu havaya, harika günbatımma, fiziksel acıların bitimine ve alt kattaki şarkılara bağlıysa? Ya birkaç dakika ya da bir saat sonra, eski zayıf ve yenik Drogo'ya dönüşürse?

Hayır, bunu hiç düşünme Drogo, artık tasalanmaktan vazgeç, artık en zor olanı başardın. Sancılar üzerine çullansa da, seni avutacak müzik olmasa da, bu harikulade gecenin yerine tatsız sisler gelse de, sonuç aynı olacaktır. En zor olan bitti artık, kimse seni engelleyemez.

Oda karanlığa büründü, yatağın beyazlığı zorla seçiliyordu, geri kalan her şey kapkaraydı. Az sonra ay doğacaktı.

Drogo'nun ayı görmeye vakti olacak mı, yoksa daha önce mi gitmesi gerekecek? Odanın kapısı hafifçe sarsılıp gıcırdar. Belki bir esinti, ya da böyle bahar akşamları görüldüğü türden hafif bir rüzgârdır. Belki de, sessiz adımlarla gelen ve şimdi Drogo'nun koltuğuna yanaşan O'dur. Giovanni bir gayretle dikilir, bir eliyle üniformasının yakasını düzeltir, camdan dışarı son bir göz atar, yıldızları son kez görebilmek için fırlatılan küçük bir bakıştır bu. Sonra, karanlıkta, hiç kimsenin kendisini göremeyeceğini bilmesine rağmen, gülümser.